

INFORMACJA

**o istotnych problemach
wynikających z działalności i orzecznictwa
Trybunału Konstytucyjnego
w 2009 roku**



Warszawa 2010

SPIS TREŚCI

Wykaz ważniejszych skrótowców i skrótów	6
Rozdział I Podstawowe problemy w orzecznictwie	
Trybunału Konstytucyjnego w 2009 r.	7
1. Metody kontroli konstytucyjności	7
2. Problemy dotyczące ustroju państwa oraz konstytucyjnych praw i wolności	13
2.1. Wprowadzenie	13
2.2. Problemy ustrojowe	13
2.3. Konstytucyjne prawa i wolności	15
3. Konstytucyjne standardy tworzenia prawa.....	17
3.1. Standardy wynikające z zasady demokratycznego państwa prawnego	18
3.2. Tryb ustawodawczy – zagadnienia proceduralne	20
3.3. Przekazywanie kompetencji prawotwórczych	23
Rozdział II Przegląd najważniejszych orzeczeń wydanych w 2009 r.	27
1. Władza wykonawcza, kompetencje i funkcjonowanie organów konstytucyjnych	27
1.1. Udział polskiej delegacji w posiedzeniach Rady Europejskiej (Kpt 2/08).....	27
1.2. Nadzór Prezesa Rady Ministrów nad służbami specjalnymi (K 54/07)	28
1.3. Realizacja konstytucyjnych zadań Narodowego Banku Polskiego (Kp 4/08) ..	28
1.4. Kompetencje Rady Ministrów do dokonywania zmian w podziale terytorialnym (K 37/06)	29
2. Wymiar sprawiedliwości	31
2.1. Nadzór Ministra Sprawiedliwości nad działalnością administracyjną sądów (K 45/07)	31
2.2. Wymagania dotyczące możliwości delegowania sędziego do wykonywania innych czynności	32
2.3. Pytania prejudycjalne do Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (Kp 3/08)	33
3. Ochrona jednostki i przysługujących jej praw podstawowych	34
3.1. Ocena niektórych przepisów ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (K 54/07)	34
3.2. Konstytucyjne uwarunkowania sankcjonowania czynów szkodliwych społecznie (P 46/07; Kp 4/09)	35
3.3. Tryb wyrażania odmowy na widzenie z rodziną i osobami najbliższymi (K 1/07).....	37
3.4. Obowiązek stosowania pasów bezpieczeństwa w pojazdach mechanicznych (SK 48/05)	38
3.5. Klauzula tajności a dostęp do informacji publicznej (K 26/08)	39
3.6. Nosicielstwo wirusa HIV jako przesłanka całkowitej niezdolności do pracy w Policji (P 61/08)	40
3.7. Brak możliwości weryfikacji orzeczenia sądu w sprawie zastosowania tymczasowego aresztowania (SK 46/08)	40
4. Przekształcenia własnościowe w spółdzielczości mieszkaniowej (K 64/07).....	41
4.1. Prawa majątkowe spółdzielni jako przedmiot ochrony konstytucyjnej	41
4.2. Zakaz nieuzasadnionego różnicowania ochrony praw spółdzielców	42

4.3. Ingerencja w ukształtowane stosunki prawne wynikające z dotychczasowych zasad powoływania i funkcjonowania organów spółdzielni	44
5. Relacje państwa z kościołami i związkami wyznaniowymi	44
5.1. Finansowanie kościelnych szkół wyższych (K 55/07)	44
5.2. Wliczanie oceny z religii do średniej ocen (U 10/07)	45
Rozdział III Skutki orzeczeń dla działalności prawodawczej	47
1. Obowiązek usuwania skutków niekonstytucyjności	47
1.1. Uwagi wprowadzające	47
1.2. Modelowe sytuacje, w których działania prawodawcze są konieczne	47
1.3. Modelowe sytuacje, w których działania prawodawcze są zalecane	48
1.4. Modelowe sytuacje, w których działania prawodawcze są wskazane	48
2. Przykłady działań prawodawczych podjętych w 2009 r.	49
2.1. Uwagi wprowadzające	49
2.2. Działalność Senatu RP	49
2.3. Działalność Rządowego Centrum Legislacji	50
2.4. Wybrane problemy związane z działalnością Senatu i RCL	51
2.5. Wybrane problemy z realizacją wyroków z klauzulą odraczającą	52
3. Przykłady braku stosownej reakcji prawodawczej	53
3.1. Przykłady wyroków niewykonanych	53
3.2. Przykłady braku dostosowania brzmienia przepisów do treści niektórych wyroków	55
3.3. Przykłady braku reakcji na wyroki afirmatywne	56
3.4. Przykłady braku reakcji na postanowienia sygnalizacyjne	56
4. Analiza wyroków wydanych w 2009 r. pod kątem celowości zmian w systemie prawa	57
4.1. Wyroki aktualizujące obowiązek dokonania zmian w prawie	58
4.2. Wyroki, w związku z którymi reakcja prawodawcy jest pożądana	63
4.3. Uwagi o dostrzeżonych uchybieniach legislacyjnych oraz sugerowane kierunki zmian w prawie	67
5. Uwagi i sugestie zamieszczone w postanowieniach sygnalizacyjnych z 2009 r.	69
Rozdział IV Wpływ orzeczeń na stosowanie prawa	72
1. Uwagi wprowadzające	72
2. Wskazówki Trybunału Konstytucyjnego dotyczące skutków wydawanych orzeczeń dla organów stosujących prawo	72
3. Wymaganie stosowania prawa w zgodzie z Konstytucją	74
4. Wznowienie postępowania po orzeczeniu niekonstytucyjności	76
5. Problem stosowania przez sądy niekonstytucyjnych przepisów w okresie odroczenia	78
6. Możliwości odmowy zastosowania przepisów ustawy przez sądy	79
7. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego a prawo Unii Europejskiej	80
Rozdział V Działalność pozaorzecznicza Trybunału Konstytucyjnego	82
1. Ogólna charakterystyka działalności pozaorzeczniczej	82
2. Działalność pozaorzecznicza o charakterze zewnętrznym	83
2.1. Współpraca międzynarodowa	84

2.2. Wydarzenia krajowe z udziałem sędziów Trybunału Konstytucyjnego	84
2.3. Działalność informacyjna i edukacyjna	85
3. Działalność pozaorzecznicza o charakterze wewnętrznym	85

ZAŁĄCZNIKI

Pozycja ustrojowa, organizacja i funkcjonowanie Trybunału Konstytucyjnego wraz z danymi statystycznymi	87
Część I	87
1. Podstawy prawne funkcjonowania oraz organizacja	87
Załącznik nr 1 – Skład Trybunału Konstytucyjnego	88
2. Konstytucyjne kompetencje	89
Część II	93
1. Ogólna charakterystyka działalności orzeczniczej	93
1.1. Analiza danych statystycznych dotyczących wpływu spraw	93
Załącznik nr 2 – Wpływ spraw do Trybunału Konstytucyjnego w latach 1998 -2009	96
a) Sprawy podlegające wstępnemu rozpoznaniu na tle ogólnej liczby wniesionych spraw	96
b) Sprawy podlegające wstępnemu rozpoznaniu	97
c) Sprawy niepodlegające wstępnemu rozpoznaniu	98
d) Sprawy, które wpłynęły do rozpoznania merytorycznego	99
1.2. Analiza danych statystycznych	100
Załącznik nr 3 – Rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego	103
a) Wyroki i postanowienia wydane przez Trybunał Konstytucyjny na etapie rozpoznania merytorycznego	103
b) Wyroki i postanowienia wydane przez Trybunał Konstytucyjny na etapie rozpoznania merytorycznego, zapadłe przy zdaniach odrębnych	104
c) Wyroki w zależności od trybu wszczęcia postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym	105
d) Wyroki w zależności od trybu kontroli	106
e) Wyroki w zależności od składu orzekającego	107
f) Postanowienia i zarządzenia wydane na etapie rozpoznania wstępnego w 2009 r. ...	108
g) Postanowienia sygnalizacyjne	109
Załącznik nr 4 – Rodzaje rozstrzygnięć zawartych w wyrokach Trybunału Konstytucyjnego w latach 1998-2009	110
Załącznik nr 5 – Podstawa kontroli w sprawach zakończonych wyrokiem	111
Załącznik nr 6 – Przedmiot kontroli w sprawach zakończonych wyrokiem	116
Załącznik nr 7 – Przegląd treści sentencji wyroków oraz postanowienia o rozstrzygnięciu sporu kompetencyjnego zapadłych w 2009 r.	130
Załącznik nr 8 – Charakterystyka postanowień o umorzeniu postępowania	171
Załącznik nr 9 – Przegląd treści zdań odrębnych do wyroków i postanowień	181
Załącznik nr 10 – Przegląd treści postanowień sygnalizacyjnych	206
Załącznik nr 11 – Zestawienie wyroków z klauzulą odraczającą	208
Załącznik nr 12 – Zestawienie orzeczeń niezrealizowanych przez prawodawcę	210
Załącznik nr 13 – Wykaz przywoływanych orzeczeń	215

Wykaz ważniejszych skrótowców i skrótów

ABW	Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
AW	Agencja Wywiadu
CBA	Centralne Biuro Antykorupcyjne
Dz. U.	Dziennik Ustaw RP
ETPC	Europejski Trybunał Praw Człowieka
FWP	Fundusz Wczasów Pracowniczych
IPN	Instytut Pamięci Narodowej
KRS	Krajowa Rada Sądownictwa
KDPW	Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych
k.c.	Kodeks cywilny
k.k.	Kodeks karny
k.k.w.	Kodeks karny wykonawczy
k.p.c.	Kodeks postępowania cywilnego
k.p.k.	Kodeks postępowania karnego
M. P.	Dziennik Urzędowy RP „Monitor Polski”
NBP	Narodowy Bank Polski
NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
p.u.s.p.	Prawo o ustroju sądów powszechnych
RCL	Rządowe Centrum Legislacji
RP	Rzeczpospolita Polska
SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
SKW	Służba Kontrwywiadu Wojskowego
SWW	Służba Wywiadu Wojskowego
TK	Trybunał Konstytucyjny
TS	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dawniej: Wspólnot Europejskich)
UE	Unia Europejska
WSA	Wojewódzki Sąd Administracyjny

Rozdział I

Podstawowe problemy w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego w 2009 r.

1. Metody kontroli konstytucyjności

1. Kwestię metod kontroli konstytucyjności określają: Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r.¹ (dalej: Konstytucja) oraz ustawa z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym² (dalej: ustawa o TK). Trybunał – co do zasady – **orzeka wyłącznie na wniosek, nie posiadając kompetencji do rozstrzygania z urzędu (*ex officio*)**. Konstytucja wskazuje możliwe wypadki wszczęcia kontroli konstytucyjności: art. 79 (skarga konstytucyjna), art. 122 ust. 3 (prewencyjna kontrola Prezydenta przed podpisaniem ustawy), art. 133 ust. 2 (prewencyjna kontrola Prezydenta przed ratyfikowaniem umowy międzynarodowej), art. 186 ust. 2 (wniosek KRS – możliwy tylko w sprawach niezależności sądów i niezawisłości sędziów), art. 191 (kontrola abstrakcyjna – w sytuacjach wskazanych w art. 188 z zastrzeżeniem art. 191 ust. 2) oraz art. 193 (pytania prawne sądów). Wskazane unormowania konstytucyjne określają, jaki podmiot i przy spełnieniu jakich przesłanek może spowodować wszczęcie przez Trybunał kontroli konstytucyjności.

Trybunał może oceniać zgodność: 1) ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją; 2) ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała wcześniejszej zgody wyrażonej w ustawie; 3) przepisów prawa wydawanych przez centralne organy państwowe z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami (zob. art. 188 pkt 1-3 Konstytucji). Osobne rodzaje postępowania przed Trybunałem stanowią: badanie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych (art. 188 pkt 4 Konstytucji), rozstrzyganie sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa (art. 189 Konstytucji) oraz stwierdzenie przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta RP i powierzenie Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta (art. 131 ust. 1 Konstytucji).

2.1. Zgodnie z art. 66 ustawy o TK, Trybunał, orzekając, jest związany granicami wniosku, pytania prawnego lub skargi konstytucyjnej (por. *wyrok z 15 lipca 2009 r., K 64/07*). Nie ma zatem możliwości rozszerzania ani zmienienia określonego we wniosku zakresu zaskarżenia (**związanie w zakresie przedmiotu kontroli**). Trybunał Konstytucyjny nie ma także swobody rozstrzygania o zgodności z wzorcami kontroli niewskazanymi przez wnioskodawcę (**związanie w zakresie wzorców kontroli**). Trybunał jest więc związany: podmiotowo (kto i w jakim trybie może inicjować kontrolę) oraz przedmiotowo, tj. w zakresie przedmiotu kontroli konstytucyjności i wskazanych mu wzorców tej kontroli.

¹ Dz. U. Nr 78, poz. 483, ze zm.

² Dz. U. z 1997 r. Nr 102, poz. 643, ze zm.

2.2. Z powyższych reguł wynikają istotne praktyczne konsekwencje. Po pierwsze, ocena tego samego przepisu może różnie przebiegać i zakończyć się odmiennym rozstrzygnięciem (konstytucyjność/niekonstytucyjność) w zależności od trybu zaskarżenia, zakresu wniosku (pytania prawnego, skargi konstytucyjnej), a także wskazanych przez inicjatora wzorców kontroli. Żle ujęty wniosek (pytanie, skarga) – nietrafnie wiążąc realnie istniejący problem konstytucyjny z przepisem, który inicjator uważa za przyczynę niekonstytucyjności – nie doprowadzi do jej stwierdzenia przez Trybunał wobec tego przepisu. Trybunał nie może bowiem sam poprawić wadliwie określonego przedmiotu zaskarżenia. W takim wypadku zaskarżone przepisy będą uznane za konstytucyjne, choć samo zjawisko niekonstytucyjności może pozostać, ponieważ wywołują je inne przepisy, niż to wskazano we wniosku (por. przykładowo wyrok z 15 października 2009 r., **K 26/08**). Zatem ten sam przepis może być oceniony w sposób odmienny w sytuacji, gdy inny wnioskodawca wskaże inną płaszczyznę oceny konstytucyjności (nowe wzorce kontroli). W szczególności wyrok o zgodności z Konstytucją, w którym nie obalono domniemania konstytucyjności, nie może być odczytywany jako definitywne potwierdzenie konstytucyjności badanego aktu. Wyrok w takim wypadku dotyczy tylko zgodności z określonym, konkretnym wzorcem, w ramach kontroli konstytucyjności.

2.3. Po wtóre, orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego z natury rzeczy dotyczy oceny sytuacyjnej, zdeterminowanej okolicznościami konkretnego przedmiotu kontroli. Dlatego tezy formułowane w orzecznictwie w konkretnej sprawie mogą być generalizowane w ograniczonej mierze, ponieważ wiążą się z **okolicznościami wyznaczonymi ramami wniosku**.

3. Stopień związania wnioskiem (skargą, pytaniem prawnym) jest jednak różny w zależności od kryterium kontroli konstytucyjności. Regulacja postępowania przed Trybunałem przewiduje trzy kryteria przeprowadzania kontroli konstytucyjności, tj. merytoryczne (ocena treści aktu normatywnego), proceduralne (kontrola dochowania trybu wydania aktu normatywnego lub zawarcia i ratyfikacji umowy) oraz kompetencyjne (badanie kompetencji wymaganej do wydania aktu normatywnego).

Trybunał Konstytucyjny dysponuje ograniczonymi możliwościami podejmowania kontroli konstytucyjności z urzędu (*ex officio*). Dotyczą one bowiem jedynie proceduralnego i kompetencyjnego aspektu kontroli. Jak wynika z dotychczasowego orzecznictwa, Trybunał może nie tylko ocenić materialną zgodność zakwestionowanej regulacji z normami wyższego rzędu, lecz także – nawet pomimo braku podniesienia takiego zarzutu przez wnioskodawcę w trybie kontroli następczej – zbadać, czy regulacja została uchwalona w trybie wymaganym przepisami prawa. Stwierdzenie wadliwości procesu legislacyjnego, który doprowadził do uchwalenia badanej regulacji, skutkuje jej konstytucyjną dyskwalifikacją i – co do zasady – sprawia, że kontrola merytoryczna jest bezprzedmiotowa (zob. m.in. wyrok z 19 września 2008 r., **K 5/07**; por. wyrok z 28 listopada 2007 r., **K 39/07**).

Istotne znaczenie dla skutków kontroli konstytucyjności ma w szczególności to, czy zarzuty wnioskodawcy odnoszą się do ustawy nowelizującej czy nowelizowanej oraz czy dotyczą kwestii materialnych (treściowych) czy formalnych. Co do zasady w trybie skargi konstytucyjnej kontrola konstytucyjności przepisów nowelizujących nie jest możliwa (zob. m.in. wyrok z 10 kwietnia 2006 r., **SK 30/04**). Niekonstytucyjność prze-

pisu zmieniającego (uchylającego) z uwagi na wady procesu legislacyjnego może prowadzić do „swoistego przywrócenia mocy obowiązującej” przepisu uchylonego przez niekonstytucyjną regulację. Nie należy jednak sądzić, że tzw. odzicie norm zmienionych (uchylonych) przez zaskarżone uregulowania, derogowane wyrokiem Trybunału, jest regułą (zob. *postanowienie z 21 marca 2000 r.*, **K 4/99**; *wyrok z 24 marca 2009 r.*, **K 53/07**). Jak wynika z dotychczasowego orzecznictwa, „odzicie” możliwe jest wówczas, gdy przyczyną niekonstytucyjności były wady procedury legislacyjnej.

4. Zakres rozpoznania w konkretnej sprawie wyznaczany jest ponadto **spełnieniem wymagań formalnych** koniecznych do wszczęcia postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym. Ma to szczególne znaczenie, jeśli chodzi o kontrolę inicjowaną skargą konstytucyjną, pytaniem prawnym lub wnioskiem podmiotu legitymowanego szczegółowo (tj. w sprawach objętych zakresem jego działania). Dlatego też w niektórych sprawach rozstrzygnięcie merytoryczne dotyczy tylko niektórych zarzutów zgłoszonych przez inicjatora kontroli konstytucyjności. W pozostałym zakresie postępowanie jest umarżane ze względu na występowanie określonych w Konstytucji lub w ustawie o TK ujemnych przesłanek postępowania (np. zbędność orzekania, utrata mocy obowiązującej kwestionowanej regulacji, cofnięcie wniosku) lub niespełnienie przesłanek dodatnich (np. przekroczenie terminu wniesienia skargi konstytucyjnej, brak spełnienia tzw. przesłanki funkcjonalnej przez sąd występujący z pytaniem prawnym).

5. Kontrola konstytucyjności najczęściej ma charakter następczy, czyli dotyczy aktu normatywnego, który został już wprowadzony do systemu prawa powszechnie obowiązującego (lub znajduje się w okresie *vacatio legis*). Jedynie Prezydent RP ma kompetencję do **inicjowania kontroli o charakterze prewencyjnym**, która obejmuje badanie zgodności z Konstytucją ustaw (art. 122 ust. 3 Konstytucji) i umów międzynarodowych (art. 133 ust. 2 Konstytucji). Pomędzy wskazanymi trybami postępowania występują pewne odmienności dotyczące sposobu przeprowadzania kontroli konstytucyjności.

Aspekt proceduralny odgrywa kluczową rolę w ocenie konstytucyjności dokonywanej w trybie kontroli uprzedniej. Przedmiotem wniosku złożonego w tym trybie mogą być zarówno zarzuty natury procesowej, jak i materialnoprawnej. Inaczej jednak niż w postępowaniu o charakterze następczym przedmiotem postępowania o charakterze prewencyjnym jest jeszcze nieobowiązujący akt normatywny. Trybunał nie ma zatem możliwości zbadania w tym trybie funkcjonowania i oddziaływania kwestionowanego przepisu w praktyce. Trybunał samodzielnie musi wyznaczyć znaczenie normatywne oraz oszacować skutki obowiązywania tego przepisu bez możliwości odwołania się do orzecznictwa sądowego czy praktyki stosowania go przez inne organy. Mając na uwadze powyższe należy stwierdzić, że kontrola prewencyjna wymaga powściągliwości w zakresie rozpatrywania zarzutów materialnoprawnych (zob. *wyrok z 14 października 2009 r.*, **Kp 4/09**). W ramach kontroli prewencyjnej mocniejsze jest też domniemanie konstytucyjności badanej regulacji (zob. *wyrok z 4 listopada 2009 r.*, **Kp 1/08**). Jednak jeżeli sam wnioskodawca podnosi, oprócz zarzutów formalnych, dodatkowo zarzuty dotyczące treści przepisu, zasada działania Trybunału na podstawie wniosku, a także dążenie do wzmacniania dialogu między Trybunałem a uczestnikami postępowania przemawia za rozpoznaniem wniosku w zakresie, w jakim zażąda tego wnioskodawca.

Ponieważ z rezultatem postępowania o charakterze prewencyjnym związane są konstytucyjnie określone obowiązki Prezydenta, Trybunał, w ramach tego trybu postępowania stosuje w zasadzie jedynie dwa rodzaje rozstrzygnięć, tj. wyrok o zgodności lub wyrok o niezgodności kwestionowanej ustawy lub umowy międzynarodowej z Konstytucją. W ramach postępowania o charakterze prewencyjnym w zasadzie nie wydaje się wyroków o braku niezgodności oraz nie umarza się postępowania, gdyż takie rozstrzygnięcia mogłyby spowodować stan niepewności co do działań, które w ich następstwie powinien podjąć Prezydent. Taka praktyka Trybunału wynika zarówno z kształtu regulacji konstytucyjnej przewidującej sposób postępowania Prezydenta tylko w sytuacji wydania wyroku o zgodności oraz wyroku o niezgodności z Konstytucją, jak i z wynikającej z preambuły do Konstytucji zasady współdziałania organów państwa.

6. Kontrola konstytucyjności zdeterminowana jest w znacznym stopniu **specyfiką wskazanego we wniosku wzorca kontroli**. Jeżeli wzorcem jest zasada, prawo lub wolność, z którymi wiąże się określona wartość konstytucyjna, to na ogół przeprowadzany jest proces tzw. ważenia wartości (zob. szerzej pkt 8.1.-8.3.). Trybunał interpretuje przepis Konstytucji sformułowany w sposób ogólny, nadając mu konkretną treść normatywną. Ponadto możliwość przeprowadzenia kontroli konstytucyjności z niektórymi zasadami ustrojowymi może zależeć od wykazania przez wnioskodawcę określonych okoliczności faktycznych (zob. przykładowo zasada równości i obowiązek wykazania wspólnej cechy pomiędzy porównywanymi grupami podmiotów).

Z kolei gdy wzorcem jest przepis Konstytucji, z którego wynika konkretna norma prawna (dotyczy to w szczególności trybu prawodawczego oraz kompetencji i ustroju naczelnych organów państwa), a nie ogólna zasada, wówczas Trybunał bada jedynie, czy treść kwestionowanego przepisu niższego rzędu nie jest sprzeczna z treścią wyrażoną w sposób wyraźny (*explicite*) w przepisie stanowiącym wzorzec.

7. Sposób przeprowadzania kontroli konstytucyjności zależy również w znacznym stopniu od rodzaju przedmiotu kontroli. W sprawie zakończonej *wyrokiem z 15 stycznia 2009 r., K 45/07*, Trybunał rozróżnił tzw. **dwa typy niekonstytucyjności**. Z jednej strony wnioskodawca zakwestionował normę (art. 9 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych³ dotyczący nadzoru nad działalnością administracyjną sądów), która z uwagi na swój stopień abstrakcyjności ma charakter systemowy (kreuje określony mechanizm). Drugi typ niekonstytucyjności dotyczy z kolei pojedynczych norm ustawy zawierających konkretne regulacje szczegółowe o wyznaczonym w precyzyjny sposób zakresie normowania. Tytułem przykładu warto zauważyć, że w sprawie zakończonej *wyrokiem z 24 października 2007 r., SK 7/06*, Trybunał, uznając niekonstytucyjność jednego tylko przepisu (art. 135 § 1 p.u.s.p. dotyczącego możliwości powierzania asesorum czynności sędziowskich), przesądził jednocześnie o usunięciu całego niekonstytucyjnego mechanizmu wytworzonego przez przepisy regulujące status asesora. Postępowanie w zakresie pozostałych przepisów dotyczących tego mechanizmu zostało umorzone z uwagi na zbędność, skoro podstawowy przepis, bez którego mechanizm ten nie może funkcjonować, został uznany za niekonstytucyjny.

³ Dz. U. Nr 98, poz. 1070, ze zm.

8.1. Trybunał, orzekając, styka się często z **kolizją różnych wartości konstytucyjnych**. Wymaga to odwołania się do tzw. ważenia wartości uznawanych i chronionych w ramach obowiązującego porządku konstytucyjnego. Trybunał w takim wypadku dokonuje oceny, czy wartość, w imię której wprowadzono kwestionowaną regulację (instytucję, mechanizm itd.), jest na tyle istotna, że uzasadnia ograniczenie i ingerencję w sferę innej wartości konstytucyjnej pozostającej w kolizji z tą regulacją.

Niejednokrotnie kolizje pojawiają się na tle różnych wartości konstytucyjnych, wyrażonych w prawach i wolnościach konstytucyjnych. Są to kolizje przysługujących komuś konstytucyjnych wolności lub praw z innymi lub przysługującymi komu innemu prawami lub wolnościami. W takim wypadku Trybunał Konstytucyjny występuje w podwójnej woli – tzw. negatywnego ustawodawcy (eliminując niekonstytucyjny przepis z systemu prawnego) i jednocześnie organu ochrony konstytucyjnych wolności i praw.

8.2. Kontrola konstytucyjności norm wprowadzających ograniczenia konstytucyjnych wolności lub praw wymaga na ogół przeprowadzenia testu proporcjonalności, konieczności i efektywności wprowadzanego przez ustawodawcę ograniczenia (będącego przedmiotem kontroli konstytucyjności) – art. 31 ust. 3 Konstytucji. Przepis ten formułuje kumulatywnie ujęte przesłanki dopuszczalności ograniczeń korzystania z konstytucyjnych praw i wolności, tj.: 1) ustawowa forma ograniczenia; 2) istnienie w państwie demokratycznym konieczności wprowadzenia ograniczenia; 3) funkcjonalny związek ograniczenia z realizacją wskazanych w art. 31 ust. 3 wartości (bezpieczeństwo państwa, porządek publiczny, ochrona środowiska, zdrowia i moralności publicznej, wolności i praw innych osób); 4) zakaz naruszania istoty danego prawa lub wolności. Jeżeli nie został spełniony choćby jeden ze wskazanych warunków ograniczenia konstytucyjnego prawa lub wolności, Trybunał orzeka niekonstytucyjność aktu wprowadzającego ograniczenia prawa lub wolności. Przeprowadzenie testu proporcjonalności jest powinnością Trybunału.

8.3. W procesie kontroli konstytucyjności (hierarchicznej zgodności norm) w pierwszym rzędzie na ogół badane jest spełnienie przesłanki wprowadzenia ograniczenia w ustawie. Kontroli podlega także, czy regulacja ograniczająca prawa (wolności) służy osiągnięciu celu jej wprowadzenia (jest zgodna z *ratio legis*). Sytuacja taka miała miejsce między innymi w sprawie zakończonej *wyrokiem z 22 września 2009 r., P 46/07*. Problem konstytucyjny sprowadzał się do oceny, czy przewidziana przez ustawodawcę sankcja polegająca na odebraniu prawa jazdy dłużnikowi alimentacyjnemu faktycznie służy osiągnięciu celu ustawy, tj. zapewnieniu skuteczności w egzekwowaniu należności alimentacyjnych. Wymaganie zgodności celu z zastosowanymi przez ustawodawcę środkami zostało wywiedzione przez Trybunał zarówno z zasady poprawnej legislacji (art. 2 Konstytucji), jak i z treści art. 31 ust. 3 Konstytucji. Celu kwestionowanej ustawy polegającego na zapewnieniu skuteczności egzekwowania należności alimentacyjnych nie można bowiem osiągnąć przez zatrzymanie prawa jazdy dłużnikowi alimentacyjnemu, którego aktywność zawodowa wiąże się z koniecznością korzystania z samochodu. Ponadto wprowadzone ograniczenie nie może być uznane za niezbędne, ponieważ przymuszenie do realizacji obowiązków alimentacyjnych byłoby możliwe w drodze ustanowienia mniej uciążliwych obciążeń (zob. też *wyrok z 14 października 2009 r., Kp 4/09*).

W wyroku z 9 lipca 2009 r., **SK 48/05**, wskazano, że za ograniczeniem konstytucyjnego prawa do ochrony życia prywatnego, polegającym na obowiązku stosowania pasów bezpieczeństwa w pojazdach, przemawia przesłanka ochrony zdrowia. Wprowadzone ograniczenie stanowi najskuteczniejszy (na poparcie tej tezy przytoczono odpowiednie dane statystyczne) i najmniej uciążliwy środek bezpieczeństwa pojazdu oraz jego pasażerów.

W sprawie dotyczącej możliwości korzystania z widzenia przez osobę tymczasowo aresztowaną (wyrok z 2 lipca 2009 r., **K 1/07**) Trybunał – oceniając, czy wprowadzone ograniczenie spełnia przesłankę konieczności w demokratycznym państwie prawnym – przeprowadził ważenie prawa do prywatności tymczasowo aresztowanego z realizacją celów prowadzonego przeciwko niemu postępowania karnego. Trybunał uznał, że nie istnieje ścisły związek pomiędzy widzeniami a realizacją celów postępowania karnego, a tym samym wprowadzone ograniczenie nie jest konieczne w demokratycznym państwie prawnym. Trybunał w uzasadnieniu powołał poglądy Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, zgodnie z którymi dla oceny tego rodzaju ograniczeń praw osoby tymczasowo aresztowanej znaczenie ma zastosowanie środków alternatywnych, jak np. widzenie przez szybę czy nadzór funkcjonariusza więziennego.

Ograniczenie kręgu osób, spośród których można wybrać obrońcę w postępowaniu dyscyplinarnym określonych służb mundurowych, tylko do funkcjonariuszy tych służb (wyrok z 9 lipca 2009 r., **K 31/08**), zostało uznane za zbyt rygorystyczne ograniczenie prawa do obrony, niekonieczne w demokratycznym państwie prawnym. Nie wymaga tego w szczególności poufność postępowania dyscyplinarnego, służąca zachowaniu autorytetu określonej służby. Profesjonalni pełnomocnicy w postępowaniu dyscyplinarnym (adwokaci i radcowie prawni) zobowiązani są bowiem do zachowania tajemnicy zawodowej, i to również po zakończeniu postępowania, a tym samym nie mogą upubliczniać szczegółów dotyczących poszczególnych spraw, do których zostali zaangażowani.

Z kolei w sprawie zakończonej wyrokiem z 18 lutego 2009 r., **Kp 3/08**, dokonana została ocena, czy wprowadzenie możliwości występowania przez polskie sądy z pytaniami prejudycjalnymi do Trybunału Sprawiedliwości nie stanowi naruszenia prawa do rozpatrzenia sprawy przez sąd bez nieuzasadnionej zwłoki. W rozstrzygnięciu wskazano, iż mechanizm pytań prejudycjalnych sprzyja wydawaniu prawidłowych orzeczeń zgodnych z wykładnią prawa unijnego przeprowadzoną przez TS. Unikanie nieprawidłowości jest szczególnie istotne w prawie karnym, gdyż wydawanie błędnych wyroków w tym obszarze może powodować poważne i trudne do naprawienia następstwa. W związku z tym stosowanie przez sądy mechanizmów służących eliminacji wątpliwości co do wykładni określonych przepisów nie może być traktowane jako spowodowanie nieuzasadnionej zwłoki w rozumieniu art. 45 Konstytucji.

W sprawie zakończonej wyrokiem z 21 lipca 2009 r., **K 7/09**, badano konstytucyjność regulacji wyborczych, w których wyłączono możliwość wznowienia postępowania. Porównując zasadę stabilności prawomocnych orzeczeń z wymaganiami uzyskania rozstrzygnięcia możliwie najbardziej zgodnego z prawem i opartego na prawdziwych ustaleniach faktycznych, uznano m.in., że do koniecznych uprawnień w sprawiedliwej procedurze sądowej (art. 45 Konstytucji) należą m.in. odpowiednie środki wzruszania orzeczeń. Nawet niewielkie ryzyko wydania orzeczenia naruszającego – jak w tym wypadku – prawa konstytucyjne (wyborcze) należy uznać za istotny argument przemawiający za dopuszczalnością wznowienia postępowania sądowego.

9. Podczas kontroli konstytucyjności konieczne jest badanie, czy stworzone przez ustawodawcę mechanizmy i procedury, w ramach których może dochodzić do ograniczenia konstytucyjnych praw i wolności, są opatrzone stosownymi gwarancjami poszanowania praw osób, których dotyczą. Jeżeli gwarancji tych brak (a mogą one dotyczyć różnych kwestii: rzetelności postępowania, zachowania równości broni, trybu odwoławczego, rozpatrzenia sporu przez bezstronny organ, zapewnienia przejrzystości postępowania władzy itd.), może to skutkować orzeczeniem przez Trybunał naruszenia zasady poprawnej legislacji z uwagi na brak możliwości jednoznacznego określenia sposobu działania w ramach danego postępowania. Niejasne i nieprecyzyjne sformułowanie przepisu rodzi niepewność adresatów co do ich praw i obowiązków, a także stwarza szerokie pole dowolności działania organów stosujących prawo. W sprawie zakończonej wyrokiem z 22 września 2009 r., **P 46/07** stwierdzono naruszenie zasady sprawiedliwej procedury, uznając, że przewidziana kontrola sądownoadministracyjna nie daje możliwości badania zasadności merytorycznej decyzji o odebraniu prawa jazdy (zob. też wyrok z 14 października 2009 r., **Kp 4/09** oraz wyrok z 23 czerwca 2009 r., **K 54/07**).

W sprawie zakończonej wyrokiem z 2 lipca 2009 r., **K 1/07**, za niekonstytucyjny uznano brak ustawowego wskazania przesłanek decyzji o zakazie widzenia dotyczącym tymczasowo aresztowanego. W rezultacie organowi wyrażającemu zgodę na widzenie przyznano daleko idącą swobodę normowania kształtu konstytucyjnego prawa do prywatności, co wobec braku możliwości wniesienia środka odwoławczego od decyzji prokuratora odmawiającej widzenia, przesądziło o uznaniu niekonstytucyjności kwestionowanej regulacji.

2. Problemy dotyczące ustroju państwa oraz konstytucyjnych praw i wolności

2.1. Wprowadzenie

Wydawane przez Trybunał Konstytucyjny orzeczenia zawierają tezy wzbogacające i rozbudowujące tzw. *acquis constitutionnel* – zbiór standardów rozumienia wzorców konstytucyjnych (wyrok z 11 maja 2007 r., **K 2/07**). Prawodawca w procesie stanowienia prawa obowiązany jest uwzględniać te standardy w taki sposób, aby zapewnić stan zgodności z Konstytucją od początku obowiązywania aktu normatywnego. Orzecznictwo z 2009 r. zawiera szereg tego rodzaju tez, które w przyszłości powinny stanowić dla prawodawcy istotne wskazania co do dopuszczalnego kształtu oraz standardów tworzenia norm prawnych.

2.2. Problemy ustrojowe

Spośród nowych tez na podkreślenie zasługują przede wszystkim te, które dotyczą zasady współdziałania władz oraz poszczególnych zasad wynikających z art. 2 Konstytucji (zasada demokratycznego państwa prawnego).

Pojęcia konstytucyjne mają charakter **autonomiczny**. To znaczy, że nie należy nadawać im treści według definicji pojęć ustawowych (wyrok z 13 maja 2009 r., **Kp 2/09**). Wynika stąd wniosek praktyczny: nie można wnioskować o Konstytucji z treści ustaw zwykłych.

Preambuła do Konstytucji nie daje co prawda podstaw do wyprowadzenia z niej norm prawnych w znaczeniu ścisłym, jednak zawiera wskazówki (opierające się na autentycznej wypowiedzi ustawodawcy konstytucyjnego) co do interpretacji części normatywnej Konstytucji. W preambule – oprócz charakterystyki drogi ustrojowej Polski, podkreślenia doświadczeń niepodległościowych i demokratycznych – określone zostały uniwersalne wartości konstytucyjne oraz podstawowe zasady dotyczące organizacji życia wspólnoty państwowej. Należą do nich demokracja, poszanowanie praw jednostki, współdziałanie władz, dialog społeczny, zasada pomocniczości (*wyrok z 11 maja 2005 r., K 18/04*).

Prawo Unii Europejskiej stanowi zarazem część krajowego porządku prawnego i jest stosowane przez polskie organy państwowe (*postanowienie z 20 maja 2009 r., Kpt 2/08*). **Zasada wykładni w zgodzie z prawem europejskim** dotyczy również przepisów konstytucyjnych. Interpretacja powinna być dokonywana tak, aby unikać kolizji przepisów pierwotnego i pochodnego prawa Unii Europejskiej z prawem polskim (*wyrok z 16 lipca 2009 r., Kp 4/08*). Z uwagi na dyspozycję wynikającą z art. 9 Konstytucji konieczne jest ustawowe unormowanie **kwestii dopuszczalności wznowienia postępowania na skutek stwierdzenia przez Europejski Trybunał Praw Człowieka naruszenia przez sąd przepisów Konwencji** o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (*postanowienie z 7 sierpnia 2009 r., S 5/09*).

Preambuła do Konstytucji **zobowiązuje władze publiczne do współdziałania**, które powinno być realizowane w drodze wzajemnego poszanowania zakresu zadań konstytucyjnych organów państwa, ich kompetencji oraz godności urzędów i osób je piastujących. Władze publiczne obowiązane są respektować takie wartości, jak wzajemna lojalność, działanie w dobrej wierze, wzajemne informowanie o inicjatywach, gotowość do współdziałania i uzgodnień oraz ich dotrzymywania i rzetelnego wykonywania. Zbieżność celów organów państwa stanowi wyraz idei współdziałania, co wynika z wyrażonej w art. 1 Konstytucji fundamentalnej zasady ustrojowej, zgodnie z którą Rzeczpospolita Polska jest dobrem wspólnym wszystkich obywateli (*postanowienie z 20 maja 2009 r., Kpt 2/08*). Prowadzenie dialogu oraz współdziałanie władz ma na celu rozwiązywanie mogących powstać problemów poprzez rozstrzygnięcie sprawy stanowiącej przedmiot debaty lub sporu. Kształt regulacji ustawowych związanych z dialogiem i współdziałaniem powinien być taki, aby zapewniał równowagę demokracji i efektywność. Ukształtowanie mechanizmu podejmowania decyzji powinno następować w taki sposób, by eliminować przewagę jednej ze stron (*wyrok z 8 kwietnia 2009 r., K 37/06*).

Zgodnie z konstytucyjną zasadą pomocniczości, administracja rządowa podejmuje określone działania wówczas, gdy mniejsze wspólnoty nie mogą samodzielnie rozwiązać własnych problemów. Jedną z takich sytuacji stanowią konflikty i różnice interesów stanowiące przesłankę zmian w podziale terytorialnym (*wyrok z 8 kwietnia 2009 r., K 37/06*).

Spośród zasad wynikających z art. 2 Konstytucji istotne tezy dotyczą m.in. **zasady określoności regulacji prawnych**, zasady **odpowiednio długiej vacatio legis** oraz **zasad przeprowadzania wolnych i uczciwych wyborów**.

Jasność i zrozumiałość regulacji powinna być oceniana m.in. z perspektywy adresata tych przepisów. To znaczy, że wymagania dotyczące przepisów adresowanych do ogółu obywateli są inne niż dotyczące unormowań odnoszących się do podmiotów wyspecjalizowanych w ramach określonej działalności. Przepisy adresowane do ogółu, w których jest mowa o realizacji przysługujących adresatom tych norm podstawowych

praw konstytucyjnych, muszą być formułowane w sposób zrozumiały dla przeciętnego adresata. Przepisy te nie powinny być formułowane tak, aby powstała konieczność badania ukształtowanego sposobu ich stosowania lub orzecznictwa bądź potrzeba konsultacji z przedstawicielem jednego z zawodów prawniczych. Podkreślając ścisły związek **zasady określoności regulacji prawnych** z art. 31 ust. 3 Konstytucji ustanawiającym wymagania ustawowej formy ograniczeń w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw, zaznaczono, że ustawa zawierająca takie ograniczenia musi być sformułowana w sposób na tyle zrozumiały i precyzyjny, aby adresat mógł wyłącznie na jej podstawie zidentyfikować owe ograniczenia dotyczące jego praw i wolności (*wyrok z 25 maja 2009 r., SK 54/08*). Za naruszenie wynikającej z art. 7 Konstytucji **zasady legalizmu** należy uznać rozwiązanie polegające na przyjmowaniu przepisów adresowanych do organów władzy publicznej na tyle niejednoznacznych, że pozwalających na nadmierną swobodę oraz uznaniowość tych organów (*wyrok z 14 maja 2009 r., K 21/08*).

Jeżeli nie zachodzą nadzwyczajne okoliczności uzasadniające wprowadzenie szczególnego unormowania w tym zakresie, **vacatio legis** powinna być dostatecznie długa. W świetle dotychczasowego orzecznictwa jednostka powinna jednak liczyć się ze zmianą warunków społecznych lub gospodarczych, która może wymagać m.in. niezwłocznego wprowadzenia w życie nowych przepisów prawnych (*wyrok z 30 czerwca 2009 r., K 14/07*).

Za jedną z konstytutywnych cech państwa demokratycznego uznaje się **wolne i uczciwe wybory** przeprowadzane w rozsądnych odstępach czasu. Podstawowym elementem takich wyborów jest zaś m.in. prowadzona podczas kampanii wyborczej wolna debata publiczna zainteresowanych obywateli. Z art. 2 Konstytucji wynika obowiązek ustawodawcy wprowadzenia regulacji zapewniających kampanię uczciwą, w ramach której gwarantuje się dostęp obywateli do zgodnych z prawdą informacji o sprawach publicznych i kandydatach. Powinna ona także prowadzić do swobodnego kształtowania woli wyborców i podjęcia decyzji w drodze głosowania (*wyrok z 21 lipca 2009 r., K 7/09*).

Zasada niezależności banku centralnego (Narodowego Banku Polskiego) nie jest co prawda sformułowana wprost w treści Konstytucji, jednak pośrednio wynika ona z analizy całości kształtu przepisów konstytucyjnych dotyczących Narodowego Banku Polskiego (*wyrok z 16 lipca 2009 r., Kp 4/08*).

2.3. Konstytucyjne prawa i wolności

Spośród zawartych w orzecznictwie z 2009 r. wypowiedzi dotyczących praw i wolności szczególnie istotne – z uwagi na zawarte w nich nowe elementy – są tezy dotyczące prawa do sądu, własności, prawa do prywatności, do nauki i do obrony.

Prawo do obrony (art. 42 ust. 2). Z prawem tym związany jest zakaz orzekania na niekorzyść oskarżonego, jeżeli środek zaskarżenia wniesiono na korzyść oskarżonego (zakaz *reformationis in peius*). Jednak zakaz ten nie kształtuje istoty prawa do obrony, w związku z tym, co do zasady, może podlegać ograniczeniom (*wyrok z 28 kwietnia 2009 r., P 22/07*). Ustawodawca nie może z góry wykluczać możliwości obrony poprzez ograniczenie kategoryczne kręgu potencjalnych obrońców (*wyrok z 9 lipca 2009 r., K 31/08*).

Prawo do sądu (art. 45). Z prawem do sądu wiąże się postulat szybkości postępowania wpływającej na skuteczność ochrony konstytucyjnych praw i wolności. Narusze-

niem art. 45 Konstytucji jest powstanie **stanu zwłoki w postępowaniu**, w sytuacji gdy nie występują uzasadnione powody do jego przedłużania czy też gdy istnieją powody niezaskługujące na aprobatę z uwagi na skuteczność ochrony sądowej. Z jednej strony jednak uczestnikom postępowania sądowego przysługuje prawo do bezzwłocznego rozpatrzenia sprawy, zaś z drugiej – prawo do uzyskania prawidłowego rozstrzygnięcia zgodnego z normami prawa materialnego (*wyrok z 18 lutego 2009 r., Kp 3/08*). Postępowanie sądowe nie może być przyspieszane za wszelką cenę, co oznacza, że szybkość nie jest wartością bezwzględną. Może ono dotyczyć kwestii formalnych, ale nie podstawowych uprawnień stron postępowania. Przyspieszanie nie może być realizowane kosztem ochrony praw podmiotowych. Jakość tej ochrony obniżają unormowania charakteryzujące się nadmiernym formalizmem i bezwzględnym w skutkach rygoryzmem. Sprawność postępowania można osiągnąć za pomocą innych rozwiązań (rozwiązania kadrowe, organizacyjne i finansowe; *wyrok z 15 kwietnia 2009 r., SK 28/08*).

Wymaganie ukształtowania postępowania sądowego zgodnie ze **standardami sprawiedliwości proceduralnej** obejmuje nakaz wprowadzenia mechanizmów zapewniających jednostce adekwatną ochronę przed prawomocnymi, lecz szczególnie wadliwymi orzeczeniami sądowymi, które naruszają wartości konstytucyjne. Prawo do wznowienia postępowania koliduje z zasadą stabilności orzeczeń. Dlatego rozwiązywanie tej kolizji wymaga szczególnie starannego ważenia kolidujących ze sobą wartości (*wyrok z 21 lipca 2009 r., K 7/09*).

Prywatność i wolność komunikowania się (art. 47-51). Istnieje ścisły związek między zagrożeniami stanowiącej źródło praw i wolności godności człowieka (art. 30 Konstytucji) a prywatnością. Ta ostatnia wartość jest chroniona wieloaspektowo na poziomie konstytucyjnym i obejmuje kilka praw i wolności (zob. art. 47-51 Konstytucji). Zachowanie godności wymaga poszanowania sfery osobistej (*wyrok z 23 czerwca 2009 r., K 54/07*).

W treści art. 49 Konstytucji wyrażenie „wolność komunikowania się”, a nie „wolność komunikowania”, nie znalazło się przypadkowo. Zgodnie z rozumieniem słownikowym zwrot „komunikować się” oznacza utrzymywanie z kimś kontaktu, porozumiewanie się, nie zaś tylko podawanie czegoś do wiadomości, przekazywanie określonej informacji, czy też zawiadamianie o czymś. W konsekwencji wolność komunikowania się ze swojej istoty związana jest ze swobodą porozumiewania się określonych osób i poufnością, która tradycyjnie określana jest jako „tajemnica” (*wyrok z 15 lipca 2009 r., K 64/07*).

Własność i inne prawa majątkowe (art. 64). Prawidłowe funkcjonowanie własności wymaga stworzenia podstaw swoistego zaufania i pewności tego prawa. W szczególności nie może ono spełniać swojej konstytucyjnej funkcji w sytuacji, gdy własność, która została nabyta zgodnie z prawem ustanowionym przez demokratycznie legitymowaną ustawodawcę, można w łatwy sposób odebrać właścicielowi, pozbawiając go dodatkowo wpływu na ustalanie warunków, na jakich utrata własności jest dokonywana (*wyrok z 15 lipca 2009 r., K 64/07*). Na ochronę konstytucyjną innego niż własność prawa majątkowego (por. art. 64 ust. 2 Konstytucji) nie może powoływać się ten, komu prawo to dotychczas nie przysługiwało. W ocenie Trybunału osoba, której nie przysługuje prawo majątkowe (nie ma podstawy prawnej), nie mieści się w ramach podmiotowych zastosowania art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji (*wyrok z 16 czerwca 2009 r., SK 42/08*).

Podatki. Mimo uznania szerokiej swobody regulacyjnej prawodawcy w dziedzinie prawa daninowego, konieczne jest wyznaczenie jej granic. Wyznacza je m.in. koniecz-

ność respektowania konstytucyjnych reguł ochrony praw majątkowych podatników. O naruszeniu granicy swobody regulacyjnej można mówić w szczególności w wypadku regulacji sankcjonujących uiszczanie podatków i innych należności publicznoprawnych pobranych nienależnie czy też pominięć regulacyjnych uniemożliwiających odzyskanie takich należności (wyrok z 10 marca 2009 r., **P 80/08**). Granicę ingerencji podatkowej wyznacza istota własności, której naruszeniem jest wprowadzenie ograniczeń dotyczących podstawowych uprawnień kształtujących treść prawa podstawowego uniemożliwiających realizację funkcji tego prawa. Regulacje dotyczące obowiązków podatkowych nie podlegają ocenie przez przyzmat ograniczeń w korzystaniu z konstytucyjnych praw i wolności (art. 31 ust. 3 Konstytucji), ale w kategoriach relacji między obowiązkami konstytucyjnymi a ochroną konstytucyjnych wolności i praw (wyrok z 6 stycznia 2009 r., **SK 22/06**). O naruszeniu konstytucyjnej zasady ochrony praw majątkowych można mówić jedynie wówczas, gdy przepisy prawa daninowego skutkujące uszczupleniem majątkowym były wadliwe z powodu uchybień w sposobie nakładania podatku (wyrok z 7 lipca 2009 r., **SK 49/06**).

Prawo do nauki (art. 70 ust. 1). Dla urzeczywistnienia tego prawa konstytucyjnego konieczne jest zapewnienie osobie studiującej w szkole wyższej wysokiego standardu akademickiego. Prawo szkoły wyższej do autonomii (art. 70 ust. 5 Konstytucji) nie ma charakteru absolutnego, jej granice zaś ustawodawca może wyznaczać w ramach określonych w art. 31 ust. 3 Konstytucji przesłanek ingerencji w konstytucyjne prawa i wolności. Istnieje związek prawa do autonomii z prawem do nauki; autonomiczne szkoły wyższe mogą zapewnić wyższy standard badań naukowych i kształcenia na wszystkich poziomach. Zaznaczono również związek prawa do autonomii z wolnością słowa, prawem do ochrony własności intelektualnej, prawem do prywatności, prawem do wolności badań czy prawem do kultury – art. 6 ust. 1, art. 15 ust. 1, art. 36 i art. 73 Konstytucji (wyrok z 28 kwietnia 2009 r., **K 27/07**).

Użyte w art. 59 ust. 2 **prawo do rokowań** stanowiące konkretyzację zasady dialogu społecznego oraz zasady subsydiarności należy rozumieć w sposób szeroki (wyrok z 28 kwietnia 2009 r., **K 27/07**).

„Zdrowe” środowisko stanowi wartość konstytucyjną, której realizacji należy podporządkować sposób interpretacji przepisów konstytucyjnych. Jednak Konstytucja nie statuuje i nie gwarantuje prawa podmiotowego do „życia w zdrowym środowisku” (wyrok z 13 maja 2009 r., **Kp 2/09**).

3. Konstytucyjne standardy tworzenia prawa

Trybunał wielokrotnie formułował w swoim orzecznictwie wymagania dotyczące **trybu tworzenia aktów normatywnych**, zasad ich konstrukcji oraz wchodzenia w życie. Orzecznictwo z 2009 r. stanowi w tym zakresie przede wszystkim potwierdzenie i rozwinięcie też stanowiących dotychczasowy dorobek orzecznicy Trybunału⁴. Jednocześnie jednak pewne uchybienia ustawodawcy cały czas się powtarzają i Trybunał wypowiada się o nich w swym orzecznictwie w kolejnych latach. Najczęstsze problemy

⁴ Na temat wcześniejszych też Trybunału zob. szerzej opracowanie Biura Trybunału Konstytucyjnego, *Proces prawotwórczy w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, Warszawa 2009.

dotyczą trzech kategorii zagadnień: poszanowania przy konstruowaniu przepisów zasad wynikających z zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji), zachowania prawidłowego trybu ustawodawczego oraz wzajemnych relacji pomiędzy ustawami a aktami niższego rzędu (przede wszystkim rozporządzeniami).

3.1. Standardy wynikające z zasady demokratycznego państwa prawnego

Zasada demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) jest zbiorczym ujęciem (wyrażeniem) szeregu reguł i zasad niesformułowanych *expressis verbis* w tekście Konstytucji, ale w sposób immanentny wynikających z aksjologii i istoty demokratycznego państwa prawnego. Wśród tych zasad szczegółowych, pochodnych, istotne miejsce zajmują te, które dotyczą standardów stanowienia prawa.

Zasada demokratycznego państwa prawnego wymaga poszanowania zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, z której z kolei wynikają bardziej szczegółowe zasady, **jak nakaz określoności przepisów prawa, zakaz stanowienia przepisów z mocą wsteczną, nakaz zachowania odpowiedniej *vacatio legis*, nakaz poszanowania praw słuszenie nabytych oraz interesów w toku**, które są również czasami określane jako tzw. zasady poprawnej lub przyzwoitej legislacji.

3.1.1. Wymaganie określoności prawa

Zasady poprawnej legislacji obejmują wymaganie określoności przepisów, które muszą być formułowane w sposób poprawny, precyzyjny i jasny. Mimo istotnego dorobku orzeczniczego Trybunału w tym zakresie, nadal pojawia się wiele spraw, w których sposób sformułowania przepisów budzi wątpliwości. Jest to szczególnie niepokojące w sytuacji, gdy dotyczy przepisów formułujących definicje ustawowe, których celem powinno być usuwanie wątpliwości interpretacyjnych. W *wyroku z 23 czerwca 2009 r., K 54/07*, Trybunał analizował zawartą w ustawie o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym⁵ definicję pojęcia „korupcja”, podstawową dla ustalenia zakresu zadań i kompetencji Biura. Rozpatrując zakres znaczenia poszczególnych sformułowań użytych w zakwestionowanym przepisie, Trybunał uznał, że ustawodawca nie tylko posłużył się niejasnymi określeniami, ale także połączył je niezgodnie z zasadami logiki formalnej, co doprowadziło do niedopuszczalnej, szczególnie w odniesieniu do definicji legalnej, wieloznaczności.

Podobnie w *wyroku z 21 kwietnia 2009 r., K 50/07*, Trybunał zdyskwalifikował jako niezgodną z zasadą demokratycznego państwa prawnego definicję „sytuacji krytycznej” zawartą w ustawie o zarządzaniu kryzysowym⁶. Definicja posługiwała się bez dalszego definiowania takimi sformułowaniami jak „zagrożenie”, „zerwanie lub znaczne naruszenie więzów społecznych”, czy „poważne zakłócenie w funkcjonowaniu instytucji publicznych”. W tej sytuacji mogła ona rodzić poważne wątpliwości adresatów co do treści wynikających z przepisów ustawy praw i obowiązków, stwarzając jednocześnie organom stosującym prawo nadmierną swobodę ingerencji w prawa i wolności jednostek, podczas gdy w tej sferze wymogi wynikające z art. 2 Konstytucji powinny być przestrzegane szczególnie restryktywnie.

⁵ Dz. U. z 2006 r. Nr 104, poz. 708, ze zm.

⁶ Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590.

3.1.2. Standardy w zakresie *vacatio legis*

Powracającym w orzecznictwie Trybunału problemem jest też konieczność zapewnienia odpowiednio długiej *vacatio legis*, która ma na celu umożliwienie adresatom aktu normatywnego zapoznanie się z jego treścią oraz ewentualne dostosowanie do nowych norm swych przyszłych zachowań. Wobec tego wymagana długość *vacatio legis* zależy od tego, czego dotyczy dany akt prawny i jaki okres jest konieczny do przystosowania się obywateli do dokonanych zmian prawnych. Sytuacja taka występuje na przykład w wypadku nowelizowania przepisów prawa wyborczego. Uchwalenie w nich „istotnych zmian”, a więc takich, które wyraźnie wpływają na przebieg głosowania i jego wyniki, powinno nastąpić nie później niż na sześć miesięcy przed wyborami, rozumianymi jako całość czynności objętych tzw. kalendarzem wyborczym (do pierwszej czynności wyborczej, czyli do wydania postanowienia o zarządzeniu danych wyborów). Dlatego w wyroku z 28 października 2009 r., **Kp 3/09**, Trybunał uznał za niedopuszczalne późniejsze dokonanie zmiany trybu głosowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego poprzez wprowadzenie dwudniowego głosowania oraz instytucji pełnomocnika wyborczego. Jednocześnie jednak Trybunał wskazał, że wymaganie zachowania sześciomiesięcznego okresu niedokonywania „istotnych zmian” w prawie wyborczym nie jest ściśle rozumianym okresem *vacatio legis*. Odnosi się bowiem nie tyle do momentu wejścia nowych przepisów w życie, co do terminu planowanych wyborów, a więc zastosowania nowej regulacji. Dlatego możliwe było wejście w życie tej samej ustawy zmieniającej ordynację wyborczą do Parlamentu Europejskiego bez formalnej zmiany jej przepisów dotyczących momentu wejścia w życie, w sytuacji, gdy skierowanie ustawy do Trybunału Konstytucyjnego w trybie kontroli prewencyjnej spowodowało, iż nie weszła ona w życie przed planowanymi w momencie jej uchwalenia wyborami i obecnie może mieć zastosowanie dopiero w kolejnych wyborach.

3.1.3. Poszanowanie praw nabytych i interesów w toku

Istotne miejsce w dorobku orzecznictwa Trybunału znajdują również zasada ochrony praw nabytych oraz zasada ochrony interesów w toku, będące **składnikami wynikającej z art. 2 Konstytucji zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa**. Mają one na celu umożliwienie jednostce przewidzenia prawnych konsekwencji swoich działań i ich racjonalnego planowania na podstawie istniejących przepisów.

Problem rozróżnienia obu sytuacji pojawia się we wnioskach do Trybunału i często, jak w sprawie zakończonej *wyrokiem z 8 stycznia 2009 r., P 6/07*, zasady te występują łącznie jako wzorce kontroli. **Zasada ochrony praw nabytych** zakazuje arbitralnego znoszenia lub ograniczania praw podmiotowych przysługujących jednostce lub innym podmiotom prywatnym. Objęte są nią prawa nabyte w drodze jednostkowych decyzji organów władzy publicznej oraz wprost na podstawie ustawy, a także maksymalnie ukształtowane ekspektatywy praw podmiotowych, a więc sytuacje, w których podmiot domagający się ochrony spełnił zasadniczo wszystkie przesłanki nabycia prawa na gruncie dotychczasowych przepisów. **Zasada ochrony interesów w toku** wymaga od ustawodawcy takiego formułowania regulacji, aby respektowane były przedsięwzięcia go-

spodarcze i finansowe rozpoczęte pod rządami przepisów dotychczas obowiązujących. Dla powstania sytuacji „interesów w toku” konieczne jest równoczesne istnienie trzech przesłanek. Po pierwsze, przepisy muszą wyznaczać horyzont czasowy dla realizowania określonych przedsięwzięć. Po drugie, podjęte przez jednostkę przedsięwzięcie ze swej natury musi być rozłożone w czasie. Po trzecie zaś, obywatel musi faktycznie rozpocząć określone przedsięwzięcie w okresie obowiązywania dotychczasowych przepisów.

W powołanej sprawie Trybunał stanął przed problemem uznania za objęte tymi zasadami zwolnień podatkowych przyznanych zakładom pracy chronionej. W odniesieniu do zasady praw nabytych Trybunał wskazał, że przyznawanie zwolnień podatkowych jest wyjątkiem od zasady powszechności opodatkowania, wynikającej z konstytucyjnego obowiązku ponoszenia ciężarów i świadczeń publicznych (art. 84 Konstytucji), i uznał, iż bez wyraźnie sformułowanej podstawy ustawowej nie można mówić o bezterminowym prawie do określonych zwolnień podatkowych, czy też bezwzględnej i trwałej jego ochronie. W odniesieniu do zasady ochrony interesów w toku Trybunał stwierdził, iż w dotychczasowych przepisach, przyznających zwolnienia zakładom, które otrzymały status zakładów pracy chronionej bezterminowo, brak było elementu wyznaczenia przez ustawodawcę horyzontu czasowego realizacji związanych z prowadzeniem takiego zakładu przedsięwzięć. Nie zostały więc spełnione warunki objęcia zwolnień tą zasadą.

3.2. Tryb ustawodawczy – zagadnienia proceduralne

Zakaz naruszeń prawa proceduralnego w toku stanowienia prawa jest jednym z aspektów zasady legalizmu oraz ogólnym założeniem demokratycznego państwa prawnego. Zgodnie z nimi dochowanie konstytucyjnego trybu ustawodawczego warunkuje dojście ustawy do skutku, a jego naruszenie pociąga za sobą konieczność wyeliminowania jej przepisów z obrotu prawnego niezależnie od ich treści. Jak zauważał Trybunał w swoim wcześniejszym orzecznictwie, naruszenie konstytucyjnych zasad dotyczących procedury ustawodawczej oznacza, iż mamy do czynienia z jedynie pozorną zmianą ustawy, która zgodnie z konstytucyjnymi ramami systemu prawa nie może prowadzić do efektywnej modyfikacji stanu prawnego (zob. *wyrok z 28 listopada 2007 r., K 39/07*).

Dlatego uznanie niekonstytucyjności w zakresie procedury legislacyjnej, w której zakwestionowane przepisy doszły do skutku, czyni bezprzedmiotową kontrolę merytoryczną, choć jej równoległe przeprowadzenie nie jest wykluczone. Co więcej, na podstawie art. 42 ustawy o TK nieprawidłowości w trybie uchwalenia zaskarżonych przepisów są brane przez Trybunał pod uwagę z urzędu, niezależnie od ich podniesienia przez wnioskodawcę. Może się więc zdarzyć, jak miało to miejsce na przykład w *wyroku z 4 listopada 2009 r., Kp 1/08*, że Trybunał uzna zaskarżone przepisy za niezgodne z Konstytucją z powodu naruszenia zasad ich uchwalenia, pomimo braku podniesienia tego rodzaju zarzutów przez wnioskodawcę.

Mimo konsekwentnego orzecznictwa Trybunału dotyczącego chociażby dopuszczalnego zakresu poprawek do ustawy zgłaszanych w trakcie procesu legislacyjnego, problem ten powraca w orzecznictwie. Szczególnie niepokojące wydaje się to, że analiza przebiegu procesu ustawodawczego wskazuje niejednokrotnie, iż jego uczestnicy mieli wątpliwości co do zgodności z Konstytucją podejmowanych przez siebie działań. Mimo to decydowali się na ich podjęcie, co najwyżej wskazując, że ostateczna ocena

będzie należeć do Trybunału (zob. np. wyrok z 24 marca 2009 r., **K 53/07**, a wcześniej wyrok z 28 listopada 2007 r., **K 39/07**). Tymczasem przepisy konstytucyjne nakładają na wszystkie organy państwa obowiązek poszanowania zasady legalizmu, a więc wymagają zachowania przez nie należytej staranności przy wykonywaniu swoich kompetencji, niezależnie od ewentualnej późniejszej kontroli dokonywanej przez Trybunał.

Najczęściej pojawiającym się i najpoważniejszym problemem związanym z dochowaniem właściwego trybu ustawodawczego, także w orzeczeniach wydanych w 2009 r., jest konstytucyjnie dopuszczalny zakres poprawek wnoszonych w trakcie postępowania ustawodawczego oraz konieczność uzyskania opinii określonych podmiotów na temat proponowanych zmian w prawie.

3.2.1. Konstytucyjnie dopuszczalny zakres poprawek

Zagadnienie dopuszczalnego zakresu poprawek wnoszonych w toku prac ustawodawczych wiąże się z konstytucyjnymi wymaganiami dotyczącymi inicjatywy ustawodawczej, trzech czytań projektu ustawy w Sejmie oraz rozpatrzenia przez Senat ustawy uchwalonej przez Sejm.

Celem ograniczenia możliwości dokonywania niektórych zmian w projekcie ustawy w kolejnych stadiach postępowania ustawodawczego w Sejmie jest z jednej strony zapobieżenie zatarciu się różnic pomiędzy instytucjami poprawki a inicjatywy ustawodawczej i w konsekwencji omijaniu konstytucyjnych wymogów dotyczących inicjatywy, z drugiej zaś poszanowanie zasady trzech czytań projektu ustawy w tej izbie parlamentu. Ta ostatnia zasada, wyrażona w art. 119 Konstytucji oznacza konieczność trzykrotnego rozpatrywania przez Sejm tego samego projektu ustawy w sensie merytorycznym i ma służyć możliwie najbardziej dokładnemu i wnikliwemu przeanalizowaniu projektu w celu eliminacji ryzyka niedopracowania lub przypadkowości przyjmowanych rozwiązań.

W celu ustalenia, czy poprawka mieści się w dopuszczalnym zakresie, Trybunał analizuje zakres pierwotnego projektu ustawy oraz przyświecające projektodawcy cele, składające się na przedmiotową „tożsamość” ustawy. Na przykład w wyroku z 24 marca 2009 r., **K 53/07**, Trybunał uznał za niezgodne z Konstytucją wprowadzenie do rządowego projektu ustawy, mającej na celu ułatwienie rodzinom uzyskania kredytów bankowych na zakup mieszkania lub budowę domu, przepisów w znaczny sposób modyfikujących sytuację prawną spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych (tzw. SKOK-ów). Zakwestionowany przepis, wprowadzony do projektu już po pierwszym czytaniu, nie tylko pozwalał kasom udzielać kredytów długoterminowych, jakich na mocy pierwotnego projektu miały udzielać tylko banki, ale również znosił inne ograniczenia dotyczące udzielania przez nie pożyczek, przez co w praktyce zrównywał ich pozycję w tym zakresie z bankami. Dotyczył więc nie tyle pomocy spełniającym przewidziane w ustawie kryteria rodzinom w uzyskaniu kredytów mieszkaniowych, ile istotnej modyfikacji statusu prawnego SKOK-ów, co mogłoby zostać rozważone przez Sejm jedynie w trybie nowej inicjatywy ustawodawczej.

Podobnie kryterium celu nowej regulacji zaważyło na uznaniu w wyroku z 16 kwietnia 2009 r., **P 11/08**, że naruszało Konstytucję wprowadzenie do poselskiego pro-

jektu ustawy nowelizującej Kodeks karny⁷, a mającej na celu wprowadzenie nowych kar i środków karnych oraz modyfikacje sposobu wykonywania orzeczeń wobec osób skazanych za przestępstwa seksualne, poprawki zmieniającej wymiar kary za zabójstwo kwalifikowane (art. 148 § 2 k.k.). Dodany w drugim czytaniu przepis obejmował bowiem zarówno sankcję karną za zbrodnię zabójstwa popełnionego na tle seksualnym (co jeszcze mieściłoby się w celach ustawy), jak i inne wypadki kwalifikowanego zabójstwa, co wykraczało poza zakres przedmiotowy pierwotnego projektu, a w konsekwencji naruszało konstytucyjne przepisy o inicjatywie ustawodawczej oraz wnoszeniu poprawek (art. 118 ust. 1 i art. 119 ust. 1 i 2 Konstytucji).

Dodatkowe ograniczenia, w porównaniu z wnoszeniem poprawek na sejmowym etapie prac nad projektem ustawy, występują w wypadku poprawek senackich. Wiązą się one z tym, że ta faza procedury legislacyjnej jest najbardziej zaawansowana – Senat zajmuje się już nie projektem ustawy, ale uchwaloną przez Sejm ustawą, która przeszła etapy poszczególnych czytań w Sejmie, zaś autor projektu nie może już go wycofać. Zatem pomimo że poprawki Senatu wprost dotyczące materii regulowanej w tekście przesłanym mu przez Sejm mogą nawet całkowicie zmieniać kierunek regulacji, to niedopuszczalne byłoby zmniejszenie zakresu przekazanej ustawy. Tutaj również najistotniejszą rolę pełni analiza celów przyświecających projektodawcy oraz podmiotowi wnoszącemu poprawkę.

Dobrze ilustruje to wyrok z 4 listopada 2009 r., **Kp 1/08**, w którym Trybunał uznał za konstytucyjnie dopuszczalne przyjęcie przez Senat poprawek do ustawy nowelizującej przepisy ustanawiające katalog osób zwolnionych z obowiązku uiszczania opłaty abonamentowej, w zakresie, w którym ustanawiały one dodatkowe kryteria majątkowe uzyskania zwolnienia przez wymienioną już w pierwotnym projekcie ustawy kategorię osób (grupę emerytów i rencistów). Stwierdził bowiem, że modyfikacja przyjętej przez Sejm regulacji pozostawała w tym wypadku w zgodzie z ogólnym celem ustawy, którym było zwolnienie z opłaty abonamentowej osób najuboższych. Natomiast za niezgodne z konstytucyjnymi zasadami wnoszenia poprawek Trybunał uznał dopisanie przez Senat do katalogu osób zwolnionych z tej opłaty osób represjonowanych i internowanych w stanie wojennym, które zgodnie z deklaracjami Senatu miało na celu realizację konstytucyjnego obowiązku otaczania szczególną opieką weteranów. Ten ostatni cel nie przyświecał bowiem projektodawcom oraz Sejmowi uchwalającemu ustawę, lecz przeciwnie, stanowił zmianę kryterium zwolnienia w porównaniu z pierwotnym założeniem nowelizacji. Wprowadzona w celu jego realizacji modyfikacja stanowiła więc w istocie ukrytą inicjatywę ustawodawczą i nie mogła być zakwalifikowana jako poprawka Senatu w rozumieniu art. 121 ust. 2 Konstytucji.

3.2.2. Opiniowanie projektów aktów normatywnych

Z punktu widzenia zapewnienia ustawodawcy możliwości podjęcia decyzji o przyjęciu określonych regulacji prawnych istotne jest też przestrzeganie obowiązku konsultacji projektów aktów prawnych z podmiotami uprawnionymi do tego z mocy poszczególnych ustaw. O ile bowiem opinie takie nie są dla ustawodawcy wiążące, to ich celem

⁷ Dz. U. z 2005 r. Nr 163, poz. 1363.

jest zapewnienie ustawodawcy świadomości stanowiska powołanych do jej udzielenia podmiotów (co może skłaniać do refleksji nad proponowanymi zmianami) oraz unikanie regulacji nie do końca przemyślanych i dopracowanych pod względem legislacyjnym.

Nie oznacza to jednak, że każde uchybienie dotyczące ustawowo regulowanej konieczności opiniowania projektu aktu prawnego prowadzi do jego niekonstytucyjności. Istotne znaczenie ma na przykład to, czy kompetencje opiniodawcze upoważnionego organu są pochodną unormowania konstytucyjnego, czy też wynikają jedynie z ustawy. Trybunał spotkał się z tym problemem w sprawie dotyczącej zasięgnięcia opinii Krajowej Rady Sądownictwa w procesie uchwalania nowelizacji prawa o ruchu drogowym, która to nowelizacja przez zmianę sposobu karania za naruszenie ograniczenia prędkości z trybu postępowania dotyczącego wykroczeń na tryb wymierzania kar administracyjnych doprowadziła do zmiany właściwych w tych sprawach sądów (z sądów powszechnych na sądy administracyjne). Wątpliwość dotyczyła tego, czy taka modyfikacja jest możliwa bez zasięgnięcia opinii Rady, która z mocy ustawy ma kompetencję do opiniowania wszelkich aktów normatywnych dotyczących sądownictwa i sędziów. Trybunał uznał jednak, że skoro uprawnienie Krajowej Rady Sądownictwa do opiniowania projektów ustaw wynika z konstytucyjnej pozycji Rady, to jest ono ściśle związane z jej zadaniami określonymi w Konstytucji (stanie na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów). Dlatego niekonstytucyjność pominięcia opinii KRS w procesie ustawodawczym może być orzeczona jedynie w odniesieniu do aktów prawnych mieszczących się w zakresie wyznaczonym przez art. 186 ust. 1 Konstytucji. Konsultacje w sprawie pozostałych aktów dotyczących sądownictwa i sędziów są natomiast elementem ustawowego trybu legislacyjnego, którego uchybienie stanowi nieprawidłowość, nieprowadzącą jednak samodzielnie do orzeczenia niekonstytucyjności (*wyrok z 14 października 2009 r., Kp 4/09*).

Ponadto z racji tego, że obowiązek zasięgnięcia odpowiedniej opinii w procesie ustawodawczym ma służyć uzyskaniu przez prawodawcę pełnej informacji o stanowisku określonych organów na temat proponowanych zmian w prawie, dla Trybunału decydujące znaczenie ma to, czy prawodawca miał realną możliwość zapoznania się z taką opinią. Ilustruje to rozumowanie Trybunału w *wyroku z 16 lipca 2009 r., Kp 4/08*. Trybunał stwierdził, że za wymagany prawem element trybu ustawodawczego należy uznać ciążący z mocy prawa unijnego (Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską oraz decyzji Rady UE) na podmiocie wnoszącym inicjatywę ustawodawczą w sprawach podlegających kompetencji Europejskiego Banku Centralnego obowiązek zasięgnięcia opinii tego Banku i jej przekazania parlamentowi. Jednakże skoro wykonanie tego obowiązku ma gwarantować uzyskanie przez członków parlamentu informacji umożliwiających im rzetelne wykonywanie funkcji ustawodawczej izby, to fakt, że mimo braku formalnego przedstawienia opinii wraz z projektem posłowie mieli możliwość zapoznania się z nią, przemawiał za uznaniem zgodności z Konstytucją trybu ustanowienia nowych przepisów.

3.3. Przekazywanie kompetencji prawotwórczych

Dopuszczalność oraz warunki przekazania kompetencji do stanowienia prawa na poziom podustawowy są ograniczone przesłankami prawidłowości tego zabiegu. Dotyczy to zarówno rozgraniczenia zakresów spraw, które mogą w ogóle zostać przekazane

do regulacji w rozporządzeniu lub prawie miejscowym, jak i poszanowania zasady, że niektóre materie muszą znaleźć swoje rozstrzygnięcie w ustawie. Poszanowania wymagają także standardy odnoszące się do samej technicznej konstrukcji przepisów upoważniających do wydania aktów niższego rzędu.

3.3.1. Zasada wyłączności ustawy

Przekazanie kompetencji normodawczych na poziom podustawowy nie jest dopuszczalne w wypadku regulowania określonych sfer, dla których Konstytucja zastrzega wyłączność ustawy. Dotyczy to w szczególności sfery wolności i praw, ustanawiania przesłanek odpowiedzialności karnej czy prawa daninowego. Wyłączność ustaw we wskazanym zakresie ma charakter gwarancyjny oraz ma chronić jednostkę przed arbitralnymi decyzjami władzy.

W zeszłorocznym orzecznictwie Trybunał przypomniał w szczególności, że zasada wyłączności ustawy obejmuje sprawy mające istotne znaczenie z punktu widzenia realizacji konstytucyjnych wolności i praw człowieka i obywatela. To znaczy, że do unormowania w drodze aktu wykonawczego mogą być przekazane wyłącznie te sprawy, które nie mają istotnego znaczenia ani z punktu widzenia realizacji tych praw, ani z punktu widzenia założeń ustawy będącej podstawą do wydania takiego aktu. Akty wykonawcze – co do zasady – powinny regulować kwestie techniczne (*wyrok z 19 maja 2009 r., K 47/07*).

Trybunał przypomniał również między innymi, że zadaniem rozporządzenia jest ustawę wykonywać – nie uzupełniać, zmieniać czy powtarzać zamieszczone w niej regulacje. Sposób ujęcia wytycznych do wydania rozporządzenia, zakres szczegółowości oraz ich treść leży w gestii ustawodawcy. Trybunał, oceniając zgodność podstawy do wydania aktu wykonawczego z konstytucyjnymi wymaganiami dotyczącymi konstruowania upoważnień, bada dwie podstawowe kwestie: czy w ustawie w ogóle zawarto wytyczne (ich brak przesądza o niekonstytucyjności upoważnienia) oraz czy sposób zredagowania wytycznych pozostaje w zgodzie z zasadami wyłączności ustawy i nakazami, by określona materia była regulowana w całości w ustawie. W im większym stopniu określona regulacja ustawowa dotyczy kwestii podstawowych dla pozycji jednostki (podmiotów podobnych), tym mniej materii pozostaje dla odesłań do aktów wykonawczych (*wyrok z 7 kwietnia 2009 r., P 53/08*).

3.3.1.1. Ustanawianie odpowiedzialności karnej

W odniesieniu do wyłączności ustawy w wypadku określania znamion czynu zabronionego, jak również wysokości kar i zasad ich wymierzania, pojawia się problem kompetencji organów samorządu terytorialnego do stanowienia przepisów, których przestrzeganie mogłoby być sankcjonowane za pomocą prawa karnego lub prawa wykroczeń.

Trybunał rozważał ten problem w sprawie zakończonej *wyrokiem z 28 lipca 2009 r., P 65/07*, dotyczącej dopuszczalności ustanowienia w ustawie kary grzywny za naruszenie wydanego przez radę gminy regulaminu dotyczącego szczegółowych zasad utrzymania czystości i porządku na terenie gminy. Taki przepis ustawowy jest dopuszczalny jedynie w szczególnie uzasadnionych wypadkach tzw. blankietu zupełnego – przepisu pozwalającego na określenie wszystkich elementów czynu zabronionego w akcie

normatywnym, do którego odsyła. Zdaniem Trybunału, takie przepisy mogą być ustanawiane jedynie, jeżeli spełniają łącznie trzy warunki: przewidują karę o niewielkim stopniu dolegliwości, odsyłają do przepisów stanowiących przez organy pochodzące z powszechnych i bezpośrednich wyborów (takie jak organy stanowiące samorządu terytorialnego) oraz już w ustawie wskazują jednoznacznie na wolę penalizacji zachowań zakazanych przez wyraźnie określone przepisy podustawowe. W wypadku ustanowienia kary grzywny za naruszenie regulaminu wydanego przez radę gminy, wszystkie te elementy były spełnione, a zasadniczy element czynu zabronionego (istota wykroczenia tj. niewykonywanie obowiązków, jakie określa regulamin) został określony w ustawie.

Ponadto Trybunał wskazał, że zastosowane w zakwestionowanym przepisie rozwiązanie jest celowe z punktu widzenia zapewnienia samorządowi terytorialnemu prawidłowego wykonywania swoich kompetencji do stanowienia dostosowanych do lokalnych warunków przepisów prawa miejscowego, wynikających z konstytucyjnej konstrukcji decentralizacji władzy publicznej. Ustanowienie sankcji za naruszenie regulaminu wzmacnia bowiem wykonywalność obowiązków określonych w uchwale rady gminy precyzujących zasady utrzymania porządku i czystości na terenie gminy, a więc gwarantuje realny sens ustanawiania przez organ przedstawicielski samorządu gminnego tych zasad.

3.3.1.2. Prawo daninowe

Podobnie w odniesieniu do prawa daninowego Trybunał zauważa, że w praktyce nie jest możliwe objęcie regulacją ustawową wszystkich zagadnień. Dlatego zasada wyłączności ustawy ma zastosowanie jedynie do tych elementów podatku, które są wymienione w art. 217 Konstytucji (podmiot, przedmiot opodatkowania, stawki podatkowe, zasady przyznawania ulg i umorzeń oraz kategorie podmiotów zwolnionych od podatku), zaś w pozostałym zakresie ustawodawca może udzielać upoważnień do wydania aktów niższego rzędu.

Zdecydowało to między innymi o uznaniu w *wyroku z 7 lipca 2009 r., SK 49/06*, niekonstytucyjności przepisu upoważniającego Ministra Finansów do określenia w rozporządzeniu, wypadków, gdy podatnikami akcyzy są osoby lub jednostki inne niż producent lub importer wyrobów akcyzowych. Przepis ten pozwalał więc Ministrowi rozszerzyć katalog podmiotów zobowiązanych do uiszczenia podatku w porównaniu z regulacją ustawową, co zresztą Minister zrobił, czyniąc podmiotami podatku akcyzowego także osoby fizyczne lub podmioty organizacyjne sprzedające samochód osobowy przed jego pierwszą rejestracją dokonywaną na terytorium Polski. Zakwestionowana regulacja naruszała więc konstytucyjne wymaganie określenia podmiotów podatku w drodze ustawy.

W *wyroku z 26 maja 2009 r., P 58/07*, Trybunał uznał, że jeśli ustawa zobowiązywała podatnika do prowadzenia ewidencji nabywanych przez niego wyrobów akcyzowych zharmonizowanych i odsyłała do uregulowania w rozporządzeniu sposobu prowadzenia tej ewidencji, nałożenie na podatnika tym rozporządzeniem obowiązku uzgodnienia z naczelnikiem urzędu celnego i zatwierdzenia przez niego prowadzenia ewidencji nie decydowało bezpośrednio o żadnym z elementów konstrukcji tego podatku, a więc nie naruszało art. 217 Konstytucji.

3.3.2. Relacje pomiędzy ustawą a rozporządzeniem

Mimo ukształtowanego orzecznictwa Trybunału na temat wzajemnych relacji pomiędzy rozporządzeniem a ustawą oraz koniecznych elementów konstrukcji upoważnienia do wydania rozporządzenia wynikających z art. 92 Konstytucji, problem ten nadal zajmuje istotne miejsce w sprawach wnoszonych do Trybunału. Wynika to zarówno z wad tworzonych obecnie przepisów, jak i z utrzymywania w mocy upoważnień ustawowych i rozporządzeń pochodzących z okresu sprzed wejścia w życie Konstytucji z 1997 r.

W 2009 r. Trybunał przypomniał zasady dotyczące konstruowania upoważnień ustawowych w *wyroku z 31 marca 2009 r., K 28/08*, dotyczącym delegacji zawartej w art. 103 Kodeksu pracy⁸. Przepis ten nakazywał pracodawcom ułatwianie pracownikom podnoszenia kwalifikacji zawodowych w zakresie i na warunkach ustalonych, w drodze rozporządzenia, przez Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej. Został on uchwalony przed wejściem w życie Konstytucji z 1997 r. i nadal był konkretyzowany przez rozporządzenie⁹ pochodzące z 1993 r. Trybunał wskazał, iż zaskarżony przepis nie spełniał wprowadzonego na mocy Konstytucji z 1997 r. wymogu szczególności treściowej upoważnienia do wydania rozporządzenia. W myśl obowiązujących przepisów konstytucyjnych dotyczących upoważnień ustawowych muszą one spełniać wymagania **szczegółowości podmiotowej** (a więc określać organ właściwy do wydania rozporządzenia), **przedmiotowej** (określać zakres spraw przekazanych do uregulowania) oraz **treściowej** (musi określać „wytyczne dotyczące treści aktu”). Ten ostatni wymóg nie występował pod rządami poprzednich przepisów konstytucyjnych. Obecnie jednak Konstytucja uzależnia możliwość przekazania kompetencji do wydania aktu wykonawczego od zawarcia w ustawie wskazań dotyczących materialnego kształtu regulacji. Wskazany przepis Kodeksu pracy takich wskazań nie zawierał.

Ponadto kwestionowany przepis nieprawidłowo dokonywał podziału materii do uregulowania pomiędzy ustawę a rozporządzenie. Trybunał wielokrotnie podkreślał, że z wykonawczego charakteru rozporządzenia wynika, iż musi ono dotyczyć spraw objętych przedmiotem ustawy, która upoważnia do jego wydania, uszczegóławiając jej postanowienia w zgodzie z tą i innymi ustawami. Nie może natomiast samodzielnie regulować kwestii pozostających poza zakresem ustawy lub takich, co do których nie formułuje ona żadnych wytycznych, gdyż wówczas zostaje zachwiany konstytucyjnie zdeterminowany związek funkcjonalny pomiędzy rozporządzeniem a ustawą i akt z założenia wykonawczy nabiera charakteru samoistnej regulacji danej kwestii. Zaskarżone w tej sprawie upoważnienie miało właśnie taki charakter. Stanowiło więc tzw. odesłanie blankietowe, które przekazywało kompetencję do całkowitego i dowolnego uregulowania kwestii nieregulowanej w Kodeksie pracy na poziomie rozporządzenia. Służyło więc nie wykonaniu ustawy, ale odrębnemu uregulowaniu określonej materii, co jest niedopuszczalne w świetle art. 92 Konstytucji.

⁸ Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, ze zm.

⁹ Dz. U. Nr 103, poz. 472, ze zm.

Rozdział II

Przegląd najważniejszych orzeczeń wydanych w 2009 r.

1. Władza wykonawcza, kompetencje i funkcjonowanie organów konstytucyjnych

Poniżej omówiono następujące zagadnienia związane z organizacją i funkcjonowaniem władzy wykonawczej:

- spór kompetencyjny między Prezesem Rady Ministrów a Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej;
- nadzór Prezesa Rady Ministrów nad służbami specjalnymi, a także kierowanie działalnością służb za pomocą wytycznych;
- zapewnienie Narodowemu Bankowi Polskiemu instrumentów umożliwiających efektywną realizację przypisanych mu konstytucyjnie działań;
- kompetencje Rady Ministrów do dokonywania zmian w podziale terytorialnym państwa.

1.1. Udział polskiej delegacji w posiedzeniach Rady Europejskiej (*Kpt 2/08*)

Postanowienie z 20 maja 2009 r., Kpt 2/08, jest **pierwszym w historii orzecznictwa Trybunału rozstrzygnięciem sporu kompetencyjnego** pomiędzy centralnymi organami konstytucyjnymi państwa (art. 189 Konstytucji). Zaistniały pomiędzy Prezydentem RP a Prezesem Rady Ministrów spór dotyczył określenia centralnego konstytucyjnego organu państwa uprawnionego do reprezentowania Rzeczypospolitej w posiedzeniach Rady Europejskiej w celu prezentowania stanowiska państwa.

W rozstrzygnięciu poruszono zagadnienia pozycji ustrojowej centralnych konstytucyjnych organów państwa, ich kompetencji i zadań, a także obowiązku współdziałania w prowadzeniu polityki zagranicznej.

Pozycję ustrojową Prezydenta wyznacza art. 126 Konstytucji, poprzez wskazanie zadań tego organu. Nie jest to przepis kompetencyjny – a to właśnie kompetencje są prawnym upoważnieniem do działania centralnego konstytucyjnego organu państwa. Zadania są jedynie prawnym określeniem celów i konsekwencji funkcjonowania organu. Z kolei zgodnie z art. 146 ust. 1 Konstytucji, Radzie Ministrów przysługuje domniemanie kompetencji do prowadzenia polityki wewnętrznej i zagranicznej RP, a zgodnie z artykułem 146 ust. 2 – do prowadzenia spraw polityki państwa, niezastrzeżonych dla innych organów państwowych i samorządu terytorialnego. Z samego faktu pozostawiania najwyższym reprezentantem państwa nie wynika niejako „automatycznie” kompetencja do prowadzenia polityki zagranicznej przez Prezydenta RP.

Obowiązek współdziałania Prezydenta oraz Prezesa Rady Ministrów i ministra właściwego w zakresie polityki zagranicznej unormowany został w art. 133 ust. 3 Konstytucji. Jednakże współdziałanie to wyklucza tworzenie alternatywnego w stosunku do Rady Ministrów ośrodka prowadzenia polityki zagranicznej, byłoby to bowiem sprzeczne z polską racją stanu. Z zasady współdziałania wynika również możliwość niewiążącego odniesienia się Prezydenta do stanowiska ustalonego przez Radę Ministrów, a tak-

że uzgodnienie formy ewentualnego partycypowania Prezydenta w posiedzeniu Rady Europejskiej.

Kwestie związane z nienaruszalnością i niepodzielnością terytorium państwa czy też z jego bezpieczeństwem mogły być poruszane na posiedzeniach Rady Europejskiej jedynie w wypadkach wyjątkowych. Niemniej jednak skoro Konstytucja przypisała Prezydentowi RP zadania stania na straży nienaruszalności i niepodzielności terytorium państwowego oraz bezpieczeństwa państwa (art. 126 ust. 2), a także dlatego, że Rada Europejska jest jedynym organem Unii Europejskiej, w którego obradach może uczestniczyć Prezydent RP jako centralny konstytucyjny organ państwa, powinien mieć możliwość udziału w jej posiedzeniach. Z uwagi na konstytucyjne domniemanie kompetencji do prowadzenia polityki zagranicznej, stanowisko Polski na posiedzeniach Rady Europejskiej ustala Rada Ministrów, reprezentowana przez Prezesa Rady Ministrów, który przedstawia je na posiedzeniu Rady.

1.2. Nadzór Prezesa Rady Ministrów nad służbami specjalnymi (K 54/07)

1.2.1. Powoływanie i odwoływanie Szefa CBA

Szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego jest powoływany i odwoływany przez Prezesa Rady Ministrów. Konstytucja nie określa pozycji ustrojowej szefów tajnych służb. Ustawodawcy przysługuje zatem w tym zakresie znaczna swoboda kształtowania zwłaszcza sposobu powoływania, podległości służbowej oraz odwoływania, z zastrzeżeniem standardów demokratycznego państwa prawnego. Rozwiązania przyjęte na gruncie ustawy o CBA¹⁰ nie odbiegają istotnie od rozwiązań stosowanych w innych państwach demokratycznych (*wyrok z 23 czerwca 2009 r., K 54/07*).

1.2.2. Ukierunkowywanie działalności służb za pomocą wytycznych

Prezes Rady Ministrów określa kierunki działania CBA w drodze wytycznych, na co zezwalają mu odpowiednie przepisy ustawy. Tak ukształtowany model oddziaływania Prezesa Rady Ministrów na tajne służby nie jest niezgodny z konstytucyjną zasadą podziału władzy ani z konstytucyjną zasadą demokratycznego państwa prawnego. Jasno sprecyzowany model określania kierunków działania służby może sprzyjać skuteczności działań CBA, a także eliminować niepożądane próby oddziaływania na tajne służby, nie pochodzące od Prezesa Rady Ministrów (*wyrok z 23 czerwca 2009 r., K 54/07*).

1.3. Realizacja konstytucyjnych zadań Narodowego Banku Polskiego (Kp 4/08)

Konieczność zapewnienia Narodowemu Bankowi Polskiemu instrumentów umożliwiających efektywną realizację konstytucyjnych zadań pojawiła się w dotychczasowym orzecznictwie kilkakrotnie jako przedmiot kontroli konstytucyjności: uchwały Sejmu w sprawie powołania Bankowej Komisji Śledczej¹¹ (*wyrok z 22 września 2006 r.,*

¹⁰ Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym; Dz. U. Nr 104, poz. 708.

¹¹ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 24 marca 2006 r. w sprawie powołania Komisji Śledczej do zbadania rozstrzygnięć dotyczących przekształceń kapitałowych i własnościowych w sektorze bankowym oraz działań or-

U 4/06), ustawy o Narodowym Banku Polskim¹² w związku z długością kadencji członków Rady Polityki Pieniężnej (*wyrok z 24 listopada 2003 r., K 26/03*), ustawy o NBP, na podstawie której Narodowy Bank Polski uchwalał akty wewnętrzne ustalające stopę rezerwy obowiązkowej, a także sposób i tryb jej naliczania i utrzymywania (*wyrok z 28 czerwca 2000 r., K 25/99*).

Problematyka niezależności Narodowego Banku Polskiego nie została unormowana wprost przez ustrojodawcę. Można natomiast w Konstytucji znaleźć regulacje cząstkowe, potwierdzające taką pozycję banku centralnego, mianowicie wyłączność NBP w zakresie emisji pieniądza oraz ustalania i realizowania polityki pieniężnej, kadencyjność członków władz NBP, a także zakaz pokrywania deficytu budżetowego w ustawie budżetowej przez zaciąganie zobowiązań w centralnym banku państwa. Zgodnie z art. 108 Traktatu ustanawiającego Wspólnoty Europejskie¹³ banki centralne państw członkowskich Wspólnot Europejskich powinny cieszyć się atrybutem niezależności.

Realizacja polityki monetarnej przez bank centralny może polegać na oddziaływaniu na określone wskaźniki makroekonomiczne, takie jak podaż pieniądza, cena pieniądza, a w niektórych wypadkach również na kurs waluty. Realizując tę politykę, bank centralny dysponuje szerokim wachlarzem instrumentów „klasycznych”, czyli oddziaływania ekonomicznego, za pomocą których wpływa na wskaźniki makroekonomiczne istotne z punktu widzenia prowadzonej polityki (np. stopa procentowa, wartość podaży agregatów pieniężnych, stopa rezerw obowiązkowych banków, operacje otwartego rynku, emisja papierów wartościowych, interwencyjny skup lub sprzedaż waluty). Bank centralny może również realizować politykę monetarną w ramach przysługujących mu kompetencji na gruncie prawa publicznego. Dotyczy to w szczególności kompetencji nadzorczych. Obecnie NBP jest jednym z akcjonariuszy Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych. Wynikają stąd uprawnienia w stosunku do KDPW (kompetencje nadzorcze typu właścicielskiego). Na mocy przepisów ustawy, która była przedmiotem kontroli, NBP miał zbyć posiadane akcje KDPW. Nowe przepisy bez wątplenia ograniczyłyby możliwość oddziaływania przez NBP na KDPW. Zamierzona zmiana nie była konieczna do celów strategicznych rządu (prywatyzacja Giełdy Papierów Wartościowych, transpozycja aktów prawa wspólnotowego). Trybunał uznał, że pozbawienie NBP akcji KDPW (a nawet sama utrata prawa głosu z akcji) stanowi nieproporcjonalną ingerencję ustawodawcy w sferę niezależności NBP.

1.4. Kompetencje Rady Ministrów do dokonywania zmian w podziale terytorialnym (K 37/06)

Zasadniczy problem konstytucyjny w analizowanej sprawie sprowadza się do odpowiedzi na pytanie czy przyznanie Radzie Ministrów kompetencji do dokonywania zmian w podziale terytorialnym narusza zasadę samodzielności jednostek samorządu terytorialnego. Artykuł 165 ust. 2 Konstytucji stanowi, że samodzielność jednostek samorządu terytorialnego podlega ochronie sądowej. Ponadto zgodnie z art. 15 ust. 2 Konstytucji

ganów nadzoru bankowego w okresie od 4 czerwca 1989 r. do 19 marca 2006 r.; M. P. Nr 24, poz. 265.

¹² Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim; Dz. U. z 2005 Nr 1, poz. 2, ze zm.

¹³ Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/2, ze zm.

zasadniczy podział terytorialny państwa uwzględniający więzi społeczne, gospodarcze lub kulturowe i zapewniający jednostkom terytorialnym zdolność wykonywania zadań publicznych określa ustawa.

Obecny model zmian podziału terytorialnego rozporządzeniami Rady Ministrów, wydanymi na podstawie przepisów ustawy o samorządzie gminnym oraz ustawy o samorządzie powiatowym, nie jest niekonstytucyjny w ogólności, a w szczególności nie narusza ochrony samodzielności jednostek samorządu terytorialnego, o której mowa w art. 165 ust. 2 Konstytucji oraz w art. 11 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego¹⁴. Ochrona sądowa samodzielności przysługuje jednostkom samorządu terytorialnego jedynie w granicach dobra wspólnego i interesu publicznego. Z kolei właściwość jednostek samorządu terytorialnego wynika wyłącznie z Konstytucji i ustaw i nie może być kształtowana w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego (*wyrok z 8 kwietnia 2009 r., K 37/06*). Wnioski te są w pełni zgodne z dotychczasowym orzecznictwem Trybunału, zgodnie z którym sam fakt, że Konstytucja obejmuje ochroną samodzielność samorządu terytorialnego, nie przesądza z góry o jej absolutnym charakterze (*wyrok z 4 maja 1998 r., K 38/97*).

Konieczność poprzedzenia zmian granic jednostek terytorialnych konsultacjami społecznymi powoduje, że zaskarżone przepisy ustaw o samorządzie gminnym oraz o samorządzie powiatowym są zgodne z art. 163 Konstytucji oraz z art. 3 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego. Ogólnokrajowy interes publiczny jest wartością przeważającą nad dalszym istnieniem w dotychczasowym kształcie jednostek samorządu terytorialnego (*wyrok z 8 kwietnia 2009 r., K 37/06*). Przyjęte rozstrzygnięcie jest spójne z dorobkiem orzecznictwa Trybunału: wiążący charakter konsultacji społecznych stawiałby pod znakiem zapytania sens postępowania w przedmiocie zmiany granic gminy, a przesłanki skutecznego wszczęcia postępowania zostały określone w ustawie w sposób dostateczny (*wyrok z 4 listopada 2003 r., K 1/03*). Ponadto w niektórych wypadkach nawet wadliwie przeprowadzone konsultacje społeczne nie stanowią samoistnej przesłanki uchylecia domniemania konstytucyjności kwestionowanej normy, o ile przyjęte rozwiązanie nie pozostaje w sprzeczności z konstytucyjną zasadą demokratycznego państwa prawnego (*wyrok z 18 lutego 2003 r., K 24/02*).

Nie leży w gestii Trybunału Konstytucyjnego ocena celowości rozwiązań przyjętych przez ustawodawcę. Ponadto kontrola konstytucyjności „hybrydowych” rozporządzeń Rady Ministrów, sprowadzałaby się raczej do kontroli faktów niż do hierarchicznej kontroli norm (*wyrok z 8 kwietnia 2009 r., K 37/06*). Niemniej jednak znaczny napływ skarg, w których kwestionowane są regulacje dotyczące modyfikacji granic gmin i powiatów rozporządzeniami Rady Ministrów świadczy o wyjątkowej ich niepopularności wśród jednostek samorządu terytorialnego. Jednym z możliwych do przyjęcia przez ustawodawcę rozwiązań mogłaby być modyfikacja podziału terytorialnego za pomocą aktów prawnych wydawanych przez wojewodów. Rada Ministrów zachowałaby wówczas istotny wpływ na ich kształt, a jednostki samorządu terytorialnego mogłyby zaskarżać te akty do sądów administracyjnych (zob. *postanowienie z 12 maja 2009 r., S 3/09* oraz *postanowienie z 5 listopada 2009 r., S 6/09*).

¹⁴ Dz. U. z 1994 r. Nr 124, poz. 607.

2. Wymiar sprawiedliwości

Wśród orzeczeń dotyczących sfery organizacji i funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości na szczególną wagę zasługują dwa wyroki: z *15 stycznia 2009 r.*, **K 45/07**, oraz z *18 lutego 2009 r.*, **Kp 3/08**. W pierwszym z nich Trybunał musiał rozstrzygnąć wątpliwości o charakterze ogólnoustrojowym, związane z polskim modelem nadzoru nad sądami powszechnymi. Podstawowy problem sprowadzał się do tego, czy z punktu widzenia zasady niezależności sądów i niezawisłości sędziów nadzór ten może być powierzony Ministrowi Sprawiedliwości. Trybunał ponadto ocenił m.in. mechanizm delegowania sędziów przez Ministra Sprawiedliwości do pełnienia funkcji sędziego w innym sądzie albo do wykonywania czynności administracyjnych w Ministerstwie Sprawiedliwości. W sprawie zakończonej wyrokiem z *18 lutego 2009 r.*, **Kp 3/08**, Trybunał badał czy przyznanie sądom krajowym kompetencji do zwracania się z pytaniami prejudycjalnymi do Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (TS) może być uznana za sprzeczną z wymogiem rozpatrzenia sprawy przez sąd krajowy bez nieuzasadnionej zwłoki.

2.1. Nadzór Ministra Sprawiedliwości nad działalnością administracyjną sądów (K 45/07)

Odpowiedź na pytanie o dopuszczalność powierzenia Ministrowi Sprawiedliwości nadzoru nad sądami powszechnymi wymagała uwzględnienia ogólnoustrojowego kontekstu, związanego z relacjami między władzą wykonawczą i sądowniczą. Problem sprowadzał się do tego, czy władza wykonawcza może, a jeśli tak – w jakim zakresie, ingerować w działalność władzy sądowniczej. Punktem odniesienia pozostawały wymogi wynikające z zasad podziału i równowagi władz oraz niezależności sądów i niezawisłości sędziów. Trybunał nie mógł jednocześnie pominąć konstytucyjnej powinności współdziałania władz w celu zapewnienia sprawnego funkcjonowania aparatu państwowego. Łączne odczytywanie powyższych założeń ustrojowych pozwoliło przyjąć tezę, że zasada odrębności i niezależności władzy sądowniczej nie może oznaczać zupełnej jej izolacji od innych władz. Sądy stanowią bowiem jedynie jeden z elementów struktury instytucjonalnej państwa. Między elementami tej struktury dochodzi do interakcji wynikających z funkcjonalnego powiązania władz oraz z konstytucyjnego nakazu ich współdziałania. Z punktu widzenia władzy sądowniczej istotne jest jednak, aby ewentualne oddziaływanie innych władz nie wkraczało w sferę sprawowania wymiaru sprawiedliwości, stanowiącą tzw. jądro kompetencyjne sądownictwa. Niedopuszczalna byłaby więc ingerencja władzy wykonawczej w proces orzekania, na który rozciąga się zasada niezawisłości sędziowskiej (wyrok z *19 lipca 2005 r.*, **K 28/04**).

Nie wszystkie jednak czynności wykonywane w sądach polegają na sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości (np. działania związane z zarządzaniem zasobami materialnymi i kadrowymi oraz organizacją pracy sądu). Działania tego typu nie są objęte zasadą niezawisłości sędziowskiej (wyrok z *9 listopada 2005 r.*, **Kp 2/05**). W tym zakresie mogłaby więc istnieć pewna możliwość oddziaływania władzy wykonawczej na sądy, o ile tylko oddziaływanie to znalazłoby uzasadnienie w wartościach konstytucyjnych.

Konstytucja nie wskazuje jednego, pożądanego modelu nadzoru nad działalnością pozaorzecniczą sądów, pozostawiając tym samym ustawodawcy pewną swobodę de-

czyjną. Może on zdecydować o powierzeniu nadzoru organom spoza systemu władzy sądowniczej. Dopuszczalne jest przyznanie kompetencji nadzorczych Ministrowi Sprawiedliwości, z tym jednak zastrzeżeniem, że kompetencje te nie mogą ingerować w sprawy bezpośrednio związane ze sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości. Co więcej, powierzenie nadzoru organowi władzy wykonawczej może znaleźć merytoryczne uzasadnienie z uwagi na odpowiedzialność (polityczną), jaką władza ta ponosi za sprawne funkcjonowanie aparatu państwowego, a w szczególności – za racjonalne i prawidłowe gospodarowanie środkami budżetowymi.

2.2. Wymagania dotyczące możliwości delegowania sędziego do wykonywania innych czynności

Zasadniczy zarzut dotyczący możliwości delegowania sędziów przez Ministra Sprawiedliwości do pełnienia obowiązków sędziego w innym sądzie albo do wykonywania czynności administracyjnych w Ministerstwie (lub w innej jednostce organizacyjnej podlegającej lub nadzorowanej przez Ministra) sprowadzał się do tego, że kompetencja Ministra może posłużyć do wyłączenia sędziów z prowadzonych spraw. W efekcie stanowi ingerencję władzy wykonawczej w proces orzekania, naruszającą zasadę niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

Rozstrzygnięcie powyższej wątpliwości wymagało jednakże uwzględnienia także innej wartości konstytucyjnej – efektywnego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Możliwość oddelegowania sędziego jest bowiem jednym ze środków zaspokojenia potrzeb kadrowych w jednostkach wymiaru sprawiedliwości. Z tego punktu widzenia nie można uznać uprawnień Ministra za niedopuszczalne w ogóle. Warunkiem jest jednak określenie mechanizmów gwarantujących niezawisłość sędziów.

Jedną z niezbędnych gwarancji niezawisłości jest zgoda sędziego na delegowanie do wykonywania czynności sędziego w innym sądzie lub do wykonywania czynności administracyjnych w jednostkach podlegających Ministrowi. Brak takiej zgody, przy jednoczesnym wyłączeniu możliwości zaskarżenia przez sędziego decyzji o delegowaniu, nadawałby działaniu Ministra charakter arbitralny. Organ władzy wykonawczej mógłby w rezultacie zupełnie swobodnie kierować pracą sędziego, co zaburza równowagę między władzą wykonawczą a sądowniczą. Z tego względu przepisy dające Ministrowi prawo delegowania sędziego bez jego zgody, gdy „wymaga tego interes wymiaru sprawiedliwości” (klauzula o dużym stopniu ogólności), zostały uznane za sprzeczne zarówno z konstytucyjną zasadą niezależności sądów i niezawisłości sędziów, jak i z zasadą podziału i równowagi władz (wyrok z 15 stycznia 2009 r., *K 45/07*).

Standardom wynikającym z powyższych zasad nie czyni także zadość możliwość delegowania sędziego (nawet za jego zgodą) do wykonywania czynności administracyjnych w Ministerstwie Sprawiedliwości albo w innych jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi z jednoczesnym pozostawieniem uprawnień do pełnienia funkcji orzeczniczej. Nie sposób bowiem pogodzić z zasadą podziału władz sytuacji, w której jedna osoba łączy sprawowanie wymiaru sprawiedliwości z funkcją administracyjną w strukturach podległych organowi władzy wykonawczej.

2.3. Pytania prejudycjalne do Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (Kp 3/08)

W sprawie zakończonej wyrokiem z 18 lutego 2009 r., **Kp 3/08**, Trybunał rozstrzygnął problem konstytucyjności mechanizmu pytań prejudycjalnych w kontekście ewentualnego konfliktu z wymogiem rozpatrzenia przez sąd sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (wyrok z 18 lutego 2009 r., **Kp 3/08**). Wątpliwości powstały na tle ustawy upoważniającej¹⁵ Prezydenta RP do złożenia oświadczenia uprawniającego każdy sąd krajowy do skorzystania z mechanizmu pytań prejudycjalnych.

Sedno problemu sprowadzało się do pytania, czy ewentualne wydłużenie postępowania, związane z koniecznością jego zawieszenia i wstrzymania się przez sąd krajowy z rozstrzygnięciem sprawy aż do orzeczenia prejudycjalnego TS, stanowi „nieuzasadnioną zwłokę” w rozumieniu art. 45 Konstytucji.

Analiza wątpliwości wymagała uwzględnienia tezy, że choć nakaz rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki należy do podstawowych gwarancji proceduralnych jednostki, to jednak nie wyczerpuje treści prawa do sądu rozumianego jako prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury zgodnie z zasadami sprawiedliwości i jawności. Z art. 45 Konstytucji wynika dla jednostki także prawo do uzyskania prawidłowego rozstrzygnięcia sądowego, nieobarczonego wadami błędnego zastosowania przepisów materialnych lub proceduralnych. Z związku z tym dążenie do zakończenia postępowania w jak najkrótszym terminie nie może wyłączyć obowiązku dokonania przez sąd właściwej oceny podstawy prawnej orzekania oraz zastosowania norm w prawidłowy sposób.

Ponadto ewentualne wydłużenie czasu rozpatrzenia sprawy przez sąd można byłoby uznać za „nieuzasadnioną zwłokę” tylko wtedy, gdyby wydłużenie to nastąpiło bez powodu albo powód ten nie mógł znaleźć uzasadnienia z punktu widzenia konstytucyjnych wymogów sprawiedliwej procedury. Rozstrzygnięcie wątpliwości co do ważności albo wykładni przepisów, będących podstawą orzekania, nie stanowi „nieuzasadnionej” przyczyny przedłużenia postępowania. Z tego też względu uprawnienie sądów krajowych do wystąpienia z pytaniem prawnym do TS, które ma służyć wyjaśnieniu kwestii ważności albo wykładni aktów obowiązujących w obszarze współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych, nie narusza prawa do sądu rozumianego jako prawo do uzyskania rozstrzygnięcia bez nieuzasadnionej zwłoki. Wręcz odwrotnie – sprzyja uzyskaniu prawidłowego orzeczenia sądowego, nieobarczonego wadą błędnego zastosowania prawa materialnego lub proceduralnego. Nawet jeśli konieczność zawieszenia postępowania przed sądem krajowym do momentu uzyskania orzeczenia prejudycjalnego TS może wydłużyć czas tego postępowania, to z punktu widzenia jednostki tryb pytań prawnych zapobiega negatywnym skutkom wynikającym z wydania błędnego wyroku, a ponadto – może pozwolić zakończyć postępowanie bez wykorzystywania środków odwoławczych oraz angażowania dodatkowych kosztów.

Mimo że Trybunał stwierdził zgodność mechanizmu pytań prejudycjalnych do TS z prawem do uzyskania rozstrzygnięcia sądowego bez nieuzasadnionej zwłoki (art.

¹⁵ Ustawa z 10 lipca 2008 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej do złożenia oświadczenia o uznaniu właściwości Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich na podstawie art. 35 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej; Dz. U. z 2009 r. Nr 33, poz. 253.

45 ust. 1 Konstytucji) Prezydent RP nie złożył oświadczenia o uznaniu jurysdykcji TS. Od dnia wejścia w życie Traktatu z Lizbony¹⁶ (1 grudnia 2009 r.) oznacza to, że sądy polskie na 5 lat zostały pozbawione instrumentu służącego wyjaśnianiu wątpliwości co do ważności lub wykładni aktów obowiązujących w obszarze współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych¹⁷.

3. Ochrona jednostki i przysługujących jej praw podstawowych

Przepisy zawarte w Konstytucji, chroniące wolność i prawa człowieka i obywatela, wyznaczają minimum uprawnień, które muszą być zagwarantowane jednostce i innym podmiotom prywatnym (*wyrok z 14 grudnia 2009 r., K 55/07*). Wszelkie ograniczenia w korzystaniu z praw i wolności jednostki, wprowadzone przez ustawodawcę, muszą mieścić się w ramach marginesu swobody wyznaczonych mu przez Konstytucję. Margines ten jest określony przez regulacje zamieszczone w przepisach dotyczących poszczególnych praw konstytucyjnych, a ponadto w klauzuli proporcjonalności, do której odnosi się art. 31 ust. 3 Konstytucji (*wyrok z 12 grudnia 2005 r., K 32/04*).

3.1. Ocena niektórych przepisów ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (K 54/07)

Władza publiczna, tworząc ramy prawne mechanizmów ingerencji w prawo do prywatności człowieka, nie ma w tym względzie pełnej dowolności. W wypadku realizacji przez państwo zadań związanych ze zwalczaniem korupcji istnieje kolizja pomiędzy konstytucyjnym prawem do prywatności, tajemnicą korespondencji i ochroną autonomii informacyjnej a bezpieczeństwem publicznym. Interesy te pozostają ze sobą w konflikcie, który musi zostać rozwiązany przez ustawodawcę.

Zgodnie z obowiązującymi standardami konstytucyjnymi ustawodawca jest obowiązany tworzyć przepisy spełniające wymaganie określoności i konkretności oraz odpowiadające zasadzie proporcjonalności (*wyrok z 20 czerwca 2005 r., K 4/04*). Z tego względu ustawodawca zwykły, określając kompetencje służb i ich zadania, mające na celu zwalczanie korupcji, może zezwalać tylko na takie czynności operacyjne, jakie mieszczą się w celu działań podejmowanych przez służby specjalne – którym jest obrona wartości demokratycznego państwa prawnego. Środki zastosowane przez służby muszą być niezbędne z punktu widzenia celu, któremu mają służyć. Powinny być one jak najmniej uciążliwe dla podmiotów, których prawa lub wolności są ograniczane w wyniku ich zastosowania. **Działalność operacyjna uprawnionych służb (m.in. stosowana obserwacja) musi zatem cechować się celowością, subsydiarnością działania oraz niezbędnością.** Dozwolone jest nawet „głębokie” wkroczenie w sferę prawa do prywatności pod warunkiem, że nie doprowadza ono do naruszenia godności ludzkiej i jest opatrzone odpowiednimi gwarancjami proceduralnymi (efektywna kontrola).

Niedopuszczalne jest takie ukształtowanie uprawnień służb specjalnych, które pozwala na gromadzenie i przetwarzanie danych wrażliwych, gdy nie jest to niezbędne dla

¹⁶ Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, sporządzony w Lizbonie dnia 13 grudnia 2007 r.; Dz. U. z 2009 r. Nr 203, poz. 1569.

¹⁷ Zob. art. 10 Protokołu w sprawie postanowień przejściowych.

celów walki z korupcją i nie uzasadnia odstępstwa od generalnej zasady zakazu automatycznego przetwarzania danych wrażliwych (*wyrok z 23 czerwca 2009 r., K 54/07*). Nie do pogodzenia z Konstytucją jest również sytuacja, gdy zebrane dane są przechowywane zbyt długo bez poddawania obowiązkowej weryfikacji oraz gdy brak jest gwarancji ochrony danych przed niepowołanym dostępem lub możliwości wykorzystania ich niezgodnie z prawem czy celem, dla którego zostały zebrane.

Konstytucyjne prawo do prywatności dotyczy także osób pełniących funkcje publiczne, jednakże ochrona sfery ich życia prywatnego (poza sferą życia intymnego) podlega ograniczeniom, wynikającym z „usprawiedliwionego zainteresowania” okazywanego tym osobom (*wyrok z 21 października 1998 r., K 24/98*). Z tego względu należy uznać za dopuszczalne przeprowadzanie oględzin w celu ustalenia stanu nieruchomości czy innych składników majątkowych osób pełniących funkcję publiczną, pod warunkiem spełnienia przesłanek: przydatności, konieczności i proporcjonalności. Musi to być jednak opatrzone niezbędnymi gwarancjami dotyczącymi sposobu przechowywania zgromadzonych danych, czasu ich przetwarzania oraz warunkami ich dalszego wykorzystywania. Zebrane dane muszą być ponadto zabezpieczone przed dostępem osób trzecich oraz przed przypadkowym ujawnieniem. Brak aktywności ustawodawcy w tym zakresie prowadzi do zbytznego osłabienia prawa do prywatności funkcjonariuszy publicznych i osób trzecich korzystających z nieruchomości będącej przedmiotem oględzin, a tym samym jest niezgodne z Konstytucją i Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (*wyrok z 23 czerwca 2009 r., K 54/07*).

3.2. Konstytucyjne uwarunkowania sankcjonowania czynów szkodliwych społecznie (P 46/07; Kp 4/09)

Prawodawca może stanowić ustawy przewidujące sankcje (zarówno karne, jak i administracyjne) za naruszenia prawa, jak również zmieniać reżim prawny tych sankcji. Nie może jednak czynić tego w oderwaniu od zasad i wartości konstytucyjnych. W szczególności ustawodawca jest obowiązany uwzględniać zasadę państwa prawnego, która nakłada obowiązek istnienia jasnego określenia sytuacji, w których następuje nałożenie sankcji. Procedura tego dotycząca musi być jasno określona oraz powinna uwzględniać prawa i wolności jednostki (*wyrok z 14 października 2009 r., Kp 4/09*).

3.2.1. Konieczność zastosowania oraz adekwatność środka o charakterze represyjnym do osiągnięcia oczekiwanego przez ustawodawcę celu (P 46/07)

Zgodnie z zasadą proporcjonalności konieczność, o której mowa w art. 31 ust. 3 Konstytucji, obejmuje wymagania – niezbędności, przydatności i proporcjonalności *sensu stricto* (*wyrok z 22 września 2005 r., Kp 1/05*). Można więc dokonać ingerencji w prawa lub wolności jednostki tylko wtedy, gdy zostanie stwierdzona rzeczywista potrzeba jej dokonania. Oznacza to nakaz stosowania tylko takich środków, które będą: skuteczne, czyli faktycznie służące realizacji zamierzonych przez prawodawcę celów; niezbędne, a więc chroniące konstytucyjne wartości w sposób, który nie mógłby być osiągnięty z zastosowaniem innych rozwiązań; najmniej uciążliwe. Ingerencja musi pozostawać także w odpowiedniej proporcji do celów ograniczenia praw i wolności.

Wprowadzone przez prawodawcę rozwiązanie dopuszczające zatrzymanie prawa jazdy na podstawie przepisów ustawy o dłużnikach alimentacyjnych, nie sprzyjało celowi ustawy, a także nie było niezbędne, gdyż ustawodawca miał możliwość zastosowania innych, mniej uciążliwych dla obowiązanego środków (*wyrok z 22 września 2009 r., P 46/07*).

3.2.2. Dopuszczalność zmiany reżimu sankcjonowania czynów szkodliwych społecznie (Kp 4/09)

Problem powstał na tle zamierzonej zmiany reżimu prawnego przekroczenia dozwolonej prędkości drogowej. Ustawa¹⁸ przewidywała zastąpienie istniejącej odpowiedzialności wykroczeniowej – możliwością stosowania kar administracyjnych, ustalanych na podstawie odczytu radaru. Zarazem nie przewidziano żadnej procedury weryfikującej czy wyjaśniającej, dostępnej dla ukaranego. Zmiany dokonano w celu usprawnienia wymierzania kar i odciążenia wymiaru sprawiedliwości. Ustawodawca, decydując się na zmianę trybu odpowiedzialności, musi jednak zadbać o odpowiednie instrumenty zapewniające proporcjonalność i efektywność ochrony interesu jednostki (*wyrok z 14 października 2009 r., Kp 4/09*).

3.2.3. Zakaz nadmiernej represyjności w razie kumulacji różnych typów sankcji (Kp 4/09)

Kumulowanie się różnych rodzajów odpowiedzialności za ten sam czyn było przedmiotem wcześniejszych rozważań Trybunału Konstytucyjnego. Przykładowo wskazano, że stosowanie za ten sam czyn sankcji administracyjnej i odpowiedzialności za wykroczenie skarbowe narusza zasadę państwa prawa (*wyrok z 29 kwietnia 1998 r., K 17/97*). Na ustawodawcy, wprowadzającym sankcje za naruszenie prawa, ciąży obowiązek respektowania zasady proporcjonalności. Tym samym nie może on wprowadzać sankcji nieadekwatnych, nieracjonalnych lub niewspółmiernie dolegliwych (*wyrok z 30 listopada 2004 r., SK 31/04*).

Kumulacja odpowiedzialności administracyjnej w postaci kary pieniężnej i naliczania punktów karnych za uchybienia kierowców nie przesądza, że mamy do czynienia z podwójną karalnością. Zarzut ten (uzasadniający niekonstytucyjność tego zbiegu) byłby jedynie słuszny w wypadku, gdyby uznać, że kara administracyjna ma zawsze charakter penalny. Tymczasem kary administracyjne mogą pełnić różne funkcje. Oceniając, czy wprowadzona przez ustawodawcę kumulacja różnych typów sankcji nie jest nadmiernie represyjna (a zatem i nieproporcjonalnie uciążliwa), należy brać pod uwagę nie tylko negatywne następstwa w postaci sankcji penalnych czy kar administracyjnych, ale także uwzględnić zasady ich wymiaru oraz istniejące obostrzenia proceduralne, dowodowe i inne (*wyrok z 14 października 2009 r., Kp 4/09*).

¹⁸ Ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz o zmianie niektórych ustaw.

3.2.4. Wymaganie określenia gwarancji proceduralnych zapewniających rzetelność postępowania oraz problematyka związania Trybunału zakresem zaskarżenia (Kp 4/09)

Zmiana trybu odpowiedzialności, mająca umożliwić szybszą i skuteczniejszą reakcję na naruszenie prawa, musi opierać się na rzetelnym postępowaniu, wraz z gwarancjami procesowymi dla osoby, której dotyczą. Ten, wobec kogo postępowanie się toczy, powinien mieć zapewnioną możliwość bycia wysłuchanym przed podjęciem przez organ decyzji.

Istniejące gwarancje proceduralne nie mogą być iluzoryczne (*wyrok z 14 października 2009 r., Kp 4/09*). Do istotnych uchybień ustawodawcy w tym względzie zaliczyć można m.in.: brak jakiegokolwiek materialnoprawnej podstawy, która by pozwoliła na uwolnienie się od odpowiedzialności, nadawanie decyzjom administracyjnym o nałożeniu kar pieniężnych rygoru natychmiastowej wykonalności (bez możliwości zainicjowania kontroli instancyjnej tego rozstrzygnięcia) czy brak konstrukcji kontratywu uchylającego odpowiedzialność administracyjną. Zmiany wprowadzone przez ustawodawcę, stwarzające nieproporcjonalny system karania, w którym osoby, przeciwko którym toczy się postępowanie, zostały pozbawione istotnych gwarancji procesowych, należy na gruncie prawa konstytucyjnego ocenić negatywnie.

Na marginesie warto zauważyć, że na tle sprawy zakończonej *wyrokiem z 14 października 2009 r., Kp 4/09*, problematyczny okazał się wąski zakres zaskarżenia kwestionowanej nowelizacji. Prezydent, korzystając z prawa do zainicjowania kontroli prewencyjnej, sformułował zarzuty przede wszystkim wobec wprowadzonych w nowelizacji zmian, w zakresie stworzonego nowego modelu odpowiedzialności (kar administracyjnych). Brak przy tym było stosownego zaskarżenia regulacji, które uchylały dotychczasowe przepisy przewidujące odpowiedzialność wykroczeniową. W efekcie ograniczenie się przez Trybunał jedynie do tego, co objęto zakresem wniosku, spowodowałoby całkowitą depenalizację przekraczania dozwolonej prędkości. Taki stan rzeczy byłby nie do zaakceptowania, w związku czym Trybunał orzekł, że zakwestionowane przepisy są nierozdzielnie związane z całą ustawą i tym samym utrzymał istniejący system karania za przekroczenie prędkości znajdujący się w Kodeksie wykroczeń¹⁹.

3.3. Tryb wyrażania odmowy na widzenie z rodziną i osobami najbliższymi (K 1/07)

Ograniczenie praw osoby tymczasowo aresztowanej w porównaniu z prawami osoby skazanej, odbywającej karę pozbawienia wolności jest co do zasady zgodne z Konstytucją. W szczególności dotyczy to prawa do widzeń (*wyrok z 2 lipca 2009 r., K 1/07*). Art. 47 Konstytucji, odnoszący się do ochrony prawa do życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia, nie ma bowiem charakteru absolutnego. Z tego względu możliwe jest wprowadzenie ograniczeń korzystania z tego prawa w odniesieniu do osób tymczasowo aresztowanych, pod warunkiem zachowania zasady proporcjonalności.

¹⁹ Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń; Dz. U. z 2007 r. Nr 109, poz. 756, ze zm.

Na tle sprawy zakończonej wyrokiem z 2 lipca 2009 r., **K 1/07**, wyłoniły się dwa istotne problemy konstytucyjne: nieokreślony charakter przesłanek odmowy widzenia oraz brak możliwości zaskarżenia postanowienia prokuratora o odmowie widzenia.

3.3.1. Brak określenia przesłanek odmowy

Przesłanki dotyczące ograniczenia prawa do widzenia muszą być sprecyzowane w ustawie, w sposób jasny i czytelny. Nie jest dopuszczalne doprecyzowanie ich samymi klauzulami ogólnymi (np. dobrem wymiaru sprawiedliwości). Nie jest zgodne z zasadami konstytucyjnymi takie uregulowanie ograniczeń korzystania z prawa do ochrony życia prywatnego i rodzinnego, które uczynią to prawo wyjątkiem dla osób tymczasowo aresztowanych, osób im bliskich oraz członków ich rodzin. Niedopuszczalne jest przekazanie zbyt daleko idącej swobody normowania zakresu tego prawa organowi wyrażającemu zgodę na widzenie.

3.3.2. Niemożność zaskarżenia postanowienia prokuratora o odmowie widzenia

Prawo zaskarżenia orzeczeń i decyzji, które zostały wydane w pierwszej instancji (art. 78 Konstytucji), nie ma charakteru absolutnego. Ustawodawca nie może jednak do tej kwestii podchodzić w sposób zupełnie nieskrępowany i arbitralny. W szczególności nie jest dopuszczalne, aby przewidziane przez prawodawcę rozwiązania naruszyły inne normy konstytucyjne czy też przekreśliły sens istnienia zasady ogólnej pozwalającej na zaskarzanie wydanych orzeczeń i decyzji. Odstępstwa od tej zasady są dopuszczalne tylko w szczególnych okolicznościach (*wyrok z 12 czerwca 2002 r., P 13/01*).

Ustawodawca zrezygnował z wprowadzenia procedury weryfikacyjnej rozstrzygnięcia prokuratora w przedmiocie odmowy widzenia z osobą tymczasowo aresztowaną, mimo że przewidział taki środek odwoławczy w wypadku zarządzenia wydanego w tej kwestii przez sąd (*wyrok z 2 lipca 2009 r., K 1/07*). Tym samym ustawodawca przekroczył margines dopuszczalnych przez Konstytucję ograniczeń prawa do zaskarzania orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji wynikającego z art. 78 Konstytucji.

3.4. Obowiązek stosowania pasów bezpieczeństwa w pojazdach mechanicznych (SK 48/05)

Konstytucyjne prawo do ochrony życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz decydowania o swoim życiu osobistym (art. 47 Konstytucji) oznacza, że państwo jest obowiązane nie ingerować w określony w Konstytucji zakres życia człowieka, a jednocześnie zapewnić w tym zakresie odpowiedni poziom ochrony (*wyrok z 2 kwietnia 2001 r., SK 10/00*). Wprowadzony przez ustawodawcę nakaz stosowania pasów bezpieczeństwa w pojazdach mechanicznych powinien być zatem oceniany z punktu widzenia konstytucyjnej zasady proporcjonalności.

Ochrona zdrowia, o której mowa w art. 31 ust. 3 Konstytucji, jako przesłanka ograniczeń praw i wolności odnosi się zarówno do zdrowia całego społeczeństwa, jak i poszczególnych jednostek. Niezapięcie pasów bezpieczeństwa sprawia, że użytkownik po-

jazdu, ulegając wypadkowi, jest bardziej narażony na utratę życia lub zdrowia. Wynika też z tego powodu poważne zagrożenie dla innych osób (np. pasażerów tego samego pojazdu). Skutki takiego wypadku mogą być odczuwalne także dla całego społeczeństwa. Mogą się bowiem wiązać z koniecznością wypłaty świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia chorobowego i rentowego, a także pokryciem kosztów leczenia. Ustawodawca musi realizować ochronę prawną życia (art. 38 Konstytucji). **Na władzy publicznej ciąży więc obowiązek podejmowania takich działań, które w sposób należyty zapewnią ochronę i realizację prawa do życia.** Dlatego wprowadzenie obowiązku stosowania pasów bezpieczeństwa jest wprawdzie ograniczeniem, ale mieszczącym się w granicach proporcjonalności. Powoduje to, że kontrolowany przepis, przewidujący taki nakaz, jest konstytucyjny.

3.5. Klauzula tajności a dostęp do informacji publicznej (K 26/08)

Dla istnienia społeczeństwa obywatelskiego niezbędne jest wprowadzenie mechanizmów gwarantujących powszechny i szeroki dostęp do informacji publicznej (art. 61 ust. 1 Konstytucji). Na organach władzy publicznej spoczywa obowiązek udzielania określonych przepisami prawa informacji związanych z działalnością instytucji publicznych. Prawo do informacji nie ma jednak charakteru bezwzględnego. Ustawodawca może je ograniczać, respektując konieczność ważenia prawa dostępu do informacji publicznej – jako zasady (art. 61 ust. 1 Konstytucji) oraz wartości wskazanych w art. 61 ust. 3 Konstytucji (ochrona wolności i praw innych osób i podmiotów gospodarczych oraz ochrona porządku publicznego, bezpieczeństwa lub ważnego interesu gospodarczego państwa). Prawodawca musi też uwzględnić konstytucyjną zasadę proporcjonalności zawartą w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Przepisy te (art. 61 ust. 3 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji) mają bowiem charakter komplementarny (*wyrok z 20 marca 2006 r., K 17/05*).

Istnieją ustawowe wyjątki ograniczające zasadę dostępności informacji publicznej (m.in. na podstawie ustawy z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych²⁰, w której stworzono konstrukcję klauzul tajności). Dostrzec należy przy tym, że zagrożeniem dla prawa do informacji publicznej jest stopniowe uznawanie coraz to szerszego zakresu informacji za informacje tajne. Realna staje się również obawa manipulacji przy dokonywaniu przekształcania informacji publicznej w niejawną (*wyrok z 15 października 2009 r., K 26/08*).

Zbytnie powiększanie katalogu spraw, które są objęte tajemnicą państwową, bądź nadmierne rozszerzanie za pomocą wykładni ich zakresu godziłoby w inne wartości konstytucyjne i osłabiłoby skuteczność mechanizmów gwarancyjnych. Czynienie z niektórych wiadomości tajemnicy państwowej czy służbowej jest w istocie ograniczaniem prawa do przekazywania i komunikowania poglądów i informacji, jak również prawa do informacji publicznej. Wynika z tego, że ustawodawca powinien traktować stosowanie klauzuli tajemnicy państwowej czy służbowej jako wyjątek, który musi mieć podstawę w normach, zasadach lub innych wartościach wynikających z ustawy zasadniczej (*wyrok z 15 października 2009 r., K 26/08, uchwała z 13 czerwca 1994 r., W 3/94*).

²⁰Dz. U. z 2005 r. Nr 196, poz. 1631, ze zm.

3.6. Nosicielstwo wirusa HIV jako przesłanka całkowitej niezdolności do pracy w Policji (P 61/08)

Charakterystyczne dla pracy w Policji jest istnienie zależności od władzy służbowej, nielimitowany czas pracy oraz praca w trudnych warunkach; wymaga ona niekiedy narażenia własnego zdrowia czy życia (*orzeczenie z 23 września 1997 r., K 25/96; wyrok z 19 października 2004 r., K 1/04; wyrok z 23 listopada 2009 r., P 61/08*). Z tego powodu od funkcjonariuszy Policji oczekuje się wysokiej sprawności fizycznej i psychicznej oraz dyspozycyjności. Za uzasadnione należy tym samym uznać uregulowanie przez prawodawcę zasad dostępu do służby w Policji, które odnosi się do kryteriów medycznych. Regulacje te muszą jednak uwzględniać konstytucyjną zasadę proporcjonalności.

Zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem, proporcjonalna regulacja musi być przydatna, konieczna oraz proporcjonalna, w ścisłym rozumieniu, do celu, jaki ma zostać osiągnięty (zakaz nadmiernej ingerencji). Wykluczenie z pracy w Policji nosiciela wirusa HIV spełnia kryterium przydatności, gdyż minimalizuje ryzyko zakażenia innych osób. Nie są natomiast spełnione dwie kolejne przesłanki – konieczności oraz zakazu nadmiernej ingerencji. O ile nosicielstwo wirusa HIV jest niepożądane w służbach patrolowo-interwencyjnych, to jednak w Policji pozostaje wiele innych stanowisk (np. w administracji), w których fakt ten nie ma dużego znaczenia. Minimalizowanie ryzyka związanego z zarażeniem się wirusem HIV może być uczynione innymi, mniej dolegliwymi środkami. Wprowadzony automatyzm wykluczania ze służby nosiciela HIV nie równoważy konstytucyjnej ochrony zdrowia publicznego oraz indywidualnego prawa dostępu do służby publicznej. Automatyczne wykluczenie z Policji, w związku z nosicielstwem wirusa HIV, bez względu na przydatność do służby, ocenę zdrowia (także tego, że niektóre osoby są bezobjawowymi nosicielami) czy okoliczności zarażenia się wirusem (np. podczas pełnionej służby), stanowi nieproporcjonalną ingerencję w prawo dostępu do służby publicznej i jest niezgodne z Konstytucją (*wyrok z 23 listopada 2009 r., P 61/08*).

3.7. Brak możliwości weryfikacji orzeczenia sądu w sprawie zastosowania tymczasowego aresztowania (SK 46/08)

Przedmiotem kontroli konstytucyjności w sprawie zakończonej *wyrokiem z 13 lipca 2009 r., SK 46/08*, była regulacja zezwalająca na zmianę przez sąd okręgowy – rozpatrujący zażalenie prokuratora – postanowienia sądu rejonowego odmawiającego zgody na tymczasowe aresztowanie (art. 437 § 1 i 2 k.p.k.).

Problem konstytucyjny skarżący dostrzegał w tym, że zaskarżona regulacja nie przewidywała kontroli legalności i zasadności reformatoryjnego orzeczenia sądu w sprawie zastosowania aresztu tymczasowego. Wątpliwość dotyczyła tego, czy narusza ona prawo odwołania się do sądu w celu ustalenia legalności pozbawienia wolności (art. 41 ust. 2) oraz prawo do dwuinstancyjnego postępowania sądowego (art. 176 ust. 1). Ocena konstytucyjności zaskarżonej regulacji wymagała rozstrzygnięcia konfliktu zachodzącego pomiędzy prawem podmiotowym (wolność osobista) i sposobem jego ochrony a składnikami prawa do sądu – bezpieczeństwem i porządkiem publicznym, dobrem wymiaru sprawiedliwości, sprawnością postępowania oraz prawem do rzetelnej procedury sądowej. Trybunał nie dopatrył się naruszenia wskazanych wzorców kontroli. Tymczasowo

aresztowany, w sytuacji o której mowa w wyroku, dysponuje środkami umożliwiającymi ochronę jego wolności. Wątpliwości budzi jednak to, czy są one wystarczające z punktu widzenia konstytucyjnych standardów wolności człowieka (*zob. postanowienie sygnalizacyjne z 9 listopada 2009 r., S 7/09*).

4. Przekształcenia własnościowe w spółdzielczości mieszkaniowej (K 64/07)

W dotychczasowym orzecznictwie wielokrotnie podnoszone były kwestie dotyczące zasad przekształceń własnościowych w spółdzielniach mieszkaniowych. Istotą problemów związanych z funkcjonowaniem spółdzielczości mieszkaniowej jest wyważenie ochrony praw majątkowych osób, którym przysługują prawa spółdzielcze, oraz praw majątkowych spółdzielni. Spółdzielnia mieszkaniowa korzysta z konstytucyjnie zagwarantowanych praw i wolności, w tym z ochrony własności (*wyrok z 17 grudnia 2008 r., P 16/08*). Proces przekształceń własnościowych w spółdzielniach mieszkaniowych rozpatrywać należy w wymiarze sprawiedliwości transformacyjnej. W konsekwencji konieczne jest każdorazowe proporcjonalne ważenie interesów spółdzielni i jej członków.

W sprawie zakończonej *wyrokiem z 15 lipca 2009 r., K 64/07*, rozstrzygnięte zostały problemy związane z ochroną praw majątkowych spółdzielni, różnicowaniem pozycji prawnej spółdzielców, a także ingerencją w ukształtowane zasady powoływania organów spółdzielni.

4.1. Prawa majątkowe spółdzielni jako przedmiot ochrony konstytucyjnej

4.1.1. Pozbawienie spółdzielni prawa do swobodnego rozporządzania jej mieniem

W omawianej sprawie pojawił się problem pozbawienia spółdzielni prawa do swobodnego rozporządzania jej mieniem i naruszenia istoty prawa własności. Zakwestionowana została regulacja przyznająca najemcy spółdzielczego lokalu mieszkalnego prawo żądania zawarcia ze spółdzielnią umowy przeniesienia własności lokalu. W wypadku lokalu, który został nieodpłatnie przejęty przez spółdzielnię od państwowych jednostek organizacyjnych, najemca zobowiązany był spłacić jedynie zadłużenia z tytułu świadczeń wynikających z umowy najmu lokalu i dokonanych przez spółdzielnię nakładów koniecznych. W konsekwencji wartość należności uiszczanych przez najemcę znacząco odbiegała od wartości rynkowej nabywanego lokalu.

Nakaz nieodpłatnego przenoszenia na wniosek najemców mieszkań własności lokali przejętych nieodpłatnie od jednostek państwowych, o ile dokonana została spłata zadłużenia z tytułu zaległych świadczeń, stanowi nieuzasadnioną ingerencję w konstytucyjne prawo własności przysługujące spółdzielni. W tej sytuacji o losie prawnym lokalu decyduje nie jej właściciel – spółdzielnia, lecz podmiot, któremu przysługuje słabsze prawo do rzeczy – najemca. Spółdzielnia odebrana została możliwość podjęcia decyzji o zbyciu lokalu, wskazania podmiotu, na rzecz którego ma nastąpić przeniesienie własności, oraz ustalenia wysokości świadczenia pieniężnego. Taka forma ingerencji w istotę przysługującego spółdzielni prawa własności nie może być uzasadniona tym, że na

rzecz spółdzielni zostało wcześniej dokonane nieodpłatne przeniesienie prawa własności lokalu należącego do państwowych jednostek organizacyjnych. Własność spółdzielcza w stosunkach z osobami trzecimi nie może podlegać słabszej ochronie niż własność przysługująca indywidualnym osobom fizycznym.

4.1.2. Ustawowa ingerencja w prawa nabyte przez spółdzielnię

Kwestia ochrony praw majątkowych spółdzielni pojawiła się w omawianej sprawie również w związku z dokonaną przez ustawodawcę ingerencją w prawa nabyte przez spółdzielnię. Nowelizacja z 14 czerwca 2007 r. ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych²¹ wprowadziła korzystniejsze w porównaniu z wcześniejszym stanem prawnym zasady przekształcania spółdzielczych praw do lokali. Ustawa przewidziała wobec członków spółdzielni, których lokatorskie spółdzielcze prawa do lokalu zostały przekształcone z dniem 23 kwietnia 2001 r., a więc przed wejściem w życie nowelizacji, zwolnienie z obowiązku spłaty całej należnej z tego tytułu spółdzielni kwoty. Ustawa przewidywała, że jeśli członek spółdzielni nie dokonał spłaty całej kwoty należnej spółdzielni w związku z dokonaniem we wskazanym terminie przekształceniem, należności niespłacone umarza się, jeśli dokonana spłata pokrywa całkowite koszty budowy lokalu. Zostały zatem zmienione ustalone w poprzednim stanie prawnym świadczenia członka spółdzielni związane z nabyciem własności lokalu lub spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu. Taka ingerencja ustawodawcy w stosunki prawne związane z przekształceniem lokatorskich spółdzielczych praw do lokalu dokonanych pod rządami wcześniejszej ustawy stanowi naruszenie praw nabytych przez spółdzielnię i zasady demokratycznego państwa prawnego.

4.2. Zakaz nieuzasadnionego różnicowania ochrony praw spółdzielców

Problem różnicowania sytuacji majątkowej spółdzielców pojawił się na tle dwóch regulacji przewidujących obciążenie całej spółdzielni skutkami finansowymi związanymi z działaniem pojedynczego członka spółdzielni. Regulacje zostały zakwestionowane z punktu widzenia zasady równości i równej ochrony praw majątkowych spółdzielców jako grupy charakteryzującej się wspólną cechą istotną.

4.2.1. Obowiązek ponoszenia opłaty w dotychczasowej wysokości przez podmiot kwestionujący jej podwyższenie

W omawianej sprawie zakwestionowany został mechanizm nieuzasadnionego nałożenia na całą spółdzielnię skutków finansowych związanych z wystąpieniem przez jedną osobę na drogę sądową w celu kontroli niezależnej od woli spółdzielni aktualizacji opłaty za użytkowanie lokalu. Zakwestionowana regulacja przewidywała, że osoba występująca na drogę sądową obowiązana jest do ponoszenia opłat w dotychczasowej wysokości nawet w sytuacji, gdy dokonana aktualizacja była niezależna od woli spółdzielni. W takim wypadku, mimo że istnieje małe prawdopodobieństwo uznania przez sąd zmiany

²¹Dz. U. Nr 125, poz. 873.

wysokości opłaty za niezasadną, osoba występująca na drogę sądową nie musi ponosić kosztów związanych z aktualizacją opłaty. Istota problemu tkwi nie w samym mechanizmie sądowej kontroli opłat za użytkowanie lokalu, lecz w obciążaniu całej spółdzielni konsekwencjami finansowymi kwestionowania przez jednego spółdzielcę podwyższenia opłaty, które nastąpiło niezależnie od woli spółdzielni.

Konsekwencje finansowe nieponoszenia przez podmiot występujący na drogę sądową opłaty w pełnej zaktualizowanej wysokości obciążają całą spółdzielnię, gdyż to ona zmuszona będzie do pokrycia różnicy wynikającej z podwyższenia wysokości opłaty. Z ekonomicznego punktu widzenia mienie spółdzielni stanowi własność grupową wszystkich spółdzielców. W konsekwencji zwolnienie jednego spółdzielcy z obowiązku uiszczania opłaty w pełnej zaktualizowanej wysokości wpływa na sytuację majątkową pozostałych członków spółdzielni, którzy nie kwestionowali wysokości opłaty, podwyższonej niezależnie od woli spółdzielni. Prowadzi to do nieuzasadnionego różnicowania ochrony praw majątkowych spółdzielców.

4.2.2. Przyznanie prawa decydowania o sposobie uregulowania stanu prawnego gruntów spółdzielczych osobie uprawnionej do żądania ustanowienia odrębnej własności lokalu i przeniesienia jego własności

Problem nieuzasadnionego różnicowania sytuacji prawnej spółdzielców pojawił się również na tle regulacji przyznającej osobie występującej o ustanowienie odrębnej własności lokalu i przeniesienie jego własności prawo decydowania o sposobie uregulowania stanu prawnego gruntu. Mechanizm ten wprowadza wyjątek od ogólnej zasady, zgodnie z którą to spółdzielnia mieszkaniowa decyduje o sposobie uregulowania stanu prawnego gruntu. Nabycie własności lub użytkowania wieczystego gruntu jest konieczne do ustanowienia odrębnej własności lokalu i przeniesienia jego własności na członka spółdzielni. Zakwestionowana regulacja ograniczyła możliwość dokonania wyboru prawa do gruntu przez samą spółdzielnię w sytuacji, gdy właścicielem gruntu był Skarb Państwa lub była nim jednostka samorządu terytorialnego, a spółdzielnia nabyła użytkowanie wieczyste gruntu na korzystnych warunkach, otrzymując od właściwego organu bonifikatę. W takiej sytuacji na żądanie uprawnionego podmiotu spółdzielnia zobowiązana została do nabycia własności gruntu, które miało nastąpić również na warunkach udzielonej wcześniej bonifikaty.

Nie jest uzasadnione, by koszty związane z uregulowaniem stanu prawnego gruntów ponoszone były przez osobę występującą o ustanowienie odrębnej własności lokalu i przeniesienie jego własności. Jednak decyzja co do wyboru określonego prawa do gruntu powinna przysługiwać samej spółdzielni. Koszty nabycia prawa własności gruntu mogą być wyższe niż koszty nabycia użytkowania wieczystego. Decyzję o nabyciu własności gruntu powinna zatem podjąć spółdzielnia w odpowiedniej uchwale walnego zgromadzenia członków spółdzielni. Przyznanie takiego uprawnienia pojedynczemu podmiotowi występującemu z żądaniem o ustanowienie odrębnej własności lokalu różnicuje pozycję prawną członków spółdzielni. Do ustanowienia odrębnej własności lokalu wystarcza, by spółdzielnia była podmiotem prawa użytkowania wieczystego gruntu. Przyznanie uprawnienia do żądania nabycia przez spółdzielnię prawa własności gruntu stanowi uprzywilejowanie określonego członka spółdzielni oraz naruszenie konstytucyj-

nej zasady równości. Skutki finansowe takiego żądania pokryją bowiem wszyscy pozostali spółdzielcy.

4.3. Ingerencja w ukształtowane stosunki prawne wynikające z dotychczasowych zasad powoływania i funkcjonowania organów spółdzielni

W omawianej sprawie pojawił się także problem kształtowania zasad powoływania i funkcjonowania organów spółdzielni w odniesieniu do zasady wolności zrzeszania się. Ustawowe określenie długości kadencji organów spółdzielni oraz jej poszczególnych członków jest uzasadnione dążeniem do ochrony członków spółdzielni i zapewnienia reprezentatywności organów spółdzielni. Niedopuszczalna jest jednak zmiana długości kadencji organów urzędujących. Zakwestionowana regulacja intertemporalna nakazywała uwzględnianie dotychczasowego stażu członka organu z zastosowaniem wprowadzonego w ustawie nowelizującej ograniczenia dopuszczalnej liczby kadencji członka rady nadzorczej. Mechanizm ustawowej zmiany długości kadencji urzędującej rady nadzorczej ogranicza autonomię decyzyjną członków spółdzielni i stanowi naruszenie konstytucyjnej wolności zrzeszenia się i zasady demokratycznego państwa prawa.

5. Relacje państwa z kościołami i związkami wyznaniowymi

W 2009 r. rozstrzygnięte zostały dwie sprawy dotyczące zasad: bezstronności państwa w sprawach przekonań światopoglądowych oraz równouprawnienia kościołów i związków wyznaniowych w kontekście finansowania kościelnych szkół wyższych oraz wliczania ocen z religii do średniej ocen.

5.1. Finansowanie kościelnych szkół wyższych (K 55/07)

Problem finansowania kościelnych szkół wyższych ze środków publicznych pojawił się w sprawie zakończonej wyrokiem z 14 grudnia 2009 r., **K 55/07**, na tle zakwestionowanych ustaw o finansowaniu z budżetu państwa określonych imiennie trzech uczelni wyższych należących do Kościoła katolickiego. Ustawy te stanowią, że wskazane uczelnie otrzymują dotacje i środki z budżetu państwa na zasadach określonych dla uczelni publicznych.

Istotą problemu konstytucyjnego w sprawie były dwa zagadnienia: dopuszczalność finansowania kościelnych szkół wyższych ze środków publicznych w związku z zasadą bezstronności władz publicznych w sprawach przekonań religijnych oraz sposób wyboru podmiotów uprawnionych do otrzymania środków z budżetu państwa w świetle zasady równouprawnienia kościołów i związków wyznaniowych oraz zasady równości. Wątpliwości z perspektywy zasady bezstronności i autonomii państwa i kościołów oraz związków wyznaniowych wzbudziło przyznanie wsparcia finansowego uczelniom kształcącym wyłącznie duchowieństwo katolickie oraz osoby świeckie należące do tej wspólnoty. Warunkiem dostępu do danej uczelni jest bowiem przedstawienie odpowiedniego świadectwa od duchownego tej wspólnoty. Równocześnie podobna pomoc finan-

sowa nie została przyznana szkołom wyższym prowadzonym przez inne wspólnoty wyznaniowe ani uczelniom niepublicznym, co w ocenie wnioskodawców zostało uznane za naruszenie zasady równouprawnienia kościołów i związków wyznaniowych.

Zasada bezstronności państwa w sprawach przekonań religijnych nie wyklucza podejmowania przez państwo działań na rzecz wspólnot religijnych. Państwo oraz wspólnoty wyznaniowe powinny współdziałać w pewnych dziedzinach dla dobrej całej społeczności. W omawianej sprawie wartością uzasadniającą świadczenie pomocy finansowej uczelniom katolickim jest poszerzenie oferty edukacyjnej i umożliwienie jednostkom kształcenia się w wybranym przez siebie kierunku. Jako że uczelnie wyznaniowe mają prawo prowadzić naukę z uwzględnieniem własnych zasad moralnych i religijnych, dopuszczalne jest wymaganie od przyszłych studentów poświadczenia przynależności do tej samej wspólnoty religijnej. Finansowanie szkół kościelnych kształcących członków określonej wspólnoty religijnej na zasadach określonych dla uczelni publicznych nie stanowi naruszenia zasady bezstronności państwa.

Przyznanie wybranym uczelniom należącym do Kościoła katolickiego możliwości uzyskiwania środków z budżetu państwa nie stanowi także naruszenia zasady równouprawnienia kościołów i związków wyznaniowych. Inne niż Kościół katolicki wspólnoty wyznaniowe również mają prawo żądać opracowania podobnych regulacji umożliwiających im uzyskanie finansowego wsparcia ze strony państwa. Regulacja przyznająca pomoc uczelniom należącym do wspólnoty katolickiej została uchwalona zgodnie z procedurą przewidzianą w Konstytucji, a możliwość finansowania tych uczelni przez państwo została przewidziana także w konsensualnej regulacji stosunków między państwem a Kościołem katolickim – Konkordacie. W świetle zasady równouprawnienia kościołów i związków wyznaniowych nie jest konieczne pozbawienie szkół wyższych należących do Kościoła katolickiego możliwości finansowania ze środków państwa, skoro prawo żądania otrzymania podobnych uprawnień przysługuje również innym wspólnotom religijnym. Wskazane byłoby natomiast opracowanie spójnego i powszechnego systemu zasad regulujących kryteria przyznawania uczelniom wyznaniowym dotacji z budżetu państwa.

Nie można określonego systemu finansowania wybranych uczelni wyższych rozpatrywać z perspektywy niekonstytucyjnego różnicowania uczelni niepublicznych. Sam niepubliczny charakter uczelni nie jest wspólną cechą istotną przemawiającą za równym traktowaniem kościelnych szkół wyższych i innych niepublicznych uczelni.

5.2. Wliczanie oceny z religii do średniej ocen (U 10/07)

Na tle sprawy zakończonej wyrokiem z 2 grudnia 2009 r., U 10/07, powstał problem oceny konstytucyjności przyjętego przez prawodawcę rozwiązania, zgodnie z którym ocena z religii jest uwzględniana przy wyliczaniu średniej rocznej oraz przy klasyfikacji końcowej ucznia, analogicznie do obowiązkowych zajęć edukacyjnych. Takie rozwiązanie wzbudziło wątpliwości przede wszystkim w kontekście konstytucyjnej zasady bezstronności władz publicznych w sprawach przekonań religijnych (art. 25 ust. 2 Konstytucji), równouprawnienia Kościołów i innych związków wyznaniowych (art. 25 ust. 1 Konstytucji) oraz prawa rodziców do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego według własnych przekonań (art. 53 ust. 3 Konstytucji).

Nauczanie religii stanowi jeden z elementów wolności religii, określonej w art. 53 ust. 2 Konstytucji. Nauczanie to jest także jednym ze składników wolności wyznania, która stanowi ważną formę realizacji idei wolności przez człowieka w społeczeństwie demokratycznym. Z tego względu obowiązkiem władz publicznych jest zapewnienie możliwości nauczania religii, również w szkołach publicznych, respektując przy tym zasadę neutralności państwa w sprawach światopoglądowych, i tym samym nie narzucając programu jej nauczania. Neutralność i bezstronność państwa w gwarantowaniu wolności religii nie powinna być jednak rozumiana jako przyjmowanie przez państwo postawy wyłącznie biernej. Obowiązkiem władz publicznych jest bowiem zapewnienie pluralizmu, tolerancji oraz ochrony przekonań grup mniejszościowych, szczególnie w tych społecznościach, w których mamy do czynienia ze zdecydowaną dominacją jednej z religii. W szczególności, władza państwowa jest zobowiązana do odpowiedniego reagowania na przypadki nietolerancji czy presji, która jest wynikiem dominacji jednej z religii. Oceniając podnoszony zarzut naruszania zasady neutralności przez państwo, należy zauważyć, że z zasady tej nie wynika obowiązek doprowadzenia do faktycznej równości wszystkich światopoglądów. Interpretacja przepisów konstytucyjnych powinna brać bowiem pod uwagę także polskie tradycje i istniejące uwarunkowania społeczne (w tym dominującą pozycję Kościoła katolickiego). Na ocenę zgodności wprowadzonych przez prawodawcę rozwiązań ze wskazaną wyżej zasadą wpływa również to, że nauczanie religii odbywa się na zasadach dobrowolności (*wyrok z 2 grudnia 2009 r., U 10/07*). Kwestionowane posunięcie prawodawcy wynika także z pewnej konsekwencji – z uwagi na wprowadzenie zajęć z religii przez szkoły publiczne, zasadne stało się uwzględnienie oceny z tego przedmiotu na świadectwie (orzeczenie z 20 kwietnia 1993 r., *U 12/92*) oraz co za tym idzie – równoprawne traktowanie tego przedmiotu w zakresie wyróżniania (*wyrok z 2 grudnia 2009 r., U 10/07*). Rozwiązania takie wynikają ze swobody decyzji prawodawcy.

Dobrowolność nauczania religii dotyka także problematyki prawa rodziców do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego według własnych przekonań. Uczniowie oraz ich rodzice (opiekunowie) mają bowiem możliwość wyboru pomiędzy nauką określonej religii a etyką. Ostatni z tych przedmiotów jest adresowany do osób, które nie opowiadają się po stronie światopoglądu religijnego. Należy zauważyć, że kwestia swobody wyboru przedmiotu dodatkowego (religii, etyki) zależeć będzie jednak w praktyce od respektowania zasad pluralizmu społecznego oraz tolerancji (*wyrok z 2 grudnia 2009 r., U 10/07*). Będzie to także dotyczyć sfery stosowania prawa, która jest poza kontrolą Trybunału Konstytucyjnego.

Rozdział III

Skutki orzeczeń dla działalności prawodawczej

1. Obowiązek usuwania skutków niekonstytucyjności

1.1. Uwagi wprowadzające

Stwierdzenie niekonstytucyjności (wyrok negatoryjny) powoduje utratę przez zakwestionowany przepis (normę) mocy obowiązującej. Nie zawsze skutek wydania orzeczenia automatycznie dochodzi do **pełnego przywrócenia (restytucji) stanu konstytucyjności**.

W niektórych wypadkach orzeczenie, aby osiągnęło zasadniczy cel (sanacja niekonstytucyjności), powinno zostać dopełnione odpowiednimi działaniami prawodawczymi (realizacja orzeczenia).

Realizację orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego przez prawodawcę postrzegać można w dwóch wymiarach. W wymiarze węższym sprowadza się ona do **dokonania odpowiednich zmian niekonstytucyjnych regulacji**, z uwzględnieniem wymagań konstytucyjnych określonych w orzeczeniu. W wymiarze szerszym natomiast rozstrzygnięcie Trybunału, jako **impuls dla prawodawcy do spojrzenia systemowego na regulację budzącą wątpliwości konstytucyjne**, skutkować powinno zmianami znacznie dalej idącymi, niekiedy o charakterze kompleksowym.

Poniżej przedstawiono modelowe sytuacje, w wypadku zaistnienia których interwencja legislatora w związku z orzeczeniem jest konieczna (niezbędna), zalecana (pożądana) lub jedynie wskazana. Konkretnie przykłady z ubiegłorocznego orzecznictwa zamieszczono w punkcie 4 tego rozdziału.

1.2. Modelowe sytuacje, w których działania prawodawcze są konieczne

Niezbędność podjęcia właściwych działań prawodawczych aktualizuje się przede wszystkim wówczas, gdy konsekwencją wyroku jest powstanie luki w prawie, dysfunkcjonalność kontrolowanej regulacji, mechanizmu lub całego aktu normatywnego. Aby zapobiec tego rodzaju negatywnym konsekwencjom wyroku, Trybunał zazwyczaj odracza termin utraty mocy niekonstytucyjnej regulacji. W takiej sytuacji obowiązkiem prawodawcy jest uporządkowanie systemu prawnego (dokonanie właściwych zmian i stworzenie odpowiednich przepisów przejściowych) przed upływem terminu odroczenia.

Interwencja prawodawcy co do zasady konieczna jest także w sytuacjach, w których **stwierdzono niepełność badanej regulacji z punktu widzenia wskazanych wzorców kontroli, np. brak mechanizmów gwarancyjnych czy procedur realizacyjnych**, które powinny uzupełniać kontrolowaną regulację tak, aby mogła być ona uznana za odpowiadającą standardowi konstytucyjnemu. W takich wypadkach obowiązkiem prawodawcy jest ustanowienie właściwej regulacji uzupełniającej.

Niezbędność działań prawodawczych stanowi konsekwencję także niektórych **wyroków wydanych w trybie kontroli prewencyjnej**, przede wszystkim stwierdzających **niekonstytucyjność przepisów, które nie są nierozzerwalnie związane z kontrolowa-**

ną ustawą. Uznanie ich niekonstytucyjności nie oznacza wadliwości całego tekstu ustawy i otwiera drogę do dalszego postępowania legislacyjnego. Nakaz dalszych działań prawodawczych wynika w tym wypadku z wyraźnego brzmienia normy konstytucyjnej. Zgodnie bowiem z art. 122 ust. 4 zdaniem drugim Konstytucji Prezydent, po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu, ma obowiązek albo podpisać ustawę z pominięciem niekonstytucyjnych przepisów, albo zwrócić ją Sejmowi w celu usunięcia niezgodności wynikających z wyroku.

1.3. Modelowe sytuacje, w których działania prawodawcze są zalecane

Nie zawsze interwencja prawodawcy w związku z wyrokiem jest konieczna. Wynikać to może z faktu wyeliminowania przez Trybunał przepisu będącego regulacją szczególną, skutkiem czego automatycznie zaczyna obowiązywać regulacja ogólna. Mimo że system prawa pozostaje w takim wypadku kompletny, prawodawca może – dysponując swobodą regulacyjną – inaczej uregulować taki wyjątek.

Działania prawodawcze – co do zasady – nie są konieczne także w odniesieniu do **wyroków stwierdzających niekonstytucyjność regulacji w określonym zakresie.** Tego rodzaju rozstrzygnięcia **wywołują bezpośrednio skutek w postaci zmiany stanu prawnego,** tj. wraz z ich wejściem w życie niekonstytucyjna norma dająca się z danego przepisu wyinterpretować zostaje bezwzględnie i bezwarunkowo wyeliminowana z systemu prawnego. Przepis ten jednakże nadal, w dotychczasowym brzmieniu, choć o zmienionej treści, pozostaje jednostką redakcyjną kontrolowanego aktu normatywnego. Ewentualne wątpliwości podczas jego stosowania jednoznacznie rozwiązać może wyłącznie – oczekiwana i pożądana – zmiana brzmienia przepisu dokonana przez prawodawcę.

1.4. Modelowe sytuacje, w których działania prawodawcze są wskazane

Wskazane jest podjęcie działań w sytuacjach, w których w uzasadnieniu wyroku (także afirmatywnego) stwierdzono **potrzebę dokonania zmian w prawie z uwagi na dostrzeżone niespójności lub uchybienia legislacyjne.** Niekiedy też formułowane są uwagi, których uwzględnienie przez prawodawcę pozwoli uzyskać **zoptymalizowany i w większym stopniu odpowiadający standardom konstytucyjnym model** danej instytucji prawnej.

Ingerencję prawodawcy za celową należy uznać także wówczas, kiedy ze względów formalnych nie jest możliwe wydanie rozstrzygnięcia w przedmiocie konstytucyjności określonej regulacji (np. z powodu wadliwie ujętego problemu konstytucyjnego), a sam fakt istnienia niekonstytucyjności jest ewidentny.

Podobnie należałoby odnieść się do tych wypadków, w których niekonstytucyjność regulacji orzeczona została jedynie w określonym zakresie (głównie w trybie kontroli konkretnej), z jednoczesnym zaznaczeniem (nawet sugestią), że także w innym (niezaskarżonym) zakresie budzi ona zastrzeżenia konstytucyjnoprawne.

Interwencji legislatora oczekiwać należy również w sytuacjach, kiedy Trybunał dostrzeże istnienie regulacji mającej treść tożsamą z regulacją niekonstytucyjną. Za nieuzasadnioną uznać należy bezczynność organów dysponujących prawem ini-

cyjatywy ustawodawczej w odniesieniu do przepisów wyrażających normy analogiczne do zdyskwalifikowanych przez Trybunał. Ponadto prawodawcę obowiązuje zakaz ponownego stanowienia regulacji obciążonych wadą, która była przyczyną uznania niekonstytucyjności.

Wszelkie ustalenia dotyczące problematyki realizacji orzeczeń zostały dokonane na podstawie wyników badań nad następstwami orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego w działalności prawotwórczej uprawnionych podmiotów²² wedle stanu **na 31 stycznia 2010 r.**

2. Przykłady działań prawodawczych podjętych w 2009 r.

2.1. Uwagi wprowadzające

Problematyka wykonywania orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego zaczyna być traktowana przez uczestników procesu legislacyjnego z należytą uwagą i troską. W informacjach Trybunału z lat poprzednich przeważały krytyczne noty odnoszące się nie tyle do działań prawodawczych, ile do ich braku. Wskazywano jednak, że inicjatywy podejmowane niezależnie przez różne podmioty (początkowo Senat, ostatnio także RCL) pozwalają optymistycznie spojrzeć w tym zakresie w przyszłość. Dziś można stwierdzić, że zagadnienie wykonywania orzeczeń jest bardzo poważnie analizowane, zaległości z lat poprzednich są systematycznie redukowane, a orzeczenia najnowsze – co do zasady – spotykają się z relatywnie niezwłoczną inicjatywą prawodawczą.

Pomimo istnienia pewnych problemów i nieprawidłowości (zasygnalizowanych w dalszej części rozdziału) generalnie można przyjąć, że działalność prawodawcza poświęcona wykonywaniu orzeczeń, szczególnie ta prowadzona w 2009 r., zmierza w dobrym kierunku i zasługuje na uznanie. Wśród wpływających do Sejmu projektów ustaw mających na celu realizację orzeczeń Trybunału dominują inicjatywy senackie i rządowe.

2.2. Działalność Senatu RP

Szczególnie aktywnym podmiotem stawiającym sobie za cel realizację orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego jest Senat RP. **Komisja Ustawodawcza Senatu rozpatrzyła 144 orzeczenia²³ (od początku kadencji do grudnia 2009 r.),** rozważając wystąpienie z wnioskiem o podjęcie inicjatywy ustawodawczej w związku z tymi orzeczeniami. W 65 wypadkach, uznając zasadność podjęcia działań, Komisja złożyła do Marszałka Senatu wnioski o wszczęcie inicjatywy ustawodawczej, natomiast w 77 wypadkach nie wystąpiła o podjęcie takowej inicjatywy (m.in. dostrzegając zbędność podjęcia działań lub uznając, że stosowną inicjatywę podjął albo powinien podjąć inny podmiot). W związku z dwoma wyrokami Marszałek Senatu zwrócił się do właściwych organów państwa z wnioskiem o podjęcie współpracy w celu ich wykonania.

²²Zgodnie ze Statutem Biura TK prowadzenie badań, o których mowa, należy do zadań Zespołu Orzecznictwa i Studiów Biura TK.

²³Zob. *Wykonywanie orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego przez Komisję Ustawodawczą Senatu RP VII kadencji. Senat Rzeczypospolitej Polskiej. Materiały*, Warszawa, 1 grudnia 2009 r., s. 5-6.

Najważniejszym efektem działań Senatu w zakresie realizacji orzeczeń są **32 inicjatywy ustawodawcze zakończone uchwaleniem przez Sejm stosownych ustaw**²⁴. Zmiany w prawie związane były w szczególności z wyrokami dotyczącymi: zasad postępowania zażaleniowego na decyzję o zatrzymaniu i umieszczeniu w izbie wytrzeźwień (z 11 czerwca 2002 r., **SK 5/02**), zasad określania języka, w jakim mogą być sporządzane niektóre umowy (z 13 września 2005 r., **K 38/04**), ograniczeń dopuszczalności wznowienia postępowania karnego (z 7 września 2006 r., **SK 60/05**), zasad wypłacania przez organ rentowy odsetek (z 11 września 2007 r., **P 11/07**), kosztów badań archeologicznych (z 8 października 2007 r., **K 20/07**), zasad udostępniania akt sprawy w postępowaniu przygotowawczym (z 3 czerwca 2008 r., **K 42/07**), zasad ustalania podstawy wymiaru zasiłku chorobowego (z 24 czerwca 2008 r., **SK 16/06**), trybu wyboru i odwołania rady pracowników (z 1 lipca 2008 r., **K 23/07**), zasad wyłączenia sędziego w postępowaniu sądowym toczącym się po wznowieniu postępowania administracyjnego (z 14 października 2008 r., **SK 6/07**) czy zasad wyłączenia członka samorządowego kolegium odwoławczego z postępowania z wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy (z 15 grudnia 2008 r., **P 57/07**). Dodatkowo, w związku z wystąpieniem przez Marszałka Senatu do Rady Ministrów z wnioskiem o podjęcie współpracy, zrealizowany został wyrok z 24 października 2007 r., **SK 7/06**, w którym orzeczono niekonstytucyjność regulacji dotyczącej asesorów sądowych.

W 2009 r. Komisja złożyła do Marszałka Senatu wnioski o wszczęcie inicjatyw między innymi w związku z orzeczeniami dotyczącymi problematyki: inwigilacji policyjnej (*postanowienie z 25 stycznia 2006 r.*, **S 2/06**), zasad pobierania opłaty od apelacji w postępowaniu uproszczonym (*wyrok z 16 grudnia 2008 r.*, **P 17/07**), zasad ubiegania się przez gminy o zwrot kosztów dotacji udzielonych przedszkolom niepublicznym (*wyrok z 18 grudnia 2008 r.*, **K 19/07**), kręgu podmiotów uprawnionych do złożenia wniosku o stwierdzenie nadpłaty podatku VAT (*wyrok z 10 marca 2009 r.*, **P 80/08**), przestępstwa zabójstwa kwalifikowanego (*wyrok z 16 kwietnia 2009 r.*, **P 11/08**), zakazu *reformationis in peius* (*wyrok z 28 kwietnia 2009 r.*, **P 22/07**), zasad ustalania prawa do opłat egzekucyjnych zastępcy komornika (*wyrok z 16 czerwca 2009 r.*, **SK 5/09**), spółdzielczości mieszkaniowej (*wyroki: z 21 grudnia 2005 r.*, **SK 10/05**; *z 15 lipca 2009 r.*, **K 64/07**), procedury legalizacji samowoli budowlanej (*wyrok z 21 września 2009 r.*, **P 46/08**) czy zatrzymania prawa jazdy dłużnikowi alimentacyjnemu (*wyrok z 22 września 2009 r.*, **P 46/07**).

W dniu 1 grudnia 2009 r. doszło do spotkania Komisji Ustawodawczej Senatu z Prezesem i Wiceprezesem Trybunału oraz Szefem Biura Trybunału poświęconego omówieniu dotychczasowego wkładu Senatu w realizację orzeczeń Trybunału, skonsultowaniu stanowisk oraz omówieniu wybranych problemów, w tym uznania przez Komisję zbędności inicjowania działań w związku z niektórymi orzeczeniami.

2.3. Działalność Rządowego Centrum Legislacji

Niezależnie od Senatu działania mające na celu realizację orzeczeń Trybunału podejmowane są przez Radę Ministrów. **Rządowe Centrum Legislacji (RCL), wskutek**

²⁴Tamże, s. 7-10.

nowelizacji ustawy o Radzie Ministrów²⁵ – w zakresie dotyczącym omawianej problematyki – przede wszystkim dokonuje analizy orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego oraz sporządza projekty aktów normatywnych wykonujących orzeczenia. Widocznym efektem działań RCL w minionym roku było między innymi przygotowanie projektów związanych z wyrokami dotyczącymi problematyki: ustalania wysokości dodatku mieszkaniowego (z 9 maja 2006 r., **P 4/05**), odpowiedzialności kontraktowej przewoźnika (z 2 grudnia 2008 r., **K 37/07**), zasad uchwalania statutu uczelni niepublicznej (z 28 kwietnia 2009 r., **K 27/07**), odpowiedzialności zawodowej doradców inwestycyjnych (z 12 maja 2009 r., **P 66/07**) czy też kwestii związanych ze statusem komornika sądowego i jego zastępcy (z 14 maja 2009 r., **K 21/08**; z 16 czerwca 2009 r., **SK 5/09**).

Rządowe inicjatywy zaowocowały zmianami w prawie między innymi w związku z wyrokami dotyczącymi: zasad nabywania prawa do zasiłku stałego (z 30 października 2007 r., **P 28/06**), świadczeń emerytalnych służb mundurowych (z 15 kwietnia 2008 r., **P 9/06**), wyłączenia możliwości wniesienia do Sądu Najwyższego odwołania od niektórych uchwał KRS (z 27 maja 2008 r., **SK 57/06**), wymagań formalnych skargi kasacyjnej (z 1 lipca 2008 r., **SK 40/07**), wydawania decyzji w sprawach stwierdzenia chorób zawodowych (z 19 czerwca 2008 r., **P 23/07**), zasad ustalania podstawy wymiaru zasiłku chorobowego (z 24 czerwca 2008 r., **SK 16/06**), dysponowania przez MSWiA lokalami mieszkalnymi stanowiącymi własność prywatną (z 18 września 2008 r., **K 7/07**) czy też zasad wyłączenia sędziego w postępowaniu sądowym toczącym się po wznowieniu postępowania administracyjnego (z 14 października 2008 r., **SK 6/07**).

Warto również zauważyć, że w 2009 r. Biuro TK nawiązało bliższą współpracę z RCL polegającą w szczególności na okresowym konsultowaniu wyników badań poświęconych wykonywaniu orzeczeń oraz omawianiu ewentualnych rozbieżności stanowisk. Z aprobatą należy przyjąć deklarację RCL przekazywania Biuru TK, dla celów informacyjnych i badawczych, rządowych projektów aktów normatywnych realizujących orzeczenia Trybunału.

2.4. Wybrane problemy związane z działalnością Senatu i RCL

Niewątpliwie dzięki działaniom podejmowanym przez Senat i RCL proces realizacji orzeczeń Trybunału nabrał w ostatnich latach dynamiki. W pełni doceniając aktywność tychże podmiotów, należy zauważyć, że w minionym roku Senat, co do zasady, koncentrował się na wykonywaniu wyroków TK w ścisłym, węższym tego słowa znaczeniu, a więc w zakresie koniecznym do przywrócenia stanu konstytucyjności. Tego rodzaju działania sprawdzają się w znakomitej większości wypadków wymagających niezwłocznej, punktowej interwencji legislatora. W praktyce pojawiają się jednak orzeczenia, które wymagają szerszego, systemowego spojrzenia na daną problematykę, a niejednokrotnie także i rozważenia celowości dokonania zmian o charakterze kompleksowym (problem ten dostrzegają m.in. także niektóre podmioty uczestniczące w konsultacjach w ramach prac senackich). Być może realizacja tego rodzaju orzeczeń, wymagających częstokroć współpracy międzyresortowej lub ponadresortowej, mogłaby stać się domeną RCL, sta-

²⁵Dz. U. z 2009 r. Nr 42, poz. 337.

rającego się w ostatnim czasie spoglądać na problematykę realizacji orzeczeń Trybunału z odmienną aniżeli Senat, niejednokrotnie szerszej perspektywy.

2.5. Wybrane problemy z realizacją wyroków z klauzulą odraczającą

Mimo że efekty działań ukierunkowanych na realizację orzeczeń Trybunału zasługują na zdecydowanie pozytywną ocenę, nie należy zapominać o istnieniu pewnych nieprawidłowości, dotyczących przede wszystkim realizacji wyroków, w których Trybunał określił późniejszy termin utraty przez niekonstytucyjne regulacje mocy obowiązującej. Bez trudu wskazać można przykłady licznych w tym zakresie uchybień, jak choćby działań wszczętych i niesfinalizowanych (np. wyrok z 3 czerwca 2008 r., **P 4/06**) czy braku inicjatywy²⁶ pomimo upływu terminu odroczenia (np. wyrok z 24 kwietnia 2007 r., **SK 49/05**). Należy pamiętać, że bezskuteczny wpływ terminu odroczenia otwiera możliwość wznowienia postępowań (art. 190 ust. 4 Konstytucji) oraz naraża Skarb Państwa na koszty w trudnej do oszacowania wysokości.

Nawet jednak w tych wypadkach, w których prawodawca nie uchybia terminowi odroczenia, często określa termin wejścia w życie ustawy wykonującej wyrok przypadający na koniec okresu odroczenia. Z orzecznictwa konstytucyjnego wynika natomiast, że późniejszy termin utraty mocy niekonstytucyjnej regulacji nie może usprawiedliwiać bezczynności prawodawcy i zwłoki z dokonaniem zmian w prawie do końca tego terminu. Wręcz przeciwnie, sanacja niekonstytucyjności powinna nastąpić tak szybko, jak to tylko możliwe. Wyłącznie zatem od prawodawcy zależy to, jak długo niekonstytucyjne przepisy stanowiąc będą element systemu prawnego.

Na przykład problematyczny jest sposób realizacji wyroku dotyczącego przesłanek stosowania obserwacji psychiatrycznej (z 10 lipca 2007 r., **SK 50/06**). Przede wszystkim prawodawca nie zrealizował wyroku przed upływem terminu odroczenia (15 miesięcy). Zasadnicze wątpliwości dotyczą jednak kwestii dostosowania przez ustawę wykonującą wyrok²⁷ art. 203 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego²⁸ do wymogów konstytucyjnych. Trybunał stwierdził w sposób wyraźny, że w nowej regulacji konieczne będzie zawężenie stosowania obserwacji psychiatrycznej do osób, co do których istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że popełniły czyn zabroniony zagrożony karą izolacyjną i takiej też kary w ramach prowadzonego procesu karnego mogą się spodziewać. Prawodawca nie wprowadził jednak aż tak daleko idącego zawężenia, dopuścił bowiem możliwość skierowania na obserwację już wówczas, gdy zebrane dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że oskarżony popełnił przestępstwo.

Do wykonania wyroku w terminie odroczenia nie wystarczy samo uchwalenie stosownej regulacji i jej publikacja w odpowiednim organie promulgacyjnym. Istotne jest, aby przed upływem terminu weszła ona w życie. Należy zatem mieć na uwadze, iż harmonogram prac legislacyjnych nad ustawą wykonującą wyrok powinien uwzględnić w szczególności maksymalne konstytucyjne terminy przysługujące uczestnikom

²⁶ Marszałek Senatu zwrócił się do rządu z wnioskiem o podjęcie współpracy w celu wykonania wyroku, jednak rząd odmówił współpracy (zob. *Wykonywanie orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego przez Komisję Ustawodawczą Senatu RP VII Kadencji. Senat Rzeczypospolitej Polskiej. Materiały*, Warszawa, 1 grudnia 2009 r., s. 73).

²⁷ Dz. U. z 2009 r. Nr 20, poz. 104.

²⁸ Dz. U. z 1997 r. Nr 89, poz. 555, ze zm.

procesu legislacyjnego na podjęcie określonych działań, czas niezbędny na czynności promulgacyjne czy wreszcie *vacatio legis* nowej regulacji. W tym kontekście wskazać można na problem, który w minionym roku ujawnił się w związku z realizacją wyroku dotyczącego zasad ubiegania się przez gminy o zwrot kosztów dotacji udzielonych przedszkolom niepublicznym (z 18 grudnia 2008 r., **K 19/07**), w którym utrata mocy niekonstytucyjnych przepisów została odroczone do końca 2009 r. Wprawdzie ustawa wykonująca wyrok została uchwalona przez Sejm już 9 listopada 2009 r., to sama publikacja nastąpiła dopiero 22 grudnia. Upływ terminu odroczenia nastąpił w okresie 14-dniowej *vacatio legis* ustawy wykonującej, co oznacza w szczególności, że zmiana w prawie stanowi bezpośrednią konsekwencję wyroku.

Przykładem realizacji dokonanej jedynie w węższym wymiarze (przy jednoczesnym uchybieniu terminowi odroczenia) są prace związane z wyrokami z 19 kwietnia 2006 r., **K 6/06**, oraz z 8 listopada 2006 r., **K 30/06**, dotyczącymi zasad dostępu do zawodu adwokata i radcy prawnego. Zmiany wprowadzone przez ustawę wykonującą²⁹ nie uwzględniają potrzeby uregulowania zasad świadczenia pomocy prawnej przez osoby niebędące adwokatami lub radcami prawnymi. Należy przypomnieć, że ustawodawca w pierwszej kolejności powinien zająć wyraźne stanowisko w kwestii tego, czy i w jakim zakresie zarobkowe świadczenie pomocy prawnej może być wykonywane przez osoby niebędące członkami określonych samorządów zawodowych. Trybunał dostrzegł także między innymi pilną potrzebę dokładnego sprecyzowania w osobnej ustawie zakresu usług prawniczych wykonywanych przez osoby mające jedynie wyższe wykształcenie prawnicze, oddzielonego w sposób wyraźny i precyzyjny od zakresu usług świadczonych przez osoby wpisane na listy korporacyjne. Postulowana ustawa powinna stanowić regulację szczególną wobec ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej³⁰, której unormowania są zbyt ogólne w odniesieniu do omawianej problematyki.

3. Przykłady braku stosownej reakcji prawodawczej

3.1. Przykłady wyroków niewykonanych

Doceniając aktywność podmiotów odpowiedzialnych za realizację orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, nie można zapominać o istnieniu wyroków od lat niewykonanych i wciąż wymagających interwencji³¹.

Ewentualne wątpliwości dotyczące celowości podjęcia inicjatywy prawodawczej w kwestii sukcesji majątku po byłym Funduszu Wczasów Pracowniczych rozwiązał w minionym roku Sąd Najwyższy (wyrok SN z 13 lutego 2009 r., II CSK 464/08). Podzielił stanowisko Trybunału wyrażone w wyroku z 3 czerwca 1998 r., **K 34/97**, wskazując na potrzebę stworzenia ustawowego uregulowania odpowiadającego standardom konstytucyjnym, które nie tylko wskaże następcę prawnego nieruchomości należących do zlikwidowanego Funduszu, ale w pierwszym rzędzie określi sposób zaspokojenia jego wierzycieli. Państwo jest bez wątpienia zobowiązane do wydania ustawy określającej los majątku zlikwidowanego FWP. Sąd Najwyższy stwierdził, że Skarb Państwa może

²⁹Dz. U. Nr 37, poz. 286.

³⁰Dz. U. z 2007 r. Nr 155, poz. 1095, ze zm.

³¹Zob. załącznik nr 12.

ponosić odpowiedzialność za szkody, jakie mogą powstać w związku z brakiem regulacji określających losy majątku FWP (zaniechanie legislacyjne).

Konieczne jest podjęcie dalszych działań prawodawczych w związku z wyrokiem dotyczącym problematyki lustracji i zasad dostępu do archiwów IPN (z 11 maja 2007 r., **K 2/07**). Przede wszystkim należy zauważyć, że procedura lustracyjna wciąż nie zawiera precyzyjnego terminu, w którym biuro lustracyjne IPN obowiązane byłoby przedstawić sądowi stanowisko w sprawie zgodności oświadczenia lustracyjnego z prawdą (w postępowaniu wszczętym na wniosek uprawnionego podmiotu). Nie określono również precyzyjnie zasad postępowania w sprawach dyscyplinarnych wszczynanych na tle postępowań lustracyjnych ani nie uzupełniono istniejącego w ustawie lustracyjnej katalogu tzw. danych wrażliwych o dane sensytywne wyliczone w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych³². Nie znowelizowano także procedury ochronnej w związku z umieszczeniem w katalogu osób zajmujących kierownicze stanowiska w PRL bądź nieumieszczeniem w katalogu osób inwigilowanych (art. 52d ustawy o IPN). Problem dotyczy także art. 31 ust. 1 ustawy o IPN, tj. przepisu proceduralnego określającego formę, w jakiej następuje odmowa uwzględnienia wniosku o udostępnienie do wglądu kopii dokumentów. Warto bowiem zauważyć, że przepis ten w punkcie 2 zawiera przesłankę odpowiadającą przesłance materialnoprawnej, której istnienie uniemożliwia udostępnienie wnioskodawcy dokumentów, uznanej analizowanym wyrokiem za niekonstytucyjną (art. 30 ust. 2 pkt 2 ustawy o IPN). Pomimo więc proceduralnego charakteru dla organów IPN stanowi on materialną przesłankę odmowy udostępnienia kopii określonych dokumentów, co uznać należy za przykład niedopuszczalnego obejścia wyroku Trybunału.

Niewykonany pozostaje także wyrok dotyczący reorganizacji służb wykonujących zadania z zakresu wywiadu i kontrwywiadu wojskowego (z 27 czerwca 2008 r., **K 51/07**). Trybunał orzekł między innymi niekonstytucyjność art. 70a ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego oraz ustawę o służbie funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego³³ w takim zakresie, w jakim pomija on określone regulacje, a mianowicie nie gwarantuje zainteresowanym osobom dostępu do akt sprawy ani stronom prawa do wysłuchania w przedmiocie zebranych informacji, będących podstawą sporządzenia raportu Przewodniczącego Komisji Weryfikacyjnej, a ponadto nie przewiduje środków prawnych umożliwiających uruchomienie sądowej kontroli decyzji o podaniu do publicznej wiadomości danych osobowych objętych raportem Przewodniczącego Komisji Weryfikacyjnej. Wyrok akcentuje konstytucyjny obowiązek prawodawcy uzupełnienia przywołanej ustawy o niezbędne regulacje gwarancyjne. Zgodnie ze stanowiskiem NSA, dopóki ustawodawca nie wprowadzi jednoznacznej regulacji ustawowej w tej kwestii, konieczna będzie interpretacja przepisów z uwzględnieniem wyroku Trybunału, a więc zapewniająca stosowne prawa proceduralne osobom, których działania mogą stać się przedmiotem raportu (*postanowienie NSA z 9 listopada 2009 r., I OSK 1495/09*).

³²Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, ze zm.

³³Dz. U. Nr 104, poz. 711, ze zm.

3.2. Przykłady braku dostosowania brzmienia przepisów do treści niektórych wyroków

W wypadku wyroków stwierdzających niekonstytucyjność regulacji w określonym zakresie lub przy określonym rozumieniu – co do zasady – brak jest konieczności dokonania zmiany prawa. Jednakże za celowością zmian przemawia między innymi zasada pewności prawa.

Wciąż nie zostały dokonane odpowiednie zmiany w ustawie z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw³⁴ w związku z wyrokiem z 13 maja 2002 r., **SK 32/01**. Zakwestionowany art. 72 ust. 3 zdanie trzecie wyłączał dopuszczalność wznowienia w sprawach wyborczych i został uznany za niekonstytucyjny przy określonym jego rozumieniu.

Bez reakcji prawodawczej pozostaje także wyrok z 27 listopada 2007 r., **SK 18/05**, w którym za niekonstytucyjny uznany został art. 58 w związku z art. 300 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy³⁵ rozumiany w ten sposób, że wyłącza dochodzenie innych, niż określone w nim, roszczeń odszkodowawczych, związanych z bezprawnym rozwiązaniem umowy o pracę bez wypowiedzenia. Jako że przedmiotem kontroli była norma kolizyjna o takiej treści, jaką nadało jej utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego, za wystarczającą do przywrócenia stanu konstytucyjności uznana została zmiana dotychczasowej linii orzeczniczej. Z uwagi na rozbieżności w orzecznictwie dotyczące możliwości wznowienia postępowania na skutek m.in. analizowanego wyroku Sąd Najwyższy, na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, podjął w składzie siedmiu sędziów uchwałę, zgodnie z którą orzeczenia Trybunału stwierdzające niekonstytucyjność regulacji przy określonym jej rozumieniu nie stanowią podstawy do wznowienia postępowania (zob. uchwała SN z 17 grudnia 2009 r., III PZP 2/09).

Niektóre rozstrzygnięcia zakresowe szczególnie precyzyjnie ujmują niekonstytucyjną normę interpretowaną z badanego przepisu (np. w części obejmującej określone wyrazy). Należy jednak pamiętać, że po wyroku sam przepis nadal pozostaje jednostką redakcyjną kontrolowanego aktu normatywnego w dotychczasowym brzmieniu (choć o zmienionej wyrokiem treści). W kompetencjach Trybunału nie leży bowiem bezpośrednio kształtowanie formy kontrolowanych przepisów.

Tytułem przykładu, brak działań odnotować należy w związku z wyrokiem z 29 kwietnia 2008 r., **SK 11/07**, w którym Trybunał orzekł niekonstytucyjność § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 stycznia 2006 r. w sprawie sposobu uiszczania opłat sądowych w sprawach cywilnych³⁶, w części obejmującej słowo „właściwego”. Wybór sposobu usunięcia braku precyzji niekonstytucyjnego przepisu i momentu dokonania ewentualnych zmian pozostawiony został prawodawcy.

Podobnie stwierdzić należy brak zmian w prawie w związku z wyrokiem z 16 kwietnia 2008 r., **K 40/07**, rozstrzygającym w szczególności o niekonstytucyjności art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa³⁷, w części obejmującej

³⁴Dz. U. Nr 95, poz. 602, ze zm.

³⁵Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, ze zm.

³⁶Dz. U. Nr 27, poz. 199.

³⁷Dz. U. Nr 100, poz. 1082, ze zm.

zwrot „Przedstawiciel może wyrażać stanowisko w każdej sprawie,” (wraz ze znakiem interpunkcyjnym) oraz art. 12 ust. 4, w części obejmującej zwrot „w głosowaniu jawnym”.

3.3. Przykłady braku reakcji na wyroki afirmatywne

Należy odnotować brak reakcji prawodawcy na zdecydowaną większość uwag formułowanych w uzasadnieniach wyroków afirmatywnych.

Trzeba zauważyć, że prawodawca wciąż nie skorygował uchybienia legislacyjnego (piętrove odesłanie) istniejącego w ustawie z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora³⁸. Ustępy 2-5 art. 7c ww. ustawy zostały sformułowane w sposób niepoprawny, gdyż w sprawie „organu właściwego do rozpatrzenia wniosku” odsyłają do przepisu, który już zawiera odesłanie do regulaminów Sejmu i Senatu (*wyrok z 8 listopada 2004 r., K 38/03*).

Nie zostały uwzględnione między innymi uwagi *de lege ferenda* odnoszące się do obowiązków informacyjnych banków w kontekście instytucji bankowego tytułu egzekucyjnego (*wyrok z 26 stycznia 2005 r., P 10/04*). W szczególności sugerowana jest zmiana rozwiązań dotyczących umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa oraz na odległość polegająca na nałożeniu na bank obowiązku informacyjnego już w chwili złożenia oświadczenia woli przez konsumenta. Obowiązek informacyjny powinien obejmować zobowiązanie wezwania do zapłaty pod rygorem wszczęcia postępowania egzekucyjnego, a przynajmniej informację o podjęciu przez bank działań zmierzających do jego wszczęcia.

Prawodawca nie usunął też niespójności w kwestii możliwości uczestniczenia rzeczników patentowych w charakterze pełnomocników pokrzywdzonego w sądowym postępowaniu karnym. Regulacja art. 88 k.p.k. takiej możliwości nie przewiduje, natomiast nie wydaje się, aby art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 11 kwietnia 2001 r. o rzecznikach patentowych³⁹ taką możliwość wykluczał (*wyrok z 27 lipca 2006 r., SK 43/04*).

Nie uwzględniono między innymi także uwag dotyczących niejasności w ustawie z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji (...) ⁴⁰, w odniesieniu do treści „prawa do lokalu mieszkalnego” (*wyrok z 27 października 2008 r., U 4/08*). Nie jest jasne, czy powinno być rozumiane jako prawo do zajmowania lokalu przydzielonego przez właściwy organ, czy powinno obejmować także pozostałe uprawnienia na wypadek niezyskania decyzji o przydziale lokalu. Wątpliwości wzbudza również to, czy obejmuje ono uprawnienie do uzyskania decyzji o przydziale lokalu już po zwolnieniu ze służby w związku z nabyciem uprawnień emerytalnych lub rentowych.

3.4. Przykłady braku reakcji na postanowienia sygnalizacyjne

Bez stosownej reakcji pozostają niektóre sygnalizacje Trybunału, kierowane do odpowiednich organów prawodawczych w formie postanowień.

W szczególności nie wzięto pod rozwagę sugestii o niezgodności z zasadą poprawnej legislacji zamieszczenia przepisów określających obowiązki wynajmującego i na-

³⁸Dz. U. z 2003 r. Nr 221, poz. 2199, ze zm.

³⁹Dz. U. z 2001 r. Nr 49, poz. 509, ze zm.

⁴⁰Dz. U. z 2004 r. Nr 8, poz. 67, ze zm.

jemcy (tj. dotyczące wyłącznie stosunku najmu) w ustawie o ochronie praw lokatorów (której przedmiotem jest ochrona praw ogółu lokatorów) zamiast w Kodeksie cywilnym, który zawiera pełną regulację dotyczącą stosunku najmu. Przede wszystkim jednak nie stworzono nowej kompleksowej regulacji obejmującej swym zakresem problematykę ochrony praw lokatorów, ograniczając się do fragmentarycznych nowelizacji obowiązującej ustawy (*postanowienie sygnalizacyjne z 29 czerwca 2005 r., S 1/05*).

Prawodawca wciąż nie skorygował wadliwego upoważnienia do wydania rozporządzenia z art. 22 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁴¹. Zostało one sformułowane niezgodnie z konstytucyjnymi wymaganiami dotyczącymi upoważnienia ustawowego oraz zasadą wyłączności regulacji ustawowej w sferze praw i wolności. Jest ujęte zbyt szeroko i legitymizuje każdą treść rozporządzenia. Wymienionych w tym upoważnieniu wskazówek nie można nazwać wytycznymi, a jedynie ogólnymi zasadami, które powinny być przez rozporządzeniodawcę respektowane, niezależnie od konkretnej regulacji rozporządzenia (*postanowienie sygnalizacyjne z 31 stycznia 2007 r., S 1/07*; zob. także wyrok z 2 grudnia 2009 r., *U 10/07*).

Bez stosownej reakcji pozostają zawarte w *postanowieniu z 28 października 2008 r., S 4/08*, uwagi dotyczące przepisu stanowiącego samodzielną podstawę podjęcia przez Dowódcę Operacyjnego Sił Zbrojnych lub Ministra Obrony Narodowej decyzji o zniszczeniu obcego cywilnego statku powietrznego z załogą i pasażerami na pokładzie (art. 18b ust. 2 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej⁴²). Wyraża on normę o podobnej treści co wyeliminowany art. 122a ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze⁴³ (wyrok z 30 września 2008 r., *K 44/07*). Należy mieć na uwadze, że w razie hipotetycznego zakwestionowania przed Trybunałem regulacji zawartej w ustawie o ochronie granicy państwowej dalece prawdopodobne jest, że mogłaby zostać uznana za niekonstytucyjną. Wskazana jest interwencja ustawodawcza wyprzedzająca ewentualne postępowanie kontrolne przed Trybunałem.

4. Analiza wyroków wydanych w 2009 r. pod kątem celowości zmian w systemie prawa

Zdecydowana większość spośród wskazanych poniżej wyroków zapadłych w 2009 r. dopiero oczekuje na podjęcie stosownej inicjatywy prawodawczej. Trudno w związku z nimi mówić o istnieniu po stronie prawodawcy zaległości. Jeżeli nie wskazano inaczej, należy uznać, że zmiany w prawie w związku z danym wyrokiem jak dotąd nie nastąpiły.

Nieuwzględnienie w niniejszej *Informacji* danego orzeczenia bynajmniej nie wyłącza możliwości podjęcia w związku z nim działań prawodawczych. Orzeczenie Trybunału zawsze może, a niekiedy wręcz powinno stanowić dla prawodawcy impuls do rozważenia celowości nadania skontrolowanej ustawie czy regulacji takiego kształtu, w którym w jeszcze większym stopniu realizowałaby zasady i wartości konstytucyjne (realizacja orzeczenia w szerszym wymiarze).

⁴¹Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, ze zm.

⁴²Dz. U. z 2005 r. Nr 226, poz. 1944, ze zm.

⁴³Dz. U. z 2006 r. Nr 100, poz. 696, ze zm.

4.1. Wyroki aktualizujące obowiązek dokonania zmian w prawie

4.1.1. Wyroki z odroczeniem terminu utraty mocy niekonstytucyjnych regulacji

Wyroki z klauzulą odraczającą aktualizują obowiązek prawodawcy uporządkowania systemu prawnego przed upływem terminu odroczenia. Prawodawca powinien dołożyć wszelkich starań, aby usunąć stan niekonstytucyjności tak szybko, jak to możliwe. Odpowiednia interwencja pozwoli zapobiec ewentualnym wznowieniom postępowań, o których mowa w art. 190 ust. 4 Konstytucji.

Zeszłoroczne wyroki z odroczeniem można podzielić na: wymagające skorygowania uchyleń w przepisach upoważniających do wydania aktów wykonawczych oraz wymagające w pierwszej kolejności przerehabilitacji przepisów niespełniających standardów poprawnej legislacji.

Do pierwszej grupy należy wyrok stwierdzający niekonstytucyjność ustawowego upoważnienia (art. 103 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy⁴⁴) do wydania rozporządzenia regulującego kwestie związane z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych przez pracowników (*wyrok z 31 marca 2009 r., K 28/08*). Nie zawierało ono ani szczegółowo wskazanego zakresu przekazywanych spraw, ani wytycznych treściowych. Wydanie nowego rozporządzenia powinno być poprzedzone uchwaleniem upoważnienia ustawowego spełniającego wymogi konstytucyjne. Prawodawca dysponuje rocznym terminem odroczenia.

Zmian w prawie należy oczekiwać w związku z rozstrzygnięciem o niekonstytucyjności upoważnienia dla właściwego ministra do określenia zryczałtowanej kwoty na utrzymanie dziecka w placówce rodzinnej oraz stawek na bieżące funkcjonowanie takiej placówki (art. 85 ust. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁴⁵). Określony na 12 miesięcy termin odroczenia umożliwi prawodawcy dokonanie niezbędnych zmian w ustawie i wydanym na jej podstawie rozporządzeniu, z uwzględnieniem konstytucyjnych wymogów dotyczących konstruowania upoważnień ustawowych (*wyrok z 21 kwietnia 2009 r., K 6/08*).

Za niespełniającą konstytucyjnych wymogów dotyczących treści upoważnień uznana została także ustawowa podstawa do wydania rozporządzenia regulującego problematykę zwolnień z obowiązku prowadzenia ewidencji z zastosowaniem kas fiskalnych (art. 111 ust. 7 pkt 3 w zw. z art. 111 ust. 8 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług⁴⁶). Wadliwość polegała na braku należycie ukształtowanych wytycznych treściowych. Określony na 9 miesięcy termin odroczenia stworzył prawodawcy możliwość dokonania niezbędnych zmian w ustawie o VAT i wydanym na jej podstawie rozporządzeniu, z uwzględnieniem wymogów stawianych w tym zakresie przez art. 92 ust. 1 Konstytucji. Prawodawca wykonał analizowany *wyrok z 16 lipca 2009 r.*,

⁴⁴Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, ze zm.

⁴⁵Dz. U. z 2008 r. Nr 115, poz. 728, ze zm.

⁴⁶Dz. U. Nr 54, poz. 535, ze zm.

K 36/08, uchwalając nowe upoważnienie ustawowe⁴⁷ zawierające szczegółowe wytyczne i wydając na jego podstawie stosowne rozporządzenie⁴⁸.

Standardów wynikających z art. 92 ust. 1 Konstytucji nie spełnia także regulacja upoważniająca Prezydenta RP do określenia, w drodze rozporządzenia, szczegółowego trybu działania i postępowania przed KRS. Ustawodawca został zobowiązany do uzupełnienia, w terminie 12 miesięcy, ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa⁴⁹ o odpowiednie przepisy regulujące sposób funkcjonowania KRS oraz do prawidłowego rozdzielenia materii ustawy i wydanego na jej podstawie rozporządzenia (wyrok z 19 listopada 2009 r., **K 62/07**).

Do drugiej grupy należałoby zaliczyć wyrok stwierdzający niekonstytucyjność legalnej definicji „sytuacji kryzysowej” jako naruszającej zasady poprawnej legislacji m.in. z uwagi na nieprecyzyjność zastosowanych w niej pojęć, jak „następstwo zagrożenia”, „więzi społeczne” czy „instytucje publiczne” (wyrok z 21 kwietnia 2009 r., **K 50/07**). Roczny termin odroczenia stworzył prawodawcy warunki do przygotowania nowej definicji „sytuacji kryzysowej”⁵⁰, która nie powieli wadliwości, o których mowa w wyroku.

Interwencja ustawodawcy niezbędna jest także w związku z wyrokiem rozstrzygającym w szczególności o niekonstytucyjności ustawowej definicji korupcji (art. 1 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym⁵¹). Definicja nie spełnia standardu konstytucyjnego w takim zakresie, w jakim za korupcję w sektorze prywatnym uznaje zachowanie jakiegokolwiek osoby niepełniającej funkcji publicznej, nie zawężając tego określenia za pomocą przesłanek szkodliwych społecznie odwzajemnień. Uznana została ponadto za niekonstytucyjną w całości przez to, że używa wyrażeń niejasnych znaczeniowo, oraz na skutek wysłowienia uchybiającego wymogom logiki formalnej. Niezbędne zmiany w związku z wyrokiem bynajmniej nie powinny ograniczać się do przerehabrowania definicji korupcji. Trybunał dostrzegł bowiem wadliwości natury konstytucyjnej szeregu regulacji o kluczowym znaczeniu dla funkcjonowania Centralnego Biura Antykorupcyjnego (zob. m.in. art. 22 ust. 4-7 ustawy o CBA). Należy wyraźnie podkreślić, że w świetle wyroku samego powołania CBA nie można uznawać za naruszającego Konstytucję. Rolą Trybunału nie jest kontrolowanie celowości wykreowanych przez ustawodawcę rozwiązań instytucjonalnych. Zmiany w prawie w związku z wyrokiem z 23 czerwca 2009 r., **K 54/07**, powinny zostać dokonane w terminie 12 miesięcy.

Zmiana w prawie niezbędna jest także w odniesieniu do regulacji opłaty targowej. Maksymalny konstytucyjnie dopuszczalny termin odroczenia pozwoli prawodawcy na określenie precyzyjnych i jasnych kryteriów powstania obowiązku daninowego w opłacie targowej. W obecnych warunkach nie wystarczy sama zmiana niekonstytucyjnego art. 15 ust. 2a ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych⁵². Należałoby rozważyć potrzebę stworzenia nowej, dostosowanej do zmieniających się realiów ekonomicznych, konstrukcji opłaty targowej. Ustawodawca powinien na nowo

⁴⁷Dz. U. z 2009 r. Nr 215, poz. 1666.

⁴⁸Dz. U. z 2009 r. Nr 224, poz. 1797.

⁴⁹Dz. U. Nr 100, poz. 1082, ze zm.

⁵⁰Dz. U. Nr 131, poz. 1076.

⁵¹Dz. U. Nr 104, poz. 708, ze zm.

⁵²Dz. U. z 2006 r. Nr 121, poz. 844, ze zm.

przemysłu istotę i charakter oraz zakres podmiotowy i przedmiotowy tejże opłaty. Oparcie zakresu przedmiotowego opłaty targowej wyłącznie na kryterium rodzaju budynku nie spełnia wymagań formalnych związanych z nakładaniem danin publicznych (wyrok z 8 grudnia 2009 r., **K 7/08**).

4.1.2. Wyroki wydane w trybie kontroli prewencyjnej

Konieczność interwencji uczestników procesu legislacyjnego istnieje w sytuacji, kiedy Trybunał, w trybie kontroli prewencyjnej, orzeknie niekonstytucyjność przepisów, które nie są powiązane z ustawą w sposób nierozzerwalny (wyroki: z 16 lipca 2009 r., **Kp 4/08**, oraz z 4 listopada 2009 r., **Kp 1/08**). Konstytucja w takim wypadku przewiduje, że Prezydent, po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu, ma obowiązek podpisania ustawy z pominięciem niekonstytucyjnych przepisów albo zwrócenia jej Sejmowi w celu usunięcia niezgodności (art. 122 ust. 4 zdanie drugie). O wykonaniu wyroku można zatem mówić dopiero wówczas, gdy odpowiednio skorygowana ustawa zostanie przez Prezydenta podpisana i opublikowana w Dzienniku Ustaw.

Dalsze działania legislacyjne okazały się niezbędne w związku z wyrokiem rozstrzygającym o niekonstytucyjności ustawowego zobowiązania NBP do zbycia posiadanych akcji Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych (wyrok z 16 lipca 2009 r., **Kp 4/08**). Prezydent, po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu, pismem z 26 sierpnia 2009 r. skierował tekst ustawy z dnia 4 września 2008 r. o zmianie ustawy o obrocie instrumentami finansowymi oraz niektórych innych ustaw do Sejmu celem usunięcia niezgodności wynikających z wyroku. Wyrok został uwzględniony poprzez skreślenie w tekście ustawy niekonstytucyjnego art. 19 oraz nadanie nowego brzmienia art. 1 pkt 37 lit. a, które obecnie przewiduje NBP wśród podmiotów, które mogą być akcjonariuszami KDPW⁵³.

Brak nierozzerwalnego związku niekonstytucyjnych przepisów z całą ustawą z dnia 13 czerwca 2008 r. o zmianie ustawy o opłatach abonamentowych przesądził o niezbydności dalszych działań legislacyjnych w związku z wyrokiem z 4 listopada 2009 r., **Kp 1/08**. Niekonstytucyjne regulacje wprowadzające dodatkową kategorię osób zwolnionych z obowiązku uiszczania opłaty abonamentowej zostały uchwalone z naruszeniem proceduralnych zasad tworzenia prawa w demokratycznym państwie prawnym przez to, że Senat przekroczył dopuszczalny zakres poprawek do ustawy uchwalonej przez Sejm. W dniu 4 grudnia 2009 r. Prezydent zwrócił się do Marszałka Sejmu o wydanie opinii. Z przedłożonej opinii wynikało, że ustawa powinna zostać przez Prezydenta podpisana z pominięciem niekonstytucyjnych przepisów, co też Prezydent uczynił⁵⁴.

Należy stwierdzić, że wyżej wymienione ustawy zostały podpisane przez Prezydenta po wyczerpaniu procedury przewidzianej w Konstytucji. Tym samym nie wystąpiły znane z lat poprzednich nieprawidłowości⁵⁵ polegające na niedopełnieniu przez niektóre konstytucyjne organy państwa obowiązków określonych w art. 122 ust. 4 zdaniu drugim Konstytucji, przez co skontrolowane niegdyś przez Trybunał ustawy nigdy nie weszły w życie.

⁵³Dz. U. z 2009 r. Nr 165, poz. 1316.

⁵⁴Dz. U. z 2010 r. Nr 13, poz. 70.

⁵⁵Zob. m.in. *Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w 2006 r.*, Warszawa 2007, s. 85.

Interwencji prawodawczej niekiedy wymagać może także afirmatywny wyrok wydany w trybie kontroli uprzedniej. Zarysowana sytuacja nie ma charakteru czysto hipotetycznego, zaistniała bowiem tuż po wydaniu wyroku z 13 maja 2009 r., **Kp 2/09**. Trybunał dostrzegł, że w kontrolowanej ustawie z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze zmianami w organizacji i podziale zadań administracji publicznej w województwie ustawodawca wyznaczył jako termin wejścia w życie ustawy konkretny dzień roku, tj. 1 kwietnia 2009 r. W związku z tym, że wyrok zapadł później, do porządku prawnego miałyby wejść przepisy retroaktywne i niewykonalne. Problem wymagał interwencji legislatora. Reakcja⁵⁶ nastąpiła niezwłocznie i polegała w szczególności na zastąpieniu występującej w niektórych przepisach ustawy formuły nawiązującej do konkretnego dnia roku (1 kwietnia 2009 r.) tradycyjną formułą nawiązującą do dnia wejścia ustawy w życie. Należy jednak zauważyć, iż zmiany te nastąpiły już po wejściu skontrolowanej ustawy w życie z datą wsteczną.

4.1.3. Inne wyroki wymagające dokonania odpowiednich zmian w prawie

Działań prawodawczych wymaga wyrok z 15 stycznia 2009 r., **K 45/07**, dotyczący nadzoru Ministra Sprawiedliwości nad działalnością pozaorzecniczą sądów powszechnych. W szczególności należy zauważyć, że w regulacji przewidującej szczególną kompetencję Ministra Sprawiedliwości do wyznaczania prezesa sądu (art. 22 § 6 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych⁵⁷) niezbędne jest zagwarantowanie odpowiednich limitów czasowych dopuszczalnego korzystania przez Ministra z tejże instytucji. Regulacja wytyku sędziowskiego (art. 40 § 1) nie zawiera natomiast gwarancji proceduralnych dla sędziów. Sędzia powinien mieć możliwość ustosunkowania się do wytyku. Oczekiwać także należy zmiany regulacji przewidującej możliwość delegowania sędziów, za ich zgodą, do pełnienia obowiązków w Ministerstwie Sprawiedliwości (art. 77 § 1 pkt 2). Na czas wykonywania tychże obowiązków delegowany sędzia powinien utracić możliwość orzekania, ewentualnie powinien zostać przewidziany specjalny tryb urlopowania.

Reakcja prawodawcy niezbędna jest także w związku z rozstrzygnięciem o niekonstytucyjności braku rozwiązań proceduralnych, które pozwalałyby na złożenie korekty deklaracji i wniosku o zwrot nadpłaconego VAT przez współników rozwiązanej spółki cywilnej będącej płatnikiem tego podatku (art. 75 § 2 pkt 1 lit. b i § 3 oraz art. 81 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa⁵⁸). Rolą ustawodawcy jest ustanowienie stosownej regulacji uzupełniającej. Regulacje prawa podatkowego powinny w szczególności uwzględniać uprawnienia „spółki w likwidacji” albo ściśle odwzorowywać stan regulacji Kodeksu cywilnego, wyposażając wówczas w stosowne uprawnienia współników rozwiązanej spółki cywilnej. Po wydaniu analizowanego wyroku z 10 marca 2009 r., **P 80/08**, sądy musiały rozważyć jego wpływ na toczące się przed nimi postępowania. Zgodnie z orzecznictwem sądów administracyjnych analizowany wyrok Trybunału stanowi impuls do przyjmowania takiej wykładni przepisów, zgodnie z którą wspólnicy spółki cywilnej zachowują swój status prawnopodatkowy, tj. są stroną

⁵⁶Dz. U. z 2009 r. Nr 99, poz. 826.

⁵⁷Dz. U. Nr 98, poz. 1070, ze zm.

⁵⁸Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60, ze zm.

postępowania. Decyzje administracyjne odmawiające współnikom spółki cywilnej tego statusu musiały zatem zostać uchylone (zob. wyrok WSA w Łodzi z 9 listopada 2009 r., I SA/Łd 536/09; wyrok WSA w Krakowie z 2 października 2009 r., I SA/Kr 692/09; wyrok WSA w Warszawie z 17 września 2009 r., VIII SA/Wa 201/09).

Ustawodawca powinien zapewnić kompetencje opiniodawcze istniejącym w uczelniach niepublicznych związkom zawodowym (wyrok z 28 kwietnia 2009 r., **K 27/07**). Niekonstytucyjność przepisu określającego zasady uchwalania statutu uczelni niepublicznej (art. 58 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym⁵⁹) wynikała bowiem z braku uregulowania w nim prawa związków zawodowych do opiniowania zmian wprowadzanych do statutu (pominięcie ustawodawcze).

Niezbędne jest nowe uregulowanie sytuacji wyłączenia zakazu orzekania na niekorzyść oskarżonego w wypadkach uprzedniego skazania z zastosowaniem dobrowolnego poddania się karze (wyrok z 28 kwietnia 2009 r., **P 22/07**). Należy zauważyć, iż Trybunał zasygnalizował niezbędność kompleksowej nowelizacji przepisów dotyczących ograniczenia zakazu *reformationis in peius* w celu dostosowania ich do standardu konstytucyjnego. Realizacja wyroku nie powinna więc ograniczać się jedynie do wyraźnego uregulowania sytuacji wskazanej w sentencji, lecz objąć także inne sytuacje wymienione w uzasadnieniu.

Konieczność zmian w regulacji dotyczącej zagadnienia widzeń z osobą tymczasowo aresztowaną (art. 217 § 1 k.p.k.) wynikała z wyroku z 2 lipca 2009 r., **K 1/07**. Prawodawca, zgodnie z wyrokiem, określił przesłanki limitujące dostęp tymczasowo aresztowanego do widzeń oraz dopuścił możliwość zaskarżenia przez osobę tymczasowo aresztowaną zarządzenia prokuratora o odmowie wyrażenia zgody na widzenie z osobą najbliższą⁶⁰.

Stosownych działań legislacyjnych wymaga orzeczenie w sprawie spółdzielczości mieszkaniowej (wyrok z 15 lipca 2009 r., **K 64/07**). W szczególności regulacja dotycząca kwestionowania zasadności zmian opłat (art. 4 ust. 8 zdanie drugie ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych⁶¹) powinna wskazywać, że obowiązek ponoszenia opłat w dotychczasowej wysokości, w wypadku zakwestionowania na drodze sądowej zasadności ich zmiany, dotyczyć może tylko opłat zależnych od spółdzielni mieszkaniowej. Należy zaznaczyć, że nie jest dopuszczalne takie ograniczenie prawa spółdzielni mieszkaniowej do rozporządzania przedmiotem własności w stosunkach „zewnątrznych”, które polega na pozbawieniu prawa decydowania o zbyciu własności lub zachowaniu jej, odebraniu wpływu na to, komu przypadnie własność lokalu, ograniczeniu możliwości oddziaływania na ustalenie wysokości świadczenia pieniężnego przysługującego w zamian za utraconą własność (art. 48 ust. 3 u.s.m.). Należy ponadto oczekiwać, że ustawodawca zaznaczy w sposób niebudzący wątpliwości, iż uprawnienia wynikające z przepisu regulującego kwestie udostępniania informacji o działalności spółdzielni mieszkaniowej (art. 8¹ ust. 3 u.s.m.) przysługują wyłącznie członkom spółdzielni.

Interwencja wymagana jest także w związku z rozstrzygnięciem o niekonstytucyjności pominięcia przesłanki wywiezienia do pracy przymusowej w granicach przed-

⁵⁹Dz. U. Nr 164, poz. 1365, ze zm.

⁶⁰Dz. U. z 2009 r. Nr 206, poz. 1589.

⁶¹Dz. U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1116, ze zm.

wojennych państwa polskiego w ustawowej definicji pojęcia „deportacja” (art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 31 maja 1996 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich⁶²). Ustawodawca powinien między innymi na nowo określić definicję wywiezienia do pracy przymusowej z uwzględnieniem wyroku. Stosowne działania naprawcze powinny zostać podjęte możliwie najszybciej, głównie z uwagi na wiek ofiar represji (wyrok z 16 grudnia 2009 r., **K 49/07**).

4.2. Wyroki, w związku z którymi reakcja prawodawcy jest pożądana

4.2.1. Zakresowa formuła rozstrzygnięcia

Przyjęcie przez Trybunał Konstytucyjny formuły negatoryjnego wyroku zakresowego, a więc wyznaczającego możliwie precyzyjnie niekonstytucyjną część (zakres) przepisu, powoduje, iż wyeliminowana zostaje niekonstytucyjna norma rekonstruowana z danego przepisu. Wyrok zakresowy wywołuje skutek samoistny (zmiana w prawie), co znaczy w szczególności, że reakcja prawodawcy w związku z takim wyrokiem co do zasady nie jest konieczna. Posłużenie się przez Trybunał wspomnianą formułą nie usunie jednak wątpliwości mogących pojawić się na etapie stosowania prawa po wydaniu orzeczenia. Wątpliwości, o których mowa, jednoznacznie rozwiązać może wyłącznie zmiana dokonana przez samego prawodawcę, nadająca nowe brzmienie zakresowo niekonstytucyjnym przepisom, które odpowiadać będzie wymogom konstytucyjnym sprezyzowanym w wyroku.

Wprawdzie wyrok dotyczący zasad przechodzenia przez nauczycieli przedszkoli niepublicznych na wcześniejszą emeryturę wywołał skutek samoistny od chwili jego wejścia w życie, to jednak stosowną zmianę w ustawie Trybunał uznał za pożądaną dla osiągnięcia jasności i jednoznaczności stanu prawnego (wyrok z 23 kwietnia 2009 r., **K 65/07**). Reakcją prawodawcy⁶³ było uzupełnienie wykazu przepisów mających zastosowanie do nauczycieli przedszkoli niepublicznych o art. 88 Karty Nauczyciela, wskazujący warunki szczególnego przejścia nauczycieli na emeryturę.

Z uwagi na zastosowaną formułę rozstrzygnięcia zakresowego, bezpośrednim rezultatem wyroku z 12 maja 2009 r., **P 66/07**, stała się możliwość stosowania do czynów popełnionych przed wejściem w życie ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi⁶⁴ w całości przepisów poprzedniej ustawy z 1997 r.⁶⁵, zarówno w zakresie kwalifikacji prawnej czynu, jak i sankcji. Mimo to, z uwagi na zasadę pewności prawa Trybunał dostrzegł potrzebę stosownego doprecyzowania przez ustawodawcę przepisów skontrolowanej ustawy.

Problem zakresowej niekonstytucyjności regulacji wykluczającej możliwość odmowy przyjęcia wniosku o wszczęcie egzekucji lub podjęcia innych czynności wchodzących w zakres ustawowych zadań komornika, poza granicami właściwości sądu apelacyjnego

⁶²Dz. U. Nr 87, poz. 395, ze zm.

⁶³Dz. U. z 2009 r. Nr 97, poz. 800.

⁶⁴Dz. U. Nr 183, poz. 1538, ze zm.

⁶⁵Dz. U. z 2005 r. Nr 111, poz. 937, ze zm.

(art. 8 ust. 7 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji⁶⁶) oraz regulacji przyznającej prezesowi sądu apelacyjnego uprawnienie do zobowiązania komornika do zatrudnienia wskazanego asesora komorniczego (art. 32 ust. 7) może być rozwiązany przez ustawodawcę w różny sposób. Nie można co do zasady uznać, że jedynie regulacja diametralnie odmienna od zdyskwalifikowanej może być uznana za konstytucyjną. Ważne jednak, aby wykreowany mechanizm umożliwił proporcjonalne wyważenie interesów komornika i wierzyciela (*wyrok z 14 maja 2009 r., K 21/08*).

Zakresowa niekonstytucyjność regulacji, która nie przyznawała zastępcy komornika – ustanowionemu w związku z odwołaniem albo śmiercią komornika – prawa do opłat egzekucyjnych prawomocnie przez niego ustalonych przed jego odwołaniem (art. 63 ust. 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji) oznacza, że odwołany zastępca komornika powinien otrzymywać opłaty prawomocnie ustalone przed swoim odwołaniem. Ocenie ustawodawcy Trybunał pozostawił kwestię, czy zmiany w prawie w związku z wyrokiem powinny ograniczyć się do zakresu wskazanego w sentencji, czy powinny objąć cały przepis, a więc także spadkobiercę zastępcy komornika (*wyroku z 16 czerwca 2009 r., SK 5/09*).

Wybór technicznego sposobu realizacji wyroku dotyczącego reprezentacji obwinionego żołnierza oraz funkcjonariuszy SKW, SWW, AW i ABW w toku postępowania dyscyplinarnego należy do prawodawcy (*wyrok z 9 lipca 2009 r., K 31/08*). Może on stosować zróżnicowane formuły wyboru obrońcy, ważne jednak, aby w ustawie z góry nie wykluczał możliwości obrony przez ograniczenie kręgu potencjalnych obrońców (niekonstytucyjne regulacje zawężyły krąg podmiotów, spośród których obwiniony miał prawo wybrać obrońcę, wyłącznie do funkcjonariuszy danej służby). Należy zasygnalizować, że problematyka obrony w postępowaniu dyscyplinarnym funkcjonariuszy ABW i AW regulowana jest w aktach podustawowych, podczas gdy w wypadku pozostałych służb – w ustawach. Ponadto, z niezrozumiałych względów, regulacje dotyczące ABW odsyłają w sprawach nieuregulowanych do procedury karnej, natomiast w wypadku AW – do przepisów postępowania administracyjnego. Prawodawca uwzględnił wyrok jedynie częściowo, przez wyraźne wskazanie w nowej ustawie o dyscyplinie wojskowej⁶⁷, iż obwiniony żołnierz może ustanowić swoim obrońcą innego żołnierza, adwokata lub radcę prawnego.

Wejście w życie *wyroku z 21 września 2009 r., P 46/08*, spowodowało eliminację wymogu, aby decyzja o warunkach zabudowy, konieczna do legalizacji samowoli budowlanej zbudowanej na obszarze bez planu zagospodarowania przestrzennego, była ostateczna już w dniu wszczęcia postępowania rozbiórkowego. Jest jednak pożądanym, aby wyrok spowodował także bezpośrednią zmianę brzmienia wymienionego w sentencji przepisu. Wybór technicznego środka realizacji należy wprawdzie do ustawodawcy, warto jednak wskazać, iż wyrok może zostać wykonany już poprzez zastosowanie prostego zabiegu legislacyjnego polegającego na nadaniu nowego brzmienia art. 49b ust. 2 Prawa budowlanego z pominięciem wyrazów „w dniu wszczęcia postępowania” oraz znaków interpunkcyjnych występujących przed tymi wyrazami i po nich.

⁶⁶Dz. U. z 2006 r. Nr 167, poz. 1191, ze zm.

⁶⁷Dz. U. z 2009 r. Nr 190, poz. 1474.

Rozstrzygnięcie o niekonstytucyjności regulacji przewidującej bezwarunkowy zwrot wniosku dłużnika o ogłoszenie upadłości dotkniętego jakimikolwiek brakami, w zakresie odnoszącym się do dłużnika niekorzystającego z pomocy adwokata lub radcy prawnego spowodowało bezpośrednią zmianę w prawie (wyrok z 10 listopada 2009 r., **P 88/08**). Z obrotu prawnego wyeliminowana została bowiem (w określonym w sentencji zakresie) norma zawarta w art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze⁶⁸. Przepis ten jednak nadal, w dotychczasowym brzmieniu, pozostaje jednostką redakcyjną ustawy.

W wyroku z 23 listopada 2009 r., **P 61/08**, Trybunał orzekł niekonstytucyjność § 57 pkt 4 załącznika nr 2 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 lipca 1991 r. w sprawie właściwości i trybu postępowania komisji lekarskich podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych⁶⁹ w zakresie, w jakim powoduje uznanie policjanta za całkowicie niezdolnego do pełnienia służby z powodu nosicielstwa wirusa HIV bez względu na stan zdrowia. Trybunał zasygnalizował jednak, iż podobne wątpliwości konstytucyjne budzi także przepis powodujący automatyczne uznanie niezdolności do służby w Policji osób chorych na AIDS (§ 57 pkt 5). Ustalenia wynikające z wyroku należałoby uwzględnić w szerszym zakresie, aniżeli wynika to z ujęcia sentencji (ww. załącznik stanowi podstawę oceny zdolności do służby funkcjonariuszy różnych – nie tylko Policji – służb mundurowych oraz osób ubiegających się o przyjęcie do tych służb).

Odpowiednie dostosowanie tekstu ustawy do treści sentencji pożądanę wydaje się być również w wypadku wyroku z 20 października 2009 r., **SK 6/09**, w którym Trybunał orzekł niekonstytucyjność art. 479²² ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego⁷⁰ w zakresie, w jakim odnosi się do skargi o wznowienie postępowania opartej na art. 401¹ k.p.c. Przywołany przepis w obecnym kształcie nie zapewnia efektywnego wdrożenia na poziomie ustawowym konstytucyjnego prawa do wznowienia postępowania. Podobnie w odniesieniu do wyroku z 8 grudnia 2009 r., **SK 34/08**, w którym Trybunał orzekł niekonstytucyjność art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw⁷¹ w zakresie, w jakim wyłącza skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem orzeczenia sądu wyrażającego szkodę, które stało się prawomocne po dniu wejścia w życie obecnej Konstytucji.

4.2.2. Niekonstytucyjność regulacji szczególnej (*lex specialis*)

Niekiedy brak konieczności działań prawodawczych podyktowany jest tym, że Trybunał orzeka niekonstytucyjność regulacji szczególnej (wyjątku), skutkiem czego automatycznie zaczyna obowiązywać regulacja ogólna.

Zakresowe ujęcie sentencji wyroku rozstrzygającego o niekonstytucyjności zawartych w kilku ustawach⁷² regulacji wyłączających dopuszczalność wznowienia postępowania sądowego w sprawach wyborczych umożliwiło zastosowanie istniejącej instytucji wznowienia postępowania przewidzianej w procedurze cywilnej bez konieczności

⁶⁸ Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1361.

⁶⁹ Dz. U. Nr 79, poz. 349, ze zm.

⁷⁰ Dz. U. z 1964 r., Nr 43, poz. 296.

⁷¹ Dz. U. Nr 162, poz. 1692.

⁷² Dz. U. z 2007 r. Nr 190, poz. 1360, ze zm.; Dz. U. z 2004 r. Nr 25, poz. 219, ze zm.; Dz. U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544, ze zm.

wprowadzania dodatkowych zmian prawodawczych. Ustawodawca może jednak zawsze wprowadzić szczególne rozwiązania do prawodawstwa wyborczego pod warunkiem poszanowania standardów konstytucyjnych składających się na treść prawa do sądu (*wyrok z 21 lipca 2009 r., K 7/09*).

Kolejnym przykładem tego rodzaju sytuacji jest *wyrok z 16 kwietnia 2009 r., P 11/08*, w którym Trybunał stwierdził niekonstytucyjność przepisu⁷³ nadającego nowe brzmienie art. 148 § 2 k.k. (przestępstwo zabójstwa w typie kwalifikowanym). Niekonstytucyjność przepisu nowelizującego z uwagi na wadliwy tryb uchwalenia skutkowałą utratą mocy przepisu znowelizowanego, tj. art. 148 § 2 k.k. W mocy pozostał jednak typ podstawowy przestępstwa zabójstwa (przepis ogólny), stwarzający możliwość wymierzania kary od 8 do 15 lat, 25 lat albo dożywotniego pozbawienia wolności. Na istotne wątpliwości interpretacyjne dotyczące skutków wyroku (m.in. problem art. 148 § 3 k.k.) wskazywano w szczególności w piśmiennictwie⁷⁴.

W orzecznictwie sądów powstał problem dopuszczalności wznowienia postępowań karnych, w których zapadły prawomocne orzeczenia na podstawie art. 148 § 2 k.k. w brzmieniu nadanym przez niekonstytucyjny przepis zmieniający. Sąd Najwyższy, dopuszczając możliwość wznowienia, wskazał, że przesłanka wznowienia w tym wypadku dotyczy bezpośrednio wymierzonej kary, a nie odnosi się do całego procesu rozpoznawania sprawy. Dokonując zatem wznowienia postępowania w sprawie, należy uchylić wyrok sądu wyłącznie w zakresie orzeczonej kary i dokonanej kwalifikacji prawnej (wskazując na pozostający w mocy art. 148 § 1 k.k.). Stwierdzona przez Trybunał wadliwość procesu legislacyjnego nie miała żadnego wpływu na ustalenia faktyczne odnoszące się do popełnionego przestępstwa (zob. m.in. *wyrok SN z 8 lipca 2009 r., II KO 22/09*; *wyrok SN z 6 sierpnia 2009 r., II KO 53/09*; *wyrok SN z 27 sierpnia 2009 r., V KO 33/09*; *wyrok SN z 3 września 2009 r., V KO 27/09*).

4.2.3. Swoiste przywrócenie mocy obowiązującej uchylonych przepisów

W kontekście jasności i pewności prawa jednoznaczna wypowiedź prawodawcy nie bez znaczenia jest w wypadkach, w których Trybunał ustala skutki, jakie na mocy art. 190 ust. 1 Konstytucji wywołuje wyrok, w szczególności gdy dotyczy to zagadnienia tzw. odzycia norm. Warto zauważyć, że *wyrokiem z 24 marca 2009 r., K 53/07*, Trybunał ustalił, że skutkiem prawnym rozstrzygnięcia o niekonstytucyjności kontrolowanego przepisu nowelizującego było „swoiste przywrócenie mocy obowiązującej” art. 21 ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych⁷⁵. To nie znaczy, że „odzycie” norm zmienionych (uchylonych) przez uregulowania wyeliminowane na skutek wyroku należy uznawać za regułę. Wydaje się, iż w tego rodzaju sytuacjach oczekiwać należałoby przynajmniej niezwłocznego wydania tekstu jednolitego ustawy uwzględniającego kwalifikowane skutki wyroku.

⁷³Dz. U. Nr 163, poz. 1363.

⁷⁴W. Wróbel, S. Zabłocki, *Głosa do wyroku TK z 16.04.2009 r. P 11/08 [Dot. naruszenia trybu legislacyjnego w zakresie ustawy nowelizującej kodeks karny, a w następstwie utraty mocy obowiązującej przepisu w zakresie sankcji z art. 148 § 2 k.k.]*, „Palestra” nr 7-8/2009, s. 290-308.

⁷⁵Dz. U. Nr 1, poz. 2, ze zm.

4.3. Uwagi o dostrzeżonych uchybieniach legislacyjnych oraz sugerowane kierunki zmian w prawie

W uzasadnieniach wyroków, najczęściej negatoryjnych, lecz niekiedy także i afirmatywnych (również tych stanowiących efekt kontroli prewencyjnej), Trybunał formułuje uwagi dla prawodawcy dotyczące dostrzeżonych uchybień lub niespójności czy też sugestie odnoszące się do kontrolowanych regulacji.

Istnienie językowej wadliwości upoważnienia do wydania rozporządzenia uniemożliwiającej jego wykonanie Trybunał dostrzegł w *wyroku z 7 lipca 2009 r., K 13/08*. Zawarte w art. 63 ust. 4 ustawy z dnia 19 lutego 2004 r. o rybołówstwie⁷⁶ upoważnienie dla właściwego ministra do określenia wysokości „kar pieniężnych za naruszenia (...) zróżnicowane w zależności od ich rodzaju i społecznej szkodliwości” nakazuje zróżnicować określone naruszenia. Jak się jednak wydaje, zróżnicowaniu podlegać powinny nie naruszenia, lecz wysokość kar – w zależności od rodzaju i społecznej szkodliwości poszczególnych naruszeń.

Niespójność regulacji przewidujących dwudniowe głosowanie w wyborach do Parlamentu Europejskiego (art. 10 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. – Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego⁷⁷) z regulacjami dotyczącymi ciszy wyborczej (art. 73) Trybunał dostrzegł w *wyroku z 28 października 2009 r., Kp 3/09*. Jako że regulacje dotyczące ciszy wyborczej nie zostały dostosowane do wyborów dwudniowych (mowa jest w nich o „dniu wyborów”), w wypadku głosowania dwudniowego należy przyjąć, iż cisza wyborcza zaczyna się 24 godziny przed pierwszym dniem głosowania.

Na brak jednolitych rozwiązań ustawowych dotyczących uprawnienia do umundurowania w zakresie podziału między materię ustawową a wykonawczą Trybunał zwrócił uwagę w *wyroku z 7 kwietnia 2009 r., P 53/08*. Trybunał między innymi wyraził wątpliwość co do konstytucyjności ustawowego upoważnienia do wydania kontrolowanego rozporządzenia (zob. *postanowienie z 22 kwietnia 2009 r., S 1/09*). Prawodawca częściowo uwzględnił wyrok w trakcie prac nad nową ustawą o Służbie Celnej⁷⁸.

Rozważenia wymaga wprowadzenie do procedury cywilnej rozwiązań umożliwiających sądową kontrolę rozstrzygnięć w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych wydawanych przez sąd drugiej instancji. Konstytucja ustanawia jedynie minimalne gwarancje praw człowieka i obywatela, natomiast rolą ustawodawcy jest dążenie do zapewnienia optymalnego zakresu tych praw (*wyrok z 31 marca 2009 r., SK 19/08*).

Mechanizm potwierdzenia wyłączenia i uzyskania odszkodowania (art. 73 ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną⁷⁹) jest poprawny systemowo i nie ogranicza ochrony praw należnych byłym właścicielom. Ustawodawca powinien jednak mieć na względzie ustanowienie skutecznego mechanizmu informacyjnego dla wszystkich podmiotów, których dotyczy utrata prawa majątkowego z mocy prawa. Mechanizm ten powinien być jednym z elementów gwarantujących skorzystanie z przewidzianych przez ustawodawcę uprawnień (*wyrok z 15 września 2009 r., P 33/07*).

⁷⁶Dz. U. Nr 62, poz. 574, ze zm.

⁷⁷Dz. U. Nr 25, poz. 219, ze zm.

⁷⁸Dz. U. z 2009 r. Nr 168, poz. 1323.

⁷⁹Dz. U. Nr 133, poz. 872, ze zm.

Nieprawidłowości funkcjonowania sądownictwa wojskowego, polegające na braku faktycznej bezstronności sędziów dyscyplinarnych wobec skarżącego, ujawniły się w trakcie rozpoznawania sprawy zakończonej *wyrokiem z 17 listopada 2009 r., SK 64/08*. Ich źródłem nie była jednak bezpośrednio treść zaskarżonej regulacji przewidującej, iż pierwszą instancją dyscyplinarną dla sędziów sądów wojskowych są wojskowe sądy okręgowe, lecz wadliwe jej stosowanie. Warte rozważenia jest dokonanie zmian regulacji dotyczących wojskowego sądownictwa dyscyplinarnego przy okazji trwających prac nad reformą sądownictwa wojskowego.

Konstytucyjna dyskwalifikacja przepisu powinna stanowić dla prawodawcy impuls do przeanalizowania systemu prawnego pod kątem istnienia przepisów wyrażających analogiczne normy. W *wyroku z 22 września 2009 r., P 46/07*, Trybunał orzekł niekonstytucyjność regulacji dotyczącej zasad zatrzymania oraz zwrotu zatrzymanego prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego. Wyrok wprowadzie odnosił się do nieobowiązującej już ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej⁸⁰, jednak unormowania analogiczne do niekonstytucyjnych zawiera aktualnie obowiązująca ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów⁸¹ (art. 5). W sytuacji ewentualnego jej zakwestionowania istnieje prawdopodobieństwo, że mogłaby spotkać się z negatywną oceną konstytucyjności. Sugerowane jest więc uwzględnienie przez legislatora ustaleń dokonanych wyrokiem w odniesieniu do obowiązującej ustawy.

Z uwagi na wadliwe zidentyfikowanie przez wnioskodawcę niekonstytucyjnych regulacji, przedmiotem kontroli konstytucyjności nie mógł być problem wykorzystania mechanizmu operowania klauzulami tajności w celu ograniczenia dostępności informacji publicznej (*wyrok z 15 października 2009 r., K 26/08*). Pomimo wyroku afirmatywnego niekonstytucyjność istnieje, lecz wiąże się z innymi normami niż wskazane we wniosku. Problem dotyczy bowiem konstrukcji mechanizmu wynikającego z regulacji rozproszonych w dwóch ustawach: z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej⁸² oraz z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych⁸³ i właśnie te regulacje wymagają odpowiednich zmian. Afirmatywne rozstrzygnięcie w analizowanej sprawie nie oznacza, że mechanizm ochrony informacji niejawnych nie mógłby być skonstruowany w sposób lepiej zabezpieczający standard konstytucyjny.

Brak reakcji wobec *postanowienia sygnalizacyjnego z 31 stycznia 2007 r., S 1/07*, Trybunał wytknął prawodawcy w *wyroku z 2 grudnia 2009 r., U 10/07*, dotyczącym zagadnienia wliczania oceny z obowiązkowych zajęć z religii do średniej ocen. Trybunał potwierdził aktualność uwag dotyczących wadliwości upoważnienia zawartego w art. 22 ust. 2 pkt 4 ustawy o systemie oświaty, które – jako zbyt szerokie – legitymizuje każdą treść rozporządzenia. Dostrzegł ponadto, że obecna regulacja prawna nauczania religii w publicznych szkołach i przedszkolach jest niespójna, co przemawia za podjęciem ewentualnej kompleksowej inicjatywy prawodawczej w tym zakresie.

Na brak ustawy ramowej, która wskazywałaby, na jakich zasadach i w obrębie jakiej procedury szkoły wyznaniowe mogą ubiegać się o dofinansowanie, Trybunał zwrócił

⁸⁰ Dz. U. Nr 86, poz. 732, ze zm.

⁸¹ Dz. U. z 2009 r. Nr 1, poz. 7, ze zm.

⁸² Dz. U. z 2001 r. Nr 112, poz. 1198, ze zm.

⁸³ Dz. U. z 2005 r. Nr 196, poz. 1631, ze zm.

uwagę w wyroku z 14 grudnia 2009 r., **K 55/07**. W obecnym stanie prawnym kwestie te rozstrzygane są w drodze ustawodawczej (imienne ustawy), przy znacznym stopniu dowolności ustawodawcy co do tego, któremu podmiotowi zostanie udzielone wsparcie. Brak regulacji, o których mowa, może narażać państwo na odpowiedzialność z tytułu szkody wyrządzonej zaniechaniem ustawodawczym.

5. Uwagi i sugestie zamieszczone w postanowieniach sygnalizacyjnych z 2009 r.

W 2009 r. Trybunał wydał 7 postanowień sygnalizacyjnych zawierających uwagi o stwierdzonych lukach i uchybieniach w prawie, których wyeliminowanie jest niezbędne dla zapewnienia spójności polskiego systemu prawnego. W większości wypadków sygnalizacje przedłożone zostały Sejmowi (niekiedy dodatkowo Ministrowi Sprawiedliwości lub Radzie Ministrów), jedna natomiast wyłącznie Radzie Ministrów. Mimo że liczba zeszłorocznych sygnalizacji jest większa niż kiedykolwiek⁸⁴, wciąż wskazuje na tradycyjną powściągliwość Trybunału w tym zakresie swej aktywności.

Sam fakt wydania przez Trybunał postanowienia sygnalizacyjnego aktualizuje obowiązek adresata przynajmniej zapoznania się z jego treścią oraz przeanalizowania problemów w nim poruszonych. Z ubolewaniem należy stwierdzić, że niezwłoczna pozytywna reakcja prawodawcza na trybunalskie sygnalizacje stanowi wyjątek, nie regułę (uwzględniono jedynie niektóre uwagi z *postanowienia z 22 kwietnia 2009 r., S 1/09*). Zaniepokojenie może wzbudzać także dostrzeżony w 2009 r. przypadek zanegowania przez adresata sygnalizacji (Rada Ministrów) możliwości i celowości podjęcia działań w zakresie materii, której postanowienie sygnalizacyjne dotyczy (*postanowienie z 16 czerwca 2009 r., S 4/09*).

Postanowienie z 22 kwietnia 2009 r., S 1/09, dotyczy problematyki uprawnienia do umundurowania w razie zwolnienia z umundurowanej formacji lub służby. Trybunał zasygnalizował Sejmowi m.in., że przepis upoważniający zawarty w art. 40 ust. 3 ustawy z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej⁸⁵ nie zawiera dostatecznie określonych wytycznych do wydania rozporządzenia. Ustawodawca powinien zatem w sposób jasny wskazać granice między ustawą a rozporządzeniem w zakresie określenia tego, czyją własnością jest mundur w czasie trwania służby i po jej zakończeniu oraz jakie elementy umundurowania mieszczą się w zakresie definicji munduru, a które mają charakter wyekwipowania. Niektóre uwagi uwzględniono już w toku prac nad nową ustawą o Służbie Celnej⁸⁶.

W *postanowieniu z 5 maja 2009 r., S 2/09*, Trybunał wskazał Sejmowi, że norma rekonstruowana z art. 42 § 2 k.k. nakazuje stosowanie obligatoryjnego środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych (wszelkich albo określonego rodzaju) wobec wszystkich uczestników ruchu, którzy dopuścili się przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, w tym sprawców występku z art. 178a § 2 k.k. (prowadzenie pojazdu niemechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem

⁸⁴ Zob. załącznik nr 3g.

⁸⁵ Dz. U. z 2004 r. Nr 156, poz. 1641, ze zm.

⁸⁶ Dz. U. z 2009 r. Nr 168, poz. 1323.

środka odurzającego). Jednakże wobec sprawców tego występku sądy orzekają ponadto zakaz jazdy pojazdem niemechanicznym wynikający z art. 42 § 1 k.k. W konsekwencji nietrzeźwi kierowcy takich pojazdów obligatoryjnie poddawani są surowszym środkom karnym niż nietrzeźwi kierowcy pojazdów mechanicznych (popołniający czyn o większej szkodliwości społecznej). Jednym z możliwych rozwiązań problemu jest rozszerzenie zakresu przedmiotowego zakazu orzeczanego na podstawie art. 42 § 2 k.k.

Postanowieniem z 12 maja 2009 r., S 3/09, Trybunał zasygnalizował Sejmowi potrzebę stworzenia skutecznych mechanizmów, które zabezpieczałyby gminy i powiaty przed pochopnymi zmianami ich granic. Za pożądane należałoby uznać wprowadzenie zasady stabilności granic gmin, której skutkiem byłoby to, że zmiany granic jednostek samorządu terytorialnego podlegałyby szczególnym rygorom i byłyby możliwe jedynie w drodze wyjątku. Trybunał wskazał w szczególności, że mechanizm zmian granic gmin i powiatów nie powinien zacierać granicy między stanowieniem a stosowaniem prawa. Celowe wydaje się rozważenie nadania rozstrzygnięciom o zmianach podziału terytorialnego postaci aktów wydawanych przez wojewodów.

Postanowieniem z 16 czerwca 2009 r., S 4/09, Trybunał zasygnalizował Radzie Ministrów potrzebę podjęcia inicjatywy prawodawczej w związku z luką prawną w regulacjach dotyczących szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytury i renty. Trybunał wskazał na konieczność wydania przez Radę Ministrów stosownego rozporządzenia zgodnie z wytycznymi sformułowanymi w art. 22 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych⁸⁷ i w pełni realizującego cele tej ustawy. Jest wskazane, aby rozporządzenie uwzględniało szczególną sytuację repatriantów oraz osób uznanych za repatriantów, wobec których składki nie były odprowadzane na polski fundusz ubezpieczeń społecznych, brak jest bowiem w tym zakresie międzynarodowych umów dwustronnych o świadczeniach wzajemnych.

Prezes Rady Ministrów w piśmie z 4 listopada 2009 r. wystosowanym do Prezesa Trybunału wskazał w szczególności na brak celowości wydawania nowego rozporządzenia głównie z uwagi na fakt, że powielaloby ono przepisy rozporządzenia dotychczasowego (istniejącego bez upoważnienia ustawowego) mające zastosowanie jedynie w odniesieniu do ostatnich kilku roczników osób urodzonych przed 1949 r. Ponadto, ustanowienie regulacji przewidujących uwzględnienie przy ustalaniu podstawy wymiaru świadczenia w Polsce składek odprowadzanych przez repatriantów za granicą byłoby sprzeczne z istotą polskiego systemu ubezpieczeń społecznych.

Prezes Trybunału, w odpowiedzi na powyższe stanowisko, w piśmie z 23 listopada 2009 r., w szczególności wskazał na nieracjonalność niewykonywania przez Radę Ministrów obowiązku wydania aktu wykonawczego. Zwrócił nadto uwagę na wpływające do Trybunału skargi repatriantów oraz brak kognicji Trybunału do wydania rozstrzygnięcia w tym zakresie (luka prawna). W zaistniałej sytuacji za racjonalne uznać należy uchylenie ustawowego upoważnienia lub przyjęcie jednoznacznych rozwiązań prawnych dotyczących repatriantów, o których mowa w sygnalizacji, zgodnie ze społecznymi oczekiwaniami.

W sygnalizacji z 7 sierpnia 2009 r., S 5/09, Trybunał wskazał Sejmowi oraz Ministrowi Sprawiedliwości na potrzebę podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu sprecy-

⁸⁷Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353, ze zm.

zowania trybu rozpoznawania skarg o wznowienie postępowania na skutek orzeczenia Trybunału o niezgodności aktu normatywnego z wzorcem kontroli wyższego rzędu, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie sądu (art. 401¹ k.p.c.). Zróżnicowanie przyczyn wznowienia postępowania powinno znajdować odbicie w zróżnicowaniu trybu postępowania wszczętego na skutek złożenia skargi o wznowienie postępowania. W obecnym stanie prawnym tryb rozpoznawania skarg o wznowienie postępowania na skutek orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego nie różni się od trybu rozpoznawania skarg o wznowienie z innych przyczyn (art. 401, art. 403, art. 404 k.p.c.). Wątpliwości natury konstytucyjnej budzi ponadto art. 401 pkt 2 k.p.c. w takim zakresie, w jakim nie przewiduje wznowienia postępowania na skutek stwierdzenia przez ETPC naruszenia przez sąd Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności⁸⁸.

W *postanowieniu z 5 listopada 2009 r., S 6/09*, Trybunał zasygnalizował Sejmowi oraz Radzie Ministrów w szczególności fakt, że kontrola rozporządzeń Rady Ministrów dotyczących zmian granic gmin lub powiatów nie jest możliwa ani z punktu widzenia hierarchicznej struktury systemu norm (sądownictwo konstytucyjne), ani legalności (sądownictwo administracyjne). Trybunał dostrzegł także istnienie szeregu niespójności pomiędzy ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym⁸⁹ a Europejską Kartą Samorządu Lokalnego⁹⁰. Zastrzeżenia dotyczą między innymi kwestii konsultacji „z zainteresowaną społecznością”.

Z ostatniego zeszłorocznego *postanowienia sygnalizacyjnego, z 9 listopada, S 7/09*, wynika, iż Sejm zobowiązany jest do wypracowania mechanizmu gwarancyjnego dla osoby pozbawianej wolności w wyniku tymczasowego aresztowania, zastosowanego na skutek decyzji sądu odwoławczego zapadłej w następstwie zażalenia prokuratora wniesionego na postanowienie sądu rejonowego odmawiające zastosowania tymczasowego aresztowania. Rozwiązaniem może być przyznanie osobie aresztowanej możliwości wniesienia zażalenia na zastosowanie tego środka, które byłoby rozpatrywane przez inny, równorzędny skład sądu okręgowego („odwołanie poziome”).

⁸⁸ Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.

⁸⁹ Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, ze zm.

⁹⁰ Dz. U. z 1994 r. Nr 124, poz. 607, ze zm.

Rozdział IV

Wpływ orzeczeń na stosowanie prawa

1. Uwagi wprowadzające

Jak już zostało zauważone w poprzednim rozdziale, wyrok Trybunału Konstytucyjnego nie zawsze jest w stanie samoistnie doprowadzić do przywrócenia stanu konstytucyjności. Niejednokrotnie w tym celu niezbędny jest wysiłek innych organów, w tym ustawodawcy (ten czasem musi ustanowić nowe regulacje, uzupełniające system prawa, z którego usunięty został akt uznany za niekonstytucyjny). Skutki wyroku Trybunału dotyczą jednak i innych organów, w tym stosujących prawo. Na nich ciąży bowiem obowiązek przywracania stanu konstytucyjności po wyroku Trybunału. W tym zakresie szczególna rola przypada sądom. Niezależnie bowiem od konieczności czy celowości podjęcia odpowiednich działań prawodawczych, zapewnienie konstytucyjności (zgodności hierarchicznej systemu prawnego) wymaga aktywności organów stosujących prawo. Zazwyczaj jest to związane z – przewidzianym w art. 190 ust. 4 Konstytucji – wznowieniem postępowania, w wyniku którego doszło do zastosowania normy uznanej następnie przez Trybunał za niekonstytucyjną.

Wyroki Trybunału mają **moc powszechnie obowiązującą**, co oznacza – między innymi – związanie nimi wszystkich organów państwa, w tym stosujących prawo, w szczególności sądów rozstrzygających sprawy należące do ich właściwości. Związanie orzeczeniami Trybunału dotyczy zarówno orzeczeń afirmatywnych, jak i negatywnych, niezależnie od trybu ich wydania czy zastosowanej formuły rozstrzygnięcia (wyrok o „prostej” zgodności lub niezgodności, zakresowy, o zgodności albo niezgodności przy określonym rozumieniu badanej regulacji, aplikacyjny). W tym miejscu warto jednak wskazać na odmienne stanowisko Sądu Najwyższego w kwestii związania orzeczeniami Trybunału Konstytucyjnego rozstrzygającymi o zgodności bądź niezgodności regulacji przy określonym jej rozumieniu (zob. *uchwała SN składu siedmiu sędziów z 17 grudnia 2009 r., III PZP 2/09*).

2. Wskazówki Trybunału Konstytucyjnego dotyczące skutków wydawanych orzeczeń dla organów stosujących prawo

W uzasadnieniach orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego niejednokrotnie formułowane są istotne uwagi i wskazania dotyczące skutków wyroku i – zwłaszcza w sprawach zapadłych na skutek pytania prawnego sądu – dotyczących wpływu rozstrzygnięcia na dalszy bieg spraw, których rozpoznanie stało się podstawą zainicjowania postępowania przed Trybunałem. Wspomniane wskazówki formułowane *obiter dicta* są prognozą co do konsekwencji wyroku o niekonstytucyjności, tak jak rysuje się ona z perspektywy Trybunału. Jest to próba dialogu z sądami, które są konfrontowane z rzeczywistością prawną ukształtowaną wyrokiem Trybunału. To, czy ten dialog sądy będą kontynuowały i w jaki sposób – zależy od nich.

Wskazówki, o których mowa, mogą przede wszystkim polegać na zaznaczeniu, że z dniem wejścia w życie wyroku niekonstytucyjne przepisy tracą moc i nie powinny być stosowane w obrocie prawnym (zob. *wyrok z 7 kwietnia 2009 r., P 53/08*). Należy mieć na uwadze, iż orzeczenie Trybunału o niekonstytucyjności przełamuje tradycyjne zasady prawa międzyczasowego. Zaczyna wówczas obowiązywać szczególna norma międzyczasowa, której geneza konstytucyjna nakazuje dawać pierwszeństwo przed normami międzyczasowymi obowiązującymi w wypadku zmiany prawa dokonanej działaniami prawodawczymi (zob. m.in. *wyrok z 5 września 2007 r., P 21/06*).

Niekiedy Trybunał zwraca odpowiednim organom stosującym prawo uwagę na przepisy, które powinny być brane pod uwagę w sprawach toczących się po wydaniu orzeczenia przez Trybunał (zob. *wyrok z 16 kwietnia 2009 r., P 11/08*). Do sytuacji takiej dochodzi w szczególności wówczas, gdy w wyroku orzeczono o niekonstytucyjności przepisu zawierającego jakiś wyjątek; z uwagi na to, że nie istnieje luka, organy stosujące prawo powinny w miejsce zderowanego wyjątku zastosować przepis ogólniejszy, stanowiący zasadę.

Wskazówki formułowane w orzeczeniach Trybunału dotyczą także powinności powstających na skutek wydania orzeczenia o określonej treści. Polegają one np. na określeniu konkretnych **czynności, które powinny zostać podjęte przez sądy** w celu przywrócenia stanu zgodności z Konstytucją (zob. np. *wyrok z 10 listopada 2009 r., P 88/08*, w którym zawarto wskazówkę, że w stanie prawnym ukształtowanym wskutek wyroku obowiązkiem sądu będzie wezwanie dłużnika niekorzystającego z pomocy adwokata lub radcy prawnego, pod rygorem zwrotu wniosku, do uzupełnienia lub poprawienia braków formalnych wniosku o ogłoszenie upadłości na zasadach przewidzianych w art. 130 k.p.c.). Obowiązki te mogą także dotyczyć **innych niż sądy organów stosujących prawo** (zob. np. *wyrok z 2 lipca 2009 r., K 1/07*, w którym wskazano, że po wejściu w życie wyroku organ podejmujący decyzję odmawiającą udzielenia zgody na widzenie z osobą tymczasowo aresztowaną będzie musiał podać merytoryczną przyczynę takiej decyzji).

Wypowiadając się co do następstw orzeczeń w sferze stosowania prawa, Trybunał może **precyzować zakres czasowy skutków orzeczonej niekonstytucyjności** (zob. np. *wyrok z 24 marca 2009 r., K 53/07*, dotyczący spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, w którym wskazano, że skutki niekonstytucyjności nie obejmują umów dotyczących kredytów i pożyczek oraz innych faktów prawnych, związanych ze stosowaniem przepisów obowiązujących w okresie od wejścia w życie zdyskwalifikowanego przepisu do wejścia w życie wyroku). Jest to szczególna wskazówka dla organów stosujących prawo, jak rozumieć orzeczenie Trybunału i jakie wiązać z nim skutki, aby zapewnić stan konstytucyjności.

Niejednokrotnie ocena skutków orzeczenia zostaje pozostawiona organom stosowania prawa (zob. *wyrok z 7 lipca 2009 r., SK 49/06*). Zdarza się jednak, że wskazuje się konkretne **rozwiązania prawne, które w danej sprawie powinny być przez sąd wzięte pod uwagę** i które są skutkiem orzeczonej niekonstytucyjności (zob. *wyrok z 23 listopada 2009 r., P 61/08*, dotyczący zasad orzekania o niezdolności do służby w Policji w wypadku nosicielstwa wirusa HIV – Trybunał uznając, że jeden z przepisów⁹¹ w sposób

⁹¹ § 57 pkt 4 załącznika nr 2 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 lipca 1991 r. w sprawie

nieproporcjonalny ogranicza dostęp do zawodu w służbie publicznej, zwrócił uwagę, że w wypadku uchylecia decyzji o zwolnieniu ze służby policjanta – nosiciela wirusa HIV, będzie miał zastosowanie art. 42 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji⁹² i wskazane w nim zasady przywrócenia do służby. W uzasadnieniu wyroku wskazano ponadto, że komisje lekarskie, dokonując oceny przydatności do służby, powinny kierować się przepisami ogólnymi właściwego rozporządzenia).

W trakcie oceny konstytucyjności przyjętych przez ustawodawcę rozwiązań, dostrzegane są czasem nie tylko wadliwości samych przepisów, ale także **nieprawidłowości w ich stosowaniu**. Zastrzeżenia co do sposobu stosowania prawa zamieszczane są wówczas w uzasadnieniu orzeczeń. Uwagi te mogą sugerować organom stosującym prawo kierunek wykładni prokonstytucyjnej (zob. w szczególności: *wyrok z 8 kwietnia 2009 r., K 37/06*, oraz *wyrok z 17 listopada 2009 r., SK 64/08*).

3. Wymaganie stosowania prawa w zgodzie z Konstytucją

W wypadku jednolitej, powszechnej i powtarzalnej wykładni praktycznej **rzeczywista treść przepisów formułuje się dopiero w procesie ich stosowania**, przez ich odczytywanie w określony sposób. Niekiedy stosujący prawo wydobywają z przepisów treści, które są nie do pogodzenia z normami, zasadami lub wartościami, których poszanowania wymaga Konstytucja (*wyrok z 28 lutego 2008 r., K 43/07*). Wówczas uznaje się, że rzeczywista treść przepisów jest taka, jaką nadały jej w procesie stosowania prawa właściwe organy. Tego rodzaju sytuacje mogą być korygowane przez posłużenie się wykładnią ustawy w zgodzie z Konstytucją (tzw. **wykładnia prokonstytucyjna**) i wskazanie organom stosowania prawa właściwego jej rozumienia – tak aby przepis mógł być utrzymany w systemie prawa bez konieczności ingerencji prawodawcy. Tego rodzaju postawa jest wynikiem powściągliwości nakazującej oszczędzanie systemu prawa. Jeżeli zaś przepis w rozumieniu utrwalonym w orzecznictwie sądów najwyższych instancji (Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego) nie da się pogodzić z normami, zasadami lub wartościami konstytucyjnymi, konieczne jest orzeczenie niekonstytucyjności i umożliwienie tym samym ustawodawcy precyzyjnego i jednoznacznego uregulowania danej kwestii (*wyrok z 28 lutego 2008 r., K 43/07*). Technika wykładni w zgodzie z Konstytucją (którą w takich wypadkach sugeruje Trybunał) sprzyja **zachowaniu sędziowskiej powściągliwości**, pozwala też **uniknąć skutku derogacyjnego**, czyli dalej idącej ingerencji w system prawny. Prowadzi zatem do właściwej realizacji unormowań konstytucyjnych (*wyrok z 15 stycznia 2009 r., K 45/07*). Co ważne – koresponduje z domniemaniem konstytucyjności (*wyrok z 31 sierpnia 2006 r., K 25/06*).

Na konieczność zastosowania wykładni prokonstytucyjnej zwrócono uwagę podczas rozpoznawania sprawy dotyczącej wątpliwości co do treści przepisów odnoszących się do przeprowadzania głosowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego w ciągu 2 dni. Przyjęto, że terminy dotyczące czynności poprzedzających „dzień wyborów” muszą być liczone od pierwszego dnia głosowania, a terminy dotyczące czynności następujących po „dniu wyborów” muszą być liczone od drugiego dnia głosowania. W wypadku

właściwości i trybu postępowania komisji lekarskich podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych (Dz. U. Nr 79, poz. 349, ze zm.).

⁹²Dz. U. z 2007 r. Nr 43, poz. 277, ze zm.

głosowania dwudniowego za dzień wyborów uznawać należy zatem pierwszy i drugi dzień głosowania. W związku z powyższym, w wypadku głosowania dwudniowego należy przyjąć, iż cisza wyborcza zaczyna się 24 godziny przed pierwszym dniem głosowania (wyrok z 28 października 2009 r., **Kp 3/09**).

Należy zauważyć, że **ani sądy, ani inne organy stosujące prawo nie mają kompetencji samodzielnego rozstrzygnięcia co do istnienia stanu hierarchicznej zgodności norm prawnych, a więc do przeprowadzenia kontroli konstytucyjności prowadzącej do eliminacji niekonstytucyjnego przepisu z obrotu prawnego.**

Jednakże stosowanie przez sądy Konstytucji przejawiać się może w innych postaciach: orzekaniu na podstawie Konstytucji, występowaniu do Trybunału z pytaniem prawnym, przywracaniu konstytucyjności po stwierdzeniu niekonstytucyjności przez Trybunał, a także dokonywaniu wykładni stosowanych przepisów w duchu konstytucyjnym (wyrok z 10 lipca 2008 r., **P 15/08**).

Sąd, który ma wątpliwość co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, **powinien w pierwszej kolejności we własnym zakresie zmierzać do jej wyjaśnienia, musi przy tym uwzględniać zasadę niesprzeczności systemu prawnego oraz zasadę nadrzędności Konstytucji.** Normom powinien nadawać takie znaczenie, aby nie były sprzeczne z Konstytucją i najlepiej realizowały normy konstytucyjne.

Sądy, na podstawie art. 8 Konstytucji, **mogą bezpośrednio stosować Konstytucję, co oznacza, że powinny dokonywać wykładni ustaw w zgodzie z Konstytucją.** Dopiero gdy te zabiegi zakończą się niepowodzeniem, powstaje możliwość przedstawienia Trybunałowi Konstytucyjnemu pytania prawnego w trybie art. 193 Konstytucji (zob. m.in. *postanowienie z 12 lutego 2008 r.*, **P 62/07**; *postanowienie z 8 lipca 2008 r.*, **P 38/07**; *wyrok z 10 lipca 2008 r.*, **P 15/08**; *postanowienie z 12 lutego 2009 r.*, **P 64/08**). Wystąpienie z pytaniem prawnym znajduje uzasadnienie wówczas, gdy sąd nie ma innej możliwości rozstrzygnięcia sprawy (*postanowienie z 17 listopada 2009 r.*, **P 15/07**). Procedura występowania z pytaniami prawnymi zakłada konieczność wykazania, że zastrzeżenia orzekającego sądu są obiektywnie uzasadnione oraz na tyle istotne, że **za-chodzi potrzeba ich wyjaśnienia** w ramach procedury pytań prawnych do Trybunału. Orzekając w konkretnej sprawie i dokonując wykładni przepisu ustawy, który ma stanowić podstawę rozstrzygnięcia, sąd powinien – zgodnie z art. 178 ust. 1 Konstytucji – **preferować technikę wykładni w zgodzie z Konstytucją.** Dopiero jeżeli nie może takiej wykładni zastosować – tj. jeżeli przepisu ustawy nie da się pogodzić z normą konstytucyjną – powinien zwrócić się z pytaniem prawnym (*postanowienie z 24 kwietnia 2007 r.*, **P 29/06**).

Obowiązek stosowania wykładni prokonstytucyjnej dostrzegają także sądy. W orzecznictwie sądów administracyjnych podkreśla się, że stosowanie przez sąd przepisów musi uwzględniać zasady wynikające z Konstytucji (*wyrok WSA w Olsztynie z 3 czerwca 2009 r.*, II SA/OI 414/09; *wyrok WSA w Gliwicach z 30 lipca 2009 r.*, IV SA/GI 96/09). Naczelny Sąd Administracyjny w swoim orzecznictwie zwraca uwagę na to, że dokonując wykładni prawa w zgodzie z Konstytucją, należy brać pod uwagę także skutki wydanego w sprawie orzeczenia. Niezgodne z wykładnią prokonstytucyjną byłoby stosowanie przepisów, które były wcześniej przedmiotem kontroli Trybunału Konstytucyjnego, w taki sposób, że doprowadziłyby to do skutków napiętnowanych przez Trybunał (*wyrok NSA z 5 czerwca 2009 r.*, I FSK 436/09).

4. Wznowienie postępowania po orzeczeniu niekonstytucyjności

Institucja wznowienia postępowania (art. 190 ust. 4 Konstytucji) stwarza możliwość ponownego rozpatrzenia danej sprawy na podstawie zmienionego stanu prawnego, ukształtowanego w następstwie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, stwierdzającego niekonstytucyjność.

Pojęcie wznowienia, o którym mówi Konstytucja, ma charakter autonomiczny; nie jest to wznowienie w sensie technicznym, o którym mowa w poszczególnych procedurach sądowych. **Przez wznowienie postępowania należy rozumieć wszelkie środki prawne, dzięki którym można osiągnąć efekt w postaci ponownego rozstrzygnięcia sprawy, według stanu prawnego po wyeliminowaniu niekonstytucyjnych przepisów.**

Wznowienie postępowania, będące pośrednim skutkiem orzeczenia Trybunału o niekonstytucyjności, powoduje ingerencję w stosunki prawne ukształtowane wcześniej prawomocnymi orzeczeniami, wydanymi na podstawie niekonstytucyjnego aktu normatywnego. Jest to rozwiązanie szczególne i wyjątkowe, gdy mimo prawidłowo przeprowadzonego postępowania i wydania rozstrzygnięcia na podstawie przepisu obowiązującego w chwili orzekania, rozstrzygnięcie okazuje się wadliwe w związku z wadliwością (niekonstytucyjnością) stosowanych norm. Stanowi to zatem **odstępstwo od zasady pewności prawa i bezpieczeństwa prawnego**. Jest to kompromis wynikający z konkurujących ze sobą wymagań państwa prawa, co wiąże się z koniecznością odpowiedniego ważenia racji: pomiędzy założeniem, że w państwie prawa nie powinno się konserwować skutków stosowania niekonstytucyjnego przepisu, a zasadą pewności prawa i bezpieczeństwa prawnego, zakładającą poszanowanie trwałości prawomocnych wyroków sądowych i innych rozstrzygnięć ostatecznych, które dotyczą praw i obowiązków stron (*wyrok z 24 listopada 2009 r., SK 36/07*).

Możliwość wznowienia postępowania na podstawie art. 190 ust. 4 i odpowiednich, zgodnych z tym przepisem konstytucyjnym procedur unormowanych w ustawach zwykłych jest prawem podmiotowym uprawnionego, którego sytuację prawną ukształtował niekonstytucyjny akt normatywny.

Konstytucyjne prawo wznowienia postępowania jest urzeczywistniane przez ustawowe regulacje proceduralne właściwe dla poszczególnych dziedzin prawa i odpowiadające ich charakterowi, które określają sposób i zakres wzruszania orzeczeń, rozstrzygnięć i decyzji. Unormowania takie były także przedmiotem orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego (*wyrok z 28 listopada 2006 r., SK 19/05, wyrok z 7 września 2006 r., SK 60/05*). Prawo wznowienia postępowania, tak samo jak inne prawa podstawowe, nie ma charakteru absolutnego, a jego granice wyznacza art. 190 ust. 4 Konstytucji, a ponadto inne zasady i wartości konstytucyjne, w szczególności te wskazane w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Dopuszczalne jest zatem w szczególności wprowadzanie ram (ograniczeń) czasowych złożenia wniosku o wznowienie czy skorzystanie z innych instrumentów proceduralnych umożliwiających skorygowanie rozstrzygnięć wydanych na podstawie regulacji obarczonych wadą niekonstytucyjności (*wyrok z dnia 24 listopada 2009 r., SK 36/07*).

Wyrok stwierdzający niekonstytucyjność regulacji nie oznacza automatycznego wzruszenia wydanych na jej podstawie orzeczeń lub nieważności postępowań (zob. *wyrok z 18 lutego 2004 r., P 21/02; wyrok z 27 października 2004 r., SK 1/04; wyrok z 8 grudnia 2009 r., SK 34/08*). „Naprawienie” skutków obowiązywania wadliwego

przepisu może nastąpić skutek wszczęcia odpowiedniego postępowania pozwalającego na rozpoznanie **sprawy z uwzględnieniem stanu prawnego ukształtowanego wyrokiem Trybunału**. W takiej sytuacji odpowiedni organ władzy publicznej obowiązany jest rozpoznać sprawę z pominięciem regulacji uznanej za niekonstytucyjną.

Niekiedy Trybunał wypowiada się wprost na temat skutków konkretnego wyroku dla adresatów niekonstytucyjnych przepisów w kontekście prawa do wznowienia postępowania. Wskazuje przy tym na podstawę prawną, na mocy której mogą oni zainicjować takie postępowanie (zob. *wyrok z 8 grudnia 2009 r., SK 34/08*; *wyrok z 16 grudnia 2009 r., K 49/07*).

Problematyka możliwości wznowienia postępowania w następstwie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego jest szczególnie widoczna na tle wyroków rozstrzygających kwestię konstytucyjności regulacji przy określonym jej rozumieniu. Są one wydawane przez Trybunał z uwagi na konieczność respektowania **domniemania hierarchicznej zgodności norm** (zgodności ustawy z Konstytucją) i **postulatu powściągliwości sędziowskiej**. Tego rodzaju orzeczenie Trybunału zawiera stwierdzenie zgodności albo hierarchicznej niezgodności przedmiotu kontroli przy określonym jego rozumieniu. Skutkiem jest **eliminacja tego spośród możliwych wariantów interpretacyjnych kontrolowanego przepisu, który wymuszałby traktowanie kwestionowanej normy jako hierarchicznie wadliwej**. Omawiana formuła rozstrzygnięcia Trybunału jest możliwa jedynie w sytuacji, gdy kontrolowany przepis może być wykładany w sposób zgodny z Konstytucją i nie istnieje w związku z tym konieczność wydawania wyroku skutkującego pozbawieniem tego przepisu mocy obowiązującej. Tego rodzaju rozstrzygnięcie, podobnie jak każde orzeczenie Trybunału, korzysta z atrybutu mocy powszechnie obowiązującej, zgodnie z art. 190 ust. 1 Konstytucji (zob. w szczególności *wyrok z 11 grudnia 2001 r., SK 16/00*).

Na tym tle warto jednak zwrócić uwagę na najnowsze stanowisko Sądu Najwyższego, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego, w którym została stwierdzona niezgodność z Konstytucją wskazanej wykładni aktu normatywnego i który zarazem nie powoduje utraty mocy obowiązującej przepisu – nie jest podstawą do wznowienia postępowania. Jednocześnie Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że tego rodzaju orzeczenia Trybunału mogą prowadzić do zmiany istniejącej wykładni sądowej. Dziać się to może jednak wyłącznie na skutek zastosowania przez Trybunał w uzasadnieniu orzeczenia przekonującej argumentacji, a następnie jej aprobaty przez sądy. Zmiana ta nie może być natomiast narzucana przez Trybunał za pomocą umieszczania w sentencji wskazanego sposobu wykładni danego przepisu (zob. *uchwała SN składu siedmiu sędziów z 17 grudnia 2009 r., III PZP 2/09*).

Na marginesie warto zauważyć, że takich kontrowersji nie wzbudza wydawanie przez Trybunał tzw. wyroków zakresowych. Jak potwierdza orzecznictwo NSA, wyroki te uznają przepis za niezgodny z Konstytucją tylko w pewnym, wskazanym wyraźnie w wyroku – zakresie. W wyniku wydania takiego orzeczenia nie zostaje zmieniony tekst przepisu, jednak zmienia się wyrażona przez niego treść normatywna. Orzeczenie niekonstytucyjności w zakresie oznaczonym w wyroku powoduje częściową utratę mocy obowiązującej przepisu. Tym samym przepis w zakresie wskazanym przez Trybunał nie będzie mógł być dalej stosowany (zob. *wyrok NSA z 16 września 2008 r., II FSK 857/07*).

5. Problem stosowania przez sądy niekonstytucyjnych przepisów w okresie odroczenia

Szczególne sytuacja ma miejsce wówczas, gdy Trybunał, wydając orzeczenie negatywne (o niekonstytucyjności), jednocześnie korzysta z kompetencji przewidzianej w art. 190 ust. 3 Konstytucji i wskazuje inny termin utraty mocy obowiązującej zakwestionowanego przepisu niż termin promulgacji wyroku. Może to mieć szczególne znaczenie i skutki dla organów stosujących prawo. Trybunał nie może sformułować w wypadku odroczenia nakazu czy zakazu stosowania (niestosowania) derogowanego przez siebie przepisu. **Trybunał, odraczając termin utraty mocy, nie oczekuje także, że sądy nigdy nie będą stosowały niekonstytucyjnego przepisu w okresie odroczenia, ani też, że będą go w tym okresie stosowały zawsze. Decyzja w tej sprawie z natury rzeczy należy do sądów, które przy tym mogą kierować się różnymi strategiami, zależnymi od przedmiotu i rodzaju sprawy.**

Stanowisko sądów w kwestii stosowania przepisu uznanego za niekonstytucyjny w okresie odroczenia utraty jego mocy obowiązującej jest niejednolite. Z jednej strony w orzecznictwie sądowym przyjmuje się, że niezastosowanie przepisów w okresie odroczenia byłoby podważeniem instytucji samego odroczenia, która została przewidziana wprost w Konstytucji (zob. *wyrok SA we Wrocławiu z 18 września 2008 r., III Aua 1138/08*). Innymi słowy, zasadą jest, że **w wyniku zastosowania przez Trybunał instytucji odroczenia sądy powinny stosować niekonstytucyjny przepis** w okresie wskazanym przez Trybunał (zob. *uchwała SN z 7 grudnia 2007 r., III CZP 125/07; postanowienie SA w Krakowie z 11 października 2006 r., II AKz 382/06; wyrok SA w Katowicach z 30 listopada 2005 r., II AKz 734/05*). Z drugiej jednak strony w orzecznictwie **pojawią się poglądy odmienne**, w szczególności jeżeli chodzi o możliwość odmowy zastosowania przepisów rangi podstawowej. Sądy stanęły bowiem na stanowisku, że mogą odmówić zastosowania zakwestionowanego przez Trybunał przepisu aktu podstawowego, także w okresie odroczenia jego mocy obowiązującej (zob. w szczególności: *wyrok SN z 23 kwietnia 2009 r., IV CNP 99/08; wyrok NSA z 24 lipca 2009 r., II OSK 576/09; wyrok WSA w Olsztynie z 18 sierpnia 2009 r., II SA/Ol 479/09; wyrok WSA we Wrocławiu z 9 października 2009 r., III SA/Wr 141/09*). W szczególności w orzecznictwie sądów administracyjnych daje się zauważyć tendencja, zgodnie z którą sądy te uważają, że **zachowują kompetencję do samodzielnej oceny tego, czy ze względu na wartości konstytucyjne i stan faktyczny sprawy mogą odmówić zastosowania zakwestionowanych przepisów w okresie odroczenia** (zob. m.in. *wyrok NSA z 28 listopada 2008 r., II OSK 1435/08; wyrok WSA w Gdańsku z 8 stycznia 2009 r., III SA/Gd 191/08; wyrok WSA w Krakowie z 5 lutego 2009 r., III SA/Kr 819/07*).

Wypada w tym kontekście zaznaczyć, że powyższa kwestia wiąże się bezpośrednio z problemem przywracania stanu normatywnej zgodności z prawem i powinna być każdorazowo brana pod uwagę i jednostkowo rozstrzygana przez właściwe organy stosowania prawa, zgodnie z ich kompetencjami, kognicją i okolicznościami konkretnej sprawy.

Na marginesie powyższych rozważań warto także zauważyć, że niekiedy Trybunał, odraczając utratę mocy obowiązującej zakwestionowanych przepisów, przyznaje podmiotowi inicjującemu postępowanie przed Trybunałem tzw. przywilej korzyści. Oznacza on, że w stosunku do inicjatora postępowania wyrok Trybunału powinien mieć

zastosowanie wraz z jego ogłoszeniem w odpowiednim organie promulgacyjnym, bez względu na wskazany okres odroczenia (zob. m.in. wyrok z 26 maja 2008 r., **SK 25/07**). W ten sposób Trybunał nagradza aktywność inicjatorów postępowania.

Praktyka pokazuje, że w wypadkach, w których Trybunał w uzasadnieniu wyroku wyłącza skutek odroczenia wobec sądu – inicjatora postępowania, sąd taki korzysta z wyłączenia i na potrzeby toczącego się postępowania nie stosuje niekonstytucyjnych przepisów w okresie odroczenia utraty ich mocy obowiązującej (zob. m.in. wyrok WSA w Gdańsku z 18 grudnia 2008 r., III SA/Gd 395/08; ten sąd skorzystał z wyłączenia skutku odroczenia, o którym mowa w uzasadnieniu wyroku z 3 czerwca 2008 r., **P 4/06**).

6. Możliwości odmowy zastosowania przepisów ustawy przez sądy

Trybunał Konstytucyjny jest jedynym organem, który z mocy Konstytucji ma możliwość orzekania w sprawach hierarchicznej zgodności norm (tzw. model scentralizowanej kontroli konstytucyjności). Odmiernym problemem jest to, czy sąd, rozpatrując konkretną sprawę, może samodzielnie dokonać oceny zgodności przepisów ustawy z Konstytucją, a na wypadek stwierdzenia niezgodności – odmówić zastosowania przepisu ustawy.

Praktyka sądowa nie jest w tym zakresie jednolita. Zdarza się bowiem, że sądy uznają, iż w wypadku gdy nie ma wątpliwości co do niezgodności ustawy z Konstytucją (niezgodność ta bowiem jest oczywista, np. wynika z utrwalonego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego) nie ma obowiązku zwracania się z pytaniem prawnym do Trybunału i mogą odmówić zastosowania tego przepisu (zob. wyrok NSA z 24 września 2008 r., I OSK 1369/07). Argumentując możliwość odmowy zastosowania przepisu aktu normatywnego, uznanego przez sąd za niezgodny z Konstytucją, w orzecznictwie wskazuje się na zasadę bezpośredniego stosowania Konstytucji oraz na rozróżnienie skutków stwierdzenia takiej niekonstytucyjności przez sąd (przepis nie zostaje zastosowany tylko na potrzeby toczącej się sprawy) i Trybunał Konstytucyjny, którego orzeczenia korzystają z waloru powszechnego obowiązkiwania (zob. wyrok SN 29 sierpnia 2001 r., III RN 189/00; wyrok NSA w Warszawie z 24 października 2000 r., V SA 611/00; wyrok SA w Katowicach z 27 lutego 2002 r., III AUa 1493/01; wyrok WSA w Rzeszowie z 23 września 2009 r., II SA/Rz 760/08).

Powyższe stanowisko jest jednak w mniejszości. Obecnie **dominuje w orzecznictwie sądowym pogląd, że jedynym organem uprawnionym do oceny konstytucyjności ustaw jest Trybunał Konstytucyjny** (zob. wyrok SN z 3 grudnia 2008 r., V CSK 310/08; wyrok NSA z 27 marca 2008 r., I FSK 442/07; wyrok NSA z 27 marca 2008 r., I FSK 326/07). Odrzucana jest przy tym koncepcja, zgodnie z którą kontrola konstytucyjności działań ustawodawcy jest uprawnieniem przysługującym sądom z uwagi na zasadę bezpośredniego stosowania Konstytucji. Negatywnie jest także oceniane utożsamianie przez niektóre składy orzekające kontroli konstytucyjności z odmową zastosowania przepisu *in concreto*, o czym była mowa wyżej (zob. w szczególności: wyrok NSA z 20 stycznia 2009 r., I FSK 1947/08; wyrok SA w Warszawie z 8 maja 2006 r., II AKa 448/05).

Z powyższego wynika, że w sytuacji, gdy sąd poweźmie przekonanie czy nawet wątpliwość o niekonstytucyjności przepisu ustawy – ma on obowiązek zwrócenia się ze

stosownym pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego (*wyrok SN z 24 czerwca 2004 r., III CK 536/02*). Sędzia bowiem w myśl art. 178 ust. 1 Konstytucji jest związany przepisem ustawy i bez odpowiedniego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego – nie może odmówić zastosowania danego przepisu (zob. *wyrok SN z 21 lutego 2007 r., II KK 261/06; wyrok NSA z 27 marca 2008 r., I FSK 326/07*).

7. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego a prawo Unii Europejskiej

Przystąpienie Polski do UE miało zasadniczy wpływ na dotychczasową działalność władzy sądowniczej. Sądy polskie stały się odtąd również sądami UE, co oznacza, że zobowiązane są do stosowania prawa UE. Od tego czasu mamy też do czynienia z dwoma rodzajami sądowej kontroli przepisów prawa, mianowicie zgodności przepisów ustawowych z Konstytucją oraz zgodności z prawem UE. Dwutorowość kontroli przepisów prawnych obowiązujących w Polsce wynika z multicentryczności systemu prawnego, w ramach którego porusza się polski sędzia po przystąpieniu naszego państwa do Unii Europejskiej i do systemu Rady Europy.

W *wyroku z 11 maja 2005 r., K 18/04*, podkreślono, że związanie sędziów polskich sądów i Trybunału Konstytucyjnego normami Konstytucji (art. 178 ust. 1 i art. 195 ust. 1) obejmuje także powinność zastosowania prawa UE wiążącego Polskę. Określone w art. 188 Konstytucji kompetencje (kognicja) Trybunału Konstytucyjnego nie zostały zawężone w wyniku stosowania art. 234 TWE. Trybunał podkreślił, że nie ma kolizji pomiędzy art. 234 TWE a art. 188 Konstytucji. W ramach swej kompetencji wynikającej z art. 188 Konstytucji mogłyby skierować pytanie prejudycjalne do TS, jednakże tylko jeśli zgodnie z Konstytucją miałyby zastosować prawo UE.

Po akcesji Polski do UE Trybunał wielokrotnie odnosił się w swoich orzeczeniach do prawa UE. Głównym problemem pojawiającym się w tych orzeczeniach była kwestia stosowania prawa UE: *wyrok z 21 kwietnia 2004 r., K 33/03* (spór o biokomponenty w paliwach), *wyrok z 31 maja 2004 r., K 15/04* (udział cudzoziemców w wyborach do Parlamentu Europejskiego), *wyrok z 12 stycznia 2005 r., K 24/04* (nierówność kompetencji komisji Sejmu i Senatu w pracach nad projektami aktów prawnych UE), *wyrok z 27 kwietnia 2005 r., P 1/05* (stosowanie europejskiego nakazu aresztowania wobec obywateli polskich) oraz *postanowienie z 19 grudnia 2006 r., P 37/05* (podatek akcyzowy).

W *wyroku z 7 listopada 2007 r., K 18/06*, po raz kolejny, kierując się zasadą interpretacji prawa wewnętrznego w sposób przyjazny prawu UE (patrz także *postanowienie z 19 grudnia 2006 r., P 37/05*), przypomniano, że zgodnie z art. 10 TWE wszystkie organy państwa są zobligowane interpretować i stosować prawo krajowe tak, aby zapewnić pełną skuteczność praw zagwarantowanych przez przepisy UE. Trybunał w przywołanej sprawie stwierdził zakresową niekonstytucyjność niektórych przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz odroczył termin utraty przez te przepisy mocy obowiązującej. W uzasadnieniu Trybunał nie zamieścił wskazówek dotyczących stosowania przez sądy niekonstytucyjnych przepisów w okresie odroczenia z punktu widzenia ich zgodności z prawem UE.

Kwestia odroczenia stała się przedmiotem pytania prejudycjalnego skierowanego przez WSA w Poznaniu do TS. Trybunał Sprawiedliwości wydał 19 listopada 2009 r.

wyrok (C-314/08; Krzysztof Filipiak przeciwko Dyrektorowi Izby Skarbowej w Poznaniu)⁹³, w którym odniósł się do stosowania prawa UE; wskazał na dwa obowiązki sądu krajowego (pytającego sądu). Po pierwsze, sąd pytający ma obowiązek stosowania się do zasady efektywności prawa UE. Po drugie, sąd pytający ma powinność honorowania tego, co orzekł Trybunał Konstytucyjny w porządku krajowym. Tym samym TS w omawianym wyroku pośrednio poparł linię orzeczniczą Trybunału Konstytucyjnego. Z postanowień wyroku TS wynika także, że zastrzeżenia sądów powszechnych, które chcą uzyskać od Trybunału Konstytucyjnego jednoznaczną decyzję w odniesieniu do tego, czy w okresie odroczenia nie wolno stosować przepisów niekonstytucyjnych, czy też zawsze należy stosować takie przepisy, nie mają racji bytu. Wskazana sprawa jest przykładem konstruktywnego dialogu między Trybunałem Konstytucyjnym i Trybunałem Sprawiedliwości.

W 2009 r. Trybunał Konstytucyjny kilkakrotnie odnosił się w swoich wyrokach do prawa UE (zob. wyroki: z 18 lutego 2009 r., **Kp 3/08**; z 7 lipca 2009 r., **K 13/08**; z 9 lipca 2009 r., **SK 48/05**; z 16 lipca 2009 r., **Kp 4/08**; z 3 grudnia 2009 r., **Kp 8/09**).

W szczególności należy zauważyć, że sprawa zakończona wyrokiem z 18 lutego 2009 r., **Kp 3/08**, dotyczyła wątpliwości wnioskodawcy (Prezydenta RP) co do konstytucyjności podpisania protokołu opcyjnego przewidującego uprawnienia dla każdego polskiego sądu do wystąpienia z pytaniem prawnym do Trybunału Sprawiedliwości w trybie prejudycjalnym także w zakresie współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych. Trybunał Konstytucyjny uznał konstytucyjność przepisów przewidujących podpisanie tego protokołu, rozpraszając wątpliwości wnioskodawcy (mimo to protokół nie został podpisany).

W sprawie zakończonej wyrokiem z 16 lipca 2009 r., **Kp 4/08** (z wniosku Prezydenta RP), uznano niekonstytucyjność zaskarżonych przepisów dotyczących ograniczenia uprawnień NBP, z uwagi na konieczność interpretacji norm Konstytucji dotyczących niezależności banku centralnego zgodnie ze standardami prawa wspólnotowego (w tym wypadku – tworzonych przez Europejski Bank Centralny).

W wyroku z 9 lipca 2009 r., **SK 48/05**, Trybunał Konstytucyjny uznał konstytucyjność zaskarżonego przepisu dotyczącego nakazu stosowania pasów bezpieczeństwa w pojazdach samochodowych (art. 39 ust. 1 Prawa o ruchu drogowym), odwołując się do obowiązujących w tym zakresie norm prawa wspólnotowego.

⁹³Dz. Urz. UE 2010/C 24/14.

Rozdział V

Działalność pozaorzecznicza Trybunału Konstytucyjnego

1. Ogólna charakterystyka działalności pozaorzeczniczej

Działalność pozaorzecznicza Trybunału Konstytucyjnego stanowi tę sferę jego aktywności, która nie jest bezpośrednio związana z realizowaniem przez polski sąd konstytucyjny kompetencji orzeczniczych.

W zależności od tego, czy działalność wyraża się w utrzymywaniu relacji z innymi – krajowymi lub zagranicznymi – organami, instytucjami lub podmiotami, czy skupiona jest wewnątrz Trybunału, wyróżnić można działalność pozaorzeczniczą o charakterze zewnętrznym oraz wewnętrznym.

Podstawowy obszar zewnętrznej działalności polega na podejmowaniu przez Trybunał działań informacyjnych i innych przedsięwzięć, których celem jest propagowanie wiedzy na temat sądownictwa konstytucyjnego.

Kompetencja polegająca na reprezentowaniu Trybunału Konstytucyjnego przysługuje Prezesowi Trybunału. Reprezentacja obejmuje działalność zewnętrzną o charakterze pozaorzeczniczym w stosunkach krajowych i międzynarodowych. W ramach tej sfery aktywności Trybunał współpracuje przede wszystkim z funkcjonującymi w innych państwach sądami konstytucyjnymi. Współpraca ta polega przede wszystkim na wymianie informacji dotyczącej orzecznictwa oraz doświadczeń funkcjonowania sądów konstytucyjnych. Działalność pozaorzeczniczą Trybunału w jego imieniu i na jego rzecz organizuje Biuro Trybunału, kierowane przez Szefa Biura.

Biuro Trybunału składa się z zespołów, wydziałów (i komórek równorzędnych) oraz stanowisk samodzielnych. W ramach struktury Biura szczególna rola – jako jednostkom pozostającym w ścisłym i bezpośrednim związku z działalnością orzeczniczą Trybunału – przypada Sekretariatowi Trybunału oraz zespołom: Wstępnej Kontroli Skarg Konstytucyjnych i Wniosków oraz Zespołowi Orzecznictwa i Studiów.

Sekretariat Trybunału zajmuje się między innymi prowadzeniem prac o charakterze techniczno-biurowym w zakresie dokumentacji (m.in. repertoria, kartoteki, wokandy) oraz zapewnia obsługę sekretarską posiedzeń Trybunału i rozpraw przed Trybunałem.

Zespół Wstępnej Kontroli Skarg Konstytucyjnych przede wszystkim zapewnia Trybunałowi wsparcie w zakresie dotyczącym selekcji napływających skarg konstytucyjnych oraz niektórych wniosków (głównie w aspekcie spełniania koniecznych wymogów formalnych). W zespole między innymi prowadzone są czynności związane z przyjmowaniem skarg konstytucyjnych oraz nadawaniem im dalszego biegu. Zespół, pod ścisłą opieką merytoryczną sędziów, sporządza też projekty stosownych pism i zarządzeń.

W Zespole Orzecznictwa i Studiów przede wszystkim prowadzone są systematyczne prace analityczno-badawcze poświęcone orzecznictwu Trybunału Konstytucyjnego oraz jego szeroko rozumianym następstwom (w tym monitoring procesu realizacji orzeczeń przez organy stanowiące oraz stosujące prawo). Sporządzane są również, głównie na potrzeby spraw zawisłych przed Trybunałem, rozmaite opracowania merytoryczne (nierzadko o charakterze prawnoporównawczym i bazujące na dorobku orzeczniczym innych sądów konstytucyjnych). Zespół przygotowuje także okresowe informacje do-

tyczące zasadniczych problemów dostrzeganych w bieżącej działalności orzeczniczej Trybunału oraz sporządza projekt informacji rocznej.

2. Działalność pozaorzecznicza o charakterze zewnętrznym

2.1. Współpraca międzynarodowa

2.1.1. Wydarzenia zagraniczne w zakresie współpracy międzynarodowej

W minionym roku, podobnie jak w latach ubiegłych, Trybunał prowadził intensywną współpracę z zagranicznymi sądami konstytucyjnymi, trybunałami oraz instytucjami naukowymi. W szczególności należy odnotować uczestnictwo delegacji Trybunału w otwarciu nowego roku sądowego Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu. W uroczystości wzięły udział między innymi Przewodnicząca Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości Rosalyn Higgins oraz Minister Sprawiedliwości Republiki Francuskiej Rachida Dati. Uroczystość poprzedziło seminarium zorganizowane z okazji 50-lecia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Ponadto przedstawiciel Trybunału uczestniczył w uroczystym posiedzeniu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, z okazji objęcia funkcji przez nowych sędziów TS, w tym prof. Marka Safjana.

Delegacja Trybunału uczestniczyła również w obchodach XX-lecia powstania Sądu Konstytucyjnego Republiki Węgierskiej w Budapeszcie, a także w zorganizowanej z tej okazji konferencji.

Reprezentanci Trybunału złożyli wizytę w Sądzie Konstytucyjnym Ukrainy na zaproszenie Prezesa tegoż sądu. Sędziowie dyskutowali na szereg tematów związanych z prawem konstytucyjnym Ukrainy i Polski.

Przedstawiciel Trybunału uczestniczył w zorganizowanym siedzibie TS sympozjum, poświęconym usprawnianiu funkcjonowania postępowania prejudycjalnego. W sympozjum wzięli udział prezesi sądów najwyższych oraz sądów konstytucyjnych państw członkowskich Unii Europejskiej.

Ponadto delegat Trybunału uczestniczył w konferencji zorganizowanej przez Sąd Konstytucyjny Republiki Łotewskiej oraz Komisję Wenecką Rady Europy w Rydze.

Reprezentant Trybunału uczestniczył również w I Europejskim Forum Konstytucyjnym w Ratyzbonie, zorganizowanym przez Europejską Sieć Prawa Konstytucyjnego, działającą w ramach Międzynarodowego Stowarzyszenia Prawa Konstytucyjnego. Forum poświęcone było zagadnieniom związanym z przemianami ustrojowymi i reformami w Europie po 1989 r. oraz rozszerzeniu Unii Europejskiej i orzecznictwu Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Delegacja Trybunału uczestniczyła w spotkaniu przygotowawczym XV Kongresu Konferencji Europejskich Sądów Konstytucyjnych w Bukareszcie.

Reprezentant Szefa Biura Trybunału uczestniczył w IV Konferencji Sekretarzy Generalnych Sądów Konstytucyjnych w Ankarze, zorganizowanej przez Komisję Wenecką oraz Sąd Konstytucyjny Republiki Tureckiej. Konferencja była poświęcona omówieniu pracy sekretarzy generalnych oraz postępowania wstępnego przed sądami konstytucyjnymi.

2.1.2. Wydarzenia krajowe w zakresie współpracy międzynarodowej

W 2009 r. odbyła się XIII Konferencja Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Konstytucyjnego Republiki Litewskiej, poświęcona problematyce ochrony własności w orzecznictwie obu sądów. Sędziowie dyskutowali nad wygłoszonymi referatami na temat *Własność i ochrona własności w orzecznictwie konstytucyjnym*. Analizowano także problemy jakie pojawiły się w orzecznictwie w 2008 r. Sędziowie sądu litewskiego wzięli udział w spotkaniu z Marszałkiem Sejmu RP.

W 2009 r. z wizytą do Trybunału Konstytucyjnego przybyło wielu gości i liczne delegacje. Zespół Prezydiałny zapewnił obsługę recepcyjną między innymi pracownikom Biura Sądu Konstytucyjnego Republiki Litewskiej, pracownikom Sądu Konstytucyjnego Ukrainy, delegacji Sądu Najwyższego Republiki Łotewskiej, delegacji profesorów prawa z Korei Południowej, delegacji Najwyższej Rady Sądownictwa Francji, delegacji rumuńskiej Rady Legislacyjnej, delegacji prawników z Azerbejdżanu, którzy odbyli staże w Programie Spraw Precedensowych Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, oraz Wyższej Radzie Sprawiedliwości Ukrainy. Wśród gości znaleźli się między innymi Sędzia Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych Ameryki Antonin Scalia i Prezes Trybunału Sprawiedliwości UE Vassilios Skouris.

2.2. Wydarzenia krajowe z udziałem sędziów Trybunału Konstytucyjnego

Obchody Święta Narodowego 3 Maja w siedzibie Trybunału Konstytucyjnego uświetnili swoją obecnością między innymi Prezydent RP, Marszałek Senatu, Wicemarszałek Sejmu, delegacja Sądu Konstytucyjnego Republiki Litewskiej. Swoje wystąpienie wygłosili Komisarz do spraw Rozwoju Regionalnego Unii Europejskiej Danuta Hübner oraz Prezes Trybunału Sprawiedliwości Vassilios Skouris.

Prezes Trybunału uczestniczył w zgromadzeniach ogólnych Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz Sądu Najwyższego.

Ponadto delegacja Trybunału Konstytucyjnego wzięła udział w 51. Ogólnopolskim Zjeździe Katedr i Zakładów Prawa Konstytucyjnego w Warszawie. Tegoroczny zjazd przypadł w dwusetną rocznicę rozpoczęcia nauczania prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego oraz w dwudziestą rocznicę rozpoczęcia zmian ustrojowych, społecznych i gospodarczych w Polsce.

Reprezentant Trybunału wziął też udział w uroczystych także obchodach 60-lecia Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.

Delegacja Trybunału uczestniczyła także w Ogólnopolskim Zjeździe Katedr i Zakładów Postępowania Cywilnego w Serocku. Dyskutowano między innymi o zagadnieniach dotyczących orzecznictwa Trybunału w kontekście stosowania przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Ponadto sędziowie Trybunału uczestniczyli w seminarium zorganizowanym przez Katedrę Teorii i Filozofii Prawa UAM w Obrzycku koło Poznania, a także w sesji dyskusyjnej w Wojciechu koło Augustowa.

2.3. Działalność informacyjna i edukacyjna

W 2009 r. ponad trzydzieści grup uczniów szkół średnich oraz studentów złożyło wizytę w Trybunale Konstytucyjnym, zapoznając się z działalnością Trybunału, a także przysłuchując się rozprawom.

W kwietniu 2009 r. Zespół Prezydialny zorganizował wizyty studyjne pracowników kancelarii Sądu Konstytucyjnego Republiki Litewskiej oraz pracowników Sądu Konstytucyjnego Ukrainy. Delegacje pracowników obu sądów spotkały się z Prezesem, a także zapoznały się z pracą Trybunału, ze szczególnym uwzględnieniem funkcjonowania instytucji skargi konstytucyjnej. Sądy konstytucyjne litewski i ukraiński wyraziły wolę kontynuowania współpracy w tym zakresie w przyszłości.

Rok 2009 obfitował w cykliczne spotkania organizowane w siedzibie Trybunału Konstytucyjnego. W tym roku zamknięty został cykl wykładów zatytułowany *Preambuła Konstytucji RP*. W ramach comiesięcznych spotkań w siedzibie Trybunału, swoimi przemyśleniami na temat wybranych fragmentów preambuły Konstytucji podzielili się wybitni przedstawiciele świata polityki, nauki oraz środowiska prawniczego. W ubiegłym roku otwarty został również nowy cykl wykładów: *Podstawowe założenia Konstytucji RP*. Pierwsze spotkanie w ramach nowego cyklu zostało połączone z prezentacją tłumaczenia na język polski dzieła Hansa Kelsena *Istota i rozwój sądownictwa konstytucyjnego*.

3. Działalność pozaorzecznicza o charakterze wewnętrznym

W minionym roku Trybunał kontynuował działalność badawczą i naukową. Sporządzone zostały liczne prezentacje i analizy zagadnień merytorycznych, związanych z wykonywaniem funkcji orzeczniczej. Prowadzono także badania porównawcze, dotyczące wybranych instytucji prawnych oraz orzecznictwa sądów konstytucyjnych innych państw. W prowadzeniu tych badań szczególnie pomocna była współpraca Trybunału z innymi sądami konstytucyjnymi w ramach Komisji Weneckiej Rady Europy.

Jak co roku, łącznik Biura Trybunału w ramach Komisji Weneckiej Rady Europy uczestniczył w posiedzeniu Rady Sądów Konstytucyjnych (*Joint Council on Constitutional Justice*), które w 2009 r. odbyło się w Tallinie. Przedmiotem obrad Rady był między innymi projekt statutu Światowej Konferencji Sądów Konstytucyjnych (*World Conference on Constitutional Justice*).

W 2009 roku tradycyjnie prowadzono badania nad dotychczasowym dorobkiem orzeczniczym Trybunału Konstytucyjnego. Sporządzono między innymi następujące opracowania merytoryczne dotyczące orzecznictwa Trybunału: *Nawiązania w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego do niemieckiej Ustawy Zasadniczej, orzecznictwa Federalnego Sądu Konstytucyjnego, ustawodawstwa niemieckiego oraz poglądów doktryny dotyczących prawa niemieckiego; Zestawienie kluczowych tez najistotniejszych orzeczeń z 2008 i w I poł. 2009 r., oraz Zestawienie tez dot. zasady proporcjonalności w zakresie prawa publicznego*. Wśród sporządzonych w 2009 r. analiz prawnoporównawczych znalazły się między innymi: *Rozliczenia z ancien régime w orzecznictwie sądów konstytucyjnych i trybunałów międzynarodowych – w związku ze sprawą K 6/09; Kontrola hierarchicznej zgodności norm z nieobowiązującymi przepisami Konstytucji*

w orzecznictwie TK – w związku ze sprawą K 35/08, czy *Analiza niektórych aspektów odpowiedników emerytur pomostowych w wybranych państwach europejskich*.

Trybunał realizuje działalność popularyzatorską i edukacyjną między innymi za pośrednictwem swojej strony internetowej. Na stronie tej dostępne są w szczególności: wokanda, teksty orzeczeń oraz informacje dotyczące bieżącej pracy Trybunału.

Trybunał jest jednym z aktywniejszych uczestników forum konstytucyjnego Komisji Weneckiej Rady Europy, udzielając odpowiedzi na pytania otrzymane od innych sądów konstytucyjnych oraz zwracając się do nich z pytaniami dotyczącymi orzecznictwa konstytucyjnego.

Od 2006 r. prowadzony jest przegląd orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz Trybunału Sprawiedliwości, *Wokanda Luksemburga i Strasburga*.

W ramach działalności wydawniczej, realizowanej przez Bibliotekę TK, Biuro Trybunału wydaje „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy”, seria A i B. W ubiegłym roku kontynuowano unifikowanie, we współpracy z sędziami i ich asystentami oraz Sekretariatem Trybunału, standardów redakcyjnych i językowych tekstów orzeczeń Trybunału.

Wspólnie z Wydziałem Informatyki wydano na płycie CD kolejną wersję *Orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego (od 1986 r. do 31 grudnia 2008 r.)* z pełnym dostępem do poszczególnych orzeczeń (aktywne sygnatury oraz skorowidze).

Na szczególne podkreślenie zasługuje to, że w minionym roku Wydawnictwa Trybunału Konstytucyjnego opublikowały dzieło Hansa Kelsena *Istota i rozwój sądownictwa konstytucyjnego* (w tłumaczeniu dra Bolesława Banaszkiewicza i opatrzone postawieniem prof. Sławomiry Wronkowskiej). Wspomniana praca jest w istocie przekładem na język polski tekstu referatu Kelsena wygłoszonego na zjeździe niemieckich przedstawicieli nauki prawa państwowego w 1928 r., w którym wyłożył on i dogłębnie uzasadnił ideę sądownictwa konstytucyjnego. Warto zauważyć, że jest to pierwszy dokonany w Polsce po II wojnie światowej przekład dzieł Hansa Kelsena (nie licząc wznowienia w 1985 r. pracy *O istocie i wartości demokracji*), a zarazem pierwsze tłumaczenie tej publikacji na język polski.

Nakładem Wydawnictw ukazały się również zbiór wykładów wygłoszonych w siedzibie Trybunału w ramach cyklu *Preambuła Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* oraz kolejne, ósme wydanie opracowania *Proces prawotwórczy w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*.

Należy ponadto zasygnalizować, że w minionym roku powołano do życia przegląd naukowy „Zagadnienia Sądownictwa Konstytucyjnego”, który – zgodnie z założeniami – poświęcony będzie zasadniczo problemom konstytucyjnoprawnym.

ZAŁĄCZNIKI

Pozycja ustrojowa, organizacja i funkcjonowanie Trybunału Konstytucyjnego wraz z danymi statystycznymi

Część I

1. Podstawy prawne funkcjonowania oraz organizacja

Trybunał Konstytucyjny jest organem władzy sądowniczej, a jego pozycję ustrojową regulują przede wszystkim Konstytucja (w szczególności jej rozdział VIII zatytułowany „Sądy i trybunały”) oraz ustawa o TK.

Na poziomie konstytucyjnym ustrojodawca uregulował kwestię zakresu kompetencji Trybunału (art. 188-189), charakteru prawnego jego orzeczeń (art. 190) oraz określił sposób powoływania sędziów Trybunału (art. 194), którym nadał specjalną pozycję, umożliwiającą należyte wykonywanie powierzonych obowiązków (art. 195-196). Ponadto w Konstytucji zostały określone podmioty mające prawo do zainicjowania postępowania przed Trybunałem.

Zgodnie z art. 197 Konstytucji organizacja Trybunału oraz tryb postępowania przed Trybunałem są określone w ustawie o TK. W ustawie unormowano szczegółowo właściwość i ustrój Trybunału, zasady i tryb orzekania, a także postępowanie wskazując jednocześnie, że w sprawach nieuregulowanych stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego⁹⁴ (wyjątkiem jest w wypadku rozpoznawania przez Trybunał wniosków w sprawie zgodności z Konstytucją działalności partii politycznych stosowanie odpowiednio przepisów k.p.k.). Ustawa o TK, odnosząc się do kwestii praw i obowiązków oraz zasad odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego, odsyła w zakresie nieuregulowanym w niej do przepisów dotyczących sędziów Sądu Najwyższego (tj. do ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym⁹⁵).

W skład Trybunału Konstytucyjnego wchodzi piętnastu sędziów, którzy w myśl art. 194 ust. 1 Konstytucji wybierani są na dziewięcioletnią kadencję. Zgodnie z art. 5 ust. 3 ustawy o TK sędzią Trybunału może zostać osoba, która ma kwalifikacje do zajmowania stanowiska sędziego Sądu Najwyższego lub Naczelnego Sądu Administracyjnego. Sędziowie wybierani są przez Sejm bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów (art. 5 ust. 4 ustawy o TK). W 2009 r. skład Trybunału nie został zmieniony⁹⁶.

Sędziowie Trybunału Konstytucyjnego w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji (art. 195 ust. 1 Konstytucji). Zasada niezawisłości zostaje wzmocniona poprzez fakt, że ponowny wybór do składu Trybunału jest niedopuszczalny (art. 194 ust. 1 zd. 2 Konstytucji). W okresie kadencji sędziowie są – co do

⁹⁴Dz. U. z 1964 r. Nr 43, poz. 296, ze zm.

⁹⁵Dz. U. z 2002 r. Nr 240, poz. 2052, ze zm.

⁹⁶Zob. załącznik nr 1.

zasady – nieusuwalni i przysługuje im immunitet (art. 196 Konstytucji). Obowiązuje ich jednak zasada apolityczności i zakaz łączenia swego urzędu z innymi stanowiskami w aparacie państwowym.

Należy zauważyć, iż w 2009 r. znowelizowano ustawę o TK, ustanawiając nowe, adekwatne do funkcji i pozycji Trybunału Konstytucyjnego zasady oraz parametry ustalania wynagrodzeń sędziów Trybunału⁹⁷.

Organami Trybunału są: Prezes Trybunału oraz Zgromadzenie Ogólne, w skład którego wchodzi wszyscy sędziowie Trybunału (art. 12 ustawy o TK). Zgromadzenie, w myśl art. 13 ustawy o TK, omawia, co najmniej raz w roku, działalność Trybunału oraz problemy wynikające z jego orzecznictwa. Uchwała ponadto Regulamin Trybunału⁹⁸ (określa on wewnętrzny tok postępowania z wnioskami, skargami konstytucyjnymi i pytaniami prawnymi) oraz projekt dochodów i wydatków Trybunału, wybiera kandydatów na prezesa i wiceprezesa Trybunału, a także podejmuje inne ważne decyzje związane z organizacją pracy w Trybunale. Zgromadzenie uchwała także statut Biura Trybunału⁹⁹, które ma za zadanie zapewnić Trybunałowi organizacyjne i administracyjne warunki pracy.

Wyboru Prezesa oraz Wiceprezesa Trybunału dokonuje Prezydent RP spośród kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne. Prezes Trybunału reprezentuje Trybunał za granicą, wykonuje czynności związane z bieżącym organizowaniem pracy Trybunału, a także wykonuje inne czynności wskazane w ustawie o TK oraz regulaminie TK. Podczas nieobecności jest on zastępowany przez Wiceprezesa, który ponadto wykonuje inne obowiązki wynikające z ustalonego podziału czynności (art. 16 ust. 2 ustawy o TK).

Załącznik nr 1

Skład Trybunału Konstytucyjnego

	Sędziowie Trybunału Konstytucyjnego	Kadencje
1.	dr Bohdan Zdziennicki Prezes Trybunału Konstytucyjnego	2001.12.02 – 2010.12.02
2.	Janusz Niemcewicz Wiceprezes Trybunału Konstytucyjnego	2001.03.02 – 2010.03.02
3.	Prof. Marian Grzybowski	2001.12.02 – 2010.12.02
4.	Prof. Marek Mazurkiewicz	2001.12.02 – 2010.12.02
5.	Prof. Mirosław Wyrzykowski	2001.12.02 – 2010.12.02
6.	Prof. Ewa Łętowska	2002.05.28 – 2011.05.28
7.	Prof. Adam Jamróz	2003.07.22 – 2012.07.22
8.	Marek Kotlinowski	2006.11.06 – 2015.11.06
9.	Wojciech Hermeliński	2006.11.06 – 2015.11.06
10.	Prof. Maria Gintowt-Jankowicz	2006.11.06 – 2015.11.06
11.	Prof. Zbigniew Cieślak	2006.12.02 – 2015.12.02
12.	Prof. Teresa Liszcz	2006.12.08 – 2015.12.08
13.	Prof. Mirosław Granat	2007.04.27 – 2016.04.27
14.	Prof. Andrzej Rzepliński	2007.12.19 – 2016.12.19
15.	Prof. Stanisław Biernat	2008.06.26 – 2017.06.26

⁹⁷ Dz. U. z 2009 r. Nr 56, poz. 459.

⁹⁸ Regulamin Trybunału stanowi załącznik do uchwały Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 października 2006 r. w sprawie Regulaminu Trybunału Konstytucyjnego.

⁹⁹ Statut Biura Trybunału Konstytucyjnego stanowi załącznik do Uchwały Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 lutego 2002 r., zmienionej uchwałą z dnia 18 maja 2004 r.

2. Konstytucyjne kompetencje

Trybunał Konstytucyjny jest „sądem prawa” powołanym przede wszystkim **do dokonywania oceny hierarchicznej (pionowej) zgodności norm** oraz eliminowania z systemu prawnego norm niezgodnych z wzorcem kontroli wyższego rzędu. Konstytucja przewiduje ponadto właściwość Trybunału w sprawach **rozstrzygania sporów kompetencyjnych** pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa, orzekania o **zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych**, a także uznawania przejściowej **niemożności sprawowania urzędu przez Prezydenta RP**.

Trybunał orzeka o zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją, ustaw z ratyfikowanymi umowami, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie oraz zgodności przepisów prawa wydawanych przez centralne organy państwowe z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami.

Polski sąd konstytucyjny nie ma kompetencji do dokonywania poziomej kontroli norm, a więc rozstrzygania konfliktów pomiędzy normami tej samej rangi (zob. *wyrok z 21 września 2009 r., P 46/08*). Trybunał nie może zastępować w tym zakresie organów stosujących prawo (zob. *wyrok z 13 września 2005 r., K 38/04*). Instrumentem reakcji na wątpliwości co do spójności systemu prawa może być wydanie na podstawie art. 4 ust. 2 ustawy o TK **postanowienia sygnalizującego** właściwym organom państwa uwag dotyczących zasadności podjęcia odpowiednich działań prawodawczych (zob. *wyrok z 19 listopada 2008 r., Kp 2/08*).

W ramach hierarchicznej kontroli norm można wyróżnić kontrolę prewencyjną i następczą. Przedmiotem **kontroli prewencyjnej** jest ustawa przedstawiona Prezydentowi do podpisu lub umowa międzynarodowa przedstawiona do ratyfikacji. Specyfiką trybu kontroli prewencyjnej jest ograniczony zakres wzorców kontroli, którymi mogą być jedynie unormowania konstytucyjne. Trybunał nadaje art. 122 Konstytucji w tym zakresie literalne znaczenie (zob. *wyrok z 28 października 2009 r., Kp 3/09*). Jedynym podmiotem legitymowanym do wszczęcia procedury kontroli uprzedniej jest Prezydent RP, który na podstawie art. 122 ust. 3 może w terminie przewidzianym na podpisanie ustawy zwrócić się do Trybunału z wnioskiem w sprawie zgodności ustawy z Konstytucją. Prezydent może wystąpić z wnioskiem do Trybunału również przed ratyfikowaniem przedstawionej umowy międzynarodowej (art. 133 ust. 2 Konstytucji).

W trybie kontroli prewencyjnej Trybunał orzeka w pełnym składzie. W razie uznania niezgodności badanych przepisów ustawy z Konstytucją i stwierdzenia ich nierozzerwalnego związku z całą ustawą, Prezydent odmawia podpisania ustawy. Jeżeli jednak niezgodność dotyczy poszczególnych przepisów ustawy, a Trybunał nie orzeknie, że są one nierozzerwalnie związane z całą ustawą, Prezydent, po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu, ma obowiązek albo podpisać ustawę z pominięciem niekonstytucyjnych przepisów albo zwrócić ją Sejmowi w celu usunięcia niezgodności. Jeżeli Trybunał stwierdzi zgodność ustawy z Konstytucją, Prezydent ma obowiązek ją podpisać.

Dominującą formą kontroli konstytucyjności w postępowaniu przed Trybunałem jest jednak **następcza kontrola norm**. Przedmiotem kontroli w tym trybie są obowiązujące akty normatywne, enumeratywnie wymienione w art. 188 Konstytucji. Utrata mocy obowiązującej przez kontrolowany akt jest przesłanką umorzenia postępowania, chyba że wydanie orzeczenia jest konieczne dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw (art. 39 ust. 3 ustawy o TK). W ramach następczej kontroli norm możemy wyróżnić kontrolę abstrakcyjną i konkretną.

Podmiotami ogólnie legitymowanymi do wszczęcia **kontroli abstrakcyjnej** są Prezydent, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Prezes Rady Ministrów, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, Prokurator Generalny, Prezes Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznik Praw Obywatelskich, grupa 50 posłów lub grupa 30 senatorów (art. 191 ust. 1 Konstytucji). Uprawnionym na podstawie art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji przysługuje tzw. **legitymacja ogólna** nieograniczona zakresem działania wnioskodawcy. Natomiast podmioty wymienione w art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji, tj. organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego, ogólnokrajowe organy związków zawodowych, ogólnokrajowe władze organizacji pracodawców i organizacji zawodowych, kościoły i inne związki wyznaniowe, a także Krajowa Rada Sądownictwa (art. 191 ust. 1 pkt 2, w zakresie o którym mowa w art. 186 ust. 2 Konstytucji) – posiadają **legitymację szczególną**. Mają one prawo wszczęcia postępowania jedynie w sprawie kontroli konstytucyjności aktów normatywnych, które dotyczą spraw objętych ich zakresem działania. Pojęcie „sprawy objęte zakresem działania” należy interpretować ściśle. Podmioty wymienione w art. 191 ust. 1 pkt 2-5 nie mogą inicjować postępowania w każdej sprawie, która ich dotyczy, lecz jedynie w sprawach wchodzących bezpośrednio w zakres ich określonych kompetencji. W przypadku jednostek samorządu terytorialnego rozróżnienie to oznacza, że mogą one występować do Trybunału w trybie kontroli abstrakcyjnej jedynie w sprawach objętych działaniem organu stanowiącego – rady gminy, rady powiatu lub sejmiku województwa. W zakres tych spraw nie wchodzi natomiast zadania organu wykonawczego lub ogólne sprawy dotyczące wspólnoty samorządowej (*postanowienia: z 20 sierpnia 2008 r., Tw 10/08* oraz *z 8 września 2008 r., Tw 14/08*).

Konkretna kontrola konstytucyjności aktów normatywnych obejmuje sprawy wniesione w trybie **pytań prawnych**. Każdemu sądowi przysługuje prawo wystąpienia do Trybunału z pytaniem prawnym dotyczącym zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą (art. 193 Konstytucji). Jedną z przesłanek dopuszczalności pytania prawnego jest wymaganie istnienia zależności między odpowiedzią na pytanie prawne a rozstrzygnięciem konkretnej sprawy przez sąd, opartej na odpowiedniej relacji między treścią kwestionowanego przepisu a stanem faktycznym sprawy. Przedmiotem pytania prawnego może być tylko taki przepis, którego wyeliminowanie z porządku prawnego wywrze wpływ na treść rozstrzygnięcia sprawy, na tle której przedstawiono pytanie prawne.

Sąd, który powziął wątpliwości co do konstytucyjności danego przepisu, powinien w pierwszym rzędzie dążyć do ich usunięcia w drodze odpowiednich reguł interpretacyjnych i kolizyjnych, w szczególności w drodze wykładni zgodnej z Konstytucją (zob. *postanowienie z 23 września 2009 r., P 81/08*). Trybunał pełni w tym zakresie rolę subsydiarną, gdyż orzeka dopiero, jeśli sam sąd, dokonując oceny konstytucyjności przepisu, uzna, że jest on niezgodny z Konstytucją (zob. *postanowienie z 18 listopada 2009 r., P 97/08*). Niezależnie jednak od uprawnienia sądu do wskazania przedmiotu kontroli, Trybunał ocenia ostatecznie, na ile treść tego przepisu może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy i, w konsekwencji, czy dopuszczalne jest poddanie go kontroli (zob. *postanowienie z 10 czerwca 2009 r., P 4/09*). Trybunał, jako organ działający na podstawie i w granicach prawa, jest uprawniony bowiem do badania własnej właściwości w sprawie.

Dopuszczalność pytania prawnego (wniosku lub skargi konstytucyjnej) badana jest na każdym etapie postępowania i w razie niespełnienia którejkolwiek z przesłanek Trybunał umarza postępowanie.

Jednym z rodzajów następczej kontroli norm jest także kontrola konstytucyjności uruchamiana w formie **skargi konstytucyjnej**. Skarga ma charakter pośredni, abstrakcyjno-konkretny (zob. wyrok z 14 września 2009 r., **SK 47/07**). Jest ona bowiem środkiem ochrony konstytucyjnych praw i wolności konkretnego podmiotu, a także służy uchynieniu niekonstytucyjnego powszechnie obowiązującego aktu normatywnego.

Zgodnie z art. 79 Konstytucji prawo wniesienia skargi konstytucyjnej przysługuje każdemu, czyje prawa i wolności konstytucyjne zostały naruszone. Uprawnionymi do wniesienia skargi konstytucyjnej są osoby, do których adresowane są konstytucyjne prawa i wolności. W zakres kręgu podmiotowego skargi konstytucyjnej wchodzi również osoby prawne, o ile z istoty określonego prawa lub wolności wynika, że są one także do nich adresowane. Jednak osoby prawne uczestniczące w wykonywaniu funkcji władzy publicznej (np. osoby prawa publicznego czy jednoosobowe spółki Skarbu Państwa) i realizujące powierzone im władztwo publiczne nie posiadają zdolności skargowej, gdyż nie są w tym zakresie adresatami praw i wolności konstytucyjnych (*postanowienia: z 9 października 2007 r., Ts 71/07 oraz z 19 grudnia 2008 r., Ts 181/08*). Charakter konstytucyjnej regulacji jednostek samorządu terytorialnego przesądza o ich statusie publicznoprawnym. Nie mają one zatem zdolności skargowej, lecz przyznane im są inne instrumenty wszczęcia kontroli konstytucyjności prawa – są bowiem uprawnione do złożenia wniosku w trybie kontroli abstrakcyjnej na podstawie art. 191 ust. 1 pkt 3 Konstytucji.

Przedmiotem kontroli w postępowaniu zainicjowanym skargą konstytucyjną może być jednak tylko akt normatywny, który był podstawą do wydania ostatecznego rozstrzygnięcia. Przedmiotem kontroli może być zatem przepis o charakterze materialnym, proceduralnym czy nawet ustrojowym (zob. wyrok z 17 listopada 2009 r., **SK 64/08**). W przyjętym przez polskiego ustrojodawcę modelu przedmiotem skargi konstytucyjnej nie może być natomiast sam akt stosowania prawa przez organy publiczne – naruszenie konstytucyjnych praw i wolności ma wynikać bezpośrednio z ustawy lub innego aktu normatywnego (zob. wyrok z 26 maja 2009 r., **SK 32/07**). Skargę konstytucyjną wnosi się w terminie trzech miesięcy od dnia doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia.

Zgodnie z brzmieniem art. 189 Konstytucji, Trybunał **rozstrzyga spory kompetencyjne** pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa. Podmiotami legitymowanymi do zainicjowania takiego postępowania są: Prezydent RP, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Prezes Rady Ministrów, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, Prezes Najwyższej Izby Kontroli.

Przesłanką wystąpienia z wnioskiem o rozstrzygnięcie sporu kompetencyjnego jest wystąpienie rozbieżności stanowisk centralnych konstytucyjnych organów w państwie co do ich zakresu kompetencji. Rozbieżność ta może przybrać formę sporu negatywnego – gdy w przekonaniu spierających się organów żadnemu nie przysługuje dana kompetencja lub sporu pozytywnego – gdy w ich przekonaniu kompetencja przysługuje obydwu. Spór ten musi mieć charakter realny, udokumentowany przez wnioskodawcę. Sama potencjalna wątpliwość interpretacyjna nie jest wystarczającą przesłanką wszczęcia postępowania. Spór kompetencyjny może dotyczyć zarówno kompetencji konstytu-

cyjnych, jak i ustanowionych w ustawie czy innym akcie powszechnie obowiązującym. Rozstrzygając spór kompetencyjny, Trybunał może orzec zarówno w aspekcie podmiotowym, jak i przedmiotowym danych kompetencji, określając podmioty władne podjąć określone prawem działania lub też kształt i treść spornej kompetencji (zob. *postanowienie z 20 maja 2009 r., Kpt 2/08*). W wypadku, gdy Trybunał uzna, że w sprawie nie zachodzi spór kompetencyjny, postępowanie podlega umorzeniu (zob. *postanowienie z 23 czerwca 2008 r., Kpt 1/08*).

Dotychczas toczyły się dwa postępowania w sprawie rozstrzygnięcia sporów kompetencyjnych¹⁰⁰. Wydane *20 maja 2009 r. postanowienie Kpt 2/08* było pierwszym merytorycznym rozstrzygnięciem przez Trybunał sporu kompetencyjnego.

Trybunał jest właściwy także w sprawach dotyczących **zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych**. Wniosek inicjujący postępowanie w tej sprawie może złożyć Sąd Okręgowy w Warszawie właściwy dla dokonania wpisu do ewidencji partii politycznych, jeśli nabierze wątpliwości co do konstytucyjności celów partii politycznej przed jej wpisem do ewidencji (lub wpisem zmian w jej statucie). Stwierdzenie przez Trybunał niekonstytucyjności celów partii politycznej doprowadzi do odmowy dokonania wpisu przez sąd.

Postępowanie w sprawie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych może wszcząć również podmiot mający legitymację ogólną do wszczynania abstrakcyjnej kontroli norm. Orzeczenie Trybunału może doprowadzić do skreślenia partii z ewidencji i jej likwidacji. Dotychczas postępowanie przed Trybunałem w sprawie zgodności celów lub działalności partii politycznej z Konstytucją wszczęte zostało czterokrotnie, przy czym jedna ze spraw jest nadal w toku¹⁰¹.

Konstytucja przewiduje także kompetencję Trybunału do **rozstrzygnięcia o istnieniu przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta RP**. Tego rodzaju postępowanie toczy się na wniosek Marszałka Sejmu w sytuacji, gdy Prezydent sam nie jest w stanie zawiadomić Marszałka Sejmu o przejściowej niemożności pełnienia przez niego urzędu. Trybunał, uznając istnienie przejściowej niemożności sprawowania urzędu przez Prezydenta, powierza tymczasowe wykonywanie obowiązków Prezydenta Marszałkowi Sejmu. Dotychczas postępowanie tego rodzaju nigdy nie było inicjowane.

¹⁰⁰ Zob. postanowienia: z 23 czerwca 2008 r., *Kpt 1/08* oraz z 20 maja 2009 r., *Kpt 2/08*. Postanowieniem z 23 czerwca 2008 r. Trybunał umorzył postępowanie w sprawie dotyczącej powoływania na stanowiska sędziowskie, uznając, że nie ma sporu kompetencyjnego.

¹⁰¹ Zob. wyrok z 8 marca 2000 r., *Pp 1/99*, postanowienia: z 16 lipca 2003 r., *Pp 1/02*, z 17 grudnia 2007 r., *Pp 1/07* oraz toczące się postępowanie w sprawie *Pp 1/08*.

Część II

1. Ogólna charakterystyka działalności orzeczniczej

W roku 2009 został zaobserwowany **spadek dynamiki spraw wnoszonych** do Trybunału Konstytucyjnego w porównaniu z rokiem poprzednim o około 16% (501 spraw wniesionych w roku 2009 w stosunku do 598 spraw w roku 2008). Jednocześnie Trybunał wydał w tych latach zbliżoną liczbę orzeczeń kończących postępowanie na etapie merytorycznego rozpoznania (odpowiednio: w 2009 – 158, w 2008 r. – 166).

W roku 2009 dwukrotnie wzrosła liczba wniosków składanych przez Prezydenta RP w trybie kontroli prewencyjnej (wniosków takich wpłynęło 10; w roku 2008 – 5). Natomiast spośród podmiotów mających legitymację ogólną do inicjowania abstrakcyjnej kontroli norm najwięcej wniosków złożył Rzecznik Praw Obywatelskich (14; w 2008 r. – 18) oraz posłowie (8).

W roku 2009 Trybunał po raz pierwszy rozstrzygnął spór kompetencyjny, na wniosek Prezesa Rady Ministrów (*postanowienie z 20 maja 2009 r., Kpt 2/08*).

Podkreślić należy, że w nieco ponad połowie spraw zakończonych wyrokiem (51%) Trybunał uznał zgodność badanych przepisów z wzorcami kontroli lub wskazał nieadekwatność wzorca kontroli. Nastąpił przy tym wzrost ogólnej liczby orzeczeń, do których sędziowie złożyli zdanie odrębne (20; w roku poprzednim – 15).

1.1. Analiza danych statystycznych dotyczących wpływu spraw

W 2009 r. do Trybunału Konstytucyjnego wpłynęło **ogółem 501 wniosków, pytań prawnych oraz skarg konstytucyjnych**.

Z ogólnej liczby spraw wniesionych do Trybunału należy wyszczególnić sprawy podlegające wstępnemu rozpoznaniu, czyli skargi konstytucyjne oraz wnioski podmiotów, wymienionych w art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji, mających tzw. ograniczoną zdolność wnioskowania (legitymację szczególną).

Etap wstępnej kontroli stanowi istotną część pracy Trybunału Konstytucyjnego. Chodzi o wyeliminowanie skarg konstytucyjnych i wniosków niespełniających koniecznych przesłanek ich wniesienia. W toku wstępnego rozpoznania w przypadku wniosku badaniu przez Trybunał podlega spełnienie wymagań stawianych pismom procesowym, a ponadto określonych w art. 32 ust. 1 ustawy o TK. Trybunał bada przede wszystkim czy wnioskodawca spełnia kryteria uzasadniające zakwalifikowanie go do kręgu organów lub organizacji wskazanych w art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji oraz czy wskazane przez wnioskodawcę przepisy prawa lub postanowienia statutu rzeczywiście uzasadniają związek między zakresem działania danego podmiotu i regulacją przewidzianą w akcie normatywnym (art. 32 ust. 2 ustawy o TK).

Z kolei dopuszczalność merytorycznego rozpoznania skargi konstytucyjnej jest uzależniona od wniesienia jej przez podmiot, którego prawa lub wolności określone w Konstytucji zostały naruszone wskutek zastosowania w jego sprawie zaskarżonych przepisów ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji (art. 79 ust. 1 Konstytucji). Skarżący powinien dopełnić wymagań dotyczą-

cych pisma procesowego oraz wskazać dokładne określenie ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego zapadło ostateczne rozstrzygnięcie i w stosunku do którego skarżący domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją, a także jakie konstytucyjne wolności lub prawa i w jaki sposób zostały naruszone. Skarga musi zawierać uzasadnienie zarzutu niezgodności z Konstytucją (art. 47 ustawy o TK). Skarga konstytucyjna może być wniesiona po wyczerpaniu drogi prawnej w ciągu 3 miesięcy od doręczenia skarżącemu ostatecznego rozstrzygnięcia (art. 46 ust. 1 ustawy o TK).

Ponadto wstępne rozpoznanie służy eliminacji wniosków i skarg konstytucyjnych oczywiście bezzasadnych (art. 36 ust. 3 ustawy o TK). Dopiero spełnienie wszystkich wskazanych przesłanek uzasadnia nadanie wnioskowi czy skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

Na etapie wstępnego rozpoznania wnioski i skargi konstytucyjne rozpatrywane są w składzie jednego sędziego na posiedzeniu niejawnym. Trybunał odmawia nadania skardze lub wnioskowi dalszego biegu w razie nieusunięcia wcześniej stwierdzonych braków formalnych albo oczywistej bezzasadności. Na postanowienie Trybunału o odmowie nadania dalszego biegu przysługuje zażalenie rozstrzygane w składzie 3 sędziów. Nieuwzględnienie zażalenia kończy postępowanie w sprawie. Natomiast uwzględniając zażalenie na odmowę nadania dalszego biegu, Trybunał wydaje zarządzenie o przekazaniu sprawy do merytorycznego rozpoznania. W wyniku wnikliwej kontroli każdego wniosku i skargi konstytucyjnej Trybunał zapobiega bezpodstawnemu nadawaniu biegu wnioskowi i skargom konstytucyjnym pochodzących od nieuprawnionych podmiotów lub niespełniających koniecznych przesłanek formalnych ich wniesienia. Na tym początkowym etapie postępowania zostają zatem wyeliminowane sprawy, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozpoznania.

Ustawodawca nie zdecydował się na wprowadzenie instytucji „przedsądu” (wstępnego rozpoznania) dla innych kategorii spraw. Trybunał Konstytucyjny nie ma zatem możliwości dokonywania wstępnej kontroli pytań prawnych sądów oraz wniosków pochodzących od podmiotów mających legitymację ogólną. Rozszerzenie zakresu stosowania instytucji wstępnej kontroli umożliwiłoby Trybunałowi dokonywanie selekcji spraw przyjmowanych do rozpatrzenia merytorycznego, a tym samym – na zmniejszenie ich liczby. Tego typu rozwiązanie ma miejsce w wypadku przyjmowania skarg kasacyjnych do rozpoznania przez Sąd Najwyższy.

Dynamikę pracy Trybunału na etapie wstępnego rozpoznania wniosków i skarg konstytucyjnych doskonale obrazują dane statystyczne dotyczące wpływu oraz liczby wydawanych postanowień i zarządzeń.

Na ogólną liczbę spraw, które wpłynęły w 2009 r., **359 stanowią sprawy podlegające wstępnej kontroli** (około 70%), w tym 321 spraw dotyczy skarg konstytucyjnych, a 38 – wniosków. Z ogółu wniesionych tylko w 2009 r. skarg i wniosków, w wypadku 79 spraw odmówiono nadania dalszego biegu, a łącznie 17 spraw przekazano do merytorycznego rozpoznania. W toku rozpoznania pozostało 266 spraw wniesionych w ubiegłym roku.

Ogółem w 2009 r. na etapie rozpoznania wstępnego wydano **580 postanowień¹** oraz **123 zarządzenia²**. W postępowaniu w sprawie skarg konstytucyjnych wydano 534 wszystkich postanowień oraz 103 zarządzenia. Do merytorycznego rozpoznania przekazano 45 skarg konstytucyjnych, a 349 skarg uznano za niedopuszczalne, odmawiając nadania dalszego biegu. W wyniku wniesienia wniosku przez podmioty posiadające legitymację szczególną Trybunał wydał 46 postanowień oraz 20 zarządzeń. Do merytorycznego rozpoznania zostało przekazanych 16 wniosków, a 26 wniosków uznano za niedopuszczalne, odmawiając nadania im dalszego biegu.

Skarga konstytucyjna oraz zażalenie na postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu musi być sporządzona przez adwokata lub radcę prawnego, chyba że skarżącym jest sędzia, notariusz, profesor lub doktor habilitowany nauk prawnych (art. 48 ust. 1 ustawy o TK). Profesjonalne zastępstwo prawne zapewnia sporządzenie skargi zgodnie z wymaganiami prawnymi, z pełnym wykorzystaniem istotnych w sprawie zarzutów i okoliczności oraz uwzględnieniem konsekwencji wynikających z niezachowania terminów. Należy zauważyć, że z każdym rokiem maleje liczba pism wniesionych przez nieprofesjonalny podmiot. W ubiegłym roku pism tego rodzaju wpłynęło 68 (w 2008 r. – 88, w 2007 r. – 89, w 2006 r. – 112).

Do merytorycznego rozpoznania przyjęto ogółem 142 sprawy. Pytań prawnych zostało wniesionych 46, skarg konstytucyjnych – 45, wniosków o stwierdzenie zgodności z Konstytucją ustaw i ratyfikowanych umów międzynarodowych – 37, wniosków o stwierdzenie zgodności aktów podustawowych z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami – 4 oraz 10 wniosków w trybie prewencyjnej kontroli ustaw.

Spośród podmiotów mających generalną kompetencję do inicjowania abstrakcyjnej kontroli norm (art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji) najwięcej wniosków złożyli: Rzecznik Praw Obywatelskich (14) i posłowie (8), jeden tylko wniosek złożyli senatorowie. Na szczególną uwagę zasługuje aktywność Prezydenta RP, który wniósł 12 wniosków, w tym 10 w trybie prewencyjnej kontroli ustaw. Podmioty posiadające szczególną kompetencję do inicjowania abstrakcyjnej kontroli norm złożyły 16 wniosków, w tym 9 wniosków – organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego, 7 wniosków – ogólnokrajowe organy związków zawodowych i organizacji zawodowych. 34 pytania prawne zostały złożone przez sądy powszechne, a 12 pytań prawnych przez sądy administracyjne, w tym 3 przez Naczelnego Sąd Administracyjny.

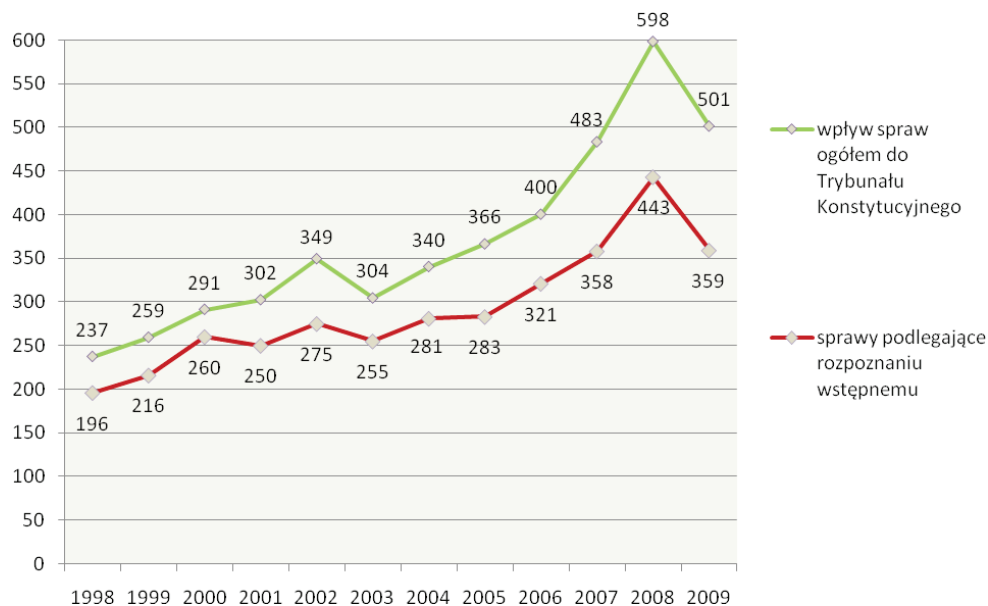
¹ Liczba postanowień uwzględnia: postanowienia o odmowie nadania dalszego biegu, postanowienia uwzględniające oraz nieuwzględniające zażalenia na postanowienie o odmowie nadania dalszego biegu, postanowienia o pozostawieniu bez rozpoznania zażalenia na postanowienie o odmowie nadania dalszego biegu, a także postanowienia o umorzeniu postępowania, postanowienia o zawieszeniu postępowania, postanowienia o podjęciu zawieszzonego postępowania, postanowienia o pozostawieniu bez rozpoznania wniosku o wstrzymanie wykonania.

² Zarządzenia wzywające do uzupełnienia braków formalnych.

Załącznik nr 2

Wpływ spraw do Trybunału Konstytucyjnego w latach 1998³-2009

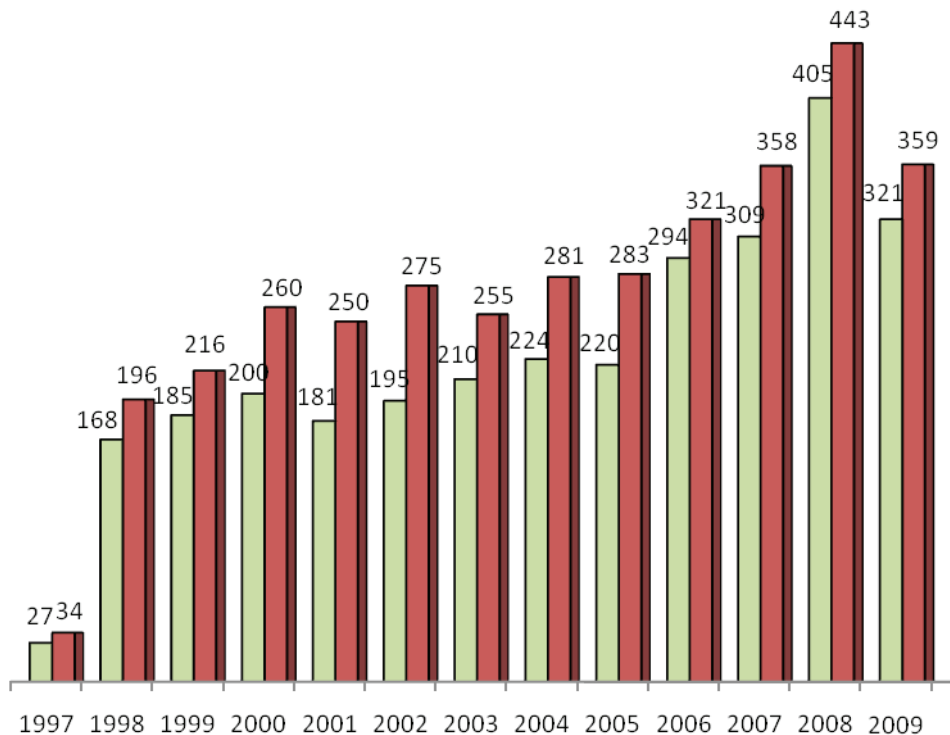
a) Sprawy podlegające wstępnemu rozpoznaniu na tle ogólnej liczby wniesionych spraw



Wszczęcie postępowania przed Trybunałem następuje na podstawie wniosku, pytania prawnego albo skargi konstytucyjnej (art. 31 ust. 1 ustawy o TK). Ogólna liczba spraw wniesionych do Trybunału uwzględnia również wnioski podmiotów określonych w art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji oraz skargi konstytucyjne, które zostały przyjęte do wstępnego rozpoznania.

³ Rok 1998 był pierwszym pełnym rokiem stosowania Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. Załącznik 2b przedstawia dane od 17 października 1997 r., tj. od momentu wejścia w życie Konstytucji.

b) Sprawy podlegające wstępnemu rozpoznaniu

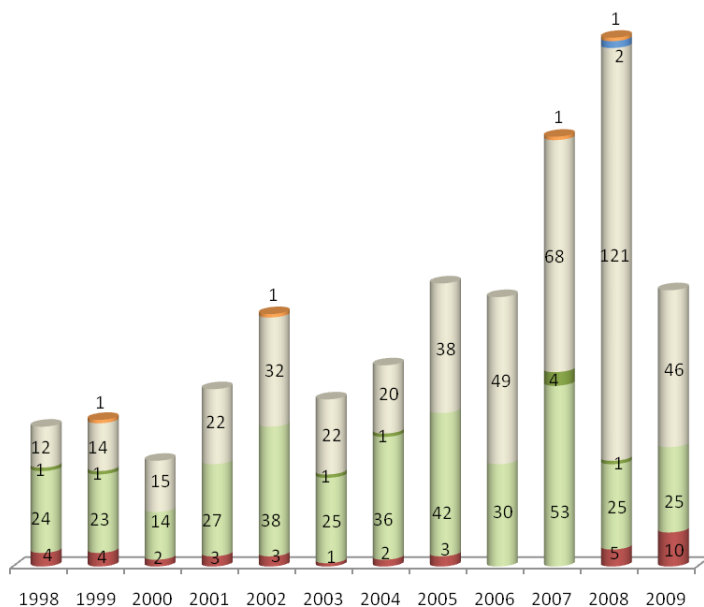


■ skargi konstytucyjne

■ wpływ spraw ogółem do rozpoznania wstępnego (skargi konstytucyjne i wnioski)

Rozpoznaniu wstępnemu podlegają wnioski pochodzące od podmiotów mających ograniczoną kompetencję do inicjowania abstrakcyjnej kontroli norm oraz wszystkie skargi konstytucyjne (art. 36 i 49 ustawy o TK).

c) Sprawy niepodlegające wstępnemu rozpoznaniu



■ wnioski Prezidenta w trybie prewencyjnej kontroli norm

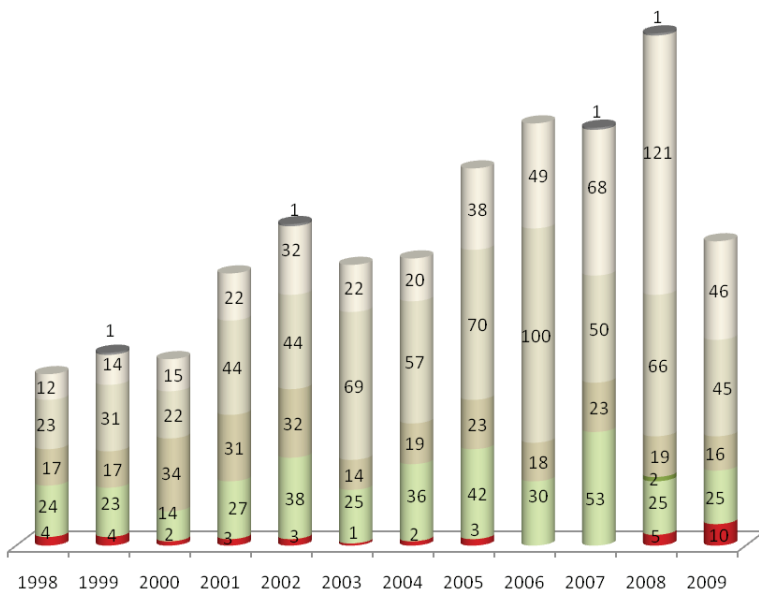
■ wnioski podmiotów posiadających generalną kompetencję do inicjowania abstrakcyjnej kontroli norm

■ wnioski Krajowej Rady Sądownictwa posiadającej ograniczoną kompetencję do inicjowania abstrakcyjnej kontroli norm

■ pytania prawne

■ wnioski o rozstrzygnięcie sporu kompetencyjnego

d) Sprawy, które wpłynęły do rozpoznania merytorycznego



- wnioski Prezidenta w trybie prewencyjnej kontroli norm
- wnioski podmiotów posiadających generalną kompetencję do inicjowania abstrakcyjnej kontroli norm
- wnioski o rozstrzygnięcie sporu kompetencyjnego
- wnioski podmiotów posiadających ograniczoną kompetencję do inicjowania abstrakcyjnej kontroli norm
- skargi konstytucyjne
- pytania prawne
- wnioski o stwierdzenie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych

1.2. Analiza danych statystycznych dotyczących spraw zakończonych

W 2009 r. Trybunał Konstytucyjny w postępowaniu merytorycznym wydał ogółem 158 orzeczeń. Spośród spraw zakończonych – **78 stanowią wyroki, a 78 to postanowienia o umorzeniu postępowania** oraz jedno postanowienie o rozstrzygnięciu sporu kompetencyjnego. Ponadto w jednej ze spraw, przed wydaniem wyroku, zapadło postanowienie o częściowym umorzeniu postępowania.

W ramach kompetencji do badania konstytucyjności norm w trybie następczej kontroli Trybunał wydał: 28 wyroków w trybie abstrakcyjnej kontroli norm, 42 wyroki w trybie konkretnej kontroli norm, w tym 20 zainicjowanych pytaniem prawnych, a 22 skargą konstytucyjną.

W trybie prewencyjnej kontroli ustaw, tj. zainicjowanej przez Prezydenta RP przed ich podpisaniem, Trybunał wydał 8 wyroków (w ujęciu rocznym najwięcej pod rządem obecnej Konstytucji). W trzech wyrokach Trybunał orzekł niekonstytucyjność niektórych zakwestionowanych przepisów ustawy, przy czym w jednym wypadku stwierdził istnienie nierozzerwalnego ich związku z całą ustawą, w konsekwencji czego cała ustawa nie doszła do skutku (*wyrok z 14 października 2009 r., Kp 4/09*).

Na szczególną uwagę zasługuje pierwsze w historii orzecznictwa Trybunału postanowienie rozstrzygające spór kompetencyjny między centralnymi konstytucyjnymi organami państwa. *Postanowieniem z 20 maja 2009 r., Kpt 2/08*, Trybunał rozstrzygnął spór pomiędzy Prezydentem RP a Prezesem Rady Ministrów w przedmiocie określenia centralnego konstytucyjnego organu państwa, uprawnionego do reprezentowania Rzeczypospolitej Polskiej na posiedzeniach Rady Europejskiej w celu prezentowania stanowiska państwa. Warto dodać, że rok wcześniej Trybunał umorzył postępowanie w sprawie rozstrzygnięcia sporu pomiędzy Prezydentem RP i Krajową Radą Sądownictwa w zakresie dotyczącym kompetencji do opiniowania kandydatów na stanowisko sędziego⁴.

Ponadto na podstawie art. 4 ust. 2 ustawy o TK Trybunał wydał 7 postanowień sygnalizacyjnych (w tym jedno w związku ze sprawą zakończoną na etapie wstępnej kontroli) wskazujących właściwym organom prawodawczym uwagi o stwierdzonych uchybieniach i lukach w prawie, koniecznych do usunięcia w celu zapewnienia spójności systemu prawnego.

Spośród ogólnej liczby wyroków wydanych w 2009 r., w wypadku prawie połowy, tj. w 38 wyrokach (49%), Trybunał uznał niezgodność z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą przynajmniej jednego przepisu będącego przedmiotem kontroli. W 8 wyrokach Trybunał uznał co najmniej dwa, a w 6 wyrokach – co najmniej trzy przepisy za niezgodne z wzorcem kontroli. W wypadku 40 wyroków (51%) Trybunał orzekł wyłącznie hierarchiczną zgodność badanych przepisów lub stwierdził nieadekwatność przywołanego przez inicjatora wzorca kontroli.

Orzekając o częściowej tylko zgodności lub niezgodności zakwestionowanych przepisów, poprzez zastosowanie w sentencji wyroku formuły „w zakresie... jest zgodny/niezgodny” lub „w części... jest zgodny/niezgodny” – Trybunał wydał 37 wyroków. Atrybut konstytucyjności lub niekonstytucyjności w wyrokach zakresowych jest przy-

⁴ *Postanowienie z 23 czerwca 2008 r., Kpt 1/08.*

pisywany tylko fragmentowi, pewnej normie prawnej wywiedzonej z treści przepisu. Zatem orzeczenie przez Trybunał zakresowej niekonstytucyjności przepisu, nie powoduje radykalnego skutku w postaci jego eliminacji, co mniej destrukcyjnie wpływa na system prawny.

W ramach wyroków zakresowych wyróżnić można wyroki stwierdzające niekonstytucyjność tzw. pominięcia legislacyjnego. Dotyczy ono sytuacji, gdy ustawodawca wadliwie konstruuje mechanizm prawny, powodując jego dysfunkcjonalność z powodu braku niezbędnego fragmentu regulacji⁵. Zarzut niekonstytucyjności może więc dotyczyć zarówno tego, co ustawodawca w danym akcie unormował, jak i tego, co pominął, choć – postępując zgodnie z Konstytucją – powinien był unormować⁶.

Trybunał incydentalnie wydaje wyroki, w sentencji których rozstrzyga o zgodności lub niezgodności przepisów przy określonym ich rozumieniu. W ubiegłym roku Trybunał wydał jedno tego rodzaju rozstrzygnięcie⁷. Funkcją wyroków, o których mowa, jest eliminacja jednego z wariantów interpretacyjnych kontrolowanego przepisu, który jest niezgodny z Konstytucją, nie natomiast usuwanie niejednorodności i rozbieżności wykładni przepisów prawa. Nie ma powodu do derogowania kontrolowanego przepisu w przypadku, w którym możliwa jest wykładnia w sposób zgodny z Konstytucją⁸.

W celu zminimalizowania negatywnych konsekwencji orzeczenia, stosownie do art. 190 ust. 3 Konstytucji, Trybunał może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego, jednak termin ten nie może przekroczyć 18 miesięcy, jeśli chodzi o ustawę, a 12 miesięcy, jeśli chodzi o inny akt normatywny. W ubiegłym roku Trybunał w 7 wyrokach odroczył termin utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnych przepisów, w tym – w jednym wypadku⁹ – na maksymalny czas 18 miesięcy.

Z ogółu spraw rozstrzygniętych w 2009 r., zdania odrębne złożono do 18 wyroków (w jednym wypadku do samego uzasadnienia) oraz 2 postanowień.

Zasadą jest, że Trybunał rozpoznaje wnioski, pytania prawne i skargi konstytucyjne na rozprawie. Wyjątkowo¹⁰ może jednak rozpoznać na posiedzeniu niejawnym skargę konstytucyjną, jeżeli z przedstawionych stanowisk uczestników postępowania bezspornie wynika, że akt normatywny, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o konstytucyjnych wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego, jest niezgodny z Konstytucją (zob. art. 59 ust. 2 ustawy o TK). Warty odnotowania jest fakt, że w 2009 r. Trybunał na posiedzeniu niejawnym wydał w omawianym trybie dwa wyroki (z 15 kwietnia 2009 r., **SK 28/08**; z 8 grudnia 2009 r., **SK 34/08**).

Na 78 wyroków 8 zapadło w wyniku rozpatrzenia spraw, które wpłynęły w 2009 r., 37 – w 2008 r., 29 – w 2007 r., 3 – w 2006 r., 1 – w 2005 r. Średni czas rozpatrzenia sprawy zakończonej wyrokiem wynosił ok. 16 miesięcy (w 2008 r. – ok. 17 miesięcy).

⁵ Wyrok z 16 czerwca 2009 r., **SK 5/09**.

⁶ Wyrok z 2 czerwca 2009 r., **SK 31/08**.

⁷ Wyrok z 15 lipca 2009 r., **K 64/07**.

⁸ Zob. m.in. wyrok z 8 maja 2000 r., **SK 22/99**; wyrok z 11 grudnia 2001 r., **SK 16/00**; postanowienie z 6 lipca 2005 r., **SK 27/04**.

⁹ Wyrok z 8 grudnia 2009 r., **K 7/08**.

¹⁰ Wyrok z 28 listopada 2006 r., **SK 19/05**; wyrok z 16 października 2007 r., **SK 63/06**.

Długi okres rozpatrywania spraw w Trybunale jest związany z utrzymującą się na wysokim poziomie liczbą spraw, które wpływają do Trybunału¹¹, a przy tym z ich zawiłością.

Większość spraw zakończonych wyrokiem w 2009 r. Trybunał rozstrzygnął w składzie 5 sędziów (59 spraw). W pełnym składzie Trybunału, przewidzianym m.in. dla spraw z wniosku Prezydenta RP w trybie kontroli prewencyjnej, dla spraw o szczególnej zawiłości, a także dla spraw o rozstrzygnięcie sporu kompetencyjnego, zostało wydanych 12 wyroków¹² oraz jedno postanowienie o rozstrzygnięciu sporu kompetencyjnego¹³. W sprawach o zgodność wyłącznie aktów podstawowych z odpowiednimi wzorcami kontroli, rozpatrywanych w składzie 3 sędziów, zostało wydanych 7 wyroków¹⁴.

¹¹ Zob. załącznik nr 2a.

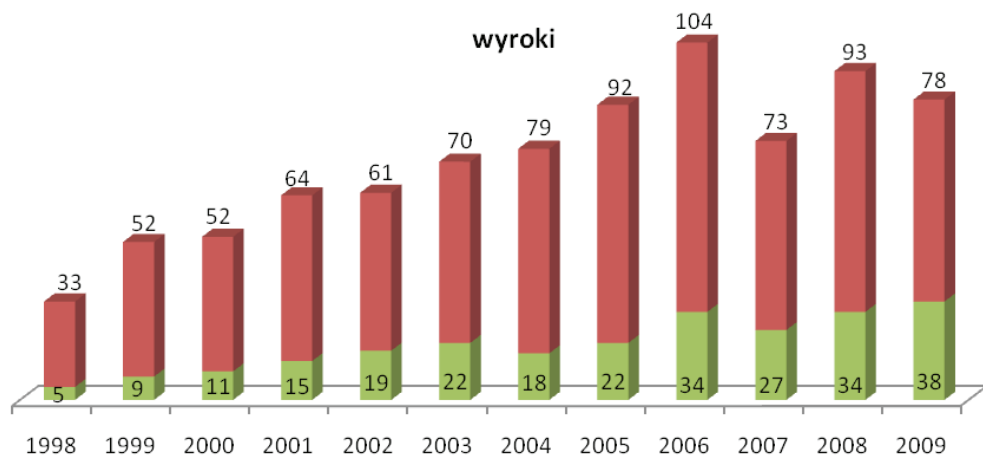
¹² Wyroki: z 15 stycznia 2009 r., K 45/07; z 18 lutego 2009 r., Kp 3/08; z 8 kwietnia 2009 r., K 37/06; z 13 maja 2009 r., Kp 2/09; z 15 lipca 2009 r., K 64/07; z 16 lipca 2009 r., Kp 4/08; z 14 października 2009 r., Kp 4/09; z 28 października 2009 r., Kp 3/09; z 4 listopada 2009 r., Kp 1/08; z 2 grudnia 2009 r., U 10/07; z 3 grudnia 2009 r., Kp 8/09; z 16 grudnia 2009 r., Kp 5/08.

¹³ Postanowienie z 20 maja 2009 r., Kpt 2/08.

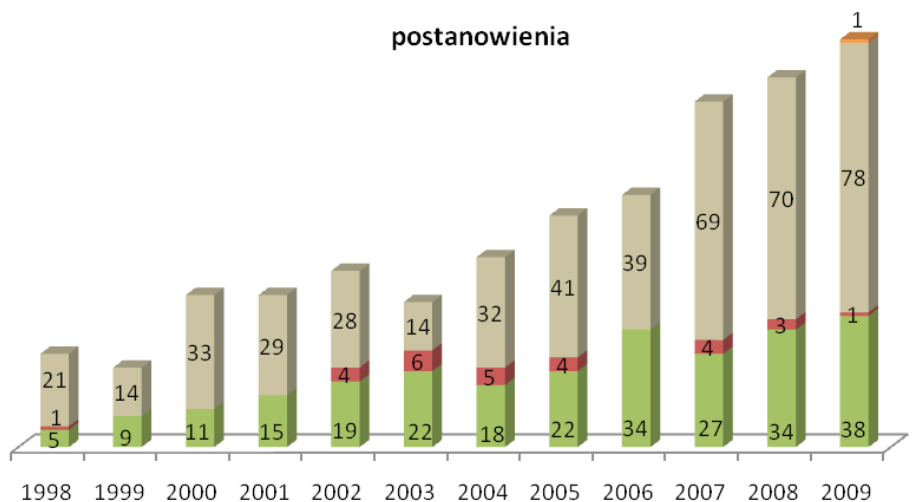
¹⁴ Wyroki: z 6 stycznia 2009 r., SK 22/06; z 7 kwietnia 2009 r., P 53/08; z 30 kwietnia 2009 r., U 2/08; z 26 maja 2009 r., P 58/07; z 30 czerwca 2009 r., P 45/08; z 10 listopada 2009 r., U 1/09; z 23 listopada 2009 r., P 61/08.

Załącznik nr 3 Rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego

a) Wyroki i postanowienia wydane przez Trybunał Konstytucyjny na etapie rozpoznania merytorycznego

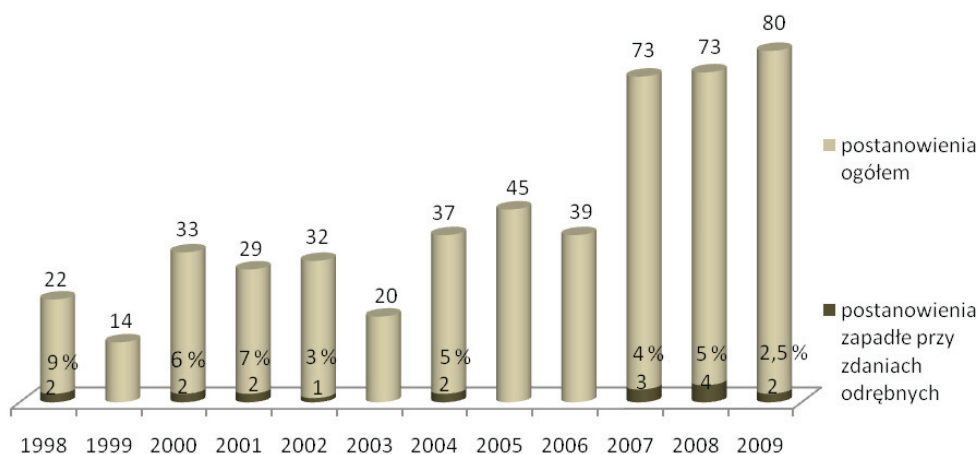
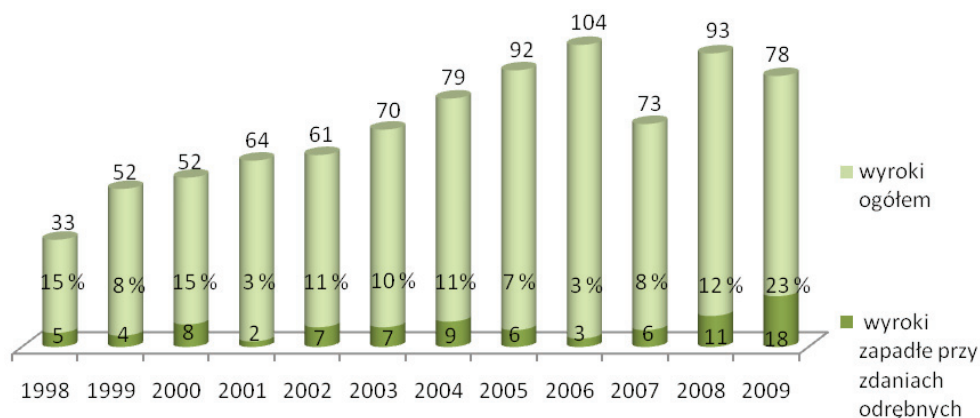


- postanowienia o częściowym umorzeniu postępowania wydane w ramach wyroku
- wyroki ogółem



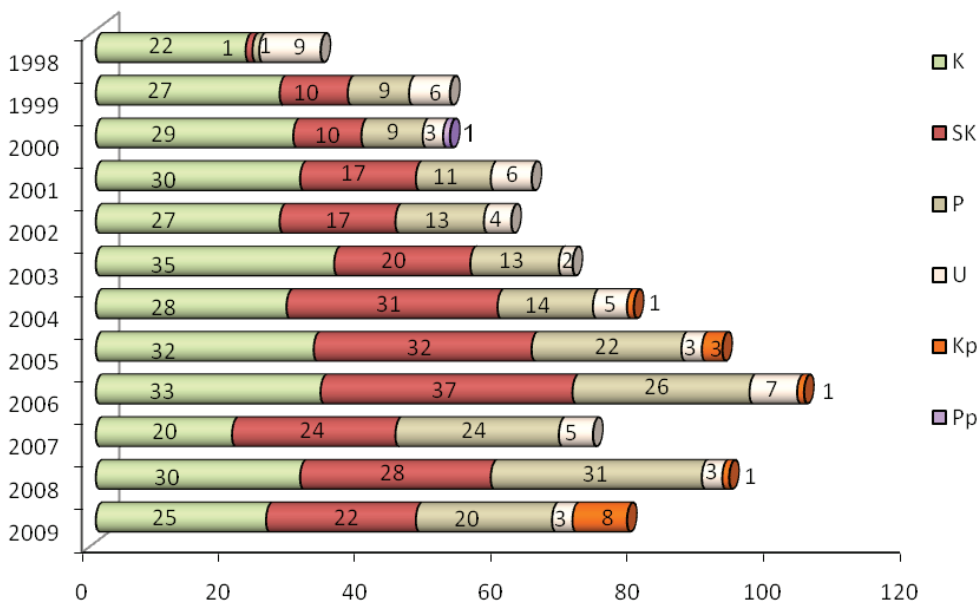
- postanowienia o częściowym umorzeniu postępowania zawarte w wyrokach
- postanowienia o częściowym umorzeniu postępowania zapadłe przed wydaniem wyroku
- postanowienia o umorzeniu postępowania
- postanowienia o rozstrzygnięciu sporu kompetencyjnego

b) Wyroki i postanowienia wydane przez Trybunał Konstytucyjny na etapie rozpoznania merytorycznego, zapadłe przy zdaniach odrębnych



Zdanie odrębne do orzeczenia może złożyć sędzia, który nie zgadza się z większością głosujących, przed ogłoszeniem orzeczenia, uzasadniając je w formie pisemnej. Zdanie odrębne może dotyczyć także samego uzasadnienia (art. 68 ust. 3 ustawy o TK).

c) Wyroki w zależności od trybu wszczęcia postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym



Sygnatury spraw oznaczają:

K – wnioski o stwierdzenie zgodności ustaw lub ratyfikowanych umów międzynarodowych z Konstytucją oraz zgodności ustaw z umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie,

Kp – wnioski Prezydenta RP o stwierdzenie zgodności z Konstytucją ustaw przed ich podpisaniem albo umów międzynarodowych przed ich ratyfikacją,

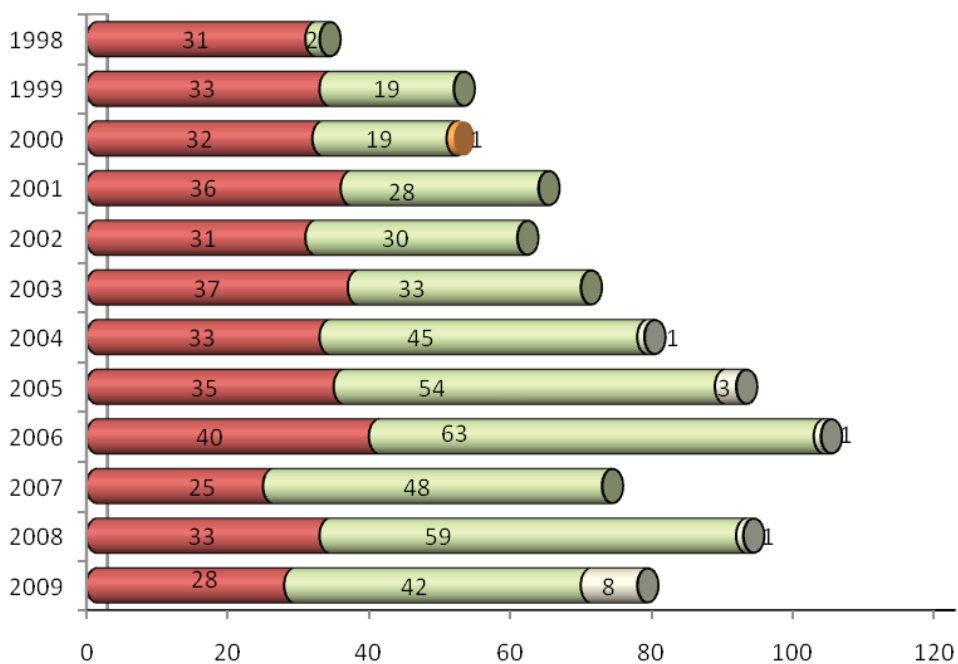
SK – skargi konstytucyjne,

U – wnioski o stwierdzenie zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawami,

P – pytania prawne sądów w sprawie zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą,

Pp – wnioski o stwierdzenie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych.

d) Wyroki w zależności od trybu kontroli



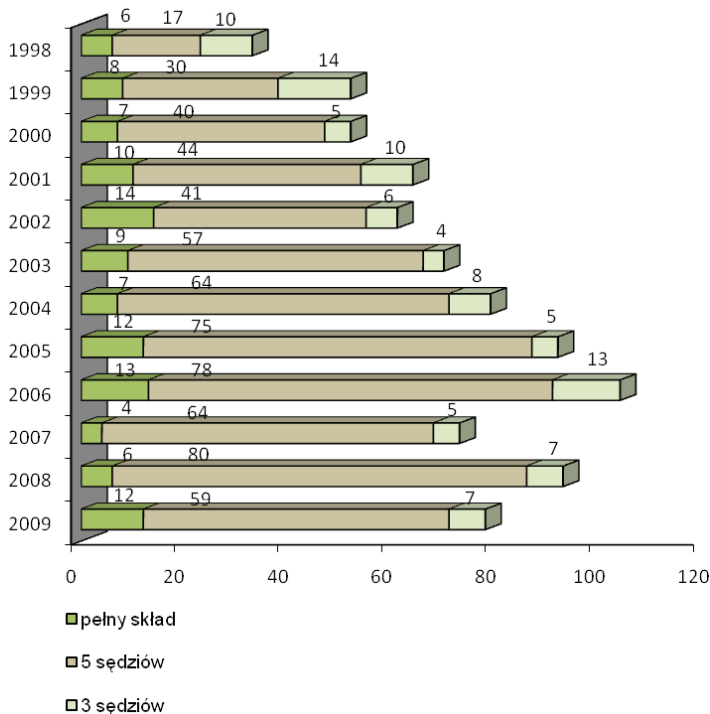
■ kontrola następcza - abstrakcyjna

■ kontrola następcza - konkretna

■ kontrola prewencyjna

■ stwierdzenie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych

e) Wyroki w zależności od składu orzekającego



Na podstawie art. 25 ustawy o TK, Trybunał wydaje wyroki w pełnym składzie w sprawach:

- zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych;
- z wniosku Prezydenta Rzeczypospolitej o stwierdzenie zgodności ustawy z Konstytucją przed jej podpisaniem lub umowy międzynarodowej z Konstytucją przed jej ratyfikacją;
- o szczególnej zawichości;
- z inicjatywy prezesa Trybunału lub gdy z wnioskiem o rozpoznanie zwróci się skład orzekający wyznaczony do rozpoznania danej sprawy albo w sprawach, w których szczególna zawichość wiąże się z nakładami finansowymi nie przewidzianymi w ustawie budżetowej, a w szczególności gdy skład orzekający zamierza odstąpić od poglądu prawnego wyrażonego w orzeczeniu wydanym w pełnym składzie.

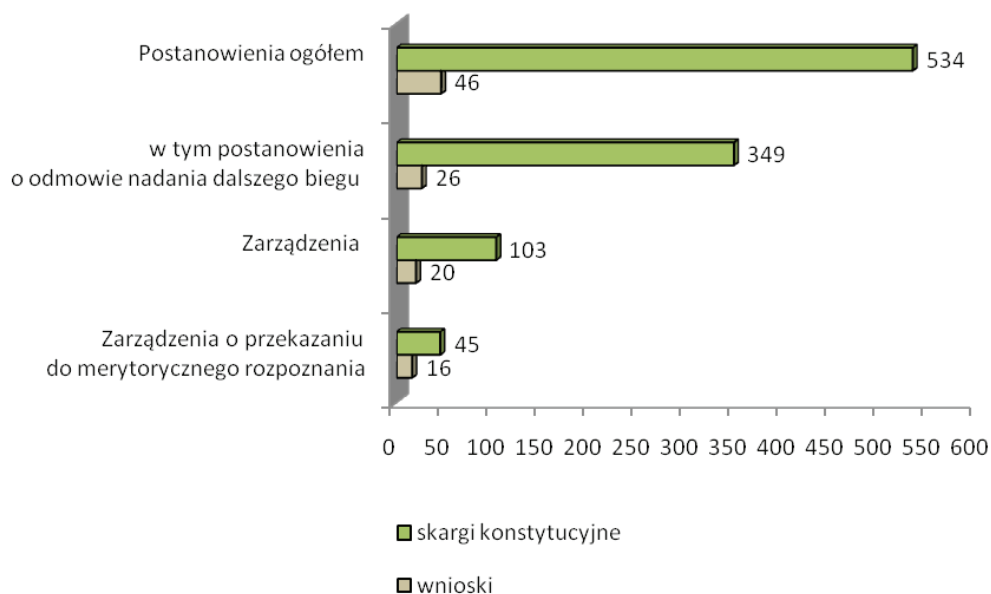
W składzie pięciu sędziów Trybunału w sprawach:

- zgodności ustaw albo ratyfikowanych umów międzynarodowych z Konstytucją;
- zgodności ustaw z umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie.

W składzie trzech sędziów Trybunału w sprawach:

- zgodności innych aktów normatywnych z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami.

f) Postanowienia i zarządzenia wydane na etapie rozpoznania wstępnego w 2009 r.

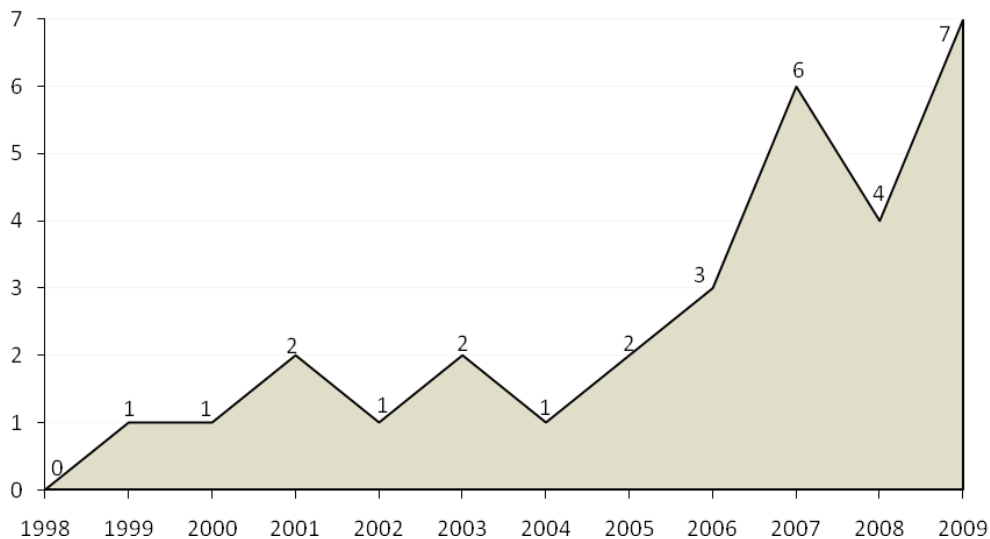


Na etapie wstępnej kontroli wniosków podmiotów posiadających legitymację szczególną oraz skarg konstytucyjnych Trybunał wydaje postanowienia oraz zarządzenia¹⁵.

Ogólna liczba postanowień uwzględnia: postanowienia o odmowie nadania dalszego biegu, postanowienia o umorzeniu postępowania, postanowienia o zawieszeniu postępowania, postanowienia o podjęciu zawieszzonego postępowania, postanowienia uwzględniające oraz nieuwzględniające zażalenie na postanowienie o odmowie nadania dalszego biegu, postanowienia o pozostawieniu bez rozpoznania zażalenia na postanowienie o odmowie nadania dalszego biegu.

¹⁵ W tym zarządzenia wzywające do usunięcia braków formalnych.

g) Postanowienia sygnalizacyjne



Postanowienia sygnalizacyjne wydawane są na podstawie art. 4 ust. 2 ustawy o TK, w celu przedstawienia właściwym organom stanowiącym prawo uwag o stwierdzonych uchybieniach i lukach w prawie, których usunięcie jest niezbędne dla zapewnienia spójności systemu prawnego RP.

Załącznik nr 4

Rodzaje rozstrzygnięć zawartych w wyrokach Trybunału Konstytucyjnego w latach 1998-2009

Orzeczenie, że badany przepis:	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
• jest zgodny z wzorcem kontroli	36	10	29	72	81	63	66	102	61	22	47	33
• jest niezgodny z wzorcem kontroli	16	25	25	29	36	15	60	71	25	17	21	16
• w zakresie – jest zgodny z wzorcem kontroli	4	6	2	7	12	16	14	10	12	9	9	17
• w zakresie – jest niezgodny z wzorcem kontroli	6	14	16	11	16	16	32	31	23	32	30	22
• rozumiany jako... – jest zgodny z wzorcem kontroli	–	6	9	8	1	4	–	1	1	2	–	1
• rozumiany jako... – jest niezgodny z wzorcem kontroli	–	–	1	–	1	1	–	–	1	1	1	–
• nie jest niezgodny z wzorcem (nieadekwatność wzorca kontroli powołanego przez inicjatora postępowania)	25	35	38	45	52	46	38	56	42	14	25	26
• nie jest niezgodny z ... a tym samym jest zgodny ...	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–
• w części ... jest zgodny	–	–	2	–	2	–	2	2	2	1	3	2
• w części ... jest niezgodny	2	2	–	2	5	4	7	7	5	2	8	3
• nie wyłączający obowiązku ... jest zgodny	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–
• jako przepis odsyłający ... do przepisów ... jest zgodny	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–
• jest niezgodny ... a przez to z ...	–	–	–	1	–	–	1	1	1	–	–	2
• nie narusza ... a przez to jest zgodny z	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–
• jest niezgodny ... przez to że	10	18	11	4	5	2	5	3	3	2	1	3
• jest niezgodny ... ponieważ	3	2	2	–	1	–	–	–	–	–	–	–
• jest niezgodny ... jako	–	1	–	1	1	–	–	–	–	–	–	–
• jest niezgodny ... gdyż	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
• jest niezgodny ... ze względu	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–
• jest niezgodny ... z powodu	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–
• jest niezgodny z ... a ponadto	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–
Liczba wyroków wydanych w danym roku, w tym:	33	52	52	64	61	70	79	92	104	73	93	78
• wyroki, w których zastosowano odroczenie utraty mocy obowiązującej	2	5	7	4	8	6	13	14	14	9	8	7
• wyroki, w których sentencji zawarte jest wskazanie co do praktycznych skutków orzeczenia o niekonstytucyjności przepisu	–	–	–	–	2	2	4	1	2	1	–	–

Załącznik nr 5

Podstawa kontroli w sprawach zakończonych wyrokiem

Konstytucja RP

Wzorce kontroli		Sygnatury wyroków, w których TK orzekł, że badane przepisy są:		
		Zgodne	Niezgodne	Nie są niezgodne
Preambuła		Kp 5/08		
Art. 2		K 14/07; K 27/07; K 45/07; K 47/07; K 50/07; K 54/07; K 4/08; K 13/08; K 21/08; K 26/08; Kp 1/08; Kp 3/09; Kp 4/09; Kp 5/08; Kp 8/09; P 6/07; P 33/07; P 40/07; P 58/07; P 64/07; P 65/07; P 105/08; SK 34/07; SK 36/07; SK 47/07; SK 54/08	K 45/07; K 50/07; K 64/07; K 65/07; K 21/08; K 54/07; K 7/08; K 13/08; K 62/07; Kp 1/08; Kp 4/08; Kp 4/09; P 46/07; P 66/07 P 80/08; SK 5/09; SK 6/09	K 54/07; P 6/07; P 7/08; SK 10/07
Art. 5		Kp 2/09		
Art. 7		K 13/08; K 4/08; K 21/08; Kp 4/09		Kp 4/08
Art. 9				Kp 4/08
Art. 10		K 45/07		K 54/07
	ust. 1	K 45/07	K 45/07	
Art. 17 ust. 1		K 4/08; K 21/08	K 21/08	K 4/08
Art. 20		K 27/07		K 54/07
Art. 21 ust. 1		SK 55/08	Kp 4/08	SK 32/07
Art. 22		K 27/07; K 54/07; SK 54/08	K 54/07	K 50/07; K 54/07
Art. 25 ust. 1		U 10/07; K 55/07		
	ust. 2	U 10/07; K 55/07		
	ust. 3	K 55/07		
Art. 30		K 54/07; SK 48/05	K 54/07	
Art. 31 ust. 3		K 27/07; K 54/07; K 64/07; K 26/08; P 65/07; SK 48/05; SK 46/07; SK 54/08	K 1/07; K 54/07; K 64/07; K 21/08; K 31/08; Kp 4/09; P 46/07; P 61/08; SK 28/08	K 50/07; P 7/08; SK 22/06
Art. 32		K 27/07; K 55/07; P 6/07; SK 31/08; U 10/07; U 1/09	K 64/07	K 64/07; Kp 8/09
	ust. 1	K 54/07; P 7/08; P 33/07; P 64/07; P 87/08; SK 34/07; SK 36/07; SK 47/07; SK 15/08; SK 54/08	K 49/07; K 65/07; SK 28/08; P 46/08; SK 5/09; SK 6/09	P 65/07; P 88/08
	ust. 2			K 64/07
Art. 41 ust. 1		SK 46/07		
	ust. 2	SK 46/08		
Art. 42				SK 3/08
	ust. 1	K 54/07; P 65/07		K 54/07; K 13/08
	ust. 2	P 22/07	K 45/07; K 4/08; K 31/08; P 22/07	
Art. 45 ust. 1		K 45/07; K 13/08; Kp 3/08; P 87/08; SK 47/07; SK 3/08; SK 19/08; SK 31/08; SK 64/08	K 45/07; K 7/09 P 88/08; SK 28/08; SK 34/08; SK 6/09	K 1/07; K 45/07; SK 10/07; SK 32/07
Art. 47		K 54/07; SK 48/05	K 1/07; K 54/07	SK 31/08
Art. 48 ust. 1		U 10/07		
Art. 49				K 64/07
Art. 50			K 54/07	
Art. 51		K 54/07	K 54/07	
Art. 51 ust. 1		K 64/07		
	ust. 2			K 64/07
	ust. 3	K 64/07		
	ust. 4			K 64/07

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2009 roku

	ust. 5	K 64/07	K 54/07	
Art. 53 ust. 3		U 10/07		
Art. 58 ust. 1		K 64/07	K 64/07	
Art. 59 ust. 2			K 27/07	
Art. 60			P 61/08	
Art. 61 ust. 1		K 26/08		
	ust. 3	K 26/08		
Art. 64		SK 22/06		SK 32/07; SK 42/08
	ust. 1	SK 55/08	K 64/07; Kp 4/09; P 80/08	
	ust. 2	P 33/07; SK 34/07; SK 15/08	K 64/07; K 21/08; SK 5/09	SK 36/07
	ust. 3	SK 55/08	Kp 4/09; SK 49/06	P 80/08
Art. 65 ust. 1		K 27/07		
Art. 73				K 27/07
Art. 75				K 64/07
Art. 77 ust. 2		K 13/08; SK 31/08	K 7/09; SK 34/08; SK 6/09	K 1/07; SK 32/07
Art. 78		P 87/08; SK 19/08	K 1/07; SK 28/08	K 64/07
Art. 84			SK 49/06	
Art. 87 ust. 1				Kp 8/09
Art. 91 ust. 1				Kp 4/08
	ust. 2			Kp 4/08
Art. 92 ust. 1		K 47/07; K 13/08; P 58/07; SK 22/06; U 1/09	K 6/08; K 28/08; K 36/08; P 45/08; P 53/08; U 2/08	
Art. 118 ust. 1			K 53/07; P 11/08	
Art. 119 ust. 1 i 2			K 53/07; P 11/08	
Art. 121 ust. 2			Kp 1/08	
Art. 146 ust. 4				K 64/07
Art. 163		K 37/06		
Art. 165		K 32/08		
	ust. 2	K 37/06		
Art. 173		K 45/07	K 45/07	
Art. 176 ust. 1		SK 19/08; SK 46/08		P 22/07
	ust. 2	K 45/07		
Art. 178		K 45/07		
	ust. 1	K 45/07		
Art. 180 ust. 2		K 45/07		K 45/07
Art. 181			K 45/07	
Art. 186 ust. 1		Kp 4/09		
Art. 187 ust. 4			K 62/07	
Art. 190 ust. 4		SK 36/07	SK 6/09	
Art. 202 ust. 1				K 54/07
Art. 213 ust. 1				Kp 1/08
Art. 217		P 58/07	K 7/08; SK 49/06	
Art. 227 ust. 1			Kp 4/08	

Umowy międzynarodowe

Lp.	Wzorce kontroli	Sygnatury wyroków, w których TK orzekł, że badane przepisy są:		
		Zgodne	Niezgodne	Nie są niezgodne
1.	Art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r.	K 13/08		
2.	Art. 7 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2	K 54/07	K 54/07	
3.	Art. 7 ust. 1 zdanie drugie Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2	P 4/08		
4.	Art. 8 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2		K 1/07	
5.	Art. 13 w związku z art. 8 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2		K 1/07	
6.	Art. 8 i art. 18 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2	K 54/07	K 54/07	

7.	Art. 15 ust. 1 zdanie drugie Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r.	P 4/08		
8.	Preambuła, art. 5, art. 6 i art. 7 Konwencji nr 108 Rady Europy o ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych, sporządzonej w Strasburgu dnia 28 stycznia 1981 r.	K 54/07	K 54/07	
9.	Art. 3 i art. 11 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego, sporządzonej w Strasburgu dnia 15 października 1985 r.	K 37/06		
10.	Art. 37 lit. c Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r.		K 1/07	
11.	Art. 22 ust. 2 oraz art. 27 w związku z art. 15 ust. 3 Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisanego w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r.	K 55/07		
12.	Art. 20 Prawnkarnej konwencji o korupcji, sporządzonej w Strasburgu dnia 27 stycznia 1999 r.	K 54/07		

Ustawy

Lp.	Wzorce kontroli	Sygnatury wyroków, w których TK orzekł, że badane przepisy są:		
		Zgodne	Niezgodne	Nie są niezgodne
1.	Art. 6 ust. 2, art. 10 ust. 1 i art. 20 ust. 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania			U 10/07
2.	Art. 50 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym	SK 22/06		
3.	Art. 159 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami	K 47/07		
4.	Art. 47 ust. 7 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych		U 2/08	
5.	Art. 73 ust. 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną			K 47/07
6.	Art. 40 ust. 3 ustawy z 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej		P 53/08	
7.	Art. 66 ust. 3 pkt 1 i art. 66 ust. 4 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych	U 1/09		
8.	Art. 23 ust. 5 i art. 5 ust. 4 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych		P 45/08	
9.	Art. 55 ust. 3 ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. o podatku akcyzowym	P 58/07		
10.	Art. 63 ust. 4 ustawy z dnia 19 lutego 2004 r. o rybołówstwie	K 13/08		
11.	Art. 22 ust. 9 w związku z art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym		K 54/07	

Załącznik nr 6

Przedmiot kontroli w sprawach zakończonych wyrokiem

Ustawy

Lp.	Przedmiot kontroli	Sygnatura	Data wyroku
Kodeks karny			
1.	Art. 178a § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, ze zm.)	P 7/08	7 IV 2009
2.	Art. 2 ustawy z dnia 3 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny	P 4/08	13 X 2009
3.	Art. 1 pkt 15 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks karny wykonawczy	P 11/08	16 IV 2009
Kodeks postępowania karnego			
1.	Art. 263 § 4 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 12 stycznia 2007 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 20, poz. 116), w zakresie, w jakim przyznaje sądowi apelacyjnemu prawo do przedłużania stosowania środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania ponad granice określone w art. 263 § 2 i 3 kodeksu postępowania karnego, przy zaistnieniu przesłanek: wykonywania czynności dowodowych w sprawie o szczególnej zawichości lub poza granicami kraju, a także celowego przewlekania postępowania przez oskarżonego	SK 46/07	6 X 2009
2.	1. Art. 434 § 3 i art. 443 zdanie pierwsze in fine ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.) w zakresie, w jakim dopuszczają możliwość orzeczenia na niekorzyść oskarżonego w sytuacji zaskarżenia wyroku, wydanego z zastosowaniem art. 387 k.p.k., wyłącznie na korzyść oskarżonego w oparciu o zarzuty: a) związane ze skazaniem w trybie art. 387 k.p.k., b) nieobjęte porozumieniem zawartym w trybie wskazanym w punkcie 1 lit. a, 2. Art. 434 § 3 i art. 443 zdanie pierwsze in fine ww. ustawy nie są niezgodne z art. 176 ust. 1 Konstytucji	P 22/07	28 IV 2009
3.	Art. 437 § 1 i 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w części, która zezwala na dokonywanie w postanowieniach wydawanych przez sądy okręgowe zmiany w wyniku rozpatrywania zażaleń prokuratora na postanowienia sądów rejonowych nieuwzględniające wniosków o zastosowanie tymczasowego aresztowania polegające na uwzględnieniu tych wniosków i zastosowaniu tymczasowego aresztowania	SK 46/08	13 VII 2009

Kodeks karny wykonawczy			
1.	Art. 217 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, ze zm.) w zakresie, w jakim nie określa przesłanek odmowy wyrażenia zgody na widzenie tymczasowo aresztowanego z osobą najbliższą; Art. 217 § 1 ww. ustawy w zakresie, w jakim pomija możliwość zaskarżenia przez osobę tymczasowo aresztowaną zarządzenia prokuratora o odmowie wyrażenia zgody na widzenie z osobą najbliższą	K 1/07	2 VII 2009
Kodeks cywilny			
1.	Art. 647, art. 647 ¹ § 4 i art. 658 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93, ze zm.)	P 105/08	15 XII 2009
2.	Art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 162, poz. 1692) w zakresie, w jakim wyłącza skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem orzeczenia sądu wyrządzającego szkodę, które stało się prawomocne po dniu wejścia w życie Konstytucji RP	SK 34/08	8 XII 2009
Kodeks postępowania cywilnego			
1.	Art. 130 ² § 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398, ze zm.), w zakresie, w jakim przewiduje, że sąd odrzuca nieopłacone zażalenie, wniesione przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego, bez uprzedniego wezwania do uiszczenia należnej opłaty	P 87/08	28 V 2009
2.	Art. 130 ² § 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, w brzmieniu nadanym przez art. 126 pkt 12 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398, ze zm.), obowiązującym do dnia 30 czerwca 2009 r., w zakresie, w jakim przewiduje, że sąd odrzuca nieopłacone zarzuty od nakazu zapłaty, wniesione przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego, bez uprzedniego wezwania do uiszczenia należnej opłaty	SK 47/07	14 IX 2009
3.	Art. 394 ¹ § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.)	SK 19/08	31 III 2009
4.	Art. 479 ^{8a} § 5 zdanie drugie ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, dodany ustawą z dnia 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 235, poz. 1699), w zakresie, w jakim w postępowaniu w sprawach gospodarczych przewiduje, że sąd odrzuca zawierające braki formalne zarzuty od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym oraz sprzeciw od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, wniesione przez przedsiębiorcę reprezentowanego przez adwokata lub radcę prawnego, bez uprzedniego wezwania do ich uzupełnienia	SK 28/08	15 IV 2009

5.	Art. 479 ²² ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, w zakresie, w jakim odnosi się do skargi o wznowienie postępowania opartej na podstawie art. 401 ¹ kodeksu postępowania cywilnego	SK 6/09	20 X 2009
Kodeks spółek handlowych			
1.	Art. 422 § 2 pkt 1 w związku z art. 422 § 1 ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz. U. Nr 94, poz. 1037, ze zm.), w zakresie pozbawiającym odwołanego członka zarządu spółki akcyjnej legitymacji do wytoczenia powództwa o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia o nieudzieleniu mu absolutorium z wykonania przez niego obowiązków	SK 31/08	2 VI 2009
Kodeks pracy			
1.	Art. 103 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, ze zm.)	K 28/08	31 III 2009
2.	Art. 4 w związku z art. 1 pkt 1 i art. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy (Dz. U. Nr 217, poz. 1587)	K 14/07	30 VI 2009
Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi			
1.	Art. 33 i art. 50 § 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. Nr 153, poz. 1270, ze zm.)	K 32/08	29 X 2009
Karta Nauczyciela			
1.	Art. 91b ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, ze zm.) w zakresie, w jakim wyłącza stosowanie art. 88 ust. 1 tej ustawy do nauczyciela zatrudnionego w przedszkolu niepublicznym, w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć	K 65/07	23 IV 2009
Prawo o adwokaturze			
1.	Art. 56 pkt 1 i 3 w związku z art. 40 pkt 2, w związku z art. 43 ust. 1, w związku z art. 59 ust. 1 i 2 oraz w związku z art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1058, ze zm.)	SK 10/07	17 II 2009
2.	Art. 3 ust. 2, art. 13a ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2009 r. Nr 146, poz. 1188, ze zm.) Art. 90 ust. 2 ww. ustawy, w części obejmującej zwrot „albo postępowania przed sądem dyscyplinarnym”, oraz art. 95c pkt 1 ustawy powołanej w punkcie 1, w części obejmującej zwrot „z zastrzeżeniem art. 90 ust. 2”	K 4/08	1 XII 2009
Ustawa o księgach wieczystych i hipotece			
1.	Art. 6 ust. 1 w związku z art. 5 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361, ze zm.)	SK 55/08	20 IV 2009
Prawo spółdzielcze			
1.	Art. 93a ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2003 r. Nr 188, poz. 1848, ze zm.)	K 64/07	15 VII 2009
Ustawa o samorządzie gminnym			
1.	Art. 4 ust. 1-3, art. 4a i art. 4b ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, ze zm.)	K 37/06	8 IV 2009

Ustawa o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej			
1.	Art. 80 ust. 2 zdanie piąte ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544 zm.) w zakresie, w jakim wyłącza dopuszczalność wznowienia postępowania	K 7/09	21 VII 2009
Ustawa o podatkach i opłatach lokalnych			
1.	Art. 15 ust. 2a ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 121, poz. 844, ze zm.), dodany przez art. 1 pkt 11 lit. b ustawy z dnia 30 października 2002 r. o zmianie ustawy o podatkach i opłatach lokalnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 200, poz. 1683)	K 7/08	8 XII 2009
Ustawa o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego			
1.	Art. 8 ust. 1 zdanie drugie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149, ze zm.)	SK 42/08	16 VI 2009
Prawo budowlane			
1.	Art. 49b ust. 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, w części obejmującej wyrażenie „w dniu wszczęcia postępowania”	P 46/08	21 IX 2009
2.	Art. 57 ust. 7 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane	SK 3/08	22 IX 2009
3.	Art. 57 ust. 7 zdanie drugie w związku z art. 59f ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118, ze zm.) oraz załącznik do tej ustawy	P 64/07	5 V 2009
Ustawa o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich			
1.	Art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 31 maja 1996 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (Dz. U. Nr 87, poz. 395, ze zm.) w zakresie, w jakim pomija przesłankę deportacji (wywiezienia) do pracy przymusowej w granicach przedwojennego państwa polskiego	K 49/07	16 XII 2009
Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach			
1.	Art. 10 ust. 2a ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008, ze zm.) w zakresie, w jakim za wykroczenia przeciwko przepisom o zachowaniu w miejscach publicznych wydanym z upoważnienia ustawy przez radę gminy i służącym ochronie porządku, przewiduje karę grzywny	P 65/07	28 VII 2009
Prawo o ruchu drogowym			
1.	Art. 39 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2005 r. Nr 108, poz. 908, ze zm.)	SK 48/05	9 VII 2009

2.	Art. 130a ust. 7 i 10 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2005 r. Nr 108, poz. 908, ze zm.)	SK 54/08	25 V 2009
3.	<p>Ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz o zmianie niektórych ustaw, w zakresie trybu jej uchwalenia;</p> <p>Art. 1 pkt 10 ustawy powołanej w punkcie 1, w części, w której dodaje do ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym art. 140al ust. 1-3, w zakresie, w jakim w związku z art. 130 ustawy – Prawo o ruchu drogowym w brzmieniu nadawanym ustawą powołaną w punkcie 1, dopuszcza stosowanie kary pieniężnej oraz systemu punktowego, bez właściwych gwarancji prawnych;</p> <p>Art. 1 pkt 10 ustawy powołanej w punkcie 1, w części, w której dodaje do ustawy – Prawo o ruchu drogowym art. 140an, w zakresie, w jakim przepis ten nadaje decyzji administracyjnej o nałożeniu kary pieniężnej rygor natychmiastowej wykonalności;</p> <p>Art. 1 pkt 10 ustawy powołanej w punkcie 1, w części, w której dodaje do ustawy – Prawo o ruchu drogowym art. 140at ust. 4, w zakresie, w jakim dopuszcza sprzedaż zatrzymanego przez organ kontroli ruchu drogowego pojazdu, którym naruszono przepisy ruchu drogowego i który nie stanowi własności kierującego pojazdem</p>	Kp 4/09	14 X 2009
Prawo o ustroju sądów wojskowych			
1.	Art. 39a § 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych (Dz. U. z 2007 r. Nr 226, poz. 1676, ze zm.) w zakresie, w jakim stanowi, że pierwszą instancją dyscyplinarną dla sędziów sądów wojskowych są wojskowe sądy okręgowe	SK 64/08	17 XI 2009
Ordynacja podatkowa			
1.	Art. 75 § 2 pkt 1 lit. b i § 3 oraz art. 81 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60, ze zm.) w zakresie, w jakim nie regulują trybu złożenia korekty deklaracji i wniosku o stwierdzenie nadpłaty podatku od towarów i usług przez byłych wspólników rozwiązanej spółki cywilnej będącej podatnikiem tego podatku	P 80/08	10 III 2009
2.	Art. 133 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa	SK 32/07	26 V 2009
3.	Art. 241 § 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa	SK 36/07	24 XI 2009
Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji			
1.	Art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. Nr 133, poz. 882, ze zm.), w brzmieniu obowiązującym do dnia 12 listopada 2004 r.	SK 34/07	24 II 2009

2.	<p>1. Art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. z 2006 r. Nr 167, poz. 1191, ze zm.), w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 24 maja 2007 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 112, poz. 769);</p> <p>2. Art. 8 ust. 2 i 5 ustawy z 29 sierpnia 1997 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 5 ustawy z 24 maja 2007 r.;</p> <p>3. Art. 8 ust. 7 ustawy z 29 sierpnia 1997 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 5 ustawy z 24 maja 2007 r., w zakresie, w jakim wyklucza możliwość odmowy przyjęcia wniosku o wszczęcie egzekucji lub podjęcia innych czynności wchodzących w zakres ustawowych zadań komornika, poza granicami właściwości sądu apelacyjnego;</p> <p>4. Art. 29 ust. 3 ustawy z 29 sierpnia 1997 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 24 ustawy z 24 maja 2007 r.;</p> <p>5. Art. 29 ust. 5 ustawy z 29 sierpnia 1997 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 24 ustawy z 24 maja 2007 r., w zakresie, w jakim przyznaje prezesowi sądu apelacyjnego uprawnienie do zobowiązania komornika do zatrudnienia wskazanego aplikanta komorniczego;</p> <p>6. Art. 32 ust. 6 zdanie pierwsze ustawy z 29 sierpnia 1997 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 29 ustawy z 24 maja 2007 r.;</p> <p>7. Art. 32 ust. 7 ustawy z 29 sierpnia 1997 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 29 ustawy z 24 maja 2007 r., w zakresie, w jakim przyznaje prezesowi sądu apelacyjnego uprawnienie do zobowiązania komornika do zatrudnienia wskazanego asesora komorniczego;</p> <p>8. Art. 40 ust. 2 ustawy z 29 sierpnia 1997 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 37 ustawy z 24 maja 2007 r.;</p> <p>9. Art. 45 ust. 2 ustawy z 29 sierpnia 1997 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 41 ustawy z 24 maja 2007 r.;</p> <p>10. Art. 49a ust. 3 ustawy z 29 sierpnia 1997 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 46 ustawy z 24 maja 2007 r.</p>	K 21/08	14 V 2009
3.	<p>Art. 63 ust. 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. z 2006 r. Nr 167, ze zm.) w zakresie, w jakim nie przyznaje zastępcy komornika – ustanowionemu w związku z odwołaniem albo śmiercią komornika – prawa do opłat egzekucyjnych prawomocnie przez niego ustalonych przed jego odwołaniem</p>	SK 5/09	16 VI 2009
Ustawa o ochronie danych osobowych			
1.	<p>Art. 43 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, ze zm.), w brzmieniu nadanym przez art. 178 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. Nr 104, poz. 708, ze zm.)</p>	K 54/07	23 VI 2009
Ustawa o dyscyplinie wojskowej			
1.	<p>Art. 53 ust. 3 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o dyscyplinie wojskowej (Dz. U. z 2002 r. Nr 42, poz. 370, ze zm.) w zakresie, w jakim umożliwia żołnierzowi objętemu postępowaniem dyscyplinarnym ustanowienie obrońcy spośród adwokatów lub radców prawnych</p>	K 31/08	9 VII 2009

Ustawa o samorządzie powiatowym			
1.	Art. 3 ust. 1-3, art. 3a i art. 3b ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592, ze zm.)	K 37/06	8 IV 2009
Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną			
1.	Art. 73 ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133, poz. 872, ze zm.) w zakresie, w jakim określa termin wygaśnięcia roszczenia o odszkodowanie bez powiązania z faktem i datą wydania decyzji, o której mowa w art. 73 ust. 3 tej ustawy	P 33/07	15 IX 2009
Ustawa o ochronie informacji niejawnych			
1.	Art. 21 ust. 3 oraz art. 21 ust. 5 ustawy z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 196, poz. 1631, ze zm.)	K 26/08	15 X 2009
Ustawa o podatku od towarów i usług			
1.	Art. 1 pkt 8 w związku z art. 3 ustawy z dnia 20 listopada 1999 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz. U. Nr 95, poz. 1100, ze zm.)	P 6/07	8 I 2009
2.	Art. 111 ust. 7 pkt 3 w związku z art. 111 ust. 8 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. Nr 54, poz. 535, ze zm.)	K 36/08	16 VII 2009
Ustawa o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi			
3.	Art. 2 pkt 6, art. 5 ust. 1 i art. 8 pkt 7 ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (Dz. U. Nr 26, poz. 306, ze zm.), w zakresie dotyczącym syndyków	SK 15/08	20 X 2009
Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych			
1.	Art. 4 ust. 4 ¹ ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz. U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1116, ze zm.); Art. 4 ust. 8 zdanie drugie ww. ustawy w zakresie, w jakim dotyczy opłat niezależnych od spółdzielni mieszkaniowej; Art. 8 ¹ ust. 3 ww. ustawy rozumiany w ten sposób, że dotyczy udostępniania wskazanych w nim dokumentów wyłącznie członkom spółdzielni mieszkaniowej; Art. 8 ² ust. 3 i 4, art. 11 ust. 11 pkt 2, art. 26 ust. 1, art. 35 ust. 21, art. 48 ust. 3 ww. ustawy; Art. 6 ust. 1, art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 14 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 125, poz. 873, ze zm.)	K 64/07	15 VII 2009
Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej			
1.	Art. 91 ust. 3 zdanie drugie ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2007 r. Nr 190, poz. 1360, ze zm.) w zakresie, w jakim wyłącza dopuszczalność wznowienia postępowania	K 7/09	21 VII 2009

Prawo o ustroju sądów powszechnych			
1.	<p>Art. 9, art. 56 § 2, art. 77 § 1 pkt 1, 3 i 4 oraz § 2, 2a, 3 i 3a; Art. 77 § 7a i 7b ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070, ze zm.);</p> <p>Art. 22 § 6 ww. ustawy w zakresie, w jakim nie przewiduje maksymalnego okresu sprawowania funkcji przez osobę powołaną do pełnienia tymczasowo funkcji prezesa sądu;</p> <p>Art. 37 § 2 i 3 ww. ustawy, w zakresie dotyczącym uprawnień Ministra Sprawiedliwości;</p> <p>Art. 37 § 4 ww. ustawy, w zakresie dotyczącym uprawnień Ministra Sprawiedliwości;</p> <p>Art. 40 § 1 ww. ustawy w zakresie, w jakim nie zapewnia członkowi składu orzekającego prawa złożenia wyjaśnień do wytknięcia sądowi uchybienia;</p> <p>Art. 77 § 1 pkt 2 ww. ustawy w zakresie, w jakim dopuszcza łączenie funkcji orzekania przez sędziego z wykonywaniem czynności administracyjnych w Ministerstwie Sprawiedliwości lub innej jednostce organizacyjnej podległej Ministrowi Sprawiedliwości albo przez niego nadzorowanej;</p> <p>Art. 80 § 2h ww. ustawy w zakresie, w jakim ustanawia domniemanie, że uchwała zezwalająca na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej obejmuje również zezwolenie na zatrzymanie sędziego i zastosowanie tymczasowego aresztowania;</p> <p>Art. 130 ww. ustawy w zakresie, w jakim pozwala Ministrowi Sprawiedliwości na zarządzenie natychmiastowej przerwy w czynnościach służbowych sędziego;</p>	K 45/07	15 I 2009
Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa			
1.	<p>Art. 12 ust. 6 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz. U. Nr 100, poz. 1082) w zakresie, w jakim zawiera zwrot „i postępowania przed Radą,”</p>	K 62/07	19 XI 2009
Prawo upadłościowe i naprawcze			
1.	<p>Art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1361), w zakresie odnoszącym się do dłużnika niekorzystającego z pomocy adwokata lub radcy prawnego</p>	P 88/08	10 XI 2009
Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego			
1.	<p>Art. 74 ust. 3 zdanie drugie ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. – Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego (Dz. U. Nr 25, poz. 219, ze zm.) w zakresie, w jakim wyłącza dopuszczalność wznowienia postępowania</p>	K 7/09	21 VII 2009
Ustawa o rybołówstwie			
1.	<p>Art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 19 lutego 2004 r. o rybołówstwie (Dz. U. Nr 62, poz. 574, ze zm.)</p>	K 13/08	7 VII 2009

Ustawa o pomocy społecznej			
1.	Art. 85 ust. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2008 r. Nr 115, poz. 728, ze zm.)	K 6/08	21 IV 2009
Ustawa o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej			
1.	Art. 5 ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz. U. Nr 86, poz. 732, ze zm.)	P 46/07	22 IX 2009
Ustawa o obrocie instrumentami finansowymi			
1.	Art. 220 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. Nr 183, poz. 1538, ze zm.) w zakresie, w jakim stanowi podstawę do zastosowania art. 130 ust. 1 tej ustawy do stanów faktycznych zaszyłych w czasie obowiązywania ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi (Dz. U. z 2005 r. Nr 111, poz. 937, ze zm.)	P 66/07	12 V 2009
2.	Art. 19 w związku z art. 1 pkt 37 lit. a ustawy z dnia 4 września 2008 r. o zmianie ustawy o obrocie instrumentami finansowymi oraz niektórych innych ustaw	Kp 4/08	16 VII 2009
Prawo o szkolnictwie wyższym			
1.	1. Art. 58 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, ze zm.) w zakresie, w jakim pomija prawo związków zawodowych działających w uczelni niepublicznej do opiniowania zmian w jej statucie; 2. Art. 118 ust. 1 zdanie pierwsze oraz art. 120, art. 124 pkt 4, art. 129 ust. 1 i 6 ww. ustawy	K 27/07	28 IV 2009
Ustawa o finansowaniu Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie z budżetu państwa			
1.	Ustawa z dnia 5 kwietnia 2006 r. o finansowaniu Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie z budżetu państwa (Dz. U. Nr 94, poz. 648)	K 55/07	14 XII 2009
Ustawa o finansowaniu Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu z budżetu państwa			
1.	Ustawa z dnia 5 kwietnia 2006 r. o finansowaniu Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu z budżetu państwa (Dz. U. Nr 94, poz. 649)	K 55/07	14 XII 2009
Ustawa o finansowaniu Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie z budżetu państwa			
1.	Ustawa z dnia 5 kwietnia 2006 r. o finansowaniu Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie z budżetu państwa (Dz. U. Nr 94, poz. 650)	K 55/07	14 XII 2009

Ustawa o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym			
1.	<p>1. Art. 1 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. Nr 104, poz. 708, ze zm.) w zakresie, w jakim za korupcję w sektorze prywatnym uznaje zachowanie jakiegokolwiek osoby niepełniającej funkcji publicznej, nie zawężając tego określenia za pomocą przesłanek szkodliwych społecznie odwzajemnień;</p> <p>2. Art. 1 ust. 3 ww. ustawy;</p> <p>3. Art. 2 ust. 1 pkt. 1 lit. b, c i d oraz ust. 3 ww. ustawy;</p> <p>4. Art. 2 ust. 1 pkt 2-5 ww. ustawy;</p> <p>5. Art. 5 ust. 2 i 3, art. 6 ust. 1 oraz art. 12 ust. 1 ww. ustawy;</p> <p>6. Art. 22 ust. 1-3 ww. w zakresie, w jakim dopuszcza uzyskiwanie (w tym także – niejawnie), gromadzenie, sprawdzanie i przetwarzanie informacji niezbędnych do zwalczania przestępstw, w obszarze należącym do ustawowo określonych zadań Centralnego Biura Antykorupcyjnego;</p> <p>7. Art. 22 ust. 4-7 ww. ustawy w zakresie, w jakim umożliwia Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu zbieranie danych wskazanych w art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, ze zm.) oraz korzystanie z danych tego typu i informacji uzyskanych w wyniku wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych bez wiedzy i zgody osoby, której dotyczą – bez zagwarantowania instrumentów kontroli sposobu przechowywania i weryfikacji danych oraz sposobu usuwania danych zbędnych dla wykonywania ustawowych zadań Centralnego Biura Antykorupcyjnego;</p> <p>8. Art. 22 ust. 8-10 ww. ustawy;</p> <p>9. Art. 31 ust. 3 ww. ustawy;</p> <p>10. Art. 31 ust. 3 w związku z art. 32 i art. 33 ww. ustawy w zakresie, w jakim dopuszcza czynności kontrolne niezbędne dla ochrony bezpieczeństwa państwa, porządku publicznego lub ważnego interesu publicznego;</p> <p>11. Art. 40 ww. ustawy w zakresie, w jakim dopuszcza przeprowadzenie oględzin nieruchomości lub innych składników majątkowych bez określenia sposobu wykorzystywania i przechowywania uzyskanych tą drogą danych, w szczególności dotyczących osób trzecich, niezobowiązanych do składania oświadczeń majątkowych</p>	K 54/07	23 VI 2009
Ustawa o służbie funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego			
1.	<p>Art. 129 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o służbie funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego (Dz. U. Nr 104, poz. 710) w zakresie, w jakim umożliwia osobie obwinionej wybór obrońcy w postępowaniu dyscyplinarnym wyłącznie spośród funkcjonariuszy</p>	K 31/08	9 VII 2009

Ustawa o pracownikach samorządowych			
1.	Art. 2 ust. 1 i 2 w związku z art. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o zmianie ustawy o pracownikach samorządowych (Dz. U. Nr 169, poz. 1201) w zakresie, w jakim nakłada na pracodawcę samorządowego obowiązek rozwiązania umowy o pracę z pracownikiem samorządowym zatrudnionym na stanowisku urzędniczym, skazanym prawomocnie za przestępstwo umyślne, co do którego wyrok uprawomocnił się przed wejściem w życie ustawy	P 40/07	20 I 2009
Ustawa o finansowym wsparciu rodzin w nabywaniu własnego mieszkania			
1.	Art. 15 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o finansowym wsparciu rodzin w nabywaniu własnego mieszkania (Dz. U. Nr 183, poz. 1354, ze zm.)	K 53/07	24 III 2009
Ustawa o zarządzaniu kryzysowym			
1.	Art. 3 pkt 1, Art. 3 pkt 2 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. Nr 89, poz. 590, ze zm.)	K 50/07	21 IV 2009
Ustawy o zmianie ustawy o opłatach abonamentowych			
1.	1. Art. 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 13 czerwca 2008 r. o zmianie ustawy o opłatach abonamentowych w zakresie, w jakim do art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 21 kwietnia 2005 r. o opłatach abonamentowych (Dz. U. Nr 85, poz. 728, ze zm.) dodaje punkt 6 i punkt 7 lit. a-e; 2. Art. 1 pkt 1 lit. b ustawy z 13 czerwca 2008 r. w zakresie, w jakim do art. 4 ust. 1 ustawy z 21 kwietnia 2005 r. dodaje punkt 7 lit. f-g, a także art. 2 ust. 3 i art. 3 ustawy z 13 czerwca 2008 r.	Kp 1/08	4 XI 09
Ustawa o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej do złożenia oświadczenia o uznaniu właściwości Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich na podstawie art. 35 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej			
1.	Art. 1 ustawy z dnia 10 lipca 2008 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej do złożenia oświadczenia o uznaniu właściwości Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich na podstawie art. 35 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej, wyrażający zgodę na złożenie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oświadczenia o uznaniu jurysdykcji Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich, w zakresie kompetencji każdego polskiego sądu do występowania z wnioskami o rozpatrzenie pytań w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 35 ust. 3 lit. b Traktatu o Unii Europejskiej (załącznik nr 2 do Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864)	Kp 3/08	18 II 2009

Ustawa o zmianie ustawy o dokumentach paszportowych oraz ustawy o opłacie skarbowej			
1.	Art. 1 pkt 12 ustawy z dnia 4 września 2008 r. o zmianie ustawy o dokumentach paszportowych oraz ustawy o opłacie skarbowej	Kp 5/08	16 XII 2009
Ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku ze zmianami w organizacji i podziale zadań administracji publicznej w województwie			
1.	Art. 21 pkt 1 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze zmianami w organizacji i podziale zadań administracji publicznej w województwie	Kp 2/09	13 V 2009
Ustawa o zmianie ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, ustawy o referendum ogólnokrajowym oraz ustawy – Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego			
1.	Art. 4 w związku z art. 3 ustawy z dnia 12 lutego 2009 r. o zmianie ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, ustawy o referendum ogólnokrajowym oraz ustawy – Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego. Art. 3 pkt 2 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim wprowadza głosowanie w wyborach do Parlamentu Europejskiego w ciągu 2 dni	Kp 3/09	28 X 2009
2.	1. Art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 25 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy o transporcie kolejowym, w części dotyczącej art. 14a ust. 2, dodawanego do ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 16, poz. 94, ze zm.); 2. Art. 1 pkt 10 ustawy z 25 czerwca 2009 r., w części dotyczącej art. 22 ust. 15 ustawy z 28 marca 2003 r.; 3. Art. 1 pkt 12 ustawy z 25 czerwca 2009 r., w części dotyczącej art. 29a ust. 1 ustawy z 28 marca 2003 r.	Kp 8/09	3 XII 2009

Rozporządzenia wydane z mocą ustawy

Lp.	Przedmiot kontroli	Sygnatura	Data wyroku
1.	Art. 123 § 51 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe (Dz. U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512, ze zm.), w zakresie dotyczącym syndyków	SK 15/08	20 X 2009

Rozporządzenia

Lp.	Przedmiot kontroli	Sygnatura	Data wyroku
1.	§ 57 pkt 4 załącznika nr 2 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 lipca 1991 r. w sprawie właściwości i trybu postępowania komisji lekarskich podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych (Dz. U. Nr 79, poz. 349, ze zm.) w zakresie, w jakim powoduje uznanie policjanta za całkowicie niezdolnego do pełnienia służby z powodu nosicielstwa wirusa HIV bez względu na stan zdrowia	P 61/08	23 XI 2009
2.	§ 68a ust. 1 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 1995 r. w sprawie wykonania przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz. U. Nr 154, poz. 797, ze zm.), w brzmieniu obowiązującym do czasu jego uchylecia z dniem 1 stycznia 1998 r. w zakresie, w jakim uzależnia zastosowanie stawki podatku od towarów i usług 0% od zarejestrowania pisemnej umowy o świadczenie usług przez Komitet Integracji Europejskiej	SK 22/06	6 I 2009
3.	§ 18 ust. 1 pkt 10 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 1998 r. w sprawie podatku akcyzowego (Dz. U. Nr 157, poz. 1035, ze zm.) w związku z art. 35 ust. 4 ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz. U. Nr 11, poz. 50, ze zm.); § 18 ust. 1 pkt 11 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 15 grudnia 1999 r. w sprawie podatku akcyzowego (Dz. U. Nr 105, poz. 1197, ze zm.) w związku z art. 35 ust. 4 ustawy powołanej w punkcie 1; § 19 ust. 1 pkt 12 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie podatku akcyzowego (Dz. U. Nr 119, poz. 1259, ze zm.) w związku z art. 35 ust. 4 ustawy powołanej w punkcie 1	SK 49/06	7 VII 2009
4.	§ 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 sierpnia 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad obliczania i trybu przekazywania gminom dotacji celowej ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 166, poz. 1616, ze zm.)	U 2/08	30 IV 2009
5.	§ 8 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 6 kwietnia 2004 r. w sprawie wzoru zgłoszenia o planowanym nabyciu wewnątrzspółnotowym, wzoru deklaracji uproszczonej oraz sposobu prowadzenia ewidencji nabywanych wyrobów akcyzowych (Dz. U. Nr 74, poz. 668, ze zm.)	P 58/07	26 V 2009
6.	Lp. 5 i lp. 7 pkt 2 lit. t załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 25 czerwca 2004 r. w sprawie równoważników pieniężnych przysługujących w zamian za umundurowanie i wyekwipowanie (Dz. U. Nr 153, poz. 1615, ze zm.)	U 1/09	10 XI 2009

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2009 roku

7.	§ 36 ust. 5 w związku z ust. 1 i ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 września 2004 r. w sprawie wyceny nieruchomości i sporządzania operatu szacunkowego (Dz. U. Nr 207, poz. 2109, ze zm.)	K 47/07	19 V 2009
8.	Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 kwietnia 2005 r. w sprawie wysokości kar pieniężnych za naruszenia przepisów o rybołówstwie (Dz. U. Nr 76, poz. 671); § 2 pkt 37, § 3 pkt 38, § 4 pkt 39 i § 5 pkt 29 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 kwietnia 2005 r. w sprawie wysokości kar pieniężnych za naruszenia przepisów o rybołówstwie (Dz. U. Nr 76, poz. 671)	K 13/08	7 VII 2009
9.	§ 17 ust. 2 rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 2 czerwca 2005 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne (Dz. U. Nr 105, poz. 881, ze zm.)	P 45/08	30 VI 2009
10.	Paragraf 12 ust. 1 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 20 kwietnia 2006 r. w sprawie umundurowania funkcjonariuszy celnych (Dz. U. Nr 77, poz. 543)	P 53/08	7 IV 2009
11.	§ 3 i § 6 ust. 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 września 2006 r. w sprawie zakresu, warunków i trybu przekazywania Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu informacji przez organy, służby i instytucje państwowe (Dz. U. Nr 177, poz. 1310)	K 54/07	23 VI 2009
12.	Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 lipca 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 130, poz. 906)	U 10/07	2 XII 2009

Załącznik nr 7

Przegląd treści sentencji wyroków oraz postanowienia o rozstrzygnięciu sporu kompetencyjnego zapadłych w 2009 r.

Sentencje wyroków przytaczane w poniższym, tabelarycznym przeglądzie nie są dosłownymi cytataми. Objasnienia w nawiasach kwadratowych zostały wprowadzone na potrzeby niniejszej „Informacji”.

Oficjalny charakter mają teksty wyroków zamieszczone w zbiorze „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy”.

1.	Wyrok z 6 stycznia 2009 r., SK 22/06	
	Inicjator Spółka z o.o.	Skład orzekający 3 sędziów
	<p>§ 68a ust. 1 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 1995 r. w sprawie wykonania przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, w brzmieniu obowiązującym do czasu jego uchylecia z dniem 1 stycznia 1998 r. [stosowanie stawki podatku od towarów i usług w wysokości 0% do świadczenia usług nabywanych za środki finansowe z pomocy zagranicznej w przypadku zawarcia pisemnej umowy o świadczenie tych usług zarejestrowanej przez Komitet Integracji Europejskiej] w zakresie, w jakim uzależnia zastosowanie stawki podatku od towarów i usług 0% od zarejestrowania pisemnej umowy o świadczenie usług przez Komitet Integracji Europejskiej:</p> <ul style="list-style-type: none">a) jest zgodny z art. 64 w związku z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także z art. 50 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym,b) nie jest niezgodny z art. 31 ust. 3 Konstytucji. <p>• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku</p>	

2.	Wyrok z 8 stycznia 2009 r., P 6/07	
	Inicjator Wojewódzki Sąd Administracyjny w Bydgoszczy	Skład orzekający 5 sędziów
	<p>Art. 1 pkt 8 [zasady otrzymywania zwrotu wpłaconej kwoty podatku od towarów i usług przez prowadzącego zakład pracy chronionej lub zakład aktywności zawodowej] w związku z art. 3 [wejście ustawy w życie z dniem 1 stycznia 2003 r.] ustawy z dnia 20 listopada 1999 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym:</p> <ul style="list-style-type: none">a) jest zgodny z zasadą ochrony interesów w toku wyrażoną w art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,b) jest zgodny z art. 32 Konstytucji, orazc) nie jest niezgodny z zasadą ochrony praw nabytych wyrażoną w art. 2 Konstytucji.	

3.	Wyrok z 15 stycznia 2009 r., K 45/07	
	Inicjator Krajowa Rada Sądownictwa	Skład orzekający Pełny skład
	<p>1. Art. 9 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych [sprawowanie zwierzchniego nadzoru przez Ministra Sprawiedliwości nad działalnością administracyjną sądów] jest zgodny z art. 2, art. 10, art. 173, art. 176 ust. 2 i art. 178 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji.</p>	
	<p>2. Art. 22 § 6 ustawy powołanej w punkcie 1 [osoby wyznaczone do wykonywania funkcji prezesa w przypadku niepowołania prezesa sądu] w zakresie, w jakim nie przewiduje maksymalnego okresu sprawowania funkcji przez osobę powołaną do pełnienia tymczasowo funkcji prezesa sądu, jest niezgodny z art. 10 ust. 1 i art. 173 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji.</p>	
	<p>3. Art. 37 § 2 i 3 [uprawnienie Ministra Sprawiedliwości oraz prezesów sądów do uchylania zarządzeń administracyjnych niezgodnych z prawem a także naruszających sprawność postępowania sądowego lub będących z innych powodów niecelowe] ustawy powołanej w punkcie 1, w zakresie dotyczącym uprawnień Ministra Sprawiedliwości, jest zgodny z art. 10 ust. 1 i art. 173 Konstytucji.</p>	
	<p>4. Art. 37 § 4 [możliwość zwrócenia uwagi przez Ministra Sprawiedliwości oraz prezesów sądów o stwierdzonych uchybieniach w zakresie sprawności postępowania sądowego i żądania usunięcia skutków tego uchybienia] ustawy powołanej w punkcie 1, w zakresie dotyczącym uprawnień Ministra Sprawiedliwości, jest zgodny z art. 10 ust. 1, art. 173 i art. 178 ust. 1 Konstytucji.</p>	
	<p>5. Art. 40 § 1 ustawy powołanej w punkcie 1 [procedura wytykania uchybień właściwemu sądowi w przypadku stwierdzenia przy rozpoznawaniu sprawy przez sąd odwoławczy oczywistej obrazy przepisów] w zakresie, w jakim nie zapewnia członkowi składu orzekającego prawa złożenia wyjaśnień do wytknięcia sądowi uchybienia, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji.</p>	
	<p>6. Art. 56 § 2 [przydzielenie, względnie zniesienie przez Ministra Sprawiedliwości stanowiska sędziowskiego, w razie zwolnienia stanowiska po ówczesnym zawiadomieniu przez prezesa sądu] ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 10 ust. 1, art. 173 i art. 178 Konstytucji.</p>	
	<p>7. Art. 77 § 1 pkt 1, 3 i 4 oraz § 2, 2a, 3 i 3a [uprawnienie Ministra Sprawiedliwości do delegowania sędziów] ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 10 ust. 1, art. 45 ust. 1 i art. 173 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 180 ust. 2 Konstytucji.</p>	
	<p>8. Art. 77 § 1 pkt 2 [uprawnienie Ministra Sprawiedliwości do delegowania sędziów do pełnienia obowiązków sędziego lub czynności administracyjnych w Ministerstwie Sprawiedliwości lub innej jednostce organizacyjnej podległej Ministrowi Sprawiedliwości albo przez niego nadzorowanej] ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim dopuszcza łączenie funkcji orzekania przez sędziego z wykonywaniem czynności administracyjnych w Ministerstwie Sprawiedliwości lub innej jednostce organizacyjnej podległej Ministrowi Sprawiedliwości albo przez niego nadzorowanej, jest niezgodny z art. 10 ust. 1, art. 45 ust. 1 i art. 173 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 180 ust. 2 Konstytucji.</p>	

9. Art. 77 § 7a i 7b [uprawnienie Ministra Sprawiedliwości do delegowania sędziów bez ich zgody] ustawy powołanej w punkcie 1 jest niezgodny z art. 10 ust. 1, art. 45 ust. 1 i art. 173 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 180 ust. 2 Konstytucji.

10. Art. 80 § 2h ustawy powołanej w punkcie 1 [zakres uchwały zezwalającej na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej podjętej po złożeniu wniosku prokuratora o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej oraz o zezwolenie na tymczasowe aresztowanie sędziego] **w zakresie**, w jakim ustanawia domniemanie, że uchwała zezwalająca na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej obejmuje również zezwolenie na zatrzymanie sędziego i zastosowanie tymczasowego aresztowania, **jest niezgodny** z art. 42 ust. 2 i art. 181 Konstytucji.

11. Art. 130 ustawy powołanej w punkcie 1 [uprawnienia prezesa sądu i Ministra Sprawiedliwości do zarządzenia natychmiastowej przerwy w czynnościach służbowych sędziego zatrzymanego na gorącym uczynku oraz sędziego, wobec którego wymagane jest natychmiastowe odsunięcie go od wykonywanych czynności ze względu na rodzaj popełnionego czynu] **w zakresie**, w jakim pozwala Ministrowi Sprawiedliwości na zarządzenie natychmiastowej przerwy w czynnościach służbowych sędziego, **jest zgodny** z art. 10 ust. 1, art. 173 i art. 180 ust. 2 Konstytucji.

- Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na zbędność wydania wyroku

4.	Wyrok z 20 stycznia 2009 r., P 40/07	
	Inicjator Sąd Rejonowy w Chełmie	Skład orzekający 5 sędziów
	<p>Art. 2 ust. 1 i 2 [wprowadzenie obowiązku pracodawcy samorządowego do wystąpienia do Krajowego Rejestru Karnego o udzielenie informacji o zatrudnionym pracowniku oraz nakaz niezwłocznego rozwiązania stosunku pracy z pracownikiem na stanowisku urzędniczym niespełniającym wymagania przewidzianego w ustawie o pracownikach samorządowych] w związku z art. 1 pkt 1 lit. a [wprowadzenie przesłanki braku prawomocnego skazania dla zatrudnienia pracownika samorządowego] ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o zmianie ustawy o pracownikach samorządowych [wprowadzenie przesłanki braku prawomocnego skazania dla zatrudnienia pracownika samorządowego] w zakresie, w jakim nakłada na pracodawcę samorządowego obowiązek rozwiązania umowy o pracę z pracownikiem samorządowym zatrudnionym na stanowisku urzędniczym, skazanym prawomocnie za przestępstwo umyślne, co do którego wyrok uprawomocnił się przed wejściem w życie ustawy, jest zgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none">• Zdanie odrębne (zał. nr 9)	

5.	Wyrok z 17 lutego 2009 r., SK 10/07	
	Inicjator Dariusz R.	Skład orzekający 5 sędziów
	<p>Art. 56 pkt 1 i 3 w związku z art. 40 pkt 2 [sposób powoływania członków sądów dyscyplinarnych korporacji adwokackiej], w związku z art. 43 ust. 1, w związku z art. 59 ust. 1 i 2 [sposób powoływania rzeczników dyscyplinarnych i ich zastępców] oraz w związku z art. 11 ust. 2 [trzyletnia kadencja organów adwokatury, organów izb adwokackich i zespołów adwokackich] ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze nie jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku	

6.	Wyrok z 18 lutego 2009 r., Kp 3/08	
	Inicjator Prezydent RP	Skład orzekający Pełny skład
	<p>Art. 1 ustawy z dnia 10 lipca 2008 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej do złożenia oświadczenia o uznaniu właściwości Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich na podstawie art. 35 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej [wyrażenie zgody na złożenie przez Prezydenta oświadczenia o uznaniu, w zakresie o którym mowa w art. 35 ust. 3 lit. b Traktatu o Unii Europejskiej, właściwości Trybunału Sprawiedliwości na podstawie art. 35 ust. 2 Traktatu], wyrażający zgodę na złożenie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oświadczenia o uznaniu jurysdykcji Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich, w zakresie kompetencji każdego polskiego sądu do występowania z wnioskami o rozpatrzenie pytań w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 35 ust. 3 lit. b Traktatu o Unii Europejskiej, jest zgodny z prawem do rozpatrzenia przez sąd sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, wyrażonym w art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>	

7.	Wyrok z 24 lutego 2009 r., SK 34/07	
	Inicjator Artur Z.	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 23 ust. 1 [odpowiedzialność komornika za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu czynności] ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji w brzmieniu obowiązującym do dnia 12 listopada 2004 r., jest zgodny:</p> <p>a) z art. 64 ust. 2 w związku z zasadą poprawnej legislacji, wywodzoną z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,</p> <p>b) z art. 64 ust. 2 w związku z zasadą sprawiedliwości społecznej, wywodzoną z art. 2 Konstytucji,</p> <p>c) z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku</p>		

8.	Wyrok z 10 marca 2009 r., P 80/08	
	Inicjator Wojewódzki Sąd Administracyjny w Łodzi	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 75 § 2 pkt 1 lit. b [uprawnienie do złożenia wniosku o stwierdzenie nadpłaty przez podatników, którzy w określonych deklaracjach wykazali zobowiązanie podatkowe nienależne i wpłacili zadeklarowany podatek] i § 3 [obowiązek złożenia równocześnie z wnioskiem o stwierdzenie nadpłaty skorygowanego zeznania] oraz art. 81 § 1 [prawo skorygowania uprzednio złożonej deklaracji o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej] ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa w zakresie, w jakim nie regulują trybu złożenia korekty deklaracji i wniosku o stwierdzenie nadpłaty podatku od towarów i usług przez byłych wspólników rozwiązanej spółki cywilnej będącej podatnikiem tego podatku, są niezgodne z art. 2 w związku z art. 64 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i nie są niezgodne z art. 64 ust. 3 Konstytucji.</p> <p>• Zdanie odrębne (zał. nr 9)</p>		

9.	Wyrok z 24 marca 2009 r., K 53/07	
	Inicjator Grupa posłów	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 15 [wprowadzenie zmian w ustawie z 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych dotyczących udzielania przez SKOKi długoterminowych pożyczek i kredytów] ustawy z dnia 8 września 2006 r. o finansowym wsparciu rodzin w nabywaniu własnego mieszkania jest niezgodny z art. 118 ust. 1 i art. 119 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>		

10.	Wyrok z 31 marca 2009 r., SK 19/08	
	Inicjator Spółka z o.o.	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 394¹ § 2 [dopuszczalność zażalenia w sprawach, w których przysługuje skarga kasacyjna, na postanowienie sądu drugiej instancji kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień w przedmiocie odrzucenia pozwu lub umorzenia postępowania wydanych przez sąd drugiej instancji, a także postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji] ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego jest zgodny z art. 45 ust. 1 i art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>• Zdanie odrębne (zał. nr 9)</p>		

11.	Wyrok z 31 marca 2009 r., K 28/08	
	Inicjator Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 103 [upoważnienie dla Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej do uregulowania w drodze rozporządzenia zakresu oraz warunków ułatwiania podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracownikom] ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy jest niezgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>• Przepis niekonstytucyjny traci moc obowiązującą z upływem 12 (dwunastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw RP.</p>		

12.	Wyrok z 7 kwietnia 2009 r., P 53/08	
	Inicjator Sąd Rejonowy w Białymstoku	Skład orzekający 3 sędziów
<p>Paragraf 12 ust. 1 [zasady zwrotu przez funkcjonariusza celnego równowartości umundurowania w przypadku zakończenia służby przed zakończeniem okresów zużywalności poszczególnych elementów tego umundurowania] rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 20 kwietnia 2006 r. w sprawie umundurowania funkcjonariuszy celnych jest niezgodny z art. 40 ust. 3 [upoważnienie dla Ministra właściwego do spraw finansów publicznych do uregulowania w drodze rozporządzenia szczegółowych zasad przydziału umundurowania i okresów jego zużycia] ustawy z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej oraz z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>		

13.	Wyrok z 7 kwietnia 2009 r., P 7/08	
Inicjator Sąd Rejonowy we Wschowie Sąd Rejonowy we Wschowie		Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 178a § 2 [odpowiedzialność karna za kierowanie pojazdem, innym niż pojazd mechaniczny, w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego na drodze publicznej lub w strefie zamieszkania] ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny jest zgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji.</p>		

14.	Wyrok z 8 kwietnia 2009 r., K 37/06	
Inicjator Rada Gminy Sicienko oraz Rada Gminy Osielsko Rada Powiatu Rzeszowskiego Rada Gminy Boguchwała Rada Powiatu Bydgoskiego		Skład orzekający Pełny skład
<p>1. Art. 4 ust. 1-3, art. 4a i art. 4b ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [procedura zmian granic gminy] są zgodne: a) z art. 163 i art. 165 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, b) z art. 3 i art. 11 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego, sporządzonej w Strasburgu dnia 15 października 1985 r. (Dz. U. z 1994 r. Nr 124, poz. 607 oraz z 2006 r. Nr 154, poz. 1107).</p> <p>2. Art. 3 ust. 1-3, art. 3a i art. 3b ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym [procedura zmian granic powiatu] są zgodne: a) z art. 163 i art. 165 ust. 2 Konstytucji, b) z art. 3 i art. 11 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku 		

15.	Wyrok z 15 kwietnia 2009 r., SK 28/08	
	Inicjator Spółka z o.o.	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 479^{8a} § 5 zdanie drugie ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, dodany ustawą z dnia 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw [odrzućenie przez sąd sprzeciwu od wyroku zaocznego, zarzutów od nakazu zapłaty, sprzeciwu od nakazu zapłaty], w zakresie, w jakim w postępowaniu w sprawach gospodarczych przewiduje, że sąd odrzuca zawierające braki formalne zarzuty od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym oraz sprzeciw od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, wniesione przez przedsiębiorcę reprezentowanego przez adwokata lub radcę prawnego, bez uprzedniego wezwania do ich uzupełnienia, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3, z art. 45 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 oraz z art. 78 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku <p><i>Wyrok wydany na posiedzeniu niejawnym w trybie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym</i></p>		

16.	Wyrok z 16 kwietnia 2009 r., P 11/08	
	Inicjator Sąd Apelacyjny w Krakowie	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 1 pkt 15 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks karny wykonawczy [nowelizacja art. 148 § 2 k.k. określającego sankcję 25 lat pozbawienia wolności albo dożywotniego pozbawienia wolności za kwalifikowany typ zabójstwa] jest niezgodny z art. 118 ust. 1 i art. 119 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przez to, że został uchwalony przez Sejm bez dochowania trybu wymaganego do jego wydania.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na zbędność wydania wyroku 		

17.	Wyrok z 20 kwietnia 2009 r., SK 55/08	
	Inicjator Romuald N.	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 6 ust. 1 [brak ochrony rękojmi wiary ksiąg wieczystych przy rozporządzeniach nieodpłatnych albo dokonanych na rzecz nabywcy działającego w złej wierze] w związku z art. 5 [rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych] ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece jest zgodny z art. 21 ust. 1 i art. 64 ust. 1 i 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku		

18	Wyrok z 21 kwietnia 2009 r., K 6/08	
	Inicjator Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 85 ust. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej [upoważnienie dla Ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego do uregulowania w drodze rozporządzenia kwoty utrzymania dziecka oraz stawek na bieżące funkcjonowanie placówki rodzinnej, uwzględniając potrzebę prawidłowego funkcjonowania tej placówki] jest niezgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none">• Przepis uznany za niekonstytucyjny traci moc obowiązującą z upływem 12 (dwunastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw RP.		

19.	Wyrok z 21 kwietnia 2009 r., K 50/07	
	Inicjator Grupa posłów	Skład orzekający 5 sędziów
<p>1. Art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym [definicja sytuacji kryzysowej] jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 31 ust. 3 Konstytucji.</p> <p>2. Art. 3 pkt 2 [definicja infrastruktury krytycznej] ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 2 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 22 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none">• Art. 3 pkt 1 ustawy traci moc obowiązującą z upływem 12 (dwunastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw RP.		

20.	Wyrok z 23 kwietnia 2009 r., K 65/07	
	Inicjator Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 91b ust. 2 pkt 4 [zastosowanie określonych przepisów ustawy do nauczycieli zatrudnionych w przedszkolach niepublicznych w wymiarze co najmniej ½ obowiązkowego wymiaru zajęć] ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela w zakresie, w jakim wyłącza stosowanie art. 88 ust. 1 tej ustawy [warunki szczególnego przejścia nauczycieli na emeryturę pomimo nieosiągnięcia wieku emerytalnego] do nauczyciela zatrudnionego w przedszkolu niepublicznym, w wymiarze co najmniej ½ obowiązkowego wymiaru zajęć, jest niezgodny z art. 32 ust. 1, a przez to z nakazem urzeczywistnienia zasad sprawiedliwości społecznej, wyrażonym w art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>		

21.	Wyrok z 28 kwietnia 2009 r., P 22/07	
	Inicjator Sąd Okręgowy w Gliwicach	Skład orzekający 5 sędziów
<p>1. Art. 434 § 3 [niestosowanie w określonych przypadkach zakazu orzekania przez sąd odwoławczy na niekorzyść oskarżonego] i art. 443 zdanie pierwsze <i>in fine</i> [możliwość wydania w trakcie ponownego rozpoznawania sprawy orzeczenia surowszego niż uchylone tylko w przypadku gdy orzeczenie to było zaskarżone na niekorzyść oskarżonego albo gdy zachodzą okoliczności określone w art. 434 § 3] ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim dopuszczają możliwość orzeczenia na niekorzyść oskarżonego w sytuacji zaskarżenia wyroku, wydanego z zastosowaniem art. 387 [dobrowolne poddanie się karze] k.p.k., wyłącznie na korzyść oskarżonego w oparciu o zarzuty:</p> <p>a) związane ze skazaniem w trybie art. 387 k.p.k., są zgodne z art. 42 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,</p> <p>b) nieobjęte porozumieniem zawartym w trybie wskazanym w punkcie 1 lit. a, są niezgodne z art. 42 ust. 2 Konstytucji.</p> <p>2. Art. 434 § 3 i art. 443 zdanie pierwsze <i>in fine</i> ustawy powołanej w punkcie 1 nie są niezgodne z art. 176 ust. 1 Konstytucji.</p>		

22.	Wyrok z 28 kwietnia 2009 r., K 27/07	
	Inicjator Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność”	Skład orzekający 5 sędziów
<p>1. Art. 58 ust. 1 [podmioty uprawnione do nadania lub uchwalenia statutu uczelni] ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym w zakresie, w jakim pomija prawo związków zawodowych działających w uczelni niepublicznej do opiniowania zmian w jej statucie, jest niezgodny z art. 59 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 118 ust. 1 zdanie pierwsze [nawiązywanie stosunku pracy z nauczycielami akademickimi na podstawie mianowania albo umowy o pracę] ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 2 i art. 32 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 73 Konstytucji.</p> <p>3. Art. 120 [odesłanie do uregulowania w statucie okresów zatrudnienia na stanowisku asystenta/adiunkta osób nieposiadających tytułu naukowego doktora/doktora habilitowanego, a także warunków skracania i przedłużania oraz zawieszania tych okresów] ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 2 i art. 32 Konstytucji.</p> <p>4. Art. 124 pkt 4 [możliwość rozwiązania za wypowiedzeniem stosunku pracy z mianowanym nauczycielem akademickim w przypadku podjęcia przez niego dodatkowego zatrudnienia lub prowadzenia działalności gospodarczej bez uzyskania zgody rektora] ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 20, art. 22, art. 65 ust. 1 w związku z art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji.</p> <p>5. Art. 129 ust. 1 [sankcja rozwiązania stosunku pracy za wypowiedzeniem w uczelni publicznej będącej podstawowym miejscem pracy w przypadku wykonywania przez nauczyciela akademickiego dodatkowego zatrudnienia w ramach stosunku pracy u więcej niż jednego dodatkowego pracodawcy lub prowadzenie działalności gospodarczej łącznie z jednym dodatkowym zatrudnieniem w ramach stosunku pracy] i ust. 6 [7-dniowy termin zawiadomienia rektora o dodatkowym zatrudnieniu i wymiarze czasu pracy lub prowadzeniu działalności gospodarczej przez nauczyciela akademickiego] ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 20, art. 22, art. 65 ust. 1 w związku z art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku 		

23.	Wyrok z 30 kwietnia 2009 r., U 2/08	
	Inicjator Rada Miasta Gorzowa Wielkopolskiego	Skład orzekający 3 sędziów
	<p>§ 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 sierpnia 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad obliczania i trybu przekazywania gminom dotacji celowej ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych [obowiązek zwrotu przez gminę kwoty rekompensującej dochody utracone z tytułu zwolnień wraz z odsetkami w wysokości ustalonej jak dla zaległości podatkowych, jeśli gmina ta nie złożyła w terminie drugiego z wniosków do Prezesa Zarządu PFRON] jest niezgodny z art. 47 ust. 7 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, a przez to jest niezgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na zbędność wydania wyroku	

24.	Wyrok z 5 maja 2009 r., P 64/07	
	Inicjator Naczelny Sąd Administracyjny	Skład orzekający 5 sędziów
	<p>Art. 57 ust. 7 zdanie drugie w związku z art. 59f ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane oraz załącznikiem do tej ustawy [wysokość kary z tytułu nielegalnego użytkowania obiektu budowlanego, wymierzonej przez organ nadzoru budowlanego] jest zgodny z zasadą sprawiedliwości społecznej wyrażoną w art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku• Zdanie odrębne (zał. nr 9)	

25.	Wyrok z 12 maja 2009 r., P 66/07	
	Inicjator Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie	Skład orzekający 5 sędziów
	<p>Art. 220 ust. 1 [odesłanie do stosowania przepisów ustawy, do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy] ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi w zakresie, w jakim stanowi podstawę do zastosowania art. 130 ust. 1 [możliwość skreślenia z listy maklera/doradcę inwestycyjnego albo zawieszenia ich uprawnień do wykonywania zawodu na skutek naruszenia przepisów prawa lub regulaminów i innych przepisów wewnętrznych w związku z wykonywaniem zawodu] tej ustawy do stanów faktycznych zaszytych w czasie obowiązywania ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie	

26.	Wyrok z 13 maja 2009 r., Kp 2/09	
	Inicjator Prezydent RP	Skład orzekający Pełny skład
	<p>Art. 21 pkt 1 [nowelizacja art. 16 ust. 3-5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody przekazująca kompetencję w zakresie tworzenia, zmiany granic i likwidacji parków krajobrazowych sejmikom województw, których stosowne uchwały wymagają uzgodnienia z właściwymi miejscowo radami gmin oraz właściwymi miejscowo regionalnymi dyrektorami ochrony środowiska] ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze zmianami w organizacji i podziale zadań administracji publicznej w województwie jest zgodny z art. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>	

27.	Wyrok z 14 maja 2009 r., K 21/08	
	Inicjator Krajowa Rada Komornicza	Skład orzekający 5 sędziów
	<p>1. Art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 24 maja 2007 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz niektórych innych ustaw [podległość komornika orzeczeniom sądu i prezesowi sądu rejonowego, przy którym działa], jest zgodny z art. 2 i art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 8 ust. 2 [możliwość działania więcej niż jednego komornika w rewirze komorniczym] i ust. 5 [prawo wierzyciela do wyboru komornika na terytorium RP] ustawy z 29 sierpnia 1997 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 5 ustawy z 24 maja 2007 r., jest zgodny z art. 2 Konstytucji.</p> <p>3. Art. 8 ust. 7 ustawy z 29 sierpnia 1997 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 5 ustawy z 24 maja 2007 r. [niemożność odmówienia przez komornika wybranego przez wierzyciela przyjęcia wniosku o wszczęcie egzekucji, dokonania zabezpieczenia lub podjęcia innych czynności] w zakresie, w jakim wyklucza możliwość odmowy przyjęcia wniosku o wszczęcie egzekucji lub podjęcia innych czynności wchodzących w zakres ustawowych zadań komornika, poza granicami właściwości sądu apelacyjnego, jest niezgodny z art. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.</p> <p>4. Art. 29 ust. 3 ustawy z 29 sierpnia 1997 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 24 ustawy z 24 maja 2007 r. [obowiązek komornika zatrudnienia aplikanta komorniczego], jest zgodny z art. 2 Konstytucji.</p> <p>5. Art. 29 ust. 5 ustawy z 29 sierpnia 1997 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 24 ustawy z 24 maja 2007 r. [możliwość zobowiązania komornika przez prezesa sądu apelacyjnego lub radę izby komorniczej do zatrudnienia wskazanego aplikanta], w zakresie, w jakim przyznaje prezesowi sądu apelacyjnego uprawnienie do zobowiązania komornika do zatrudnienia wskazanego aplikanta komorniczego, jest zgodny z art. 2 i art. 17 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>6. Art. 32 ust. 6 zdanie pierwsze ustawy z 29 sierpnia 1997 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 29 ustawy z 24 maja 2007 r. [obowiązek komornika zatrudnienia asesora komorniczego], jest zgodny z art. 2 Konstytucji.</p> <p>7. Art. 32 ust. 7 ustawy z 29 sierpnia 1997 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 29 ustawy z 24 maja 2007 r. [możliwość zobowiązania komornika przez prezesa sądu apelacyjnego lub radę izby komorniczej do zatrudnienia wskazanego asesora], w zakresie, w jakim przyznaje prezesowi sądu apelacyjnego uprawnienie do zobowiązania komornika do zatrudnienia wskazanego asesora komorniczego, jest niezgodny z art. 2 i art. 17 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>8. Art. 40 ust. 2 [obowiązek prowadzenia postępowania bez wezwania wierzyciela do uiszczenia zaliczki na pokrycie wydatków, w sprawach wszczętych na wniosek SP o egzekucję i o zabezpieczenie, niezwiązanych z prowadzeniem działalności gospodarczej] ustawy z 29 sierpnia 1997 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 37 ustawy z 24 maja 2007 r., jest niezgodny z art. 64 ust. 2 Konstytucji.</p>	

9. Art. 45 ust. 2 [zwolnienie wierzycieli z obowiązku uiszczenia opłaty w sprawach wszczętych na wniosek SP o zabezpieczenie roszczeń niezwiązanych z prowadzeniem działalności gospodarczej] ustawy z 29 sierpnia 1997 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 41 ustawy z 24 maja 2007 r., **jest niezgodny** z art. 64 ust. 2 Konstytucji.

10. Art. 49a ust. 3 [zwolnienie wierzycieli z obowiązku uiszczania opłaty w sprawach wszczętych na wniosek SP o egzekucję świadczeń niepieniężnych i o dokonanie zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych, niezwiązanych z prowadzeniem działalności gospodarczej] ustawy z 29 sierpnia 1997 r., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 46 ustawy z 24 maja 2007 r., **jest niezgodny** z art. 64 ust. 2 Konstytucji.

- Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie

28.	Wyrok z 19 maja 2009 r., K 47/07	
	Inicjator Rada Miasta Legionowo	Skład orzekający 5 sędziów
	<p>1. § 36 ust. 5 w związku z ust. 1 i ust. 2 pkt 2 [odpowiednie stosowanie przepisów dotyczących zasad ustalania wartości rynkowej gruntów przeznaczonych lub zajętych pod drogi publiczne do określenia wartości nieruchomości lub ich części dla ustalenia odszkodowania] rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 września 2004 r. w sprawie wyceny nieruchomości i sporządzania operatu szacunkowego jest zgodny z art. 92 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 159 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami.</p> <p>2. § 36 ust. 5 w związku z ust. 1 i ust. 2 pkt 2 rozporządzenia powołanego w punkcie 1 nie jest niezgodny z art. 73 ust. 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną.</p> <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na zbędność wydania wyroku	

29.	Postanowienie z 20 maja 2009 r., Kpt 2/08	
	Inicjator Prezes Rady Ministrów	Skład orzekający Pełny skład
<p>1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, Rada Ministrów i Prezes Rady Ministrów w wykonywaniu swych konstytucyjnych zadań oraz kompetencji kierują się zasadą współdziałania władz, wyrażoną w Preambule oraz w art. 133 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, jako najwyższy przedstawiciel Rzeczypospolitej, może, na podstawie art. 126 ust. 1 Konstytucji, podjąć decyzję o swym udziale w konkretnym posiedzeniu Rady Europejskiej, o ile uzna to za celowe dla realizacji zadań Prezydenta Rzeczypospolitej określonych w art. 126 ust. 2 Konstytucji.</p> <p>3. Rada Ministrów, na podstawie art. 146 ust. 1, 2 i 4 pkt 9 Konstytucji, ustala stanowisko Rzeczypospolitej Polskiej na posiedzenie Rady Europejskiej. Prezes Rady Ministrów reprezentuje Rzeczpospolitą Polską na posiedzeniu Rady Europejskiej i przedstawia ustalone stanowisko.</p> <p>4. Udział Prezydenta Rzeczypospolitej w konkretnym posiedzeniu Rady Europejskiej wymaga współdziałania Prezydenta Rzeczypospolitej z Prezesem Rady Ministrów i właściwym ministrem na zasadach określonych w art. 133 ust. 3 Konstytucji. Celem współdziałania jest zapewnienie jednolitości działań podejmowanych w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej w stosunkach z Unią Europejską i jej instytucjami.</p> <p>5. Współdziałanie Prezydenta Rzeczypospolitej z Prezesem Rady Ministrów i właściwym ministrem umożliwia odniesienie się Prezydenta Rzeczypospolitej – w sprawach związanych z realizacją jego zadań określonych w art. 126 ust. 2 Konstytucji – do stanowiska Rzeczypospolitej Polskiej ustalanego przez Radę Ministrów. Umożliwia też sprecyzowanie zakresu i form zamierzonego udziału Prezydenta Rzeczypospolitej w konkretnym posiedzeniu Rady Europejskiej.</p> <p>Zdania odrębne (zał. nr 9)</p>		

30.	Wyrok z 25 maja 2009 r., SK 54/08	
	Inicjator Spółka z o.o.	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 130a ust. 7 [wydanie pojazdu usuniętego z drogi i umieszczonego na parkingu strzeżonym, w przypadkach określonych w ustawie, po okazaniu dowodu uiszczenia opłaty za jego usunięcie i parkowanie] i ust. 10 [uznanie za porzucony, z zamiarem wyzbycia się, pojazdu usuniętego w trybie niniejszego artykułu i nieodebranego przez uprawnioną osobę w wyznaczonym terminie; przejście pojazdu z mocy ustawy na SP] ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym jest zgodny z art. 2, art. 22, art. 31 ust. 3 i art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie</p>		

31.	Wyrok z 26 maja 2009 r., SK 32/07	
	Inicjator Bogdan M.	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 133 § 1 [katalog podmiotów mogących być stroną w postępowaniu podatkowym] ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa nie jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 oraz z art. 64 w związku z art. 21 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>		

32.	Wyrok z 26 maja 2009 r., P 58/07	
	Inicjator Naczelny Sąd Administracyjny	Skład orzekający 3 sędziów
<p>§ 8 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 6 kwietnia 2004 r. w sprawie wzoru zgłoszenia o planowanym nabyciu wewnątrzspółnotowym, wzoru deklaracji uproszczonej oraz sposobu prowadzenia ewidencji nabywanych wyrobów akcyzowych [obowiązek uzgodnienia oraz zatwierdzenia wzoru ewidencji, sposobu jej prowadzenia i programu komputerowego, przed rozpoczęciem prowadzenia ewidencji nabywanych wyrobów akcyzowych, a także zatwierdzenia każdej ich zmiany z naczelnikiem urzędu celnego] jest zgodny:</p> <p>a) z art. 55 ust. 3 ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. o podatku akcyzowym i art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,</p> <p>b) z art. 2 i art. 217 Konstytucji.</p>		

33.	Wyrok z 28 maja 2009 r., P 87/08	
	Inicjator Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 130² § 3 [odrzućenie bez wezwania o uiszczenie opłaty pisma (środki odwoławcze lub zaskarżenia) podlegającego opłacie stałej lub stosunkowej, wniesionego przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego] ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, w zakresie, w jakim przewiduje, że sąd odrzuca nieopłacone zażalenie, wniesione przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego, bez uprzedniego wezwania do uiszczenia należnej opłaty, jest zgodny z art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1 i art. 78 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>		

34.	Wyrok z 2 czerwca 2009 r., SK 31/08	
	Inicjator Sławomir P., Robert N., Marek S., Andrzej K.	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 422 § 2 pkt 1 [podmioty, którym przysługuje prawo do wytoczenia powództwa o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia] w związku z art. 422 § 1 [zaskarżalność uchwały walnego zgromadzenia sprzecznej ze statutem, dobrymi obyczajami, godzącej w interes spółki lub mającej na celu pokrzywdzenie akcjonariusza] ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych, w zakresie pozbawiającym odwołanego członka zarządu spółki akcyjnej legitymacji do wytoczenia powództwa o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia o nieudzieleniu mu absolutorium z wykonania przez niego obowiązków, jest zgodny z art. 32, art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 47 Konstytucji.</p>		

35.	Wyrok z 16 czerwca 2009 r., SK 5/09	
	Inicjator Grzegorz B.	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 63 ust. 5 [prawo do opłat prawomocnie ustalonych przed odwołaniem lub śmiercią komornika przysługujące komornikowi odwołanemu lub spadkobiercom zmarłego komornika] ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji w zakresie, w jakim nie przyznaje zastępcy komornika – ustanowionemu w związku z odwołaniem albo śmiercią komornika – prawa do opłat egzekucyjnych prawomocnie przez niego ustalonych przed jego odwołaniem, jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku		

36.	Wyrok z 16 czerwca 2009 r., SK 42/08	
	Inicjator Edward B..	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 8 ust. 1 zdanie drugie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego [przejście na małżonka dzieci i rodziców uprawnienia do odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za krzywdę wynikłe z wykonania orzeczenia albo decyzji uznanych następnie za nieważne, w przypadku śmierci osoby uprawnionej] nie jest niezgodny z art. 64 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>		

37.	Wyrok z 23 czerwca 2009 r., K 54/07	
	Inicjator 2 Grupy posłów	Skład orzekający 5 sędziów
<p>1. Art. 1 ust. 3 [definicja „korupcji”] ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym w zakresie, w jakim za korupcję w sektorze prywatnym uznaje zachowanie jakiegokolwiek osoby niepełniającej funkcji publicznej, nie zawężając tego określenia za pomocą przesłanek szkodliwych społecznie odwzajemnień:</p> <p>a) jest niezgodny z art. 2, art. 22 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,</p> <p>b) jest niezgodny z art. 7 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2,</p> <p>c) nie jest niezgodny z art. 20 i art. 42 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>2. Art. 1 ust. 3 [definicja „korupcji”] ustawy powołanej w punkcie 1 przez to, że używa wyrażeń niejasnych znaczeniowo, oraz na skutek wysłowienia uchybiającego wymogom logiki formalnej jest niezgodny z zasadą poprawnej legislacji wyrażoną w art. 2 Konstytucji.</p> <p>3. Art. 2 ust. 1 pkt. 1 lit. b, c i d [zakres zadań CBA: rozpatrywanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstw enumeratywnie wymienionych w przepisie, jeżeli pozostają w związku z korupcją lub działalnością godzącą w interesy ekonomiczne państwa oraz ściganie ich sprawców] oraz ust. 3 [możliwość prowadzenia przez CBA postępowania przygotowawczego obejmującego wszystkie czyny ujawnione w jego przebiegu, jeżeli pozostają w związku podmiotowym lub przedmiotowym z czynem stanowiącym podstawę jego wszczęcia] ustawy powołanej w punkcie 1:</p> <p>a) jest zgodny z art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 42 ust. 1 Konstytucji,</p> <p>b) jest zgodny z art. 7 ust. 1 Konwencji powołanej w punkcie 1,</p> <p>c) nie jest niezgodny z art. 20 i art. 22 Konstytucji.</p> <p>4. Art. 2 ust. 1 pkt 2-5 [zakres zadań CBA] ustawy powołanej w punkcie 1:</p> <p>a) jest zgodny z art. 2 Konstytucji,</p> <p>b) nie jest niezgodny z art. 10 i art. 202 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>5. Art. 5 ust. 2 [ustanowienie Szefa CBA centralnym organem administracji rządowej nadzorowanym przez Prezesa Rady Ministrów, działającym przy pomocy CBA – jako urzędem administracji rządowej] i ust. 3 [koordynowanie działalności CBA, ABW, AW, SKW i SWW przez Prezesa Rady Ministrów lub wyznaczonego przez niego członka Rady Ministrów], art. 6 ust. 1 [kadencja Szefa CBA, powołanie i odwołanie przez Prezesa Rady Ministrów po zasięgnięciu opinii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Kolegium do Spraw Służb Specjalnych oraz sejmowej komisji właściwej do spraw służb specjalnych] oraz art. 12 ust. 1 [określanie kierunków działania CBA przez Prezesa Rady Ministrów w drodze wytycznych] ustawy powołanej w punkcie 1:</p> <p>a) są zgodne z art. 2 Konstytucji oraz z art. 20 Prawnokarnej konwencji o korupcji, sporządzonej w Strasburgu dnia 27 stycznia 1999 r.,</p> <p>b) nie są niezgodne z art. 10 Konstytucji.</p>		

6. Art. 22 ust. 1-3 ustawy powołanej w punkcie 1 [uprawnienie CBA do uzyskiwania, gromadzenia, przetwarzania i sprawdzania informacji **w zakresie** swojej właściwości; określenie organów ze zbiorów, których CBA może przetwarzać informacje w celu zapobieżenia lub wykrycia określonych przestępstw; tryb przekazywania danych z wymienionych zbiorów] **w zakresie**, w jakim dopuszcza uzyskiwanie (w tym także – niejawnie), gromadzenie, sprawdzanie i przetwarzanie informacji niezbędnych do zwalczania przestępstw, w obszarze należącym do ustawowo określonych zadań Centralnego Biura Antykorupcyjnego:

a) **jest zgodny** z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3, art. 51 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 30 Konstytucji,

b) **jest zgodny** z art. 8 i art. 18 Konwencji powołanej w punkcie 1, jak również z preambułą, art. 5, art. 6 i art. 7 Konwencji nr 108 Rady Europy o ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych, sporządzonej w Strasburgu dnia 28 stycznia 1981 r.

7. Art. 22 ust. 4-7 [możliwość zbierania i korzystania przez CBA z wszelkich niezbędnych danych osobowych i informacji uzyskanych w wyniku czynności operacyjno-rozpoznawczych; obowiązek administratora zbioru danych udostępnienia określonych danych, na podstawie upoważnienia wydanego przez Szefa CBA; okres przechowywania danych osobowych; obowiązek komisyjnego i protokolarnego zniszczenia określonych danych osobowych] ustawy powołanej w punkcie 1 **w zakresie**, w jakim umożliwia Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu zbieranie danych wskazanych w art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych oraz korzystanie z danych tego typu i informacji uzyskanych w wyniku wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych bez wiedzy i zgody osoby, której dotyczą – bez zagwarantowania instrumentów kontroli sposobu przechowywania i weryfikacji danych oraz sposobu usuwania danych zbędnych dla wykonywania ustawowych zadań Centralnego Biura Antykorupcyjnego – **jest niezgodny** z art. 47 i art. 51 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 30 Konstytucji, z art. 8 i art. 18 Konwencji powołanej w punkcie 1, oraz z preambułą, art. 5, art. 6 i art. 7 Konwencji nr 108 Rady Europy powołanej w punkcie 6.

8. Art. 22 ust. 8-10 [upoważnienia dla Prezesa Rady Ministrów do wydania odpowiednich przepisów wykonawczych] ustawy powołanej w punkcie 1 **jest niezgodny** z art. 51 ust. 5 Konstytucji.

9. Art. 31 ust. 3 [podleganie kontroli przez osoby pełniące funkcje publiczne, jednostki sektora finansów publicznych, jednostki niezaliczane do sektora finansów publicznych otrzymujące środki publiczne, a także przez przedsiębiorców] ustawy powołanej w punkcie 1 **jest zgodny** z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji.

10. Art. 31 ust. 3 [podmioty podlegające czynnościom kontrolnym funkcjonariuszy CBA] w związku z art. 32 [tryb prowadzenia działalności kontrolnej] i art. 33 [procedura przeprowadzania kontroli] ustawy powołanej w punkcie 1 **w zakresie**, w jakim dopuszcza czynności kontrolne niezbędne dla ochrony bezpieczeństwa państwa, porządku publicznego lub ważnego interesu publicznego:

a) **jest zgodny** z art. 22 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji,

b) **nie jest niezgodny** z art. 20 Konstytucji.

11. Art. 40 [możliwość i procedura przeprowadzania oględzin nieruchomości] ustawy powołanej w punkcie 1 **w zakresie**, w jakim dopuszcza przeprowadzenie oględzin nieruchomości lub innych składników majątkowych bez określenia sposobu wykorzystywania i przechowywania uzyskanych tą drogą danych, w szczególności dotyczących osób trzecich, niezobowiązanych do składania oświadczeń majątkowych:

- a) **jest niezgodny** z art. 47 i art. 50 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji,
- b) **jest niezgodny** z art. 8 Konwencji powołanej w punkcie 1,
- c) **nie jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji.

12. Art. 43 ust. 2 [pozbawienie określonych uprawnień Generalnego Inspektora Danych Osobowych wobec zbiorów przetwarzanych przez CBA] ustawy o ochronie danych osobowych powołanej w punkcie 7, w brzmieniu nadanym przez art. 178 ustawy powołanej w punkcie 1, **jest zgodny** z art. 2, art. 47 i art. 51 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz z preambułą i art. 6 Konwencji nr 108 Rady Europy powołanej w punkcie 6.

13. § 3 i § 6 ust. 1 [zakres, warunki oraz tryb przekazywania CBA informacji przez organy, służby i instytucje państwowe] rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 września 2006 r. w sprawie zakresu, warunków i trybu przekazywania Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu informacji przez organy, służby i instytucje państwowe **jest niezgodny** z art. 51 ust. 5 Konstytucji, a nadto z art. 22 ust. 9 w związku z art. 22 ust. 2 ustawy powołanej w punkcie 1, z art. 8 w związku z art. 18 Konwencji powołanej w punkcie 1 oraz z preambułą, art. 5-7 Konwencji nr 108 Rady Europy powołanej w punkcie 6.

Przepisy wymienione w części I w punktach 1, 2, 7, 8, 11 i 13 **tracą moc obowiązującą** z upływem 12 (dwunastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw RP.

- Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie
- Zdanie odrębne (zał. nr 9)

38.	Wyrok z 30 czerwca 2009 r., K 14/07	
	Inicjator Polska Konfederacja Pracodawców Polskich Lewiatan	Skład orzekający 5 sędziów
Art. 4 w związku z art. 1 pkt 1 i art. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy [termin wejścia w życie ustawy nowelizującej] jest zgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.		

39.	Wyrok z 30 czerwca 2009 r., P 45/08	
	Inicjator Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu	Skład orzekający 3 sędziów
<p>§ 17 ust. 2 rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 2 czerwca 2005 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne [wyłączenie możliwości pomniejszenia dochodu rodziny o dochód utracony, jeżeli uzyskanie i nie utracenie innego dochodu nastąpi w tym samym roku kalendarzowym] jest niezgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w związku z art. 23 ust. 5 i art. 5 ust. 4 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na zbędność orzekania 		

40.	Wyrok z 2 lipca 2009 r., K 1/07	
	Inicjator Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający 5 sędziów
<p>1. Art. 217 § 1 [konieczność uzyskania zgody na widzenie przez tymczasowo aresztowanego] ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy w zakresie, w jakim nie określa przesłanek odmowy wyrażenia zgody na widzenie tymczasowo aresztowanego z osobą najbliższą, jest niezgodny:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, b) z art. 8 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2, c) z art. 37 lit. c Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. <p>2. Art. 217 § 1 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim pomija możliwość zaskarżenia przez osobę tymczasowo aresztowaną zarządzenia prokuratora o odmowie wyrażenia zgody na widzenie z osobą najbliższą:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) jest niezgodny z art. 78 Konstytucji, b) jest niezgodny z art. 13 w związku z art. 8 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, c) nie jest niezgodny z art. 45 ust. 1 oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji. <ul style="list-style-type: none"> • Zdanie odrębne (zał. nr 9) 		

41.	Wyrok z 7 lipca 2009 r., K 13/08	
	Inicjator Grupa posłów	Skład orzekający 5 sędziów
	<p>1. Art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 19 lutego 2004 r. o rybołówstwie [wymierzanie, w drodze decyzji, przez okręgowych inspektorów rybołówstwa morskiego, kar pieniężnych za naruszenia przepisów o rybołówstwie] jest zgodny z art. 2, art. 7, art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz z art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r.</p> <p>2. § 2 pkt 37, § 3 pkt 38, § 4 pkt 39 i § 5 pkt 29 [określenie wysokości kary administracyjnej za naruszenie w inny sposób przepisów ustawy, aktów wykonawczych wydanych na jej podstawie oraz przepisów Wspólnej Polityki Rybackiej Unii Europejskiej] rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 kwietnia 2005 r. w sprawie wysokości kar pieniężnych za naruszenia przepisów o rybołówstwie:</p> <p>a) nie są niezgodne z art. 42 ust. 1 Konstytucji,</p> <p>b) są niezgodne z art. 2 Konstytucji.</p> <p>3. W pozostałym zakresie rozporządzenie powołane w punkcie 2 jest zgodne z art. 63 ust. 4 ustawy powołanej w punkcie 1 oraz z art. 2, art. 7 i z art. 92 ust. 1 Konstytucji, a także nie jest niezgodne z art. 42 ust. 1 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w zakresie dotyczącym badania zgodności § 2 pkt 37, § 3 pkt 38, § 4 pkt 39 i § 5 pkt 29 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 kwietnia 2005 r. w sprawie wysokości kar pieniężnych za naruszenia przepisów o rybołówstwie z art. 7 i art. 92 ust. 1 Konstytucji oraz z art. 63 ust. 4 ustawy z dnia 19 lutego 2004 r. o rybołówstwie ze względu na zbędność wydania wyroku • Zdanie odrębne (zał. nr 9) 	

42.	Wyrok z 7 lipca 2009 r., SK 49/06	
	Inicjator Spółka z o.o.	Skład orzekający 5 sędziów
<p>1) § 18 ust. 1 pkt 10 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 1998 r. w sprawie podatku akcyzowego [katalog podatników podatku akcyzowego] w związku z art. 35 ust. 4 ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym [upoważnienie do określenia w drodze rozporządzenia innych podatników podatku akcyzowego niż producent lub importer wyrobów akcyzowych],</p> <p>2) § 18 ust. 1 pkt 11 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 15 grudnia 1999 r. w sprawie podatku akcyzowego [katalog podatników podatku akcyzowego] w związku z art. 35 ust. 4 ustawy powołanej w punkcie 1 oraz</p> <p>3) § 19 ust. 1 pkt 12 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie podatku akcyzowego [katalog podatników podatku akcyzowego] w związku z art. 35 ust. 4 ustawy powołanej w punkcie 1</p> <p>– są niezgodne z art. 64 ust. 3 w związku z art. 84 i art. 217 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie</p>		

43.	Wyrok z 9 lipca 2009 r., K 31/08	
	Inicjator Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający 5 sędziów
<p>1. Art. 53 ust. 3 [prawo wyboru przez obwinionego w postępowaniu dyscyplinarnym obrońcy spośród żołnierzy, niebędących przełożonymi rzecznika lub przełożonego dyscyplinarnego] ustawy z dnia 4 września 1997 r. o dyscyplinie wojskowej w zakresie, w jakim uniemożliwia żołnierzowi objętemu postępowaniem dyscyplinarnym ustanowienie obrońcy spośród adwokatów lub radców prawnych, jest niezgodny z art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 129 ust. 1 pkt 5 [prawo obwinionego w postępowaniu dyscyplinarnym do ustanowienia obrońcy spośród funkcjonariuszy] ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o służbie funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego w zakresie, w jakim umożliwia osobie obwinionej wybór obrońcy w postępowaniu dyscyplinarnym wyłącznie spośród funkcjonariuszy, jest niezgodny z art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.</p> <p>• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie</p>		

44.	Wyrok z 9 lipca 2009 r., SK 48/05	
	Inicjator Felicjan G.	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 39 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym [obowiązek korzystania z pasów bezpieczeństwa przez kierowcę oraz osobę przewożoną pojazdem samochodowym] jest zgodny z art. 30 oraz art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie		

45.	Wyrok z 13 lipca 2009 r., SK 46/08	
	Inicjator Wojciech S.	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 437 § 1 i 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego [postacie rozstrzygnięć, jakie mogą być wydane po rozpoznaniu środka odwoławczego] w części, która zezwala na dokonywanie w postanowieniach wydawanych przez sądy okręgowe zmiany w wyniku rozpatrywania zażaleń prokuratora na postanowienia sądów rejonowych nieuwzględniające wniosków o zastosowanie tymczasowego aresztowania polegające na uwzględnieniu tych wniosków i zastosowaniu tymczasowego aresztowania, jest zgodny z art. 41 ust. 2 oraz art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku		

46.	Wyrok z 15 lipca 2009 r., K 64/07	
	Inicjator Grupa postów	Skład orzekający Pełny skład
	<p>1. Art. 4 ust. 41 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych [prowadzenie przez zarząd spółdzielni ewidencji przychodów i kosztów oraz ewidencji wpływów i wydatków funduszu remontowego] nie jest niezgodny z art. 32 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 4 ust. 8 zdanie drugie ustawy powołanej w punkcie 1 [ponoszenie opłat sądowych w dotychczasowej wysokości, w przypadku wystąpienia na drogę sądową przez osoby uprawnione do kwestionowania zasadności zmiany wysokości opłat sądowych] w zakresie, w jakim dotyczy opłat niezależnych od spółdzielni mieszkaniowej, jest niezgodny z art. 64 ust. 2 Konstytucji.</p> <p>3. Art. 81 ust. 3 [powinność udostępniania statutu, regulaminu, uchwał i protokołów spółdzielni na stronie internetowej spółdzielni] ustawy powołanej w punkcie 1 rozumiany w ten sposób, że dotyczy udostępniania wskazanych w nim dokumentów wyłącznie członkom spółdzielni mieszkaniowej, jest zgodny z art. 51 ust. 1, 3 i 5 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 49 i art. 51 ust. 2 i 4 Konstytucji.</p> <p>4. Art. 82 ust. 3 [członkowstwo w radzie nadzorczej nie dłużej niż przez 2 kolejne kadencje] i ust. 4 [trzyletni okres kadencji rady nadzorczej] ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 58 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.</p> <p>5. Art. 11 ust. 11 pkt 2 [możliwość podjęcia uchwały o wygaśnięciu spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego z powodu zwłoki w uiszczeniu przez członka opłat] ustawy powołanej w punkcie 1 nie jest niezgodny z art. 32 Konstytucji.</p> <p>6. Art. 26 ust. 1 [odesłanie do stosowania przepisów ustawy o własności lokali, w sytuacji wyodrębnienia w budynku własności wszystkich lokali, niezależnie od pozostawania przez właścicieli członkami spółdzielni] ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 58 ust. 1 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 75 Konstytucji.</p> <p>7. Art. 35 ust. 21 [zobowiązanie zarządu spółdzielni, by na wniosek osoby, której przysługuje roszczenie o ustanowienie odrębnej własności lokalu i o nabycie jego własności, wystąpił w ciągu 3 miesięcy od złożenia przez nią wniosku o wyodrębnienie własności lokalu do właściciela nieruchomości o sprzedaż tej nieruchomości, na warunkach udzielonej bonifikaty] ustawy powołanej w punkcie 1 jest niezgodny z art. 32 Konstytucji.</p> <p>8. Art. 48 ust. 3 [w przypadku nabycia nieodpłatnie przez spółdzielnię mieszkania zakładowego, najemca uprawniony do nabycia własności tego lokalu powinien pokryć koszty dokonanych przez spółdzielnię nakładów koniecznych na utrzymanie budynku] ustawy powołanej w punkcie 1 jest niezgodny z art. 64 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>9. Art. 6 ust. 1 [umorzenie, z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, niespłaconej kwoty z tytułu przekształcenia po dniu 23 kwietnia 2001 r. spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu na spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu lub w związku z nabyciem własności tego lokalu, jeżeli członek spółdzielni mieszkaniowej nie dokonał całkowitej spłaty kwoty należnej spółdzielni] ustawy z dnia 14 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw jest niezgodny z art. 2 Konstytucji.</p>	

10. Art. 10 ust. 1 [wliczenie dotychczasowego stażu członka rady nadzorczej przy obliczaniu liczby kadencji] ustawy powołanej w punkcie 9 **jest niezgodny** z art. 2 oraz art. 58 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

11. Art. 93a [prawo do żądania przez Ministra właściwego do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej informacji i danych dotyczących organizacji i działalności spółdzielni mieszkaniowych, niezbędnych do dokonywania oceny zgodności z prawem i gospodarności działalności spółdzielni, a także prawo do wystąpienia o lustrację spółdzielni, prawo do nakazania uwzględnienia wniosków z przeprowadzonej lustracji] ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze **nie jest niezgodny** z art. 78 i art. 146 ust. 4 Konstytucji.

- Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie
- Zdanie odrębne (zał. nr 9)

47.

Wyrok z 16 lipca 2009 r., K 36/08

Inicjator
Rzecznik Praw Obywatelskich

Skład orzekający
5 sędziów

Art. 111 ust. 7 pkt 3 [upoważnienie dla Ministra właściwego do spraw finansów publicznych do zwolnienia w drodze rozporządzenia niektórych podatników oraz niektórych czynności z obowiązku prowadzenia ewidencji przy zastosowaniu kas fiskalnych] w związku z art. 111 ust. 8 [wytyczne do uwzględnienia przez Ministra właściwego do spraw finansów publicznych przy wydawaniu rozporządzeń] ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług **jest niezgodny** z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

- Przepis wymieniony w części I wyroku **traci moc obowiązującą** z upływem 9 (dziewięciu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

48.	Wyrok z 16 lipca 2009 r., Kp 4/08	
	Inicjator Prezydent RP	Skład orzekający Pełny skład
<p>Art. 19 [zobligowanie NBP do zbycia wszystkich akcji Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych S.A. na rzecz podmiotów wskazanych w ustawie w 18 miesięcznym terminie oraz utrata przez NBP prawa głosu z akcji po upływie tego terminu] w związku z art. 1 pkt 37 lit. a [wykluczenie NBP z akcjonariatu KDPW S.A.] ustawy z dnia 4 września 2008 r. o zmianie ustawy o obrocie instrumentami finansowymi oraz niektórych innych ustaw:</p> <p>a) jest niezgodny z art. 227 ust. 1 w związku z art. 2 oraz z art. 21 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,</p> <p>b) nie jest niezgodny z art. 7, art. 9 oraz art. 91 ust. 1 i 2 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Art. 19 w związku z art. 1 pkt 37 lit. a ustawy powołanej w punkcie 1 nie jest nierozdzielnie związany z całą ustawą. • Zdanie odrębne (zał. nr 9) 		

49.	Wyrok z 21 lipca 2009 r., K 7/09	
	Inicjator Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający 5 sędziów
<p>1. Art. 91 ust. 3 zdanie drugie ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej [niedopuszczalność wniesienia środka prawnego od postanowienia sądu apelacyjnego podlegającego natychmiastowemu wykonaniu] w zakresie, w jakim wyłącza dopuszczalność wznowienia postępowania, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 74 ust. 3 zdanie drugie [niedopuszczalność wniesienia środka prawnego od postanowienia sądu apelacyjnego podlegającego natychmiastowemu wykonaniu] ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. – Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego w zakresie, w jakim wyłącza dopuszczalność wznowienia postępowania, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji.</p> <p>3. Art. 80 ust. 2 zdanie piąte [niedopuszczalność wniesienia środka prawnego od postanowienia sądu apelacyjnego podlegającego natychmiastowemu wykonaniu] ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie, w jakim wyłącza dopuszczalność wznowienia postępowania, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji.</p>		

50.	Wyrok z 28 lipca 2009 r., P 65/07	
	Inicjator Sąd Rejonowy w Płocku	Skład orzekający 5 sędziów
	<p>Art. 10 ust. 2a [karalność niewykonywania obowiązków określonych w regulaminie rady gminy] ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach w zakresie, w jakim za wykroczenia przeciwko przepisom o zachowaniu w miejscach publicznych wydanym z upoważnienia ustawy przez radę gminy i służącym ochronie porządku, przewiduje karę grzywny:</p> <p>a) jest zgodny z art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 42 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, b) nie jest niezgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p>	

51	Wyrok z 14 września 2009 r., SK 47/07	
	Inicjator Spółka z o.o.	Skład orzekający 5 sędziów
	<p>Art. 130² § 3 [odrzućenie bez wezwania do uiszczenia opłaty pisma (środki odwoławcze lub zaskarżenia) podlegające stałej lub stosunkowej opłacie, wniesione przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego] ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, w brzmieniu nadanym przez art. 126 pkt 12 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, obowiązującym do dnia 30 czerwca 2009 r., w zakresie, w jakim przewiduje, że sąd odrzuca nieopłacone zarzuty od nakazu zapłaty, wniesione przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego, bez uprzedniego wezwania do uiszczenia należnej opłaty, jest zgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 oraz w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none">• Zdanie odrębne (zał. nr 9)	

52.	Wyrok z 15 września 2009 r., P 33/07	
	Inicjator Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gliwicach	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 73 ust. 4 ustawy [zasady wypłacania odszkodowania za nieruchomości zajęte pod drogi publiczne; wygaśnięcie roszczenia w przypadku niezłożenia w określonym terminie przez uprawnionego wniosku] z dnia 13 października 1998 r. – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną w zakresie, w jakim określa termin wygaśnięcia roszczenia o odszkodowanie bez powiązania z faktem i datą wydania decyzji, o której mowa w art. 73 ust. 3 [ostateczna decyzja wojewody stwierdzająca przejście nieruchomości na własność Skarbu Państwa] tej ustawy, jest zgodny z art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 64 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku 		

53.	Wyrok z 21 września 2009 r., P 46/08	
	Inicjator Wojewódzki Sąd Administracyjny we Wrocławiu	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 49b ust. 2 [procedura dopuszczalnej legalizacji samowoli budowlanej, jeśli budowa prowadzona bez wymaganego zgłoszenia jest zgodna z przepisami o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym albo ostatecznej w dniu wszczęcia postępowania decyzji o warunkach zabudowy] ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, w części obejmującej wyrażenie „w dniu wszczęcia postępowania”, jest niezgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku 		

54.	Wyrok z 22 września 2009 r., SK 3/08	
	Inicjator Andrzej J.	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 57 ust. 7 [wymierzenie kary z tytułu nielegalnego użytkowania obiektu budowlanego] ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane jest zgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 42 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku 		

55.	Wyrok z 22 września 2009 r., P 46/07	
	Inicjator Wojewódzki Sąd Administracyjny w Łodzi	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 5 [tryb zatrzymania prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego] ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej jest niezgodny z art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie		

56.	Wyrok z 6 października 2009 r., SK 46/07	
	Inicjator Józef J.	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 263 § 4 [tryb i zasady przedłużenia tymczasowego aresztowania] ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 12 stycznia 2007 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, w zakresie, w jakim przyznaje sądowi apelacyjnemu prawo do przedłużania stosowania środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania ponad granice określone w art. 263 § 2 i 3 [łączny okres stosowania tymczasowego aresztowania] kodeksu postępowania karnego, przy zaistnieniu przesłanek: wykonywania czynności dowodowych w sprawie o szczególnej zawiłości lub poza granicami kraju, a także celowego przewleknięcia postępowania przez oskarżonego, jest zgodny z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na zbędność wydania orzeczenia		

57.	Wyrok z 13 października 2009 r., P 4/08	
	Inicjator Sąd Rejonowy w Żyrardowie	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 2 [nakaz stosowania do czynów popełnionych przed wejściem w życie ustawy przepisów dotyczących przedawnienia w nowym brzmieniu] ustawy z dnia 3 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny jest zgodny z art. 7 ust. 1 zdanie drugie Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 oraz z art. 15 ust. 1 zdanie drugie Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r.</p>		

58.	Wyrok z 14 października 2009 r., Kp 4/09	
	Inicjator Prezydent RP	Skład orzekający Pełny skład
	<p>1. Ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz o zmianie niektórych ustaw, w zakresie trybu jej uchwalenia jest zgodna z art. 2 w związku z art. 7 i art. 186 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 1 pkt 10 ustawy powołanej w punkcie 1, w części, w której dodaje do ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym art. 140al ust. 1-3 [nałożenie w drodze decyzji administracyjnych na kierującego pojazdem naruszającego przepisy ruchu drogowego zróżnicowanych kar pieniężnych], w zakresie, w jakim w związku z art. 130 [system nakładania punktów karnych] ustawy – Prawo o ruchu drogowym w brzmieniu nadawanym ustawą powołaną w punkcie 1, dopuszcza stosowanie kary pieniężnej oraz systemu punktowego, bez właściwych gwarancji prawnych, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji.</p> <p>3. Art. 1 pkt 10 ustawy powołanej w punkcie 1, w części, w której dodaje do ustawy – Prawo o ruchu drogowym art. 140an [wydawanie przez Głównego Inspektora Transportu Drogowego decyzji administracyjnej o nałożeniu kary pieniężnej], w zakresie, w jakim przepis ten nadaje decyzji administracyjnej o nałożeniu kary pieniężnej rygor natychmiastowej wykonalności, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji.</p> <p>4. Art. 1 pkt 10 ustawy powołanej w punkcie 1, w części, w której dodaje do ustawy – Prawo o ruchu drogowym art. 140at ust. 4 [tryb postępowania wobec osób czasowo przebywających albo niemających stałego miejsca zamieszkania lub pobytu na terytorium Rzeczypospolitej], w zakresie, w jakim dopuszcza sprzedaż zatrzymanego przez organ kontroli ruchu drogowego pojazdu, którym naruszono przepisy ruchu drogowego i który nie stanowi własności kierującego pojazdem, jest niezgodny z art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 64 ust. 1 i 3 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Art. 1 pkt 10 ustawy powołanej w punkcie 1, w części określonej w punktach 2, 3 i 4, jest nierozzerwalnie związany z całą ustawą. • Zdanie odrębne (zał. nr 9) 	

59.	Wyrok z 15 października 2009 r., K 26/08	
	Inicjator Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający 5 sędziów
<p>1. Art. 21 ust. 3 [podmiot nadający klauzulę tajności, właściwy również do jej zniesienia lub zmiany] ustawy z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych jest zgodny z zasadą poprawnej legislacji wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 21 ust. 5 [obowiązek odbiorcy informacji niejawnej notyfikacji faktu wyraźnego zniżenia lub zawyżenia klauzuli, realizowany wobec funkcjonariusza, który nakładał klauzulę] ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny:</p> <ul style="list-style-type: none">a) z zasadą poprawnej legislacji wynikającą z art. 2 Konstytucji,b) z art. 61 ust. 1 Konstytucji,c) z art. 61 ust. 3 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.		

60.	Wyrok z 20 października 2009 r., SK 15/08	
	Inicjator Tadeusz K.	Skład orzekający 5 sędziów
<p>1. Art. 123 § 51 [odesłanie do przepisów ustawy o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi w kwestii ustalania wynagrodzenia syndyków i zarządców podmiotów państwowych wymienionych w art. 1 tej ustawy] rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe, w zakresie dotyczącym syndyków, jest zgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 2 pkt 6, art. 5 ust. 1 i art. 8 pkt 7 ustaw [zasady ustalania wynagrodzeń syndyków i zarządców podmiotów, o których mowa w art. 1 tej ustawy] z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi, w zakresie dotyczącym syndyków, są zgodne z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na nie dopuszczalność wydania wyroku• Zdanie odrębne (zał. nr 9)		

61.	Wyrok z 20 października 2009 r., SK 6/09	
	Inicjator Spółka z o.o.	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 479²² [ograniczenie możliwości wznowienia postępowania do okresu dwóch lat od uprawomocnienia się wyroku, chyba że strona była pozbawiona możliwości działania lub była nienależycie reprezentowana] ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim odnosi się do skargi o wznowienie postępowania opartej na podstawie art. 4011 [wznowienie postępowania w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego] kodeksu postępowania cywilnego, jest niezgodny z art. 190 ust. 4 w związku z art. 2, art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>		

62.	Wyrok z 28 października 2009 r., Kp 3/09	
	Inicjator Prezydent RP	Skład orzekający Pełny skład
<p>1. Art. 4 [14-dniowy termin wejścia w życie ustawy] w związku z art. 3 [zmiany w ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego] ustawy z dnia 12 lutego 2009 r. o zmianie ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, ustawy o referendum ogólnokrajowym oraz ustawy – Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego jest zgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 3 pkt 2 [wprowadzenie zmian w ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego dotyczących głosowania w ciągu 2 dni] ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim wprowadza głosowanie w wyborach do Parlamentu Europejskiego w ciągu 2 dni, jest zgodny z art. 2 Konstytucji.</p>		

63.	Wyrok z 29 października 2009 r., K 32/08	
	Inicjator Rada Gminy i Miasto Koziegłowy	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 33 [krąg uczestników postępowania sądowoadministracyjnego] i art. 50 § 1 [krąg podmiotów uprawnionych do wniesienia skargi do sądu administracyjnego] ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi są zgodne z art. 165 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>		

64.	Wyrok z 4 listopada 2009 r., Kp 1/08	
	Inicjator Prezydent RP	Skład orzekający Pełny skład
	<p>1. Art. 1 pkt 1 lit. b [rozszerzenie kręgu osób zwolnionych z opłat abonamentowych] ustawy z dnia 13 czerwca 2008 r. o zmianie ustawy o opłatach abonamentowych w zakresie, w jakim do art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 21 kwietnia 2005 r. o opłatach abonamentowych dodaje punkt 6 i punkt 7 lit. a-e:</p> <p>a) jest zgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,</p> <p>b) nie jest niezgodny z art. 213 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>2. Art. 1 pkt 1 lit. b ustawy z 13 czerwca 2008 r. w zakresie, w jakim do art. 4 ust. 1 ustawy z 21 kwietnia 2005 r. dodaje punkt 7 lit. f-g, a także art. 2 ust. 3 i art. 3 ustawy z 13 czerwca 2008 r., są niezgodne z art. 2 w związku z art. 121 ust. 2 Konstytucji przez to, że zostały uchwalone z naruszeniem proceduralnych zasad tworzenia prawa w demokratycznym państwie prawnym.</p> <ul style="list-style-type: none">• Przepisy ustawy z 13 czerwca 2008 r. wymienione w punkcie 2 wyroku nie są nierozdzielnie związane z całą ustawą.• Zdanie odrębne (zał. nr 9)	

65.	Wyrok z 10 listopada 2009 r., U 1/09	
	Inicjator Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający 3 sędziów
	<p>Lp. 5 i lp. 7 pkt 2 lit. t [wysokość równoważnika pieniężnego przysługujących szeregowym i starszym szeregowym w zamian za umundurowanie i wyekwipowanie niewydane w naturze] załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 25 czerwca 2004 r. w sprawie równoważników pieniężnych przysługujących w zamian za umundurowanie i wyekwipowanie są zgodne z:</p> <p>a) art. 66 ust. 3 pkt 1 i art. 66 ust. 4 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych,</p> <p>b) art. 32 i art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>	

66.	Wyrok z 10 listopada 2009 r., P 88/08	
Inicjator Sąd Okręgowy Warszawa Praga w Warszawie		Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 28 ust. 1 [zwrot bez wezwania do uzupełnienia wniosku dłużnika o ogłoszenie upadłości nieodpowiadającego wymogom przewidzianym w ustawie lub nienależycie opłaconego] ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze, w zakresie odnoszącym się do dłużnika niekorzystającego z pomocy adwokata lub radcy prawnego, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zdanie odrębne (zał. nr 9) 		

67.	Wyrok z 17 listopada 2009 r., SK 64/08	
Inicjator Mariusz L.		Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 39a § 1 [właściwość instancyjna i miejscowa oraz skład sądów dyscyplinarnych w sprawach sędziów sądów wojskowych] ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych w zakresie, w jakim stanowi, że pierwszą instancją dyscyplinarną dla sędziów sądów wojskowych są wojskowe sądy okręgowe, jest zgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku 		

68.	Wyrok z 19 listopada 2009 r., K 62/07	
Inicjator Krajowa Rada Sądownictwa		Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 12 ust. 6 [upoważnienie do określenia w akcie wykonawczym szczegółowego trybu działania KRS i postępowania przed Radą] ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa w zakresie, w jakim zawiera zwrot „i postępowania przed Radą”, jest niezgodny z art. 187 ust. 4 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przepis niekonstytucyjny traci moc obowiązującą z upływem 12 (dwunastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na zbędność wydania wyroku • Zdanie odrębne (zał. nr 9) 		

69.	Wyrok z 23 listopada 2009 r., P 61/08	
Inicjator Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gdańsku		Skład orzekający 3 sędziów
<p>§ 57 pkt 4 [wpływ nosicielstwa wirusa HIV na ocenę przez komisję lekarską zdolności do służby w Policji] załącznika nr 2 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 lipca 1991 r. w sprawie właściwości i trybu postępowania komisji lekarskich podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych w zakresie, w jakim powoduje uznanie policjanta za całkowicie niezdolnego do pełnienia służby z powodu nosicielstwa wirusa HIV bez względu na stan zdrowia, jest niezgodny z art. 60 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na zbędność wydania wyroku		

70.	Wyrok z 24 listopada 2009 r., SK 36/07	
Inicjator Paweł M., Czesław M.		Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 241 § 2 pkt 2 [ograniczenie terminu wniesienia wniosku w sprawie wznowienia postępowania w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego] ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa jest zgodny z art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 64 ust. 2 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku		

71.	Wyrok z 1 grudnia 2009 r., K 4/08	
	Inicjator Naczelna Rada Adwokacka	Skład orzekający 5 sędziów
	<p>1. Art. 3 ust. 2 [sprawowania nadzoru nad samorządem adwokackim przez Ministra Sprawiedliwości] ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze jest zgodny z art. 2, art. 7 i art. 17 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 13a [obowiązek przesyłania Ministrowi Sprawiedliwości odpisów uchwał organów adwokatury oraz izb adwokackich] ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 2 i art. 17 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>3. Art. 90 ust. 2 [polecenie przez Ministra Sprawiedliwości wszczęcia dochodzenia lub postępowania przed sądem dyscyplinarnym przeciwko adwokatowi lub aplikantowi adwokackiemu] ustawy powołanej w punkcie 1, w części obejmującej zwrot „albo postępowania przed sądem dyscyplinarnym”, oraz art. 95c pkt 1 [dochodzenie jako element postępowania dyscyplinarnego] ustawy powołanej w punkcie 1, w części obejmującej zwrot „z zastrzeżeniem art. 90 ust. 2”, są niezgodne z art. 42 ust. 2 Konstytucji oraz nie są niezgodne z art. 17 ust. 1 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku 	

72.	Wyrok z 2 grudnia 2009 r., U 10/07	
	Inicjator Grupa posłów	Skład orzekający Pełny skład
	<p>Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 lipca 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych [wliczanie do średniej ocen z obowiązkowych zajęć lekcyjnych ocen z religii lub etyki]:</p> <p>a) jest zgodne z art. 25 ust. 1 i 2, art. 32 oraz art. 53 ust. 3 w związku z art. 48 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,</p> <p>b) nie jest niezgodne z art. 6 ust. 2, art. 10 ust. 1 i art. 20 ust. 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku • Zdanie odrębne (zał. nr 9) 	

73.	Wyrok z 3 grudnia 2009 r., Kp 8/09	
	Inicjator Prezydent RP	Skład orzekający Pełny skład
	<p>1. Art. 1 pkt 6 z dnia 25 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy o transporcie kolejowym, w części dotyczącej art. 14a ust. 2, dodawanego do ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym [uprawnienia nadzorcze Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego], jest zgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 1 pkt 10 ustawy z 25 czerwca 2009 r., w części dotyczącej art. 22 ust. 15 ustawy z 28 marca 2003 r. [prowadzenie pojazdów kolejowych na określonych odcinkach zgodnie z międzynarodowymi porozumieniami lub umowami dwustronnymi], nie jest niezgodny z art. 87 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>3. Art. 1 pkt 12 ustawy z 25 czerwca 2009 r., w części dotyczącej art. 29a ust. 1 ustawy z 28 marca 2003 r. [prawo dostępu do infrastruktury kolejowej w Polsce przewoźników kolejowych mających siedzibę w innym państwie członkowskim], nie jest niezgodny z art. 32 Konstytucji.</p>	

74.	Wyrok z 8 grudnia 2009 r., K 7/08	
	Inicjator Rada Miejska w Rzgowie	Skład orzekający 5 sędziów
	<p>Art. 15 ust. 2a [wyłączenie spod opłaty targowej sprzedaży dokonywanej w budynkach lub częściach budynków z wyjątkiem targowisk pod dachem lub hal używanych do targów, aukcji i wystaw] ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych, dodany przez art. 1 pkt 11 lit. b ustawy z dnia 30 października 2002 r. o zmianie ustawy o podatkach i opłatach lokalnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, jest niezgodny z art. 2 w związku z art. 217 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none">• Przepis niekonstytucyjny traci moc obowiązującą z upływem 18 (osiemnastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.	

75.	Wyrok z 8 grudnia 2009 r., SK 34/08	
	Inicjator Krystyna H.	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw [nakaz stosowania przepisów kodeksu cywilnego w brzmieniu obowiązującym przed 1 września 2004 r. do zdarzeń i stanów prawnych powstałych przed tą datą] w zakresie, w jakim wyłącza skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem orzeczenia sądu wyrządzającego szkodę, które stało się prawomocne po dniu wejścia w życie Konstytucji RP, jest niezgodny z art. 77 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku <p><i>Wyrok wydany na posiedzeniu niejawnym w trybie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o TK</i></p>		

76.	Wyrok z 14 grudnia 2009 r., K 55/07	
	Inicjator 3 Grupy posłów	Skład orzekający 5 sędziów
<p>1) ustawa z dnia 5 kwietnia 2006 r. o finansowaniu Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie z budżetu państwa, 2) ustawa z dnia 5 kwietnia 2006 r. o finansowaniu Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu z budżetu państwa oraz 3) ustawa z dnia 5 kwietnia 2006 r. o finansowaniu Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie z budżetu państwa – są zgodne z art. 25 ust. 1-3 i art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także z art. 22 ust. 2 oraz art. 27 w związku z art. 15 ust. 3 Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisanego w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r.</p> <ul style="list-style-type: none">• Zdanie odrębne (zał. nr 9)		

77.	Wyrok z 15 grudnia 2009 r., P 105/08	
	Inicjator Sąd Okręgowy w Opolu	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 647 [umowa o roboty budowlane], art. 647¹ § 4 [obowiązek zawarcia umowy między wykonawcą umowy o roboty budowlane a podwykonawcą oraz między podwykonawcą a dalszym podwykonawcą na piśmie pod rygorem nieważności] i art. 658 [odpowiednie stosowanie przepisów o umowie o roboty budowlane do umowy o wykonaniu remontu budynku lub budowli] ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny są zgodne z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>		

78.	Wyrok z 16 grudnia 2009 r., K 49/07	
	Inicjator Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający 5 sędziów
<p>Art. 2 pkt 2 [definicja deportacji jako forma represji w rozumieniu ustawy] ustawy z dnia 31 maja 1996 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich w zakresie, w jakim pomija przesłankę deportacji (wywiezienia) do pracy przymusowej w granicach przedwojennego państwa polskiego, jest niezgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku• Zdanie odrębne (zał. nr 9)		

79.	Wyrok z 16 grudnia 2009 r., Kp 5/08	
	Inicjator Prezydent RP	Skład orzekający Pełny skład
<p>Art. 1 pkt 12 [katalog podmiotów uprawnionych do otrzymania paszportu dyplomatycznego] ustawy z dnia 4 września 2008 r. o zmianie ustawy o dokumentach paszportowych oraz ustawy o opłacie skarbowej jest zgodny z preambułą i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>		

Załącznik nr 8

Charakterystyka postanowień o umorzeniu postępowania

Postanowienia o umorzeniu postępowania

Lp.	Data	Sygna- tura	Wnioskodawca	Podstawa rozstrzygnięcia (ustawa z 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym)
1.	14 I 2009	P 13/07	Sąd Rejonowy w Gdyni	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
2.	14 I 2009	P 68/08	Sąd Rejonowy w Toruniu	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
3.	21 I 2009	P 14/08	Sąd Rejonowy w Myśliborzu	zbędność, niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
4.	11 II 2009	P 39/07	Sąd Apelacyjny w Warszawie	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
5.	11 II 2009	P 35/08	Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
6.	12 II 2009	P 64/08	Sąd Rejonowy w Kę- dziejynie-Koźlu	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
7.	12 II 2009	P 66/08	Sąd Rejonowy w Olsztynie	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 3)
8.	12 II 2009	SK 11/08	Bronisław H.	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
9.	13 II 2009	P 65/08	Sąd Rejonowy w Za- brzu, Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie, Sąd Rejonowy w Środzie Wielko- polskiej	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
10.	16 II 2009	P 104/08	Sąd Rejonowy w Koninie	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)

11.	17 II 2009	P 51/08	Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi oraz Sąd Rejonowy w Lublinie	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
12.	17 II 2009	P 30/08	Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
13.	18 II 2009	K 11/07	Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
14.	18 II 2009	P 119/08	Sąd Rejonowy w Starogardzie Gdańskim	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
15.	18 II 2009	SK 35/07	Spółka akcyjna	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
16.	26 II 2009	P 69/08	Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Śródmieścia, Sąd Rejonowy w Toruniu	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
17.	3 III 2009	K 34/08	Rada Gminy w Czosnowie	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
18.	3 III 2009	P 63/08	Sąd Apelacyjny w Łodzi	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
19.	3 III 2009	P 67/07	Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie	zbędność i niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
20.	10 III 2009	SK 39/07	Dariusz P.	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
21.	11 III 2009	P 71/08	Sąd Rejonowy w Toruniu, Sąd Rejonowy Gdańsk-Południe w Gdańsku, Sąd Rejonowy w Lublinie, Sąd Rejonowy w Starogardzie Gdańskim	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)

22.	18 III 2009	P 13/08	Sąd Rejonowy w Chrzanowie, Sąd Okręgowy w Białymstoku	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1) cofnięcie pytania prawnego (art. 39 ust. 1 pkt 2)
23.	23 III 2009	P 56/08	Sąd Okręgowy w Warszawie	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
24.	24 III 2009	U 6/07	Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego	utrata mocy obowiązującej zakwestionowanego przepisu (art. 39 ust. 1 pkt 3)
25.	27 III 2009	P 23/08	Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
26.	27 III 2009	P 10/09	Sąd Rejonowy Gdańsk-Południe w Gdańsku	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
27.	30 III 2009	K 28/07	Rzecznik Praw Obywatelskich	utrata mocy obowiązującej zakwestionowanego przepisu (art. 39 ust. 1 pkt 3)
28.	30 III 2009	SK 38/07	Zbigniew K.	zbędność i niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
29.	31 III 2009	K 48/07	Rzecznik Praw Obywatelskich	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2)
30.	1 IV 2009	SK 42/07	Stanisław K.	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
31.	2 IV 2009	P 6/09	Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
32.	15 IV 2009	SK 44/08	Wacław Zygmunt R.	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
33.	21 IV 2009	K 27/06	Krajowa Rada Komornicza	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)

34.	11 V 2009	SK 37/07	Natalia J.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
35.	20 V 2009	K 25/08	Krajowa Rada Sądowa	utrata mocy obowiązującej zakwestionowanego przepisu (art. 39 ust. 1 pkt 3)
36.	27 V 2009	SK 53/08	Roman O.	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
37.	2 VI 2009	SK 36/08	Zbigniew K.	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
38.	8 VI 2009	P 95/08	Sąd Rejonowy w Zabrze, Sąd Rejonowy w Koninie, Sąd Rejonowy Gdańsk-Południe w Gdańsku, Sąd Rejonowy w Lublinie	utrata mocy obowiązującej zakwestionowanego przepisu (art. 39 ust. 1 pkt 3)
39.	8 VI 2009	K 35/07	Rada Gminy Białe Błota	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2)
40.	8 VI 2009	SK 26/07	Halina K., Konrad P.	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
41.	10 VI 2009	P 4/09	Sąd Okręgowy w Częstochowie	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
42.	15 VI 2009	SK 66/08	Spółka z o.o.	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
43.	16 VI 2009	SK 22/07	Spółka akcyjna	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
44.	16 VI 2009	SK 12/07	Mieczysław A.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)

45.	16 VI 2009	SK 65/08	Spółka z o.o.	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
46.	16 VI 2009	SK 7/09	Towarzystwo Ubezpieczeń Allianz Polska SA	zbędność i niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
47.	23 VI 2009	P 35/07	Sąd Rejonowy w Poznaniu	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
48.	30 VI 2009	P 34/07	Sąd Rejonowy w Bełchatowie	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
49.	30 VI 2009	P 99/08	Sąd Rejonowy w Środzie Wielko- polskiej	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
50.	1 VII 2009	P 3/08	Sąd Najwyższy	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
51.	14 VII 2009	SK 2/08	Bożena T.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
52.	15 VII 2009	P 111/08	Sąd Rejonowy w Środzie Wielko- polskiej	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
53.	15 VII 2009	P 49/08	Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
54.	21 VII 2009	SK 61/08	Spółka z o.o.	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
55.	14 IX 2009	P 63/07	Sąd Rejonowy w Świdnicy	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
56.	14 IX 2009	SK 51/08	Spółka	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)

57.	15 IX 2009	P 83/08	Sąd Okręgowy w Szczecinie	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
58.	23 IX 2009	P 81/08	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Szczecinie	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
59.	6 X 2009	P 77/08	Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Śródmieścia we Wrocławiu	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
60.	8 X 2009	P 117/08	Sąd Rejonowy w Lublinie	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
61.	14 X 2009	SK 23/09	Marek J.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
62.	15 X 2009	P 120/08	Sąd Apelacyjny w Poznaniu	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
63.	21 X 2009	P 31/07	Sąd Rejonowy dla Warszawy-Żoliborza	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
64.	5 XI 2009	U 9/07	Rada Gminy Brzeźnica	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
65.	10 XI 2009	SK 45/08	Marek G.	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
66.	17 XI 2009	P 15/07	Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
67.	18 XI 2009	P 97/08	Sąd Okręgowy we Wrocławiu	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)

68.	18 XI 2009	SK 12/09	Stanisław J.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
69.	25 XI 2009	SK 16/09	Jan K.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
70.	25 XI 2009	SK 30/07	Spółka z o.o.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdanie odrębne
71.	26 XI 2009	SK 7/08	Helena i Bogusław P.	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
72.	8 XII 2009	SK 4/09	Spółka z o.o.	zbędność wydania orzeczenia (art. 39 ust. 1 pkt 1)
73.	14 XII 2009	SK 49/07	Włodzimierz S.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
74.	15 XII 2009	SK 45/07	Spółka akcyjna	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
75.	15 XII 2009	K 30/08	Prokurator Generalny	utrata mocy obowiązującej przepisów (art. 39 ust. 1 pkt 3)
76.	16 XII 2009	P 85/08	Sąd Okręgowy w Świdnicy	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
77.	17 XII 2009	P 73/08	Sąd Rejonowy w Bełchatowie	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
78.	17 XII 2009	U 6/08	Grupa posłów	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)

Postanowienia o częściowym umorzeniu postępowania

Lp.	Data	Sygnatura	Wnioskodawca	Podstawa rozstrzygnięcia (ustawa z 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym)
1.	13 V 2009	K 64/07	Rzecznik Praw Obywatelskich	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2)

Wyroki zawierające w sentencji postanowienia o umorzeniu postępowania

Lp.	Data	Sygnatura	Wnioskodawca	Podstawa rozstrzygnięcia (ustawa z 1 sierpnia 1997 r. o Trybu- nale Konstytucyjnym)
1.	6 I 2009	SK 22/06	Spółka z o.o.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
2.	15 I 2009	K 45/07	Krajowa Rada Sądownictwa	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
3.	17 II 2009	SK 10/07	Dariusz R.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
4.	24 II 2009	SK 34/07	Artur Z.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
5.	8 IV 2009	K 37/06	Rada Gminy Si- cienko oraz Rada Gminy Osielsko, Rada Powiatu Rzeszowskiego, Rada Gminy Boguchwała, Rada Powiatu Bydgoskiego	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
6.	15 IV 2009	SK 28/08	Spółka z o.o. Spółka z o.o.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
7.	16 IV 2009	P 11/08	Sąd Apelacyjny w Krakowie	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
8.	20 IV 2009	SK 55/08	Romuald N.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)

9.	28 IV 2009	K 27/07	Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność”	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
10.	30 IV 2009	U 2/08	Rada Miasta Gorzowa Wielkopolskiego	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
11.	5 V 2009	P 64/07	Naczelny Sąd Administracyjny	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
12.	12 V 2009	P 66/07	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
13.	14 V 2009	K 21/08	Krajowa Rada Komornicza	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
14.	19 V 2009	K 47/07	Rada Miasta Legionowo	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
15.	25 V 2009	SK 54/08	Spółka z o.o.	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
16.	16 VI 2009	SK 5/09	Grzegorz B.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
17.	23 VI 2009	K 54/07	2 Grupy posłów	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
18.	30 VI 2009	P 45/08	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
19.	7 VII 2009	K 13/08	Grupa posłów	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
20.	7 VII 2009	SK 49/06	Spółka z o.o.	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
21.	9 VII 2009	K 31/08	Rzecznik Praw Obywatelskich	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 3)
22.	9 VII 2009	SK 48/05	Felicjan G.	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
23.	13 VII 2009	SK 46/08	Wojciech S.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)

24.	15 VII 2009	K 64/07	Grupa posłów	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
25.	15 IX 2009	P 33/07	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gliwicach	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
26.	21 IX 2009	P 46/08	Wojewódzki Sąd Administracyjny we Wrocławiu	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
27.	22 IX 2009	SK 3/08	Andrzej J.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
28.	22 IX 2009	P 46/07	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Łodzi	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
29.	6 X 2009	SK 46/07	Józef J.	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
30.	20 X 2009	SK 15/08	Tadeusz T.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
31.	17 XI 2009	SK 64/08	Mariusz L.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
32.	19 XI 2009	K 62/07	Krajowa Rada Sądownictwa	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
33.	23 XI 2009	P 61/08	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gdańsku	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
34.	24 XI 2009	SK 36/07	Paweł M., Czesław M.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
35.	1 XII 2009	K 4/08	Naczelna Rada Adwokacka	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
36.	2 XII 2009	U 10/07	Grupa posłów	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
37.	8 XII 2009	SK 34/08	Krystyna H.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
38.	16 XII 2009	K 49/07	Rzecznik Praw Obywatelskich	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)

Załącznik nr 9

Przegląd treści zdań odrębnych do wyroków i postanowień

Wyroki

1.

Wyrok z dnia 20 stycznia 2009 r., P 40/07, 5 sędziów

[wprowadzenie wymogu niekaralności wobec urzędników samorządowych]

Zdanie odrębne **sędziego Bohdana Zdziennickiego** dotyczy całości wyroku, w którym Trybunał orzekł o zgodności z Konstytucją przepisu dotyczącego wymogu niekaralności wobec pracowników samorządowych.

- Wprowadzona regulacja, będąca wyrazem troski ustawodawcy o dobro służby publicznej, jest przejawem arbitralizmu w działaniu prawodawcy. Zdaniem sędziego, zakwestionowane przepisy w sposób mechaniczny zobowiązują pracodawcę do rozwiązania umowy o pracę zarówno z osobami, które popełniły przestępstwo podczas trwania stosunku pracy, jak i z osobami, które były wcześniej karane. Przyjęte rozwiązanie jest sprzeczne z zasadą bezpieczeństwa prawnego jednostki, która umożliwia przewidywalność działań organów państwa, a także prognozowanie działań własnych. Ponadto ingerencja ustawodawcy w istniejące stosunki umowne narusza podstawowe właściwości prawa pracy. Na gruncie kodeksu pracy istnieją rozwiązania umożliwiające pracodawcy rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia, jeśli uzna on to za niezbędne, w razie popełnienia przez pracownika przestępstwa w czasie trwania umowy (art. 52 § 1 pkt 2 k.p.). Przedmiotowa regulacja natomiast w sposób arbitralny prowadzi do rozwiązania istniejących stosunków pracy.
- Znowelizowane przepisy mają charakter retroaktywny. Są one niezgodne z zasadą niedziałania prawa wstecz, gdyż zostały zastosowane do wymagań nawiązania stosunku pracy, który powstał wcześniej pod rządami dawnych przepisów. Ponieważ nie występuje tu sytuacja w toku, to nie można mówić o retrospektywności przepisu.
- Przedmiotowa regulacja stanowi wyjątek od zasady, przyjętej w obowiązujących ustawach, zgodnie z którą wymaganie niekaralności ma charakter prospektywny i żadna wartość konstytucyjna nie stanowi uzasadnienia dla nadania jej charakteru retroaktywnego. Uzasadnione byłoby wprowadzenie przez ustawodawcę rozwiązania stanowiącego albo warunek niekaralności niezbędny przy nawiązaniu stosunku pracy, albo jako okoliczność stanowiącą przyczynę rozwiązania stosunku pracy. Wprowadzenie nowego warunku w stosunku do osób już zatrudnionych na stanowiskach urzędniczych stanowi znamiona weryfikacji niemożliwej do pogodzenia z konstytucyjnymi standardami.

2.

Wyrok z dnia 10 marca 2009 r., P 80/08, 5 sędziów

[krąg podmiotów uprawnionych do złożenia korekty deklaracji o stwierdzenie nadpłaty podatku od towarów i usług wspólników rozwiązanej spółki cywilnej]

Zdanie odrębne **sędzi Marii Gintowt-Jankowicz** dotyczy całości wyroku, w którym Trybunał orzekł o niezgodności z Konstytucją przepisów dotyczących skorygowania i zwrotu nadpłaconego VAT. Zdaniem sędzi, postępowanie w przedmiotowej sprawie powinno zostać umorzono ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

- Przedmiotowa regulacja dotyczy zaniechania ustawodawczego niepodlegającego kompetencji Trybunału. Zdaniem sędzi, zakwestionowane przepisy są wewnętrznie spójne, świadomie został ograniczony krąg podmiotów legitymowanych do podejmowania czynności mających na celu ustalenie nadpłaty podatku oraz uzyskanie jej zwrotu – do podmiotów będących stroną w wymiarowym postępowaniu podatkowym. Wspólnicy spółki cywilnej nie są podatnikami podatku od towarów i usług (p.t.u.) w trakcie trwania spółki, dlatego też nie mają uprawnień do występowania z wnioskiem o stwierdzenie nadpłaty podatku po jej rozwiązaniu.
- Zdaniem sędzi, w przeciwieństwie do stanowiska Trybunału, proceduralne uprawnienie do wystąpienia z wnioskiem o stwierdzenie nadpłaty p.t.u. ma charakter niemajątkowy i przysługuje spółce jako podatnikowi, a wraz z jej rozwiązaniem wygasa. Niewątpliwie wspólnicy rozwiązanej spółki nie są jej następcami prawnymi, dlatego przejęcie majątku spółki nie jest równoznaczne z uniwersalną sukcesją wszelkich uprawnień i obowiązków o charakterze podatkowym.
- Przepisy prawa podatkowego pełnią oprócz funkcji fiskalnej funkcję interwencyjną, mającą na celu skłanianie podatników do rzetelnego i odpowiedzialnego działania z punktu widzenia bezpieczeństwa obrotu. Działania spółki przed jej wyrejestrowaniem powinny więc być ukierunkowane na zakończenie wszelkich spraw, m.in. finansowych. Na gruncie obowiązujących regulacji wspólnicy mają możliwość złożenia wniosku o stwierdzenie nadpłaty oraz deklaracji korygujących do chwili ustania spółki, jak również (po nowelizacji ustawy o p.t.u. z 7 listopada 2008 r.) mają możliwość zwrotu różnicy podatku wskazanego w końcowym rozliczeniu spółki, już po zakończeniu jej działalności.

3.

Wyrok z dnia 31 marca 2009 r., SK 19/08, 5 sędziów

[zaskarżenie postanowienia dotyczącego zwolnienia od kosztów sądowych]

Zdanie odrębne **sędzi Teresy Liszcz** dotyczy całego wyroku, w którym Trybunał orzekł o zgodności z Konstytucją przepisu wyłączonego możliwość zaskarżenia postanowienia odmawiającego zwolnienia od kosztów sądowych wydanego przez sąd drugiej instancji.

- W zdaniu odrębnym, sędzia kwestionowała, jednostronnie jej zdaniem, stanowisko Trybunału, zgodnie z którym postanowienie o zwolnieniu od kosztów sądowych nie jest orzeczeniem z zakresu wymiaru sprawiedliwości, lecz z zakresu ochrony prawnej. Z punktu widzenia prawa obywatela do sądu, zwolnienie od kosztów jest uprawnieniem umożliwiającym żądanie przez obywatela rozpatrzenia swojej sprawy przez sąd, pomimo braku możliwości poniesienia opłat sądowych i innych kosztów, przez co ma bezpośredni związek z wymiarem sprawiedliwości.
- Sędzia nie zgodziła się również z poglądem Trybunału, iż artykuły 176 ust. 1 oraz 78 Konstytucji odnoszą się tylko do orzekania w sprawach z zakresu ściśle rozumianego wymiaru sprawiedliwości. Powołując się na wyrok Trybunału z 27 marca 2007 r., SK 3/05, sędzia wskazywała na aktualność argumentów w odniesieniu do przedmiotowej sprawy, które przemawiały za niezgodnością z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 przepisu będącego przedmiotem kontroli w sprawie SK 3/05. Zdaniem sędzi, mimo braku tożsamości między instytucjami kosztów postępowania (będących przedmiotem kontroli w sprawie SK 3/05) i zwolnienia od kosztów postępowania istnieje istotne podobieństwo między nimi: stanowią postępowanie akcesoryjne w stosunku do merytorycznego rozstrzygnięcia; orzekanie oparte jest na podobnym kryterium – trudnej sytuacji ekonomicznej strony
- Sąd apelacyjny orzekający po raz pierwszy w kwestii zwolnienia od kosztów postępowania jest w aspekcie funkcjonalnym (materialnym) sądem pierwszej instancji, ponieważ orzeka po raz pierwszy, a tylko w aspekcie ustrojowym (formalnym) sądem drugiej instancji. Zasada dwuinstancyjności polega na weryfikacji rozstrzygnięcia sądu orzekającego po raz pierwszy w danej sprawie przez inny sąd – co do zasady – stojący wyżej w hierarchii sądów (dewolutywność), albo wyjątkowo przez ten sam sąd, ale w innym składzie, nie zaś na orzekaniu przez sąd drugiej instancji w aspekcie ustrojowym. Zdaniem sędzi, wyłączenie możliwości weryfikacji postanowienia w sprawie zwolnienia od kosztów wydanego po raz pierwszy przez sąd apelacyjny jest niezgodne z zasadą dwuinstancyjności postępowania.
- Odnosząc się do niezgodności zaskarżonej regulacji z art. 45 ust. 1 Konstytucji, sędzia podkreślała materialny aspekt prawa do sądu – jako możliwości skutecznej ochrony praw na drodze sądowej. Prawo pomocy obejmujące zwolnienie od kosztów sądowych jest jedną z gwarancji realizacji prawa do sądu.

4.

Wyrok z dnia 5 maja 2009 r., P 64/07, 5 sędziów

[wysokość kary z tytułu nielegalnego użytkowania obiektu budowlanego]

Zdanie odrębne **sędziego Marka Mazurkiewicza** dotyczy wyroku, w którym Trybunał orzekł o zgodności z Konstytucją przepisu prawa budowlanego określającego wysokość kary z tytułu nielegalnego użytkowania obiektu budowlanego.

- Sędzia kwestionował rozstrzygnięcie Trybunału oparte na teorii kar administracyjnych. Trybunał w przedmiotowej sprawie nie wziął pod uwagę szczególnego charakteru regulacji będącej przedmiotem kontroli w jej kontekście normatywnym. Zakwestionowana regulacja dotyczy deliktu karnoadministracyjnego polegającego na nielegalnym przystąpieniu do użytkowania obiektu budowlanego pod groźbą dziesięciokrotności kary pieniężnej obliczonej według zasad określonych w ustawie. Przewidziana kara jest wymierzana automatycznie i w sztywnej wysokości co uniemożliwia indywidualizację i jej miarkowanie przez organ administracji, czy sąd administracyjny. Wymierzanie kary sztywnej i bardzo surowej, bez możliwości wzięcia pod uwagę okoliczności sprawy, stopnia zagrożenia interesu publicznego, czy bez prawa organu orzekającego do określenia jej wysokości jest niezgodne z zasadą rzetelnej legislacji i proporcjonalności.

5.

Wyrok z dnia 23 czerwca 2009 r., K 54/07, 5 sędziów

[działalność Centralnego Biura Antykorupcyjnego]

Zdanie odrębne **sędzi Ewy Łętowskiej** dotyczy wyroku, w którym Trybunał analizował zgodność z Konstytucją ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym. Sędzia odniosła je do dwóch punktów tego wyroku, w których Trybunał uznał sposób sformułowania przepisów określających zadania CBA za zgodny z art. 2 Konstytucji oraz do części uzasadnienia.

- W zaskarżonej ustawie w niekonstytucyjny sposób skonstruowano mechanizm upoważniający CBA do wkroczenia w sferę chronionych konstytucyjnie praw jednostki, na który składają się przepisy określające zakres działania, zadania i kompetencje do podejmowania przez funkcjonariuszy CBA działań wobec jednostek oraz system gwarancji proceduralnych i instytucjonalnych. Konstytucyjność ustawy zależy od tego jak mechanizm ten funkcjonuje w całości i na ile brak precyzji w regulacji jednego z jego składników może zostać zrekomensowany przez precyzję i sprawność ujęcia drugiego z nich. Dlatego, zdaniem sędzi, nieprawidłowa jest przyjęta przez Trybunał metoda oceny zaskarżonej regulacji polegająca na jej rozbięciu na poszczególne fragmenty i osobnej ocenie konstytucyjności każdego z nich.
- Charakterystyka czynności wykrywczych i operacyjno-wykrywczych, które muszą być prowadzone tajnie, zobowiązuje ustawodawcę do zachowania szczególnej precyzji i jednoznaczności przepisów określających granice ingerencji w prawa jednostki oraz formy i procedury, w jakich są one podejmowane. Zaskarżona ustawa formułuje kompetencje CBA za pomocą szeroko i nieprecyzyjnie ujętych zadań tego organu, umożliwiając tym samym Biuru arbitralne podejmowanie działań. Nie przewiduje przy tym kompensujących ten niedostatek gwarancji instytucjonalnych i proceduralnych. Ustawa nie zawiera ponadto odpowiednio sformułowanej normy kompetencyjnej. Poprzez rozczłonkowanie regulowanej materii, użycie szerokich i nieprecyzyjnych pojęć stosowanych bez jakiegokolwiek kontroli sądowej oraz legitymizację aktywności CBA w całym zakresie życia gospodarczego art. 1 i 2 ustawy o CBA naruszają zasadę rzetelnej legislacji, a więc są niezgodne z art. 2 Konstytucji.
- Ustawa o CBA nie przewiduje żadnych gwarancji dla możliwości skorzystania po zakończeniu operacji ze sformułowanego w art. 51 ust. 3 i 4 Konstytucji prawa do dostępu i prostowania danych. Dlatego konieczne jest wprowadzenie obowiązku informacji ex post o przeprowadzonej operacji, a także wprowadzenie bardziej efektywnych procedur zabezpieczających usuwanie i niszczenie zbędnych danych.

6.

Wyrok z dnia 2 lipca 2009 r., K 1/07, 5 sędziów

[zgoda na widzenie z osobą tymczasowo aresztowaną]

Zdanie odrębne **sędziego Zbigniewa Cieślaka** dotyczy pkt 1 wyroku, w którym Trybunał uznał, że brak wskazania w ustawie przesłanek odmowy wyrażenia zgody na widzenie tymczasowo aresztowanego z osobą najbliższą jest niezgodny z art. 47 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji i niektórymi przepisami Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz Konwencji o prawach dziecka.

- Stopień wrażliwości i indywidualizacji wyrażania zgody na widzenie osób tymczasowo aresztowanych praktycznie uniemożliwia ustawodawcy stypizowanie i zgeneralizowanie w przepisach prawnych przesłanek odmowy zgody na widzenie.
- Zaskarżony przepis art. 217 § 1 k.k.w. jest skutecznym i niezbędnym sposobem służącym zabezpieczeniu prawidłowego toku postępowania karnego, nie tylko w przypadku gdy tymczasowe aresztowanie ma na celu zapobieżenie nakłanianiu przez oskarżonego do składania fałszywych zeznań lub wyjaśnień albo utrudnianiu postępowania karnego w inny bezprawny sposób, ale również w innych wypadkach wymienionych w art. 258 k.p.k. Prawidłowy tok postępowania karnego jest wartością uzasadniającą dopuszczalność ingerencji w gwarantowane przez art. 47 Konstytucji prawo do ochrony życia prywatnego i rodzinnego tymczasowo aresztowanego. Ograniczenie kontaktów tymczasowo aresztowanego ze światem zewnętrznym jest konieczne z punktu widzenia bezpieczeństwa i porządku publicznego, a więc zgodne z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz art. 8 ust. 2 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.
- Istniejący w praktyce problem bezpodstawnego odmawiania zgody na widzenie z tymczasowo aresztowanym leży poza treścią zaskarżonego przepisu. Jest związany z praktyką stosowania prawa, co pozostaje poza kognicją Trybunału Konstytucyjnego.

7.

Wyrok z dnia 7 lipca 2009 r., K 13/08, 5 sędziów

[kary pieniężne za naruszenie przepisów o rybołówstwie]

Zdanie odrębne **sędziego Wojciecha Hermelińskiego** dotyczy pkt 1 i 2 wyroku, w którym Trybunał badał zgodność przepisów regulujących zasady wymierzania kar za naruszenie przepisów ustawy o rybołówstwie z konstytucyjnym prawem do sądu oraz zasadą *nullum crimen sine lege*.

- Sędzia kwestionuje tezę Trybunału Konstytucyjnego, że kary pieniężne przewidziane przez zakwestionowane przepisy mają charakter kar administracyjnych i nie są objęte konstytucyjnymi regułami dotyczącymi odpowiedzialności karnej. Zdaniem sędziego, dla oceny czy gwarancje wynikające z Konstytucji znajdują zastosowanie decydujący powinien być charakter przepisów nie zaś ich formalne zakwalifikowanie w ustawie jako ustanawiających inny rodzaj odpowiedzialności niż karna. Zakwestionowane przepisy mają charakter represyjny i należy w stosunku do nich stosować gwarancje konstytucyjne przewidziane dla wszystkich postępowań represyjnych. Ponadto ze względu na podobieństwa czynów określonych w tych przepisach do niektórych wykroczeń *de lege ferenda* czyny te należałoby klasyfikować jako wykroczenia i wprowadzić w stosunku do nich odpowiedzialność na zasadzie winy.
- Jedną z gwarancji, które powinny odnosić się do wszystkich postępowań represyjnych, jest prawo do rozpatrzenia sprawy przez sąd o pełnej jurysdykcji, a więc sąd powszechny. Kontrola decyzji o wymierzeniu sankcji za delikt rybacki przez sąd administracyjny nie jest wystarczająca, gdyż sąd ten może kontrolować jedynie legalność działania organu administracji, a tylko w bardzo ograniczonym zakresie może weryfikować ustalenia faktyczne poczynione przez ten organ.

8.

Wyrok z dnia 15 lipca 2009 r., K 64/07, pełny skład

[spółdzielnie mieszkaniowe]

Zdanie odrębne **sędzi Ewy Łętowskiej** dotyczy postanowienia o umorzeniu postępowania w zakresie art. 83 ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, który przewiduje możliwość określenia w statucie odbywania walnego zgromadzenia częściami, gdy liczba członków spółdzielni przekroczy 500. Zdaniem sędzi, kwestionowany przepis jest niezgodny z zasadą równości.

- Zakwestionowany przepis, poprzez umożliwienie podziału obrad walnego zgromadzenia na kurie, powoduje fasadyzację instytucji walnego zgromadzenia. Podejmowanie uchwał przez walne zgromadzenie następuje większością głosów i nie sprowadza się tylko do aktu głosowania, ale musi być powiązane z uczestnictwem członków w wypracowywaniu treści uchwał, tzn. oceny, dyskusji, modyfikacji projektu, poprawiania, odrzucania i przyjmowania poprawek. Podział walnego zgromadzenia na kurie uniemożliwi dyskusję między kuriami w wypadku gdy uchwały będą się między sobą różniły. Skutkiem tego będzie brak możliwości podjęcia jednej uchwały lub sprowadzenie obrad walnego zgromadzenia do fasadowego głosowania (nad projektem niezmiennym przygotowanym przez biurokrację spółdzielczą).
- Przedmiotowa regulacja nie dotyczy wszystkich spółdzielni, ale tylko spółdzielni mieszkaniowych co powoduje naruszenie zasady równości. Cechą relewantną jest konieczność posiadania przez każdą spółdzielnię organu stanowiącego jakim jest walne zgromadzenie. Wprowadzenie zaskarżonych przepisów spowoduje, że najważniejszy organ spółdzielni mieszkaniowych decydujący o jej demokratyzmie będzie fasadowy albo sparaliżowany.
- Wskazanie we wniosku przedmiotu, wzorca kontroli oraz stwierdzenie o nierównym traktowaniu spółdzielni mieszkaniowych, a dodatkowo fakt, że zakwestionowany przepis był przedmiotem pytań na rozprawie powoduje, że brak jest, w przedmiotowej sprawie, podstaw do umorzenia postępowania z powodu nieuzasadnienia zarzutu. Ponadto wniosku o jego niekonstytucyjność nie osłabia fakt, że zakwestionowany przepis przewiduje tylko opcję statutową a nie wywołuje skutku bezpośredniego.

Zdanie odrębne **sędziego Marka Mazurkiewicza** dotyczy pkt 11 wyroku, w którym Trybunał uznał nieadekwatność wzorców kontroli konstytucyjności art. 93a prawa spółdzielczego, odnoszącego się do prawa ministra do żądania informacji i danych dotyczących organizacji i działalności spółdzielni, a także prawa do wystąpienia o lustrację spółdzielni oraz nakazania uwzględnienia wniosków z przeprowadzonej lustracji.

- Na gruncie Konstytucji nie ma możliwości przyznania Radzie Ministrów czy poszczególnym ministrom uprawnień do sprawowania nadzoru administracyjnego nad działalnością samorządu spółdzielczego. Kwestionowany przepis stanowi niedopuszczalną, niezgodną z art. 2 Konstytucji ingerencję ustawodawczą w status spółdzielni jako osoby prawnej. Ponadto brak określenia w ustawie formy prawnej rozstrzygnięć ministra oraz trybu ich zaskarżenia przez spółdzielnię jest sprzeczne z art. 78 Konstytucji.

Zdanie odrębne **sędziego Bohdana Zdziennickiego** dotyczy uznania przez Trybunał za zgodny z Konstytucją art. 82 ust. 3 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych (pkt 4 wyroku), nieadekwatności wzorców dla kontroli art. 93a prawa spółdzielczego (pkt 11 wyroku) oraz postanowienia o umorzeniu postępowania w zakresie art. 83 ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych.

- Zakwestionowany art. 82 ust. 3 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, zgodnie z którym nie można być członkiem Rady nadzorczej dłużej niż przez dwie kolejne kadencje, ingeruje w wolność zrzeszania się. Przywołany w wyroku pogląd Trybunału, że art. 76 Konstytucji ma znaczenie również w relacjach spółdzielców z ich spółdzielniami, dlatego powinny być ustanowione regulacje publicznoprawne chroniące członków przed swoją organizacją spółdzielczą, zdaniem sędziego narusza jedność osoby prawnej i związane z nią stosunki wewnętrzne, a także godzi w podstawowe zasady i wartości spółdzielczości.
- Porównywanie przez Trybunał kadencyjności Sejmu do kadencji członków rad nadzorczych spółdzielni jest nietrafne. Nie ogranicza się sprawowania mandatu posłom na więcej niż dwie kadencje, bowiem ich kadencja zależy od woli wyborców, a ustawodawca przekreśla tę zależność w spółdzielczości. Ponadto rady nadzorcze nie są ciałami politycznymi. Przedmiotowa regulacja ma antyspółdzielczy charakter. Ustawodawca arbitralnie przekreśla istniejące rozwiązania nie zwracając uwagi na rodzaj pracy w radzie nadzorczej wymagającej odpowiednich kwalifikacji i doświadczenia, obciążonej ryzykiem odpowiedzialności cywilnej i karnej, do której stale brakuje chętnych.

- Zakwestionowany art. 93a prawa spółdzielczego dotyczy nadzoru ministra nad działalnością spółdzielni mieszkaniowych. Spółdzielnie funkcjonujące w warunkach gospodarki rynkowej, nie mogą być traktowane jako domena władzy publicznej. Przedmiotowy przepis opiera się na założeniu, zgodnie z którym możliwe jest działanie władzy publicznej poza kodeksem postępowania administracyjnego i podejmowanie niezaskarżalnych rozstrzygnięć. W demokratycznym państwie prawnym organy administracji mogą działać jedynie na podstawie kpa i to sąd stwierdza o naruszeniu prawa a nie minister.
- Art. 83 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych wprowadzając zasadę obrad walnego zgromadzenia członków z możliwością podziału walnego zgromadzenia na części, tylko dla spółdzielczości mieszkaniowej, jest niezgodny z zasadą równości. Przyjęte rozwiązanie przekreśla dotychczasowy model demokracji wewnątrzspółdzielczej zaakceptowany w doktrynie i orzecznictwie sądowym, według którego walne zgromadzenie mogło być zastąpione zebraniem przedstawicieli członków, po przekroczeniu ustanowionej w statucie liczby członków. Przedmiotowy przepis ingeruje w wolność zrzeszania się w spółdzielniach mieszkaniowych, a wprowadzony tylko dla spółdzielczości mieszkaniowej narusza wspólne dla całej spółdzielczości zasady samorządności.

9.

Wyrok z dnia 16 lipca 2009 r., Kp 4/08, pełny skład

[prawa i obowiązki banku centralnego]

Zdanie odrębne **sędziego Janusza Niemcewicza** dotyczy części wyroku, w zakresie niezgodności z Konstytucją przepisu dotyczącego zmian w akcjonariacie Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych, polegających na zobligowaniu NBP do zbycia wszystkich akcji KDPW SA na rzecz podmiotów wskazanych w ustawie.

- Zdaniem sędziego, argumenty przyjęte przez Trybunał, przemawiające za niekonstytucyjnością kwestionowanych przepisów, nie są wystarczające. Odnosząc się do argumentu Trybunału o ograniczeniach w dostępie do informacji o KDPW, wynikających z utraty uprawnień właścicielskich, sędzia wskazuje na nowe kompetencje przewidziane przez ustawę, pozwalające zwłaszcza na uzyskiwanie przez NBP niezbędnych informacji (nowy art. 64a ust. 1). Również utrzymany zostaje nadzór nad KDPW przez Komisję Nadzoru Finansowego, która ma szczególne uprawnienia w stosunku do depozytu. Ponadto Trybunał nie wykazał, że udział NBP w akcjonariacie KDPW stanowi niezbędny warunek wykonywania przez NBP konstytucyjnych zadań związanych z realizacją polityki pieniężnej. KDPW nie dysponuje instrumentami umożliwiającymi mu wpływ na podaż pieniądza, jakie składają się na politykę pieniężną.
- Art. 21 Konstytucji jest nieadekwatnym wzorcem kontroli zaskarżonych przepisów. Trybunał postrzega akcje NBP w KDPW SA nie jako składnik kapitału, ale raczej jako środek realizacji zadań NBP. Ponadto ochrona niezależności majątkowej NBP wynikająca z konstytucyjnej zasady niezależności NBP ma odmienny charakter od ochrony własności prywatnej. Nie wyklucza ona ingerencji ustawodawczej w tę własność, jeżeli jest ona uzasadniona z punktu widzenia innych wartości. Zakwestionowane przepisy są elementem szerszej reformy rynku instrumentów finansowych, która może uzasadniać taką ingerencję w sferę składników majątku NBP w zakresie, w jakim jest niezbędna do dostosowania nowego zakresu zadań i kompetencji do tej sfery.

10.

Wyrok z dnia 14 września 2009 r., SK 47/07, 5 sędziów

[odrzucanie nieopłaconych zarzutów od nakazu zapłaty wniesionych przez profesjonalnego pełnomocnika bez wezwania do uiszczenia opłaty]

Zdanie odrębne **sędzi Teresy Liszcz** dotyczy całości wyroku, w którym Trybunał uznał za zgodny z Konstytucją art. 130² § 3 k.p.c. przewidujący odrzucenie przez sąd bez wezwania o uiszczenie opłaty zarzutów od nakazu zapłaty, wniesionych przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego, podlegających opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczanej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu, a od których ta opłata została uiszczona nienależycie.

- Zaskarżony przepis przez swój nadmierny rygoryzm narusza konstytucyjne prawo do sądu oraz zasadę proporcjonalności reakcji państwa na uchybienie przez podmiot przepisom prawnym, wynikającą z art. 2 Konstytucji. Zaskarżony przepis ustanawia najbardziej rygorystyczne skutki nieopłacenia pisma procesowego spośród przewidzianych w przepisach k.p.c. Powodując odrzucenie pisma bez możliwości uzupełnienia jego braku, pozbawia pozwanego możliwości wysłuchania jego racji przez sąd, co jest szczególnie dotkliwie z uwagi na szczególny charakter nakazu zapłaty, jako orzeczenia zapadającego wyłącznie na podstawie twierdzeń powoda, w postępowaniu toczącym się bez udziału pozwanego. W tej sytuacji bowiem dopiero w zarzutach od nakazu pozwany może ustosunkować się do twierdzeń pozwu.
- Ponadto przez bardziej rygorystyczne traktowanie dotkniętych brakami fiskalnymi pism procesowych pozwanego w porównaniu z obarczonych takimi samymi wadami pism powoda, narusza zasadę równości. Jeżeli bowiem reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika powód wniesie nieopłacony pozew, po jego zwróceniu może uzupełnić opłatę i wówczas pismo wywołuje skutek od daty pierwotnego wniesienia. Takiej możliwości pozbawiono natomiast znajdującego się w takiej samej sytuacji pozwanego, skrajnie odmiennie traktując strony tego samego kontradyktoryjnego postępowania cywilnego, korzystające z pomocy profesjonalnych pełnomocników. Naruszono więc zasadę równości broni.

11.

Wyrok z dnia 14 października 2009 r., Kp 4/09, pełny skład

[sposób karania za naruszenie przepisów o ruchu drogowym]

Zdanie odrębne **sędziego Zbigniewa Cieślaka** dotyczy pkt 2 wyroku, w którym Trybunał uznał, iż jednoczesne stosowanie wobec kierowców naruszających przepisy ruchu drogowego kary pieniężnej oraz systemu punktowego, bez właściwych gwarancji prawnych, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji.

- Przepisanie przez policję punktów za przekroczenie dopuszczalnej prędkości nie jest sankcją karną. Jest ono bezpośrednią konsekwencją wymierzenia kary z tytułu naruszenia przepisów ruchu drogowego w zakresie dopuszczalnej prędkości. Organ przypisujący punkty określa jedynie konsekwencje ustalonego wcześniej przez inny organ władzy publicznej zachowania kierowcy. Nie wymierza przy tym kary, lecz dokonuje kwalifikacji zdolności kierowcy do uczestniczenia w ruchu. Wynika to z funkcji przypisania punktów, którą nie jest odpłata za dokonany czyn, lecz poprawa bezpieczeństwa ruchu poprzez czasowe eliminowanie z udziału w nim kierujących często naruszających przepisy.
- Zaskarżona regulacja spełnia wymogi proporcjonalności. Kumulacja konsekwencji naruszenia przepisów dotyczących prędkości w ruchu drogowym w postaci administracyjnej kary pieniężnej oraz przypisania punktów w ewidencji policji służy poprawie bezpieczeństwa na drogach. Instrumenty te są wobec siebie komplementarne i dopiero ich łączne stosowanie pozwala na osiągnięcie tego celu. Wprowadzenie systemu kar administracyjnych wymierzanych z tytułu naruszenia dopuszczalnej prędkości oraz mechanizmu następczego przypisania punktów usprawni i odformalizuje proces wymierzania kary finansowej ze względu na jej obiektywny charakter, który co do zasady wyłącza ocenę stopnia zawinienia sprawcy. Ten „mechaniczny” sposób ustalania konsekwencji naruszenia prawa w trybie postępowania administracyjnego wynika z przyjęcia założenia, że przekroczenie dopuszczalnej prędkości jest kategorią fizyczną, a zatem ustalenie tego faktu nie rodzi poważniejszych trudności dowodowych. Jednocześnie jednak Kodeks postępowania administracyjnego przewiduje wystarczające mechanizmy wzruszenia decyzji w rzadkich przypadkach powstania wątpliwości co do stanu faktycznego sprawy lub zaistnienia nadzwyczajnych okoliczności usprawiedliwiających naruszenie przepisów.

12.

Wyrok z dnia 20 października 2009 r., SK 15/08, 5 sędziów

[zasady wynagradzania syndyków przedsiębiorstw państwowych oraz pozostałych syndyków]

Zdanie odrębne **sędziego Mirosława Wyrzykowskiego** dotyczy całości wyroku, w którym Trybunał uznał, że przepisy różnicujące wynagrodzenie syndyka w zależności od tego czy postępowanie upadłościowe dotyczy przedsiębiorstwa państwowego, czy przedsiębiorstwa prywatnego nie narusza konstytucyjnych zasad równości i równej ochrony praw majątkowych.

- Syndyków prowadzących przedsiębiorstwo będące publiczną jednostką organizacyjną oraz syndyków prowadzących przedsiębiorstwa prywatne łączy wspólna cecha relewantna: ich zadaniem jest prowadzenie przedsiębiorstwa w zakresie niezbędnym dla realizacji celów postępowania upadłościowego. Osoby te mogą działać tylko w granicach kompetencji wyznaczonych przez ustawę, muszą posiadać takie same kompetencje, działają w oparciu o tą samą podstawę prawną oraz ponoszą odpowiedzialność na takich samych zasadach.
- Zróżnicowania sytuacji prawnej syndyków prowadzących przedsiębiorstwo państwowe w stosunku do pozostałych syndyków nie można uzasadnić w świetle zasad istotności, proporcjonalności oraz konieczności pozostawiania zróżnicowania w związku z ochroną oznaczonych wartości konstytucyjnych. Po pierwsze, celem przepisów regulujących wynagrodzenie osób kierujących publicznymi jednostkami organizacyjnymi było uzależnienie wynagrodzeń osób zaufania publicznego i kierowników przedsiębiorstw państwowych od wyników finansowych podległych im jednostek, ich obowiązków oraz powagi sprawowanych funkcji. Te elementy nie dotyczą natomiast syndyków, którzy nie są osobami zaufania publicznego i których nie można zaliczyć do grona kierowników przedsiębiorstw państwowych. Ich zawód jest wykonywany w taki sam sposób niezależnie od struktury własnościowej upadłego podmiotu. Po drugie, zaskarżona regulacja nie realizuje celu uzależnienia wynagrodzenia od wyników ekonomicznych publicznych jednostek organizacyjnych, gdyż wynagrodzenie syndyków jest ustalane przez sąd na podstawie innych, określonych w ustawie, kryteriów. Po trzecie zaś, przyznana państwu znaczna swoboda w kształtowaniu struktury publicznych podmiotów gospodarczych nie odnosi się do syndyków masy upadłościowej, gdyż są oni podmiotami prywatnymi wykonującymi zawód regulowany na podstawie i w granicach wyznaczonych przez prawo upadłościowe. Pozostają oni poza sferą zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw publicznych i niezależnie od tego czy prowadzą przedsiębiorstwo prywatne czy publiczne nie pozostają z nim w stosunku zależności administracyjnej, służbowej, pracowniczej ani cywilnoprawnej.

13.

Wyrok z dnia 4 listopada 2009 r., Kp 1/08, pełny skład

[rozszerzenie katalogu osób zwolnionych z obowiązku uiszczania opłaty abonamentowej]

Zdanie odrębne **sędzi Teresy Liszcz** dotyczy wyroku, w którym Trybunał Konstytucyjny rozstrzygał o zgodności z Konstytucją przepisów nowelizujących ustawę o opłatach abonamentowych, które wprowadzały nowe kategorie podmiotów zwolnionych z obowiązku uiszczania opłaty abonamentowej. Trybunał uznał część z tych przepisów za niezgodne z Konstytucją z powodu nieprawidłowego trybu ich uchwalenia.

- Zaskarżone przepisy wprowadzające nowe kategorie podmiotów zwolnionych z obowiązku uiszczania opłaty abonamentowej są skomplikowane i trudne do samodzielnego zweryfikowania przez osoby mające z tych zwolnień korzystać, naruszają więc zasadę przyzwoitej legislacji wynikającą z zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji).
- Art. 213 Konstytucji jest adekwatnym wzorcem w niniejszej sprawie, a zaskarżone przepisy są z nim niezgodne. Określa on bowiem zadania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, wskazując między innymi na obowiązek stania na straży interesu publicznego w radiofonii i telewizji. W pojęciu tym mieści się realizowanie misji publicznej przez telewizję i radio publiczne, które wymaga dysponowania wystarczającą ilością środków finansowych. Wprowadzenie dodatkowych kategorii osób zwolnionych z uiszczania opłaty abonamentowej, bez zapewnienia jakiegokolwiek rekompensaty, zagraża realizacji interesu publicznego przez telewizję i radio publiczne, gdyż zmusza je do poszukiwania innych, komercyjnych źródeł dochodu. Odbija się to negatywnie na jakości programu, a w przypadku radia publicznego może bezpośrednio zagrozić realizowaniu działalności misyjnej. Zaskarżone przepisy godzą więc w wartości wymienione w art. 213 Konstytucji.
- Zakwestionowane przepisy godzą ponadto w inne postanowienia Konstytucji niebędące wzorcami w niniejszej sprawie, w szczególności w art. 6, 14, 61 i 73 Konstytucji.
- Nieprawidłowe jest również rozumowanie Trybunału dotyczące niekonstytucyjności przepisów dodanych do ustawy w wyniku wniesienia poprawek przez Senat, które dodawały dwie kolejne kategorie osób zwolnionych z opłaty abonamentowej. Rozumowanie Trybunału nadmiernie ogranicza prawo zgłaszania poprawek przez Senat. Senat ma prawo zgłaszać poprawki – pod warunkiem, że dotyczą one bezpośrednio materii będącej przedmiotem ustawy uchwalonej przez Sejm, jak miało to miejsce w niniejszej sprawie. Wymaganie osobnej inicjatywy ustawodawczej przy wprowadzaniu do uchwalonej przez Sejm ustawy tak drobnych uzupełnień jest sprzeczne z wymogami ekonomii działania i nierozsądne. Dlatego nieprawidłowe było uznanie przez Trybunał niezgodności tych przepisów z Konstytucją z powodów proceduralnych. Podobnie jednak jak pozostałe zaskarżone przepisy, naruszają one – zdaniem sędzi – art. 213 Konstytucji.

14.

Wyrok z dnia 10 listopada 2009 r., P 88/08, 5 sędziów

[zwrot wniosku o ogłoszenie upadłości z powodu braków formalnych lub nienależytego opłacenia bez wezwania o uzupełnienie]

Zdanie odrębne **sędziego Marka Kotlinowskiego** dotyczy ograniczenia zakresu wyroku, w którym Trybunał orzekł o niekonstytucyjności przepisu nakazującego zwrot wniosku dłużnika o ogłoszenie upadłości zawierającego braki formalne lub nienależyte opłacone bez wezwania o uzupełnienie tylko w zakresie, w jakim odnosi się on do sytuacji, gdy dłużnik nie jest reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika.

- Zaskarżony przepis jest niezgodny z konstytucyjnym prawem do sądu zarówno w zakresie, w jakim odnosi się do dłużnika działającego samodzielnie, jak i reprezentowanego przez adwokata lub radcę prawnego. Nieuprawniony jest pogląd Trybunału, iż odpowiedź na pytania prawne składów orzekających jest niezbędna dla rozstrzygnięcia spraw będących podstawą tych pytań, jedynie w zakresie, w jakim zakwestionowany przepis odnosi się do dłużnika niekorzystającego z pomocy adwokata lub radcy prawnego. Przedmiotem pytań prawnych był cały art. 28 ust. 1 prawa upadłościowego i cały ten przepis powinien być przedmiotem kontroli Trybunału.
- Pogląd o konstytucyjnej dopuszczalności istnienia surowszego rygoru w odniesieniu do braków w sytuacji, gdy pismo procesowe jest wnoszone przez adwokata lub radcę prawnego jest zaakceptowany na gruncie orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego jedynie w odniesieniu do braków fiskalnych. Wymogi formalne pism procesowych muszą być natomiast zawsze oceniane z punktu widzenia ich jednoznaczności interpretacyjnej oraz konsekwencji ich niedopełnienia dla uprawnień procesowych strony. Wymogi dotyczące treści wniosku o ogłoszenie upadłości oraz dołączonych do niego dokumentów są, na tle innych pism procesowych składanych w postępowaniu cywilnym, wyjątkowo rozbudowane i szczegółowe. Nie wszystkie mają charakter sensu stricto prawniczy, a na przygotowanie całej dokumentacji i sporządzenie wniosku dłużnik ma tylko dwa tygodnie od zaistnienia przyczyny uzasadniającej złożenie wniosku pod rygorem surowych sankcji. Jednocześnie w zaskarżonym przepisie ustawodawca nie pozostawił sądowi żadnego marginesu swobody – jakkolwiek brak formalny, niezależnie od rozmiaru i możliwości natychmiastowego usunięcia, powoduje automatyczny zwrot wniosku dłużnikowi.
- Wprowadzenie surowszych rygorów w stosunku do pism wnoszonych przez adwokatów i radców prawnych nie znajduje podstawy w przepisach prawa upadłościowego i naprawczego, które nie różnicuje sytuacji dłużników w zależności od sposobu ich reprezentacji. Ponadto może prowadzić do niepożądanego skutku, w której aby uniknąć zwrotu wniosku, dłużnicy sami będą podpisywali pisma sporządzone przez profesjonalistów.

15.

Wyrok z dnia 19 listopada 2009 r., K 62/07, 5 sędziów

[upoważnienie do określenia trybu postępowania przed Krajową Radą Sądownictwa w drodze rozporządzenia]

Zdanie odrębne **sędziego Wojciecha Hermelińskiego** dotyczy uzasadnienia wyroku, w którym Trybunał uznał za niezgodny z Konstytucją przepis upoważniający Prezydenta RP do uregulowania w drodze rozporządzenia trybu postępowania przed Krajową Radą Sądownictwa. Sędzia kwestionuje legitymację Rady do wystąpienia z wnioskiem w tej sprawie oraz treść uzasadnienia wyroku.

- Wątpliwości budzi powołanie się Trybunału na wcześniejszą tezę, iż legitymacja Krajowej Rady Sądownictwa do inicjowania postępowania przed Trybunałem obejmuje obronę pozycji ustrojowej Rady, jako na jego ostateczną wypowiedź w tej kwestii. W postępowaniu przed Trybunałem nie ma bowiem systemu precedensów, a stanowisko wyrażone we wcześniejszym orzecznictwie może być następnie zmodyfikowane.
- Konstytucyjne ukształtowanie legitymacji Krajowej Rady Sądownictwa do inicjowania postępowania przed Trybunałem wymaga, aby Rada udowodniła nie tylko, iż kwestionowane regulacje dotyczą spraw sędziów i sądów, lecz także wskazała, że negatywnie wpływają one na niezawisłość lub niezależność tych podmiotów, a nie na inne aspekty ich funkcjonowania (takie jak efektywność czy sprawność). Wykazanie zdolności wnioskowej powinno przy tym nastąpić już w pisemnym wniosku, a nie mieć miejsce na rozprawie. Brak legitymacji w danej sprawie byłby bowiem przesłanką umorzenia postępowania jeszcze przed rozprawą, zaś wyjaśnianie tego zagadnienia na rozprawie stawia Radę w uprzywilejowanej pozycji w stosunku do innych podmiotów, których legitymacja jest badana na pisemnym etapie postępowania.
- Uzasadnienie orzeczenia Trybunału ma charakter niepełny i nieadekwatny do rozstrzygnięcia. Brakuje w nim analizy zarówno zaskarżonego przepisu, jak i podstawowego wzorca kontroli (art. 187 ust. 4 w związku z art. 2 Konstytucji). Przywołane tezy z wcześniejszego orzecznictwa dotyczą samego sposobu konstruowania upoważnień do wydania rozporządzeń. Tymczasem głównym problemem konstytucyjnym w niniejszej sprawie jest nie formalna (technicznoprawna) wadliwość upoważnienia, lecz przekazanie do uregulowania w rozporządzeniu materii zastrzeżonej na mocy art. 187 ust. 4 Konstytucji dla ustawy. Ta nieprecyzyjność uzasadnienia może mieć negatywne skutki dla realizacji wyroku przez ustawodawcę.

Zdanie odrębne **sędziego Andrzeja Rzeplińskiego** dotyczy uzasadnienia wyroku, które zdaniem sędziego jest niepełne i nieadekwatne do sentencji wyroku.

- Podstawowa część argumentacji Trybunału odnosi się do relacji pomiędzy ustawą a rozporządzeniem na gruncie art. 92 ust. 1 Konstytucji, podczas gdy Trybunał słusznie uznał badanie zgodności zakwestionowanej regulacji z tym przepisem za bezprzedmiotowe. Uzasadnienie wyroku powinno natomiast zawierać analizę wzajemnej relacji konstytucyjnego sformułowania „ustrój, zakres działania i tryb pracy Krajowej Rady Sądownictwa” oraz ustawowego pojęcia „tryb (...) postępowania przed Radą”. Należało przy tym wyraźnie sformułować tezę, iż postępowanie przed Radą w sprawach indywidualnych musi być regulowane przez ustawę.

16.

Wyrok z dnia 2 grudnia 2009 r., U 10/07, pełny skład

[wliczanie oceny z religii do średniej ocen]

Zdanie odrębne **sędzi Ewy Łętowskiej** dotyczy wyroku, w którym Trybunał Konstytucyjny orzekł o zgodności z Konstytucją przepisów nakazujących wliczanie oceny z religii do średniej ocen w szkołach oraz umorzył postępowanie w zakresie badania zgodności z Konstytucją przepisu upoważniającego Ministra Edukacji Narodowej do wydania rozporządzenia dotyczącego oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów w szkołach publicznych.

- Możliwość nauczania religii w szkołach jest wyraźnie przewidziana przez art. 53 ust. 4 Konstytucji i nie budzi wątpliwości. Nie wynika z niej jednak automatycznie konieczność umieszczenia oceny z religii na świadectwie szkolnym, ani wliczania oceny z tego przedmiotu do średniej ocen.
- Średnia ocen ucznia ma istotne znaczenie prawne. Jest brana pod uwagę podczas rekrutacji do szkół ponadgimnazjalnych, przy przyznawaniu stypendiów, a także, szczególnie w przypadku możliwości uzyskania świadectwa z wyróżnieniem, ma wpływ na życie społeczne i możliwość uzyskania pomocy w kształceniu ucznia. Dlatego kwestia sposobu obliczania średniej ocen jest elementem świadomie kształtowanego przez państwo fragmentu polityki edukacyjnej, zaś samo świadectwo jest oficjalnym aktem władzy publicznej, mającym prawne skutki dla uczniów. Istniejący mechanizm określania średniej ocen jest sam w sobie wadliwy, gdyż uwzględnianie w niej przedmiotów dodatkowych, których oferta jest bardzo zróżnicowana w różnych szkołach, powoduje, iż średnia ocen uczniów z różnych szkół jest nieporównywalna. Wliczanie oceny z religii lub etyki dodatkowo ten problem pogłębia,

bowiem o ile religia i etyka są przedmiotami nieobowiązkowymi, o tyle po stronie szkoły istnieje obowiązek zapewnienia ich nauczania dla osób chętnych.

- Zarówno nauczanie religii jak i etyki ma cele nie tylko informacyjno-poznawcze, ale i formacyjne, co nie budzi zastrzeżeń z punktu widzenia wolności sumienia, skoro udział w nauczaniu tych przedmiotów jest dobrowolny. Jednakże fakt, iż nauczanie religii jest sposobem realizacji swojej misji przez kościoły i inne związki wyznaniowe powoduje, iż zaskarżona regulacja powinna być oceniana również z punktu widzenia jej zgodności z konstytucyjną zasadą równouprawnienia kościołów i innych związków wyznaniowych. Z zasady tej nie wynika konieczność egalitaryzowania przez państwo faktycznych nierówności pomiędzy pozycją poszczególnych kościołów (wynikającej z ich liczebności, czy zaplecza organizacyjnego i finansowego). Zakazuje ona jednak państwu umacniania swoimi działaniami i tak już istniejącej w praktyce dominacji jednego z nich.
- W związku z faktyczną dominacją Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce opcja uczęszczania na lekcje religii w szkołach często oznacza możliwość wyboru tylko religii rzymskokatolickiej, co oznacza fruktyfikację przytłaczającej dominacji nauczania religii rzymskokatolickiej. Uczynienie oceny z religii elementem średniej dodatkowo wzmacnia pozycję prawną tego kościoła. Religia dominująca zyskuje lepszą pozycję oficjalną w procesie edukacyjnym, jakiej nie mogą osiągnąć kościoły mniejszościowe, które nie uczą religii w szkołach. Ich wyznawcy w wyścigu o średnią nie mają bowiem możliwości uwzględnienia przedmiotu formacyjnego i muszą zmagać się w innej konkurencji, wybierając zajęcia z etyki lub inny przedmiot dodatkowy, których oferta szczególnie w biednych regionach jest bardzo uboga. Narusza to art. 25 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 Konstytucji.
- Nieprawidłowe jest stanowisko Trybunału, które legło u podstaw umorzenia postępowania w zakresie zbadania zgodności przepisu ustawowego upoważniającego do wydania zaskarżonego rozporządzenia z art. 92 Konstytucji. Wnioskodawcy wystarczająco uzasadnili ten zarzut, poprzez odesłanie do postanowienia sygnalizacyjnego wydanego przez Trybunał (S 1/07).

17.

Wyrok z dnia 14 grudnia 2009 r., K 55/07, 5 sędziów

[finansowanie wyznaniowych szkół wyższych z budżetu państwa]

Zdanie odrębne **sędzi Ewy Łętowskiej** dotyczy wyroku, w którym Trybunał Konstytucyjny orzekł o zgodności z Konstytucją ustaw pozwalających na finansowanie z budżetu państwa trzech konkretnych uczelni wyższych prowadzonych przez Kościół katolicki.

- Co do zasady finansowanie z budżetu państwa wyższych uczelni prowadzonych przez kościoły czy związki wyznaniowe jest dopuszczalne, gdyż jest wyrazem przyjętego w Konstytucji z 1997 r. modelu przyjaznego rozdziału państwa i kościołów. Konstytucyjne granice takiego finansowania wyznaczają dwie zasady: współdziałania państwa i kościołów dla dobra człowieka i dobra wspólnego oraz równouprawnienia kościołów i innych związków wyznaniowych. Państwo może więc finansować tę działalność szkół, która mieści się w granicach współdziałania, nie jest zaś objęta autonomią związków wyznaniowych oraz musi zapewnić kościołom, które prowadzą lub zamierzają podjąć działalność edukacyjną „równy start” w konkursie do finansów publicznych na porównywalne cele.
- Dopuszczalność finansowania działalności szkół wyższych prowadzonych przez kościoły jest uzasadniona konstytucyjnie, pod warunkiem, że dotyczy ona kierunków, w których misje kościołów i państwa są równoległe i mieszczą się w zakresie „współdziałania dla dobra wspólnego”. Nie dotyczy to sfery objętej autonomią kościołów. Wyklucza to finansowanie przez państwo kształcenia o profilu czysto religijnym oraz kształcenie duchownych poszczególnych wyznań, a więc finansowanie seminariów duchownych.
- Ponadto poza sferą dopuszczalnego finansowania ze środków budżetowych leży sytuacja, gdy szkoły wyższe podmiotowo ograniczają swoją ofertę edukacyjną kryteriami konfesyjnymi. Skoro bowiem nałożenie takich ograniczeń przez szkoły państwowe byłoby niezgodne z Konstytucją, to kształcenia które je nakłada nie można uznać za ofertę edukacyjną równoległą państwowemu systemowi kształcenia. Szkoły wyznaniowe mogą oczywiście w ramach swojej autonomii wprowadzać takie ograniczenia, ale wówczas w sferę nimi objętą nie może ingerować, także poprzez finansowanie, władza świecka.
- Obie powyższe zasady są naruszone w przypadku finansowania Papieskiego Wydziału Teleologicznego w Warszawie, w skład którego wchodzi seminarium duchowne. Nie jest wykluczone finansowanie ze środków publicznych wyższych szkół wyznaniowych, jeśli nawet mają w swej strukturze seminaria, ale przyznane środki muszą być przeznaczone na finansowanie innych struktur i dzieł w ramach takiej uczelni, czego zaskarżone ustawy nie zapewniają.

- Zasada równouprawnienia kościołów i innych związków wyznaniowych wymaga aby przy podejmowaniu decyzji o finansowaniu prowadzonych przez nie szkół wyższych były one traktowane jednakowo, a decyzja nie była podejmowana arbitralnie, lecz w oparciu o przejrzyste, publicznie wyrażone kryteria. W sytuacji, gdy nie ma takich kryteriów, a ustawy o przyznaniu finansowania są lakoniczne i odnoszą się do trzech jednostkowo nazwanych uczelni katolickich, muszą one być one uznane za wyraz działania arbitralnego i nieprzejrzystego. Naruszają więc art. 25 ust. 1 w związku z art. 32 Konstytucji.

18.

Wyrok z dnia 16 grudnia 2009 r., K 49/07, 5 sędziów

[ustawowa definicja deportacji – uzależnienie przyznania świadczeń od przekroczenia granicy państwa polskiego]

Zdanie odrębne **sędzi Ewy Łętowskiej** dotyczy wyroku, w którym Trybunał Konstytucyjny uznał, iż pominięcie przy przyznaniu świadczeń osobom deportowanym do pracy przymusowej w III Rzeszy lub ZSRR osób, których deportacja nie wiązała się z przekroczeniem granic przedwojennego państwa polskiego jest niezgodne z konstytucyjną zasadą równości (art. 32 Konstytucji).

- Sytuacja osób, które zostały deportowane do pracy przymusowej poza granicami przedwojennej Polski oraz osobami deportowanymi w ramach jej granic była niejednakowa, a jej niejednakowe potraktowanie przez ustawodawcę nie narusza zasady równości. O ile bowiem każda deportacja do pracy przymusowej wiązała się z depryzacją, to depryzacja ta (ze względu na dodatkowe bariery komunikacyjne i prawne) występowała w innym natężeniu w stosunku do osób, które pozostały w granicach kraju niż do tych, które musiały go opuścić. Dlatego zróżnicowanie ich sytuacji przez ustawodawcę nie nosi cech arbitralności. Aby mogło ono być uznane za niekonstytucyjne musiałyby w sposób nieproporcjonalny naruszać inne prawo podmiotowe lub wartość chronioną konstytucyjnie niż równość, co nie ma miejsca w niniejszej sprawie.
- Trybunał nie odniósł się konsekwentnie w orzeczeniu do charakteru prawa do rekompensaty. Wskazał, że nie ma ono charakteru konstytucyjnego, a więc jest przyznane przez ustawodawcę, co zakłada większą swobodę jego przyznawania. Stwierdził jednak, również, że zostało odebrane pominiętej grupie i stosuje się do niego art. 32 ust. 1 Konstytucji. Natomiast w braku arbitralności postępowania ustawodawcy, w niniejszej sprawie nie ma podstaw do zastosowania art. 32 ust. 1 Konstytucji.

Postanowienia

1.

Postanowienie z dnia 20 maja 2009 r., Kpt 2/08, pełny skład

[spór kompetencyjny w sprawie określenia organu państwa uprawnionego do reprezentowania

Rzeczypospolitej Polskiej w posiedzeniach Rady Europejskiej]

Zdanie odrębne **sędziego Mirosława Granata** dotyczy punktów 3, 4 i 5 postanowienia, w których Trybunał orzekł, że przygotowanie polskiego stanowiska na posiedzenia Rady Europejskiej należy do Rady Ministrów, a jego reprezentowanie na posiedzeniu do Prezesa Rady Ministrów, że udział Prezydenta RP w tych posiedzeniach wymaga współdziałania z rządem oraz że to współdziałanie pozwala Prezydentowi odnieść się do przygotowanego przez Radę Ministrów stanowiska w sprawach związanych z realizacją jego zadań określonych w art. 126 ust. 2 Konstytucji oraz umożliwia ustalenie zasad i form zamierzonego udziału Prezydenta w danym posiedzeniu Rady Europejskiej.

- Zawisły przed Trybunałem spór kompetencyjny nie dotyczy prowadzenia polityki zagranicznej Rzeczypospolitej, lecz sfery „spraw europejskich” lub inaczej „kompetencji przekazanych”. Są to sprawy przekazane przez Rzeczpospolitą organizacji międzynarodowej na mocy art. 90 ust. 1 Konstytucji i to ten przepis, a nie art. 146 ust. 1 i art. 133 ust. 3 Konstytucji, wyznacza grunt na jakim rozgrywa się spór o reprezentowanie Polski na posiedzeniach Rady Europejskiej.
- Artykuł 90 ust. 1 Konstytucji stanowi *lex specialis* wobec ogólnej zasady przystępowania Polski do organizacji międzynarodowych. Zastrzeżenie ustrojodawcy, że tryb wyrażania zgody na przekazanie przez RP „kompetencji organów władzy państwowej” musi spełniać surowsze wymogi niż zmiana Konstytucji świadczy o tym, że jest to sfera stosunków różna od „polityki zagranicznej” i jej prowadzenia. Nie należy zatem, jak to uczynił Trybunał, wyjaśniać roli Rady Ministrów i Prezydenta RP w sporze kompetencyjnym na gruncie „kompetencji przekazanych” z art. 90 ust. 1 poprzez kategorie i pojęcia konstytucyjne dotyczące „polityki zagranicznej”.
- Nie należy także wyciągać wniosków dotyczących określonych w Konstytucji kompetencji polskich organów państwowych, na podstawie unijnych przepisów dotyczących zakresu działania i właściwości Rady Europejskiej. Odwraca to bowiem wzajemny stosunek prawa konstytucyjnego i unijnego.
- W ustaleniu i prezentowaniu polskiego stanowiska w sprawach „kompetencji przekazanych” powinna brać udział zarówno Rada Ministrów jak i Prezydent RP, gdyż oba te podmioty uczestniczą w procedurze decydowania o wyzbyciu się kompetencji na rzecz organizacji lub organu międzynarodowego. Ponadto przy braku konstytucjonalizacji kompetencji organów państwa w ramach „funkcji europejskiej”, decydowanie w obrębie „kompetencji przekazanych” musi uwzględniać konstytucyjną zasadę współdziałania

nia władz oraz podziału i równowagi władzy. Powierzenie „funkcji europejskiej” jednemu tylko organowi władzy wykonawczej naruszałoby te zasady. Dlatego wskazówką w procesie wykładni przepisów konstytucyjnych w tym zakresie powinno być dążenie do utrzymania równowagi kompetencyjnej wynikającej z zasady podziału i równowagi władzy.

- Prezydent może samodzielnie podjąć decyzję o swym udziale w konkretnym posiedzeniu Rady Europejskiej, bez uzyskiwania na to zgody jakiegokolwiek innego organu. Niespójne jest natomiast stwierdzenie Trybunału, iż Prezydent może jedynie reprezentować stanowisko przygotowane przez Radę Ministrów przy jednoczesnym wskazaniu, że ustalanie zakresu i formy jego udziału w posiedzeniu Rady Europejskiej ma się odbywać na zasadzie współdziałania obydwu organów.

Zdanie odrębne **sędzi Teresy Liszcz** dotyczy punktów 2, 3 i 5 postanowienia, w których Trybunał orzekł, że Prezydent RP może zdecydować o swoim udziale w konkretnym posiedzeniu Rady Europejskiej, o ile uzna to za celowe dla realizacji swoich zadań określonych w art. 126 ust. 2 Konstytucji, że przygotowanie polskiego stanowiska na posiedzenia Rady Europejskiej należy do Rady Ministrów, a jego reprezentowanie na posiedzeniu do Prezesa Rady Ministrów oraz że Prezydent, w ramach współdziałania z Radą Ministrów, może odnieść się do przygotowanego przez Radę Ministrów stanowiska w sprawach związanych z realizacją jego zadań określonych w art. 126 ust. 2 Konstytucji.

- Konstytucja RP nie zawiera regulacji dotyczących kompetencji polskich organów władzy publicznej w zakresie stosunków Rzeczypospolitej z Unią Europejską. Analizując tę kwestię, trzeba brać pod uwagę specyfikę stosunków pomiędzy Unią a państwami członkowskimi. Relacje te nie są przedmiotem polityki wewnętrznej ani nie należą do ściśle pojmowanej polityki zagranicznej. Stanowią w istocie przedmiot trzeciej polityki państwa, dotyczącej co do zasady kompetencji przekazanych przez Rzeczypospolitą Unii Europejskiej, zgodnie z art. 90 Konstytucji. Przy rygorystycznym podejściu do rozpatrywanego przez Trybunał problemu, można by uznać, że skoro nie zostały określone w tym zakresie kompetencje organów państwa, to nie może być mowy o sporze kompetencyjnym. Nie można jednak nie dostrzec tego, że istnieje realny spór pomiędzy Prezesem Rady Ministrów a Prezydentem RP, który powinien zostać rozstrzygnięty dla dobra państwa. Należy to uczynić na gruncie postanowień Konstytucji dotyczących zadań, funkcji i kompetencji organów władzy wykonawczej w zakresie najbardziej zbliżonym do stosunków z Unią Europejską, czyli w stosunkach z organizacjami międzynarodowymi (art. 146 ust. 4 pkt 9 Konstytucji).
- Prezes Rady Ministrów ma obowiązek uczestniczyć w posiedzeniach Rady Europejskiej i przedstawiać na nich stanowisko Rzeczypospolitej. Prezydent jako najwyższy przedstawiciel Rzeczypospolitej ma prawo uczestniczyć w każdym posiedzeniu Rady Europejskiej, kierując się własnym przekonaniem o potrzebie swojej obecności na danym posiedzeniu. Niesłuszne byłoby ograniczenie tej możliwości tylko do tych posiedzeń, które dotyczą spraw związanych z wykonywaniem przez Prezydenta zadań określonych w art. 126 ust. 2 Konstytucji.

- Postanowienie Trybunału słusznie akcentuje zasadę współdziałania Prezydenta i Rady Ministrów, jednakże obowiązek ten powinien w równym stopniu dotyczyć obu tych organów. Niestusne jest natomiast jednostronne ujęcie tego obowiązku w sentencji postanowienia, zgodnie z którym Rada Ministrów samodzielnie ustala stanowisko we wszystkich sprawach objętych tematyką posiedzeń Rady Europejskiej, a Prezydent może jedynie „odnieść się” do już gotowego stanowiska i to tylko w sprawach związanych z realizacją jego zadań określonych w art. 126 ust. 2 Konstytucji.
- Niestusne jest również stanowisko wykluczające możliwość reprezentowania i przedstawiania polskiego stanowiska na konkretnym posiedzeniu Rady Europejskiej wyłącznie przez Prezydenta, po uzgodnieniu tego z Prezesem Rady Ministrów. Zaprzecza ono bowiem konstytucyjnej pozycji Prezydenta jako najwyższego przedstawiciela Rzeczypospolitej.

Zdanie odrębne **sędziego Zbigniewa Cieślaka** dotyczy fragmentu uzasadnienia postanowienia Trybunału, w którym Trybunał określił przedmiot i elementy sporu kompetencyjnego.

- Sporem kompetencyjnym w rozumieniu art. 189 Konstytucji jest tylko taki konflikt, który zachodzi na tle działań zdeterminowanych normami prawnymi wyznaczającymi powinności organów. Powinności te można sprowadzić do norm określających podmiot, przedmiot, treść, sposób i skutek działania. Podmiot i przedmiot działania określają normy prawne regulujące właściwość, treść powinności wyznaczają normy materialnoprawne oraz normy zadaniowe zaś sposób działania jest determinowany przez normy procesowe regulujące prawne formy działania. Skutek tego działania ustalają normy materialne, procesowe i zadaniowe.
- Znaczenie pojęcia „spory kompetencyjne” na gruncie art. 189 Konstytucji obejmuje zarówno pozytywne, jak i negatywne spory w zakresie działalności podmiotów wyznaczonej przez normy regulujące właściwość, normy materialnoprawne, procesowe i zadaniowe. Wykracza ono poza wąskie ujmowanie pojęcia „spory kompetencyjne”, jako rozbieżności poglądów organów co do zakresu kompetencji któregoś z nich. Nie ma natomiast znaczenia normatywnego używane w uzasadnieniu postanowienia Trybunału pojęcie „funkcja”, które odnosi się do kategorii faktycznej, oznaczając stan rzeczy wywołany prawnie określoną aktywnością danego podmiotu.

2.

Postanowienie z dnia 25 listopada 2009 r., SK 30/07, 5 sędziów

[umorzenie postępowania w sprawie cofnięcia zwolnień podatkowych przedsiębiorcom prowadzącym zakłady pracy chronionej]

Zdanie odrębne **sędziego Marka Kotlinowskiego** dotyczy postanowienia, w którym Trybunał umorzył postępowanie wszczęte w wyniku wniesienia skargi konstytucyjnej ze względu na brak naruszenia prawa podmiotowego przysługującego skarżącemu.

- Zdaniem sędziego, brak było podstaw do umorzenia postępowania, a zaskarżone przepisy, w zakresie w jakim pozbawiają zwolnień podatkowych przedsiębiorców prowadzących zakłady pracy chronionej, którym przyznano ten status na czas nieokreślony i którzy realizują długookresowe inwestycje na rzecz osób niepełnosprawnych, są niezgodne z zasadą ochrony praw nabytych oraz zasadą ochrony interesów w toku (art. 2 Konstytucji).
- Zasada zaufania obywatela do państwa nakłada obowiązek takiego formułowania przez ustawodawcę przepisów podatkowych, które szanuje przedsięwzięcia gospodarcze i finansowe rozpoczęte pod rządami przepisów poprzednich (tzw. interesy w toku). Jeżeli w poprzednio obowiązujących przepisach ustawodawca wyznaczył pewien okres, w którym miało być możliwe prowadzenie określonych inwestycji według z góry ustalonych zasad, obowiązek poszanowania interesów w toku ma charakter bezwzględny. Nie oznacza to jednak, że w sytuacji gdy ustawodawca takiego okresu nie wyznaczał, a obywatele w zaufaniu do istniejących przepisów rozpoczęli realizację określonych inwestycji, a następnie przepisy te zostały zmienione, zasada ochrony interesów w toku nie obowiązuje. W takiej sytuacji wcześniej ustanowione zasady mogą być zmienione, ale z zapewnieniem obywatelom możliwości dokończenia rozpoczętych inwestycji na porównywalnych warunkach. Skoro ustawodawca wycofał się ze zwolnień podatkowych, to obywatelom, którzy rozpoczęli realizację określonych inwestycji, działając w zaufaniu, że zwolnieniami tymi zostaną objęci, powinien stworzyć mechanizm rekompensujący skutki negatywnych dla nich zmian podatkowych.
- Działaniem takiego mechanizmu rekompensacyjnego powinni zostać objęci prowadzący zakłady pracy chronionej, którym status ten został przyznany na czas nieokreślony w sytuacji, gdy zostali oni pozbawieni na mocy zaskarżonej regulacji przyznanych im wcześniej zwolnień podatkowych. Nieprawidłowe jest więc stanowisko Trybunału wskazujące, iż podmiotom tym nie przysługuje konstytucyjne prawo podmiotowe do ochrony interesów związanych z długookresową realizacją inwestycji.

Załącznik nr 10

Przegląd treści postanowień sygnalizacyjnych

Lp.	Sygnatura i data	Skład	Adresat	Treść sygnalizacji	Sprawa powiązana
1.	S 1/09 22 IV 2009	3 sędziów	Sejm RP	Niezbędność działań ustawodawczych zmierzających do zmiany istniejącego stanu prawnego dla zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej, w zakresie dotyczącym regulacji uprawnienia do umundurowania w przypadku zwolnienia z umundurowanej formacji lub służby.	P 53/08
2.	S 2/09 5 V 2009	5 sędziów	Sejm RP	Niezbędność działań prawodawczych zmierzających do nowelizacji art. 42 § 2 k.k.	P 7/08
3.	S 3/09 12 V 2009	Pełny skład	Sejm RP	Potrzeba stworzenia skutecznych mechanizmów prawnych zabezpieczających jednostki samorządu terytorialnego przed pochopnymi zmianami ich granic.	K 37/06
4.	S 4/09 16 VI 2009	5 sędziów	Rada Ministrów	Potrzeba podjęcia inicjatywy prawodawczej w związku z luką prawną w regulacjach dotyczących szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytury i renty.	SK 12/07
5.	S 5/09 7 VIII 2009	3 sędziów	Sejm RP, Minister Sprawie- dliwości	Potrzeba podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu sprecyzowania trybu rozpoznawania skarg o wznowienie postępowania, o których mowa w art. 401 ¹ k.p.c.	Ts 220/07

6.	S 6/09 5 XI 2009	3 sędziów	Sejm RP, Rada Ministrów	Występowanie napotkanych, w toku rozpatrywania wniosku Rady Gminy Brzeźnica w sprawie zgodności § 1 pkt 1 lit. b rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2005 r. w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast oraz nadania miejscowościom statusu miasta z przywołanymi wzorcami kontroli, uchybień i luk w prawie, których usunięcie jest niezbędne dla zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.	U 9/07
7.	S 7/09 9 XI 2009	5 sędziów	Sejm RP	Uwagi dotyczące inicjatywy ustawodawczej w celu zapewnienia odwołania osobie aresztowanej w wyniku uwzględnienia zażalenia prokuratora na odmawiające tymczasowego aresztowania postanowienie sądu rejonowego.	SK 46/08

Załącznik nr 11 – Zestawienie wyroków z klauzulą odraczającą

Lp.	Sygn.	Data	Przepisy objęte odroczeniem	Termin odroczenia	Data ogłoszenia w Dz. U.	Adres publikacyjny
1.	K 28/08	31.03. 2009 r.	Art. 103 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy	12 miesięcy	10.04. 2009 r.	Dz. U. Nr 58, poz. 485
2.	K 50/07	21.04. 2009 r.	Art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym	12 miesięcy	30.04. 2009 r.	Dz. U. Nr 65, poz. 553
3.	K 6/08	21.04. 2009 r.	Art. 85 ust. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej	12 miesięcy	30.04. 2009 r.	Dz. U. Nr 65, poz. 554
4.	K 54/07	23.06. 2009 r.	Art. 1 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym w zakresie, w jakim za korupcję w sektorze prywatnym uznaje zachowanie jakiegokolwiek osoby niepełniającej funkcji publicznej, nie zawężając tego określenia za pomocą przesłanek szkodliwych społecznie odwzajemnień Art. 1 ust. 3 ww. ustawy przez to, że używa wyrażeń niejasnych znaczeniowo, oraz na skutek wypowiedzenia uchylającego wymogom logiki formalnej Art. 22 ust. 4-7 ww. ustawy w zakresie, w jakim umożliwia Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu zbieranie danych wskazanych w art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych oraz korzystanie z danych tego typu i informacji uzyskanych w wyniku wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych bez wiedzy i zgody osoby, której dotyczą – bez zagwarantowania instrumentów kontroli sposobu przechowywania i weryfikacji danych oraz sposobu usuwania danych zbędnych dla wykonywania ustawowych zadań Centralnego Biura Antykorupcyjnego Art. 22 ust. 8-10 ww. ustawy Art. 40 ww. ustawy w zakresie, w jakim dopuszcza przeprowadzenie oględzin nieruchomości lub innych składników majątkowych bez określenia sposobu wykorzystywania i przechowywania uzyskanych tą drogą danych, w szczególności dotyczących osób trzecich, niezobowiązanych do składania oświadczeń majątkowych § 3 i § 6 ust. 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 września 2006 r. w sprawie zakresu, warunków i trybu przekazywania Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu informacji przez organy, służby i instytucje państwowe	12 miesięcy	02.07. 2009 r.	Dz. U. Nr 105, poz. 880

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2009 roku

5.	K 36/08	16.07. 2009 r.	Art. 111 ust. 7 pkt 3 w związku z art. 111 ust. 8 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług	9 miesiący	23.07. 2009 r.	Dz. U. Nr 116, poz. 979
6.	K 62/07	19.11. 2009 r.	Art. 12 ust. 6 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa w zakresie, w jakim zawiera zwrot „i postępowania przed Radą,”	12 miesiący	01.12. 2009 r.	Dz. U. Nr 202, poz. 1567
7.	K 7/08	08.12. 2009 r.	Art. 15 ust. 2a ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych, dodany przez art. 1 pkt 11 lit. b ustawy z dnia 30 października 2002 r. o zmianie ustawy o podatkach i opłatach lokalnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw	18 miesiący	18.12. 2009 r.	Dz. U. Nr 215, poz. 1674

Załącznik nr 12

Zestawienie orzeczeń niezrealizowanych przez prawodawcę

a) Wykaz bieżących, tj. zapadłych w 2009 r. orzeczeń oczekujących na realizację lub dokonanie w związku z nimi zalecanych/wskazanych zmian w prawie

Orzeczenia z 2009 r. oczekujące na realizację przez prawodawcę (konieczne)

K 49/07	16.12.2009	Niewykonane
K 7/08	08.12.2009	Niewykonane
K 62/07	19.11.2009	Niewykonane
K 64/07	15.07.2009	Niewykonane
K 54/07	23.06.2009	Niewykonane
K 27/07	28.04.2009	Niewykonane
P 22/07	28.04.2009	Niewykonane
K 6/08	21.04.2009	Niewykonane
K 28/08	31.03.2009	Niewykonane
P 80/08	10.03.2009	Niewykonane
K 45/07	15.01.2009	Niewykonane

Orzeczenia z 2009 r. oczekujące na zmiany w prawie (zalecane)

SK 34/08	08.12.2009	Brak zmian w prawie
P 61/08	23.11.2009	Brak zmian w prawie
P 88/08	10.11.2009	Brak zmian w prawie
SK 6/09	20.10.2009	Brak zmian w prawie
P 46/08	21.09.2009	Brak zmian w prawie
K 7/09	21.07.2009	Brak zmian w prawie
K 31/08	09.07.2009	Częściowo uwzględnione
SK 5/09	16.06.2009	Brak zmian w prawie
K 21/08	14.05.2009	Brak zmian w prawie
P 66/07	12.05.2009	Brak zmian w prawie
P 11/08	16.04.2009	Brak zmian w prawie

Orzeczenia z 2009 r. oczekujące na zmiany w prawie (wskazane)

K 55/07	14.12.2009	Brak zmian w prawie
U 10/07	02.12.2009	Brak zmian w prawie
SK 64/08	17.11.2009	Brak zmian w prawie
S 7/09	09.11.2009	Brak zmian w prawie
S 6/09	05.11.2009	Brak zmian w prawie
Kp 3/09	28.10.2009	Brak zmian w prawie
K 26/08	15.10.2009	Brak zmian w prawie
P 46/07	22.09.2009	Brak zmian w prawie
P 33/07	15.09.2009	Brak zmian w prawie
S 5/09	07.08.2009	Brak zmian w prawie
K 13/08	07.07.2009	Brak zmian w prawie
S 4/09	16.06.2009	Brak zmian w prawie
S 3/09	12.05.2009	Brak zmian w prawie
S 2/09	05.05.2009	Brak zmian w prawie
S 1/09	22.04.2009	Częściowo uwzględnione
P 53/08	07.04.2009	Częściowo uwzględnione
SK 19/08	31.03.2009	Brak zmian w prawie

b) Wykaz zaległych, tj. zapadłych do końca 2008 r. orzeczeń nadal niezrealizowanych lub w związku z którymi nie dokonano zalecanych/ wskazanych zmian w prawie

Zaległe, tj. zapadłe do końca 2008 r. orzeczenia niezrealizowane (konieczne)

P 16/08	17.12.2008	Częściowo wykonane
P 41/07	22.07.2008	Częściowo wykonane
P 27/07	18.07.2008	Częściowo wykonane
K 51/07	27.06.2008	Niewykonane
P 4/06	03.06.2008	Niewykonane
K 4/07	26.03.2008	Częściowo wykonane
U 8/05	06.11.2007	Niewykonane
SK 50/06	10.07.2007	Częściowo wykonane
K 2/07	11.05.2007	Częściowo wykonane
U 5/06	16.01.2007	Częściowo wykonane
K 47/04	19.05.2006	Niewykonane

K 30/06	08.11.2006	Częściowo wykonane
K 33/05	17.05.2006	Częściowo wykonane
K 6/06	19.04.2006	Częściowo wykonane
SK 40/04	24.01.2006	Niewykonane
S 1/06	18.01.2006	Niewykonane
SK 10/05	21.12.2005	Niewykonane
S 1/05	29.06.2005	Częściowo wykonane
K 16/04	18.05.2005	Częściowo wykonane
K 42/02	20.04.2005	Częściowo wykonane
K 4/05	19.04.2005	Częściowo wykonane
K 9/04	15.03.2005	Wątpliwości
U 16/02	26.07.2004	Częściowo wykonane
K 7/01	05.03.2003	Niewykonane
K 43/01	18.12.2002	Częściowo wykonane
P 11/98	12.01.2000	Częściowo wykonane
K 34/97	03.06.1998	Niewykonane

Zaległe, tj. zapadłe do końca 2008 r. orzeczenia, w związku z którymi zmiany w prawie wciąż nie zostały dokonane (zalecane)

SK 11/07	29.04.2008	Brak zmian w prawie
SK 43/06	29.11.2007	Brak zmian w prawie
P 23/05	15.11.2006	Częściowo uwzględnione
K 51/05	05.09.2006	Częściowo uwzględnione
K 9/05	20.02.2006	Brak zmian w prawie
K 10/04	22.02.2005	Brak zmian w prawie
K 32/03	30.03.2004	Częściowo uwzględnione
K 22/03	16.03.2004	Częściowo uwzględnione
P 6/03	18.11.2003	Brak zmian w prawie
K 30/02	26.02.2003	Brak zmian w prawie
K 20/01	27.05.2002	Brak zmian w prawie
K 35/99	05.12.2000	Częściowo uwzględnione
SK 7/00	24.10.2000	Brak zmian w prawie
P 8/99	10.10.2000	Częściowo uwzględnione
SK 22/99	08.05.2000	Brak zmian w prawie

Zaległe, tj. zapadłe do końca 2008 r. orzeczenia, w związku z którymi zmiany w prawie wciąż nie zostały dokonane (wskazane)

K 33/07	11.12.2008	Częściowo uwzględnione
K 5/08	25.11.2008	Brak zmian w prawie
K 66/07	24.11.2008	Częściowo uwzględnione
S 4/08	28.10.2008	Brak zmian w prawie
U 4/08	27.10.2008	Brak zmian w prawie
P 15/08	10.07.2008	Brak zmian w prawie
S 2/08	04.03.2008	Brak zmian w prawie
K 26/05	04.12.2007	Brak zmian w prawie
P 10/07	23.10.2007	Częściowo uwzględnione
S 1/07	31.01.2007	Brak zmian w prawie
P 14/06	11.09.2006	Częściowo uwzględnione
P 6/06	31.08.2006	Brak zmian w prawie
SK 43/04	27.07.2006	Brak zmian w prawie
K 53/05	14.06.2006	Brak zmian w prawie
SK 51/05	23.05.2006	Częściowo uwzględnione
P 4/05	09.05.2006	Brak zmian w prawie
Kp 2/04	12.04.2006	Brak zmian w prawie
K 11/04	04.04.2006	Brak zmian w prawie
K 17/05	20.03.2006	Brak zmian w prawie
S 2/06	25.01.2006	Częściowo uwzględnione
K 32/04	12.12.2005	Częściowo uwzględnione
P 6/04	17.05.2005	Częściowo uwzględnione
P 10/04	26.01.2005	Brak zmian w prawie
K 7/04	29.11.2004	Brak zmian w prawie
K 38/03	08.11.2004	Brak zmian w prawie
K 16/03	21.07.2004	Brak zmian w prawie
SK 8/03	14.07.2004	Brak zmian w prawie
SK 22/02	26.11.2003	Brak zmian w prawie
P 24/02	17.06.2003	Brak zmian w prawie
S 2/03	27.05.2003	Brak zmian w prawie
K 39/01	19.05.2003	Brak zmian w prawie
SK 40/01	12.11.2002	Brak zmian w prawie
K 48/01	02.10.2002	Częściowo uwzględnione
P 6/01	08.11.2001	Brak zmian w prawie
K 3/01	03.07.2001	Brak zmian w prawie

c) Wykaz orzeczeń zaległych, tj. zapadłych do końca 2008 r. i pozostawionych bez stosownej reakcji prawodawczej, odnośnie do których Senat lub RCL uznał zbędność inicjowania działań lub brak możliwości dokonania zmian w prawie

K 61/07	09.12.2008
K 37/07	02.12.2008
K 44/07	30.09.2008
K 46/07	08.07.2008
SK 16/07	23.04.2008
K 40/07	16.04.2008
SK 77/06	01.04.2008
K 32/05	17.03.2008
P 43/07	10.12.2007
SK 18/05	27.11.2007
SK 16/05	14.11.2007
SK 49/05	24.04.2007
K 1/06	26.09.2006
P 18/05	08.05.2006
SK 30/04	10.04.2006
K 13/05	21.03.2006
P 8/05	13.03.2006
K 45/05	21.12.2005
Kp 3/05	07.12.2005
SK 7/03	04.04.2005
Kp 1/04	10.11.2004
P 2/03	05.05.2004
K 25/01	02.07.2003
SK 12/03	09.06.2003
SK 37/01	28.01.2003
K 45/01	25.06.2002
SK 32/01	13.05.2002
SK 12/99	10.07.2000
K 1/99	13.03.2000
K 18/99	04.01.2000
K 22/99	21.12.1999
K 33/98	26.04.1999

Załącznik nr 13

Wykaz przywoływanych orzeczeń

K

Rodzaj orzeczenia	Sygn. akt	Data wydania orzeczenia	Data publikacji w Dz. U. / M. P.	Nr Dz. U. / M. P.	Nr OTK ZU	Pozycja w Informacji (strony)
Orzeczenie	K 25/96	23.09.1997	-	-	3, 4/1997 poz. 36	40
Wyrok	K 17/97	29.04.1998	-	-	3/1998 poz. 30	36
Wyrok	K 34/97	3.06.1998	-	-	4/1998 poz. 49	53, 214
Wyrok	K 38/97	4.05.1998	-	-	3/1998 poz. 31	30
Wyrok	K 24/98	21.10.1998	23.10.1998	M. P. 1998 Nr 37 poz. 518	6/1998 poz. 97	35
Postanowienie	K 4/99	21.03.2000	-	-	2/2000 poz. 65	9
Wyrok	K 25/99	28.06.2000	7.07.2000	Dz. U. 2000 r. Nr 53 poz. 648	5/2000 poz. 141	29
Wyrok	K 24/02	18.02.2003	6.03.2003	Dz. U. 2003 r. Nr 38 poz. 334	2A/2003 poz. 11	30
Wyrok	K 27/02	10.12.2002	17.12.2002	Dz. U. 2002 r. Nr 214 poz. 1815	7A/2002 poz. 92	
Wyrok	K 1/03	4.11.2003	19.11.2003	Dz. U. 2003 r. Nr 194 poz. 1907	8A/2003 poz. 85	30
Wyrok	K 26/03	24.11.2003	9.12.2003	Dz. U. 2003 r. Nr 209 poz. 2035	9A/2003 poz. 95	29

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2009 roku

Wyrok	K 33/03	21.04.2004	12.05.2004	Dz. U. 2004 r. Nr 109 poz. 1160	4A/2004 poz. 31	80
Wyrok	K 38/03	8.11.2004	18.11.2004	Dz. U. 2004 r. Nr 246 poz. 2472	10A/2004 poz. 104	56, 215
Wyrok	K 1/04	19.10.2004	29.10.2004	Dz. U. 2004 r. Nr 236 poz. 2371	9A/2004 poz. 93	40
Wyrok	K 4/04	20.06.2005	8.07.2005	Dz. U. 2005 r. Nr 124 poz. 1042	6A/2005 poz. 64	34
Wyrok	K 15/04	31.05.2004	8.06.2004	Dz. U. 2004 r. Nr 130 poz. 1400	5A/2004 poz. 47	80
Wyrok	K 18/04	11.05.2005	17.05.2005	Dz. U. 2005 Nr 86 poz. 744	5A/2005 poz. 49	14, 80
Wyrok	K 24/04	12.01.2005	18.01.2005	Dz. U. 2005 r. Nr 11 poz. 89	1A/2005 poz. 3	80
Wyrok	K 28/04	19.07.2005	2.08.2005	Dz. U. 2005 r. Nr 143 poz. 1208	7A/2005 poz. 81	31
Wyrok	K 32/04	12.12.2005	21.12.2005	Dz. U. 2005 Nr 250 poz. 2116	11A/2005 poz.132	34, 215
Wyrok	K 38/04	13.09.2005	28.09.2005	Dz. U. 2005 r. Nr 186 poz. 1567	8A/2005 poz. 92	50, 89
Wyrok	K 17/05	20.03.2006	27.03.2006	Dz. U. 2006 r. Nr 49 poz. 358	3A/2006 poz. 30	39, 215
Wyrok	K 6/06	19.04.2006	4.05.2006	Dz. U. 2006 r. Nr 75 poz. 529	4A/2006 poz. 45	53, 214

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2009 roku

Wyrok	K 18/06	7.11.2007	14.11.2007	Dz. U. 2007 Nr 211 poz. 1549	10A/2007 poz. 122	80
Wyrok	K 25/06	31.08.2009	14.09.2006	Dz. U. 2006 Nr 164 poz. 1164	8A/2006 poz. 96	74
Wyrok	K 30/06	8.11.2006	17.11.2006	Dz. U. 2006 r. Nr 206 poz. 1522	10A/2006 poz. 149	53, 214
Wyrok	K 37/06	8.04.2009	23.04.2009	Dz. U. 2009 Nr 63 poz. 532	4A/2009 poz. 47	3, 14, 29, 30, 74, 102, 113, 115, 119, 123, 137, 179, 207
Wyrok	K 1/07	2 .07.2009	8.07.2009	Dz. U. 2009 Nr 108 poz. 911	7A/2009 poz. 104	3, 12, 13, 37, 38, 62, 73, 112, 113, 114, 115, 118, 152, 187
Wyrok	K 2/07	11.05.2007	15.05.2007	Dz. U. z 2007 Nr 85 poz. 571	5A/2007 poz. 48	13, 54, 213
Wyrok	K 5/07	19.09.2008	30.09.2008	Dz. U. 2008 r. Nr 173 poz. 1080	7A/2008 poz. 124	8
Wyrok	K 7/07	18.09.2008	23.09.2008	Dz. U. 2008 r. Nr 171 poz. 1065	7A/2008 poz. 123	51
Wyrok	K 14/07	30.06.2009	8.07.2009	Dz. U. 2009 Nr 108 poz. 909	6A/2009 poz. 87	15, 112, 119, 151

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2009 roku

Wyrok	K 19/07	18.12.2008	30.12.2008	Dz. U. 2008 r. Nr 235 poz. 1618	10A/2008 poz. 182	50, 53
Wyrok	K 20/07	8.10.2007	19.10.2007	Dz. U. 2007 r. Nr 192 poz. 1394	9A/2007 poz. 102	50
Wyrok	K 23/07	1.07.2008	8.07.2008	Dz. U. 2008 r. Nr 120 poz. 778	6A/2008 poz. 100	50
Wyrok	K 27/07	28.04.2009	6.05.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 68 poz. 584	4A/2009 poz. 54	17, 51, 62, 112, 113, 125, 141, 180, 212
Wyrok	K 37/07	2.12.2008	11.12.2008	Dz. U. 2008 r. Nr 219 poz. 1408	10A/2008 poz. 172	51, 175, 216
Wyrok	K 39/07	28.11.2007	11.12.2007	Dz. U. 2007 r. Nr 230 poz. 1698	10A/2007 poz. 129	8, 20, 21, 173
Wyrok	K 40/07	16.04.2008	29.04.2008	Dz. U. 2008 r. Nr 72 poz. 427	3A/2008 poz. 44	51, 55, 216
Wyrok	K 42/07	3.06.2008	11.06.2008	Dz. U. 2008 r. Nr 100 poz. 648	5A/2008 poz. 77	50, 174
Wyrok	K 43/07	28.02.2008	10.03.2008	Dz. U. 2008 r. Nr 40 poz. 239	1A/2008 poz. 8	74
Wyrok	K 44/07	30.09.2008	3.10.2008	Dz. U. 2008 r. Nr 177 poz. 1095	7A/2008 poz. 126	57, 216

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2009 roku

Wyrok	K 45/07	15.01.2009	22.01.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 9 poz. 57	1A/2009 poz. 3	3, 10, 31, 32, 61, 74, 102, 112, 113, 124, 132, 178, 179, 212
Wyrok	K 47/07	19.05.2009	10.06.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 89 poz. 737	5A/2009 poz. 68	24, 91, 112, 113, 116, 118, 130, 145, 159, 180, 193
Wyrok	K 49/07	16.12.2009	23.12.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 220 poz. 1734	11A/2009 poz. 169	63, 77, 112, 120, 171, 178, 181, 202, 212
Wyrok	K 50/07	21.04.2009	30.04.2009	Dz. U. 2009 Nr 65 poz. 553	4A/2009 poz. 51	18, 59, 112, 127, 139, 209
Wyrok	K 51/07	27.06.2008	10.07.2008	Dz. U. 2008 Nr 122 poz. 797	5A/2008 poz. 87	54, 112, 213
Wyrok	K 53/07	24.03.2009	27.03.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 50 poz. 403	3A/2009 poz. 27	9, 21, 54, 66, 73, 113, 127, 135
Wyrok	K 54/07	23.06.2009	2.07.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 105 poz. 880	6A/2009 poz. 86	3, 13, 16, 18, 28, 34, 35, 54, 59, 112, 113, 114, 115, 116, 122, 126, 130, 149, 180, 186, 212

Wyrok	K 55/07	14.12.2009	22.12.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 218 poz. 1702	11A/2009 poz. 167	4, 34, 44, 69, 112, 115, 125, 170, 201, 213
Wyrok	K 62/07	19.11.2009	1.12.2009	Dz. U. 2009 Nr 202 poz. 1567	10A/2009 poz. 149	59, 112, 113, 124, 166, 181, 198, 211, 212
Wyrok	K 64/07	15.07.2009	27.07.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 117 poz. 988	7A/2009 poz. 110	3, 7, 16, 41, 50, 62, 101, 102, 112, 113, 119, 123, 156, 179, 181, 189, 212
Wyrok	K 65/07	23.04.2009	5.05.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 67 poz. 572	4A/2009 poz. 53	63, 112, 119, 140
Wyrok	K 6/08	21.04.2009	30.04.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 65 poz. 554	4A/2009 poz. 52	58, 113, 125, 139, 209, 212
Wyrok	K 7/08	8.12.2009	18.12.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 215 poz. 1674	11A/2009 poz. 166	60, 101, 112, 113, 120, 169, 178, 211, 212

Wyrok	K 13/08	7.07.2009	15.07.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 112 poz. 936	7A/2009 poz. 105	67, 81, 112, 113, 114, 116, 124, 130, 153, 180, 188, 213
Wyrok	K 21/08	14.05.2009	2.06.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 81 poz. 687	5A/2009 poz. 67	15, 51, 64, 112, 113, 122, 144, 180, 212
Wyrok	K 26/08	15.10.2009	27.10.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 178 poz. 1382	9A/2009 poz. 135	3, 8, 39, 68, 112, 113, 123, 163, 213
Wyrok	K 28/08	31.03.2009	10.04.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 58 poz. 485	3A/2009 poz. 28	16, 26, 58, 101, 112, 113, 118, 119, 136, 138, 179, 209, 212
Wyrok	K 31/08	9.07.2009	20.07.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 114 poz. 957	7A/2009 poz. 107	12, 15, 64, 101, 112, 113, 119, 122, 126, 148, 154, 180, 212
Wyrok	K 36/08	16.07.2009	23.07.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 116 poz. 979	7A/2009 poz. 111	59, 113, 123, 157, 175, 211

Wyrok	K 7/09	21.07.2009	30.07.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 119 poz. 999	7A/2009 poz. 113	12, 15, 16, 66, 112, 113, 120, 123, 124, 158, 176, 212
-------	--------	------------	------------	--------------------------------------	---------------------	--

Kp

Rodzaj orzeczenia	Sygn. akt	Data wydania orzeczenia	Data publikacji w Dz. U. / M. P.	Nr Dz. U. / M. P.	Nr OTK ZU	Pozycja w Informacji (strony)
Wyrok	Kp 1/05	22.09.2005	28.09.2005	M. P. 2005 r. Nr 56 poz. 770	8A/2005 poz. 93	35
Wyrok	Kp 2/05	9.11.2009	16.11.2005	M. P. 2005 r. Nr 69 poz. 962	10A/2005 poz. 114	31
Wyrok	Kp 1/08	4.11.2009	25.11.2009	M. P. 2009 r. Nr 76 poz. 953	10A/2009 poz. 145	9, 20, 22, 60, 102, 112, 113, 127, 165, 196
Wyrok	Kp 2/08	19.11.2009	25.11.2008	M. P. 2008 r. Nr 89 poz. 780	9A/2008 poz. 157	89
Wyrok	Kp 3/08	18.02.2009	3.03.2009	M. P. 2009 r. Nr 13 poz. 170	2A/2009 poz. 9	3, 12, 16, 31, 33, 81, 102, 112, 127, 134
Wyrok	Kp 4/08	16.07.2009	23.07.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 46 poz. 683	7A/2009 poz. 112	3, 14, 15, 23, 28, 60, 81, 102, 112, 113, 125, 158, 192

Wyrok	Kp 5/08	16.12.2009	31.12.2009	M. P. 2009 r. Nr 81 poz. 1040	11A/2009 poz. 170	102, 112, 128, 171
Wyrok	Kp 2/09	13.05.2009	28.05.2009	M. P. 2009 r. Nr 32 poz. 477	5A/2009 poz. 66	13, 17, 61, 102, 112, 128, 143
Wyrok	Kp 3/09	28.10.2009	13.11.2009	M. P. 2009 r. Nr 72 poz. 917	9A/2009 poz. 138	19, 67, 75, 89, 102, 112, 128, 164, 213
Wyrok	Kp 4/09	14.10.2009	26.10.2009	M. P. 2009 r. Nr 68 poz. 888	9A/2009 poz. 134	3, 9, 11, 13, 23, 35, 36, 37, 100, 102, 112, 113, 121, 162, 194
Wyrok	Kp 8/09	3.12.2009	9.12.2009	M. P. 2009 r. Nr 78 poz. 985	11A/2009 poz. 164	81, 102, 112, 113, 169

Kpt

Rodzaj orzeczenia	Sygn. akt	Data wydania orzeczenia	Data publikacji w Dz. U. / M. P.	Nr Dz. U. / M. P.	Nr OTK ZU	Pozycja w Informacji (strony)
Postanowienie	Kpt 1/08	23.06.2008	-	-	5A/2008 poz. 97	92, 100
Postanowienie	Kpt 2/08	20.05.2009	28.05.2009	M. P. 2009 r. Nr 32 poz. 478	5A/2009 poz. 78	3, 14, 27, 92, 93, 100, 102, 146, 203

P

Rodzaj orzeczenia	Sygn. akt	Data wydania orzeczenia	Data publikacji w Dz. U. / M. P.	Nr Dz. U. / M. P.	Nr OTK ZU	Pozycja w Informacji (strony)
Wyrok	P 13/01	12.06.2002	25.06.2002	Dz. U. 2002 r. Nr 84 poz. 764	4A/2002 poz. 42	38
Wyrok	P 21/02	18.02.2004	4.03.2004	Dz. U. 2004 r. Nr 34 poz. 303	2A/2004 poz. 9	76
Wyrok	P 10/04	26.01.2005	9.02.2005	Dz. U. 2005 r. Nr 23 poz. 193	1A/2005 poz. 7	56, 215
Wyrok	P 1/05	27.04.2005	4.05.2005	Dz. U. 2005 r. Nr 77 poz. 680	4A/2005 poz. 42	35, 80
Wyrok	P 4/05	9.05.2006	18.05.2006	Dz. U. 2006 r. Nr 84 poz. 587	5A/2006 poz. 55	51, 215
Postanowienie	P 37/05	19.12.2006	-	-	11A/2006 poz. 177	80
Wyrok	P 4/06	3.06.2008	11.06.2008	Dz. U. 2008 r. Nr 100 poz. 649	5A/2008 poz. 76	52, 79, 213
Wyrok	P 9/06	15.04.2008	21.04.2008	Dz. U. 2008 r. Nr 66 poz. 409	3A/2008 poz. 43	51
Wyrok	P 21/06	5.09.2007	19.09.2007	Dz. U. 2007 r. Nr 170 poz. 1205	8A/2007 poz. 96	73
Wyrok	P 28/06	30.10.2007	13.11.2007	Dz. U. 2007 Nr 209 poz. 1519	9A/2009 poz. 109	51
Postanowienie	P 29/06	24.04.2007	-	-	4A/2007 poz. 46	75
Wyrok	P 6/07	8.01.2009	22.01.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 9 poz. 56	1A/2009 poz. 2	19, 112, 123, 131

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2009 roku

Wyrok	P 11/07	11.09.2007	24.09.2007	Dz. U. 2007 r. Nr 175 poz. 1235	8A/2007 poz. 97	50
Postanowienie	P 15/07	17.11.2009	-	-	10A/2009 poz. 156	75, 177
Wyrok	P 17/07	16.12.2008	24.12.2008	Dz. U. 2008 r. Nr 228 poz. 1524	10A/2008 poz. 179	50
Wyrok	P 22/07	28.04.2009	6.05.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 68 poz. 585	4A/2009 poz. 55	15, 50, 62, 112, 113, 117, 140, 212
Wyrok	P 23/07	19.06.2008	2.07.2008	Dz. U. 2008 r Nr 116 poz. 740	5A/2008 poz. 82	51
Wyrok	P 33/07	15.09.2009	29.09.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 160 poz. 1275	8A/2009 poz. 123	67, 112, 113, 123, 160, 181, 213
Postanowienie	P 38/07	8.07.2008	-	-	6A/2008 poz. 114	75
Wyrok	P 46/07	22.09.2009	25.09.2009	Dz. U. 2009 r. Nr. 159 poz. 1261	8A/2009 poz. 126	3, 11, 13, 35, 36, 50, 68, 112, 125, 161, 181, 213
Wyrok	P 57/07	15.12.2008	29.12.2008	Dz. U. 2008 r. Nr 229 poz. 1539	10A/2008 poz. 178	50

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2009 roku

Wyrok	P 58/07	26.05.2009	4.06.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 84 poz. 715	5A/2009 poz. 71	25, 102, 113, 116, 129, 147
Postanowienie	P 62/07	12.02.2008	-	-	1A/2008 poz. 17	75
Wyrok	P 65/07	28.07.2009	5.08.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 123 poz. 1026	7A/2009 poz. 114	24, 112, 120, 159
Wyrok	P 66/07	12.05.2009	25.05.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 78 poz. 659	5A/2009 poz. 65	51, 63, 112, 125, 143, 180, 212
Wyrok	P 11/08	16.04.2009	23.04.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 63 poz. 533	4A/2009 poz. 49	21, 50, 66, 73, 113, 117, 138, 179, 212
Wyrok	P 15/08	10.07.2008	23.07.2008	Dz. U. 2008 r. Nr 131 poz. 838	6A/2008 poz. 105	75, 215
Wyrok	P 16/08	17.12.2008	20.12.2008	Dz. U. 2008 r. Nr 235 poz. 1617	10A/2008 poz. 181	41, 213
Wyrok	P 46/08	21.09.2009	29.09.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 160 poz. 1276	8A/2009 poz. 124	50, 64, 89, 112, 120, 160, 181, 212
Wyrok	P 45/08	30.06.2009	8.07.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 108 poz. 910	6A/2009 poz. 88	102, 113, 116, 130, 152, 180

Wyrok	P 53/08	7.04.2009	21.04.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 62 poz. 517	4A/2009 poz. 45	24, 67, 73, 102, 113, 116, 130, 136, 207, 213
Wyrok	P 61/08	23.11.2009	1.12.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 202 poz. 1568	10A/2009 poz. 150	3, 40, 65, 73, 102, 112, 113, 129, 167, 181, 212
Postanowienie	P 64/08	12.02.2009	-	-	2A/2009 poz. 13	75, 172
Wyrok	P 80/08	10.03.2009	19.03.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 44 poz. 362	3A/2009 poz. 26	17, 50, 61, 112, 113, 121, 135, 183, 212
Postanowienie	P 81/08	23.09.2009	-	-	8A/2009 poz. 130	90, 177
Wyrok	P 88/08	10.11.2009	16.11.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 191 poz. 1484	10A/2009 poz. 146	65, 73, 112, 124, 166, 197, 212
Postanowienie	P 97/08	18.11.2009	-	-	10A/2009 poz. 157	90, 177
Postanowienie	P 4/09	10.06.2009	-	-	6A/2009 poz. 93	3, 9, 11, 13, 23, 35, 36, 37, 90, 100, 102, 112, 113, 121, 162, 175, 194

Pp

Rodzaj orzeczenia	Sygn. akt	Data wydania orzeczenia	Data publikacji w Dz. U. / M. P.	Nr Dz. U. / M. P.	Nr OTK ZU	Pozycja w Informacji (strony)
Wyrok	Pp 1/99	8.03.2000	10.03.2000	M. P. 2000 r. Nr 8 poz. 171	2/2000 poz. 58	92
Postanowienie	Pp 1/02	16.07.2003	-	-	6A/2003 poz. 71	92
Postanowienie	Pp 1/07	17.12.2007	-	-	11A/2007 poz. 165	92
-	Pp 1/08	Sprawa w toku	-	-	-	92

S

Rodzaj orzeczenia	Sygn. akt	Data wydania orzeczenia	Data publikacji w Dz. U. / M. P.	Nr Dz. U. / M. P.	Nr OTK ZU	Pozycja w Informacji (strony)
Postanowienie	S 1/05	29.06.2005	-	-	6A/2005 poz. 77	57, 214
Postanowienie	S 2/06	25.01.2006	-	-	1A/2006 poz. 13	50, 215
Postanowienie	S 1/07	31.01.2007	-	-	1A/2007 poz. 8	57, 68, 200, 215
Postanowienie	S 4/08	28.10.2008	-	-	8A/2008 poz. 152	57, 215
Postanowienie	S 1/09	22.04.2009	-	-	4A/2009 poz. 62	67, 69, 207, 213
Postanowienie	S 2/09	20.05.2009	-	-	5A/2009 poz. 79	69, 207, 213

Postanowienie	S 3/09	12.05.2009	-	-	5A/2009 poz. 75	30, 70, 207, 213
Postanowienie	S 4/09	16.06.2009	-	-	6A/2009 poz. 96	69, 70, 207, 213
Postanowienie	S 5/09	7.08.2009	-	-	7A/2009 poz. 121	14, 70, 207, 213
Postanowienie	S 6/09	5.11.2009	-	-	10A/2009 poz. 153	30, 71, 208, 213
Postanowienie	S 7/09	9.11.2009	-	-	10A/2009 poz. 154	41, 71, 208, 213

SK

Rodzaj orzeczenia	Sygn. akt	Data wydania orzeczenia	Data publikacji w Dz. U. / M. P.	Nr Dz. U. / M. P.	Nr OTK ZU	Pozycja w Informacji (strony)
Wyrok	SK 22/99	8.05.2000	12.05.2000	Dz. U. 2000 r. Nr 38 poz. 438	4A/2000 poz. 107	101, 214
Wyrok	SK 10/00	2.04.2001	13.04.2001	Dz. U. 2001 r. Nr 32 poz. 384	3/2001 poz. 52	38
Wyrok	SK 16/00	11.12.2001	17.12.2001	Dz. U. 2001 r. Nr 144 poz. 1621	8/2001 poz. 257	77, 101
Wyrok	SK 32/01	13.05.2002	6.06.2002	Dz. U. 2002 r. Nr 68 poz. 632	3A/2002 poz. 31	55, 216
Wyrok	SK 5/02	11.06.2002	25.06.2002	Dz. U. 2002 r. Nr 84 poz. 763	4A/2002 poz. 41	50
Wyrok	SK 1/04	27.10.2004	3.11.2004	Dz. U. 2004 r. poz. 237 poz. 2384	9A/2004 poz. 96	76

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2009 roku

Wyrok	SK 27/04	6.07.2005	-	-	7A/2005 poz. 84	101
Wyrok	SK 30/04	10.04.2006	18.04.2006	Dz. U. 2006 r. Nr 64 poz. 456	4A/2006 poz. 42	8, 216
Wyrok	SK 31/04	30.11.2004	8.12.2004	Dz. U. 2004 r. Nr 260 poz. 2597	10A/2004 poz. 110	36
Wyrok	SK 43/04	27.07.2006	9.08.2006	Dz. U. 2006 r. Nr 142 poz. 1026	7A/2006 poz. 89	56, 215
Wyrok	SK 10/05	21.12.2005	29.12.2005	Dz. U. 2005 r. Nr 260 poz. 2184	11A/2005 poz. 139	50, 214
Wyrok	SK 18/05	27.11.2007	3.12.2007	Dz. U. 2007 r. Nr 225 poz. 1672	10A/2007 poz. 128	55, 216
Wyrok	SK 19/05	28.11.2006	11.12.2006	Dz. U. 2006 r. Nr 226 poz. 1656	10A/2006 poz. 154	76, 101
Wyrok	SK 48/05	9.07.2009	20.07.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 114 poz. 956	7A/2009 poz. 108	3, 12, 38, 81, 112, 120, 155, 189
Wyrok	SK 49/05	24.04.2007	10.05.2007	Dz. U. 2007 r. Nr 81 poz. 554	4A/2007 poz. 39	52, 216
Wyrok	SK 60/05	7.09.2006	19.09.2006	Dz. U. 2006 r. Nr 167 poz. 1192	8A/2006 poz. 101	50, 76
Wyrok	SK 7/06	24.10.2007	5.11.2007	Dz. U. 2007 r. Nr 204 poz. 1482	9A/2007 poz.108	10, 50
Wyrok	SK 16/06	24.06.2008	7.07.2008	Dz. U. 2008 r. Nr 119 poz. 771	5A/2008 poz. 85	50, 51

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2009 roku

Wyrok	SK 22/06	6.01.2009	12.01.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 3 poz. 16	1A/2009 poz. 1	17, 102, 112, 113, 116, 129, 131, 179
Wyrok	SK 49/06	7.07.2009	15.07.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 112 poz. 935	7A/2009 poz. 106	17, 25, 73, 113, 129, 154, 180
Wyrok	SK 50/06	10.07.2007	18.07.2007	Dz. U. 2007 Nr 128 poz. 903	7A/2007 poz. 75	52, 213
Wyrok	SK 57/06	27.05.2009	5.06.2008	Dz. U. 2008 r. Nr 96 poz. 621	4A/2008 poz. 63	51
Wyrok	SK 63/06	16.10.2007	23.10.2007	Dz. U. 2007 r. Nr 195 poz. 1414	9A/2007 poz. 105	101
Wyrok	SK 6/07	14.10.2008	24.10.2008	Dz. U. 2008 r. Nr 190 poz. 1171	8A/2008 poz. 137	50, 51
Wyrok	SK 11/07	29.04.2008	15.05.2008	Dz. U. 2008 r. Nr 84 poz. 517	3A/2008 poz. 47	55, 214
Wyrok	SK 25/07	26.05.2008	5.06.2008	Dz. U. 2008 r. Nr 96 poz. 620	4A/2008 poz. 62	79
Wyrok	SK 32/07	26.05.2009	4.06.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 84 poz. 714	5A/2009 poz. 70	91, 112, 113, 121, 147
Wyrok	SK 36/07	24.11.2009	8.12.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 207 poz. 1602	10A/2009 poz. 151	76, 112, 113, 121, 167, 181
Wyrok	SK 40/07	1.07.2008	8.07.2008	Dz. U. 2008 r. Nr 120 poz. 779	6A/2008 poz.101	51

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2009 roku

Wyrok	SK 47/07	14.09.2009	23.09.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 156 poz. 1239	8A/2009 poz. 122	91, 112, 118, 159, 193
Wyrok	SK 19/08	31.03.2009	10.04.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 58 poz. 486	3A/2009 poz. 29	67, 112, 113, 118, 136, 184, 213
Wyrok	SK 28/08	15.04.2009	5.05.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 67 poz. 571	4A/2009 poz. 48	16, 101, 112, 113, 118, 138, 179
Wyrok	SK 31/08	2.06.2009	15.06.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 91 poz. 752	6A/2008 poz. 83	101, 112, 119, 148
Wyrok	SK 34/08	8.12.2009	18.12.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 215 poz. 1675	11A/2009 poz. 165	65, 76, 77, 101, 112, 113, 118, 170, 181, 212
Wyrok	SK 42/08	16.06.2009	2.07.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 105 poz. 878	6A/2009 poz. 85	16, 113, 120, 148
Wyrok	SK 54/08	25.05.2009	4.06.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 84 poz. 713	5A/2009 poz. 69	15, 112, 121, 146, 180
Wyrok	SK 64/08	17.11.2009	23.11.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 195 poz. 1510	10A/2009 poz. 148	68, 74, 91, 112, 121, 166, 181, 213
Wyrok	SK 5/09	16.06.2009	2.07.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 105 poz. 879	6A/2009 poz. 84	50, 51, 64, 101, 112, 113, 122, 148, 180, 212
Wyrok	SK 6/09	20.10.2009	28.10.2009	Dz. U. 2009 r. Nr 179 poz. 1395	9A/2009 poz. 137	65, 112, 113, 119, 164, 212

Ts

Rodzaj orzeczenia	Sygn. akt	Data wydania orzeczenia	Data publikacji w Dz. U. / M. P.	Nr Dz. U. / M. P.	Nr OTK ZU	Pozycja w Informacji (strony)
Postanowienie	Ts 71/07	9.10.2007	-	-	6B/2008 poz. 225	91
Postanowienie	Ts 181/08	19.12.2008	-	-	1B/2009 poz. 53	91

Tw

Rodzaj orzeczenia	Sygn. akt	Data wydania orzeczenia	Data publikacji w Dz. U. / M. P.	Nr Dz. U. / M. P.	Nr OTK ZU	Pozycja w Informacji (strony)
Postanowienie	Tw 10/08	20.08.2008			1B/2009 poz. 3	90
Postanowienie	Tw 14/08	8.09.2008	-	-	5B/2008 poz. 182	90

U

Rodzaj orzeczenia	Sygn. akt	Data wydania orzeczenia	Data publikacji w Dz. U. / M. P.	Nr Dz. U. / M. P.	Nr OTK ZU	Pozycja w Informacji (strony)
Orzeczenie	U 12/92	20.04.1993	-	-	1986-1995/ t.4/1993/ cz.1 poz. 9	46
Wyrok	U 4/06	22.09.2006	28.09.2006	M. P. 2006 r. Nr 66 poz. 680	8A/2006 poz. 109	29

Wyrok	U 10/07	2.12.2009	11.12.2009	Dz. U. 2009 Nr 210 poz. 1629	11A/2009 poz. 163	45, 46, 57, 68, 102, 112, 116, 130, 168, 181,
Wyrok	U 2/08	30.04.2009	12.05.2009	Dz. U. 2009 Nr 71 poz. 617	4A/2009 poz. 56	102, 113, 116, 128, 142, 180
Wyrok	U 4/08	27.10.2008	3.11.2008	Dz. U. 2008 r. Nr 196 poz. 1221	8A/2008 poz. 141	56, 215
Wyrok	U 1/09	10.11.2009	16.11.2009	Dz. U. 2009 Nr 191 poz. 1485	10A/2009 poz. 147	102, 112, 113, 116, 129, 165

W

Rodzaj orzeczenia	Sygn. akt	Data wydania orzeczenia	Data publikacji w Dz. U. / M. P.	Nr Dz. U. / M. P.	Nr OTK ZU	Pozycja w Informacji (strony)
Uchwała	W 3/94	13.06.1994	29.06.1994	Dz. U. 1994 Nr 74 poz. 336	1994 poz. 26	39